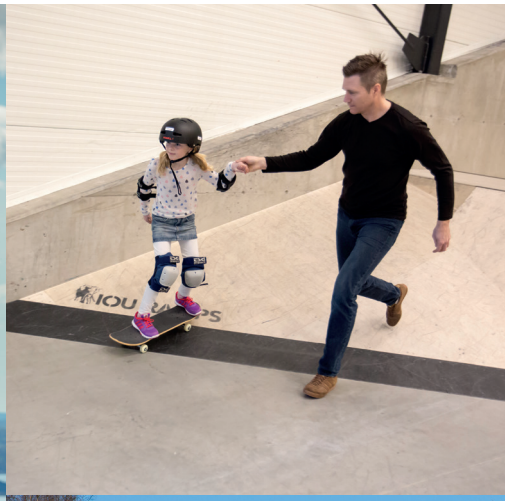
Oslo kommune
Bymiljøetaten

VEDLEGG TIL BUDSJETTDOKUMENT 2019

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019 – 2028

INNHOLD

1 SAMMENDRAG 4

2 INNLEDNING 6
2.1 Prosess 7
2.2 Oppbygging av planen 7

3 OSLO KOMMUNES MÅL FOR IDRETT OG FRILUFTSLIV 8
3.1 Hovedmål 9
3.1.1 Delmål idrett 9
3.1.2 Delmål friluftsliv 10

4 IDRETT 12
4.1 Status og behov 13
4.1.1 Medlemsstatistikk 14
4.1.2 Brukerundersøkelse om brukertilfredshet 14
4.1.3 Anleggsbruk 14
4.1.4 Strategi for anleggsutbygging 16
4.2 Inneflater 17
4.2.1 Flerbrukshaller 18
4.2.2 Basishaller 22
4.2.3 Kampidretts-, danse- og fekteanlegg 23
4.3 Utendørsflater 25
4.3.1 Flater til fotball og andre ballidretter 25
4.3.2 Mindre ballidretter 31
4.3.3 Cricket 32
4.3.4 Friidrett 33
4.3.5 Sandbaner 34
4.3.6 Klubbhus 35
4.4 Skianlegg 36
4.4.1 Arenaer for langrenn og skiskyting 36
4.4.2 Hoppanlegg 39
4.5 Alpinanlegg 39
4.6 Ishaller og isflater 40
4.6.1 Ishaller 40
4.6.2 Isflater 41
4.7 Badeanlegg 43
4.8 Rideanlegg 45
4.9 Vannsportanlegg 45
4.10 Skateanlegg 46
4.11 Tennisanlegg 48
4.12 Klatreanlegg 49
4.13 Sykkelanlegg 50
4.14 Luftsport 51
4.15 Orientering 51
4.16 Motorsport 52
4.17 Interkommunale anlegg 52
4.18 Mindre aktivitetsanlegg 52
4.19 Oppsummering pr. byområde 53
4.19.1 Øst 53
4.19.2 Nord/Vest 53
4.19.3 Indre by 54
4.19.4 Sør 54
4.19.5 Marka 55
4.19.6 Fjorden 55
4.19.7 Byomfattende behov 55
4.20 Handlingsprogram idrett 56

5 FRILUFTSLIV 60
5.1 Friluftsliv i Oslo 61
5.1.1 Medlemsstatistikk for friluftslivs- og naturvernorganisasjoner 61
5.1.2 Bruk av friluftslivsområder og ferdselstraseer for friluftsliv 62
5.1.3 Status og behov for friluftslivs-tilrettelegging i Oslo 63
5.1.4 Overordnede prioriteringer innen friluftsliv 64
5.1.5 Skilting, merking og informasjon om friluftslivsmulighetene i Oslo 65
5.2 Fysisk aktivitet og friluftsliv i byggesonen 65
5.2.1 Aktiv fritid i byens parker og friområder 65
5.2.2 Behov og utfordringer 68
5.2.3 Turveier i byggesonen 70

Design: **Nucleus AS**
Forsidefoto: **Svein Gunnar Kjøde**
Andre foto**: Bymiljøetaten**

5.2.4 Vassdrag 72
5.2.5 Friområder (dressurområder) for hund i byggesonen og Marka 73
5.3 Friluftsliv på fjorden og øyene..... 74
5.3.1 Øyene..... 75
5.3.2 Fjorden og strandsonen..... 78
5.3.3 Badestrender og badeanlegg 78
5.3.4 Kyststier 80
5.3.5 Ferdsel på fjorden..... 80
5.3.6 Kystledhytter og aktivitetssentre 81
5.4 Friluftsliv i Marka 82
5.4.1 Ferdselstraseer..... 82
5.4.2 Innfallsporter til Marka..... 84
5.4.3 Sportsstuer, markahytter og kiosker..... 85
5.4.4 Badeplasser 86
5.5 Samarbeid mellom kommunen og frivilligheten..... 86
5.6 Handlingsprogram friluftsliv og tiårsplan 87
5.6.1 Handlingsprogram for økonomiplanperioden 2019-2022..... 87
5.6.2 Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028 90

6 KILDEHENVISNING 94

Vedlegg

Vedlegg 1: Kvalitetsstandarder idrett
Vedlegg 2: Bruttoliste andre tiltak idrett
Vedlegg 3: Parkstandard
Vedlegg 4: Vedtatte stille områder
Vedlegg 5: Kartlegging av mulige nye friområder for hund
Vedlegg 6: Kart over hytter i Nordmarka og Østmarka
Vedlegg 7: Oversikt over manglende turvei-forbindelser i hovedturveinettet byggesonen
Vedlegg 8: Bruttoliste andre friluftslivstiltak

1 SAMMENDRAG

Oslo kommune har følgende overordnede mål for sin innsats på idretts- og friluftslivsområdet:

Oslo skal være godt tilrettelagt for idrett og friluftsliv, spesielt for barn og unge.

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019-2028 viser at utfordringene knyttet til Oslo kommunes anlegg og arealer for idrett og friluftsliv øker som følge av befolkningsvekst og økt mangfold i kommunens befolkningssammensetning. Vedlikeholdsetterslep på både anleggsmassen, infrastruktur og grunnleggende funksjoner preger tilbudene innen både idrett og friluftsliv. Det er behov for økt vedlikehold av eksisterende anlegg, infrastruktur og funksjoner. Som følge av behov for oppgraderinger og nyinvesteringer er utredningsbehovet gjennomgående stort på idrett- og friluftslivsområdet.

Kommunens arealutfordringer vil til en viss grad legge føringer for hvor mange og hvilke typer anlegg og arealer som kan tilrettelegges. God utnyttelse av eksisterende anlegg og arealer med mest mulig tilrettelegging for helårsaktivitet er nødvendig. Behovet for avsetning av areal til idretts- og friluftslivsformål i transformasjonsområder på lang sikt er tydeliggjort i planen.

Byrådet legger i sin byrådserklæring vekt på at det skal tilrettelegges for at alle skal ha lik mulighet til å delta i idrett uavhengig av alder, kjønn og økonomi. Kommunen har et særlig ansvar for å tilrettelegge for deltakelse i idrett og friluftsliv for mennesker som kan oppleve barrierer.

For å øke deltakelsen i idrett og friluftsliv blant barn og unge som i dag er inaktive eller lite fysisk aktive, er det nødvendig å tilrettelegge anlegg og arealer med god kvalitet og sikre at anleggene og arealene stimulerer til utfordring og mestring. Andelen jenter som deltar i idrett er lavere enn andelen gutter som deltar. For å legge til rette for økt deltakelse av jenter i idretten vil kommunen prioritere anlegg for idretter med høy oppslutning blant jenter. Eksempler på slike idretter er fotball, hallidrett, turn, svømming og dans. I tillegg er satsing på tilrettelegging for turgåing et viktig tiltak for å øke aktivitetsnivået blant voksne.

På idrettsområdet har Oslo hatt et stort løft. Dette vil fortsette i årene som kommer gjennom vedtatte idrettsprosjekter. Oslo vil blant annet få to ishaller og tre moderne publikumsbad. Det er de siste årene gjennomført rehabiliteringer av flere bad, flerbrukshaller og kunstgressbaner. Dette er viktige oppgraderinger av Oslos idrettstilbud. Likevel er Oslo det fylket i Norge med dårligst anleggsdekning. Oslo har også dårligere dekning enn andre store byer i Norge og det er et stort behov for nye anlegg fremover.

På idrettsområdet har kommunen de siste to årene prioritert å realisere allerede planlagte idrettsanlegg. I denne behovsplanen er det i større grad behovsvurderinger som ligger til grunn for tiltak som foreslås i planperioden. I handlingsprogrammet er det imidlertid foreslått få konkrete prosjekter i tråd med de kartlagte behovene. Det vil derfor bli prioritert å starte opp utredningsarbeid for å legge grunnlag for en større satsing mot planens hovedmålgruppe (barn og unge mellom 6 og 19 år) gjennom planperioden. Oppgradering av eksisterende tilbud med sentrale funksjoner vil også være en viktig satsing gjennom planperioden.

I utviklingen av idrettsanlegg er Oslo kommune opptatt av å ta et miljøansvar. Dette innebærer at idrettsbyggene skal være energieffektive og ha lave klimagassutslipp, både under utbygging og gjennom byggets levetid. I tillegg jobber kommunen for å hindre spredning av gummigranulat fra kunstgressbaner. Oslo kommune skal være en pådriver for å fremme utviklingen av mer miljøvennlig innfyllingsmateriale i kunstgressbaner.

På friluftslivsområdet foreslås det primært å satse på etablering av turveier i byggesonen og områder spesielt tilrettelagt for friluftsliv i Marka og ved fjorden. Oslo skal være en aldersvennlig by hvor det er enkelt å ha en aktiv fritid, uavhengig av alder. Bedre tilgang på turveier i nærheten av hvor folk bor vil forbedre mulighetene for egen-organisert lavterskelaktivitet for folk i alle aldre. Det prioriteres å binde sammen hovedturveinettet i byggesonen. For å nå målet om et ferdig utbygd sammen-hengende turveinett innen 2030, må tempoet økes.

Videre er det behov for å rehabilitere skiløyper, turstier, veier, badevann og sportsstuer i Marka. De siste årene har det i hovedsak blitt utført vedlikehold og utbedring av eksisterende tilbud. Blant annet er flere av sportsstuene opp-gradert, mange veier har fått belysning, flere traseer har blitt skiltet og merket og flere badeplasser har fått bedre infrastruktur.

Det er en stor utvikling i bruken av Marka og befolkningens forventninger til hvordan Marka skal tilrettelegges.

Forventningene varierer fra ønske om fravær av eller liten grad av tilrettelegging, til ønske om høy grad av tilrettelegging – blant annet for nærmere bestemte idretts- og friluftslivsaktiviteter.

I planperioden foreslås det å satse på tilrettelegging og videreutvikling av innfallsportene til Marka, for å senke terskelen for bruk av bynære marka-områder. Viktige elementer i utviklingen av innfallsportene vil være å oppgradere oppholdsområdene og synliggjøre aktivitetsmulighetene i tilliggende naturområder. Andre aktuelle tiltak kan være å etablere rundløyper i flere lengder.

Øyene er godt besøkt av både innbyggere og turister. Mye av infrastrukturen på øyene er gammel, og har behov for rehabilitering og/ eller oppgradering. For å sikre gode brukeropplevelser og kanalisering av ferdsel, er det ønskelig å gjennomføre flere tilretteleggingstiltak for friluftsliv på øyene. Det foreslås å bedre forholdene for bading, telting, overnatting og fjordbaserte aktiviteter.

Det gjennomføres en rekke byutviklingsprosjekter i Oslo som har betydning for friluftslivet, knyttet til sikring av grøntstruktur. Etablering av, for eksempel, krysningspunkter mellom turveier og annen samferdsels-infrastruktur (tog- og t-banelinjer, veier og vannhindre) kan være avgjørende for å sikre tilgang til turveinettet. Videre er en rekke tiltak som gagner friluftslivet kostnadskrevende. For eksempel strategisk erverv av eiendom til park og friområde og turveier, gjennomføring av bekkeåpningsprosjekter og etablering av sanitæranlegg i friområder.

I arbeidet med å legge bedre til rette for idrett og friluftsliv vil Oslo kommune videreføre et nært samarbeid med frivillige aktører innen idrett og friluftsliv.

2 INNLEDNING

Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019-2028, heretter kalt behovsplanen, er et styringsverktøy som synliggjør behovet for nye anlegg, arealer, turveier og friluftslivsområder knyttet til idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet. Behovsplanen rulleres annethvert år og fremmes for bystyret sammen med byrådets forslag til budsjett og økonomiplan.

Hensikten med behovsplanen er å synliggjøre investeringsbehovet på idretts- og friluftslivsområdet for de kommende 10 årene. Planen skal sikre bedre sammenheng mellom langtidsplaner og budsjett. Kommuneplan og politiske målsettinger er lagt til grunn. Skolebehovsplanen har også flere berøringspunkter med behovsplan for idrett og friluftsliv. Andre relevante planer er reguleringsplaner, Folkehelseplanen og Turveistrategien. Av offentlige dokumenter på nasjonalt nivå er Stortingsmeldinger om idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet de mest sentrale.

I planen er det lagt vekt på at behovsvurderingene skal være faktabaserte med grunnlag i reell bruk av anlegg. Behovsvurderingene er bygget på brukerundersøkelser, Oslo kommunes befolkningsframskrivinger, aktivitetstall fra Osloidretten fra 2016, samt innspill fra idretts- og friluftslivsorganisasjoner, bydeler og ISU (idrettens samarbeidsutvalg) i hver bydel. Det er utarbeidet mål som skal være grunnlag for

prioritering av tiltak på kort og lang sikt.

Behovsplanen er det viktigste planleggingsverktøyet for å nå kommunens mål for idretts- og friluftslivsområdet. Deltakelse i idrett og friluftsliv fremmer både fysisk og psykisk helse og gir muligheter for sosialisering og ferdighetsutvikling. Oslo kommune har et ansvar for å tilrettelegge anlegg og arealer der alle har en reell mulighet til å delta på sine premisser.

2.1 PROSESS

I planleggingen av nye anlegg og arealer innen idrett og friluftsliv er det viktig med medvirkning fra frivillige organisasjoner (i hovedsak idretts-, friluftslivs- og naturvernorganisasjoner), bydeler og andre kommunale virksomheter. Det er gjennomført flere innspillsmøter og innhentet skriftlige innspill fra relevante aktører.

Planforslaget er forankret gjennom en offentlig høring. Utkast til Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019-2028 ble lagt ut til offentlig høring 1. mars 2018 med høringsfrist 26. april 2018. Høringsbrev ble oversendt frivillige organisasjoner, bydeler, andre relevante kommunale virksomheter, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Akershus fylkeskommune og nabokommuner. Det ble mottatt totalt 127 høringsuttalelser.

2.2 OPPBYGGING AV PLANEN

For flere av temaene i planen er kommunen delt inn i de geografiske områdene **byggesonen, fjorden og øyene og Marka.**

Byggesonen er videre inndelt i følgende byområder:
Indre by: Bydel Frogner, Bydel Gamle Oslo, Bydel Grünerløkka, Bydel Sagene, Bydel St. Hanshaugen
Nord/vest: Bydel Ullern, Bydel Vestre Aker, Bydel Nordre Aker
Øst: Bydel Bjerke, Bydel Grorud, Bydel Alna, Bydel Stovner
Sør: Bydel Østensjø, Bydel Nordstrand, Bydel Søndre Nordstrand.

Kapittel 3 gir en oversikt over målbildet for idrett og friluftsliv i Oslo, med overordnet mål for kommunens innsats, delmål for henholdsvis idrett og friluftsliv og tilhørende indikatorer for vurdering av måloppnåelse.

Kapittel 4 og 5 redegjør for status, behov, utfordringer og prioriteringer for de ulike innsatsområdene innen henholdsvis idrett og friluftsliv de neste ti årene. Kapitlene inneholder videre handlingsprogram som viser hvilke tiltak som foreslås gjennomført i kommunens økonomiplanperiode de neste fire årene (2019-2022). For de fleste prosjektene i handlingsprogrammene er det gitt årstall for antatt oppstart og ferdigstilling. Det er et mål å holde fremdriftsplanene som presenteres i handlingsprogrammet. Det skal likevel bemerkes at flere av prosjektene har kompliserte plan- og reguleringssaker, samt at det kan oppstå uforutsette forhold i prosjekterings- og byggefasen. Det er derfor usikkerhet knyttet til når prosjektene vil stå ferdig. Noen av prosjektene forutsetter også kjøp av eiendom som kan ta lenger tid enn forutsatt. I noen tilfeller der anlegget skal rives eller rehabiliteres vil det også være nødvendig å finne midlertidige løsninger i byggefasen for å dekke eksisterende behov. I tillegg til handlingsprogrammet er det listet opp anlegg som regnes som utgående kapasitet, det vil si anlegg som er i dårlig stand og krever omfattende rehabilitering eller erstatning med nyanlegg.

I høringsprosessen er det spilt inn en rekke forslag til tiltak. Tiltak skal som hovedregel være forankret i en kommunal plan for å kunne bli tildelt spillemidler. Som vedlegg til planen følger derfor en bruttoliste med de prosjektforslagene som er spilt inn, men som ikke er prioritert bygget av kommunen per i dag.

Høringsinnspill og rapporter som det refereres til i planen følger vedlagt.

reima

3 OSLO KOMMUNES MÅL FOR IDRETT OG FRILUFTSLIV

I byrådserklæringen legger byrådet vekt på at Oslos befolkning skal kunne leve aktive liv. Byrådet vil derfor styrke mulighetene for å drive idrett, friluftsliv, og annen fysisk aktivitet gjennom å bevare grøntarealer, bygge flere idrettsanlegg og styrke svømmetilbudet. Oslo kommune skal legge til rette for at alle har lik mulighet til å delta i idretten uavhengig av alder, kjønn eller økonomi. Byrådet legger også vekt på at alle skal ha tilgang på grøntarealer og rekreasjonsområder i sitt nærmiljø, og på å styrke befolkningens friluftslivsmuligheter i Marka, i byen samt på og ved fjorden. Byrådets overordnede mål sammenfaller med målene for statens idretts- og friluftslivspolitikk om «idrett for alle» og å ivareta friluftslivets posisjon samt legge til rette for økt friluftslivsaktivitet for alle.

3.1 HOVEDMÅL

Oslo kommune har følgende overordnede mål for sin innsats på idretts- og friluftslivsområdet:

Oslo skal være godt tilrettelagt for idrett og friluftsliv, spesielt for barn og unge.

Kommunen skal bidra til at anlegg og arealer for ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter stilles til rådighet for kommunens innbyggere. God tilgjengelighet til attraktive friluftslivsområder og ulike typer idrettsanlegg skal gi kommunens innbyggere muligheter for egenorganisert aktivitet og aktivitet organisert gjennom idretts- og friluftslivets organisasjoner, skolene og andre sentrale aktører. Kommunens investeringer til anlegg og arealer på idretts- og friluftslivsområdet skal utformes til gode møteplasser for barn og unge som skaper trivsel og trygget og stimulerer til fysisk aktivitet. Tilbudet skal bidra til at befolkningens aktivitetsnivå og graden av tilfredshet med kommunens idretts- og friluftslivstilbud øker. Et økt aktivitetsnivå vil gi positive fysiske og psykiske helseeffekter for Oslos befolkning. Kommunens tilrettelegging for idrett og friluftsliv er derfor også en viktig del av kommunens folkehelsearbeid.

3.1.1 Delmål idrett

Anleggsdekningen på prioriterte idrettsanlegg skal minimum følge veksten av barn og unge.

Oslo er fylket med dårligst anleggsdekning og behovet for idrettsanlegg er stort. Flerbrukshaller, basishaller, bad og utendørs isflater er anleggskategorier som tilrettelegger for et bredt spekter av brukere, og det er behov for å heve kapasiteten for disse. Byrådet foreslår også å prioritere å heve kapasiteten for idretter som er i stor vekst, har en høy andel jenter som deltar, eller hvor det frem til nå har vært liten kommunal tilrettelegging. Anlegg til kampidrett og dans er eksempler på det sistnevnte.

Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal heves for følgende anleggstyper:

- Flerbrukshaller
- Basishaller
- Badeanlegg
- Anlegg for kampsport/dans
- Ishaller/kunstisanlegg
- Friidrettsanlegg

Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal følge utviklingen av antall barn og unge for følgende anleggstyper:

- Kunstgressbaner

Standarden på anleggsmassen skal heves

Det er et stort vedlikeholdsetterslep på eksisterende anlegg og arealer, og det er behov for en del grunnleggende funksjoner på mange idrettsanlegg. En rekke idrettsanlegg har også dårligere standard enn ønsket, noe som igjen forringer attraktiviteten og bruken, og gir dårlig utnyttelse av investert kapital.

Det er etablert kvalitetsstandarder[1] for de anleggstyper det er hensiktsmessig. Dette er gjort for å kunne måle standarden på anlegg ut i fra objektive kriterier. Standardene er utarbeidet i samarbeid mellom brukerne og forvaltningen. Tilstand på anlegg basert på etablerte nasjonale standarder (hvor dette er etablert) vurderes også som en del av kvaliteten på anlegg.

Standarden skal heves på følgende anleggstyper:

- Kunstgressbaner
- Friidrettsanlegg
- Badeanlegg
- Ski-/alpinanlegg

Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes

Oslo har mange attraktive idrettsanlegg som gir et bredt tilbud til et mangfold av idretter. For å imøtekomme flest mulig idretter og for å legge til rette for at flest mulig av byens befolkning skal være aktive oftere er det avgjørende å opprettholde bredden i anleggsporteføljen.

Evaluering av måloppnåelse for idrettsområdet

Delmålene for idrettsfeltet tar utgangspunkt i behovet for flere anlegg, økt kvalitet på eksisterende anleggsmasse og opprettholde bredden i anleggstilbudet.

Måloppnåelse evalueres gjennom kartlegging av antall barn og unge pr. anleggsflate, samt evaluering av anleggenes standard i henhold til etablerte kvalitetsstandarder for de ulike anleggskategoriene. For visse anleggstyper utgjør tilstandsvurderinger en del av kvalitetsstandarden.

Bredden i anleggstilbudet er utfordrende å måle da det er vanskelig å fastsette objektive kriterier som grunnlag for evaluering av måloppnåelse. Trender i form av fremvekst av nye idretter må likevel ivaretas og det er kommunens ansvar å tilrettelegge med anlegg til nye idretter. Idrettenes utvikling følges nøye før det foreslås investeringstiltak. Kommunen vil arbeide videre med objektive målekriterier.

3.1.2 Delmål friluftsliv

Oslos unike kvaliteter for naturopplevelser og friluftsliv skal bevares og styrkes.

Naturopplevelse er en viktig del av friluftslivet. Å ta vare på naturkvalitetene i kommunens grøntområder (i byen, ved fjorden, på øyene og i Marka) og muligheten til å oppleve urørt natur er sentralt. Samtidig er det enkelte steder behov for økt tilrettelegging, for eksempel ved at det opparbeides ferdselstraseer for å kanalisere ferdsel. Grøntområdene skal tilrettelegges for ulike friluftslivsaktiviteter, samtidig som viktige naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner ivaretas. Friluftslivets naturgrunnlag og allemannsretten skal sikres ved at fysiske barrierer til kommunens grøntområder fjernes. Dette er særlig aktuelt for strandområdene. Vedlikehold og oppgradering av eksisterende infrastruktur og traseer skal prioriteres fremfor nye anlegg.

Alle skal ha tilgang til gode friluftslivsområder i sitt nærmiljø.

Den blågrønne strukturen i byggesonen, herunder parker, friområder og turveier, skal tilrettelegges for å stimulere til aktivitet i nærheten av der folk bor. Kort avstand er en forutsetning for hyppig bruk og en mer aktiv hverdag. Oslos innbyggere skal ha tilgang til grøntområder i nærheten av egen bolig. Ingen bør ha mer enn 250 meter til et mindre grøntområde (1000m2-5000m2) i indre by eller mer enn 500 meter til et større grøntområde (>5000m2) i indre og ytre by.

Byen skal få et sammenhengende turveinett med levende grøntkorridorer.

Turveiene i byen, langs kysten, på øyene og i Marka gir muligheter for egenorganiserte turer/lavterskelaktivitet. For å sikre hverdagsaktivitet der folk bor, bør ingen ha mer enn 500 meter til nærmeste turvei. Målet er et sammenhengende turveinett med god standard innen 2030. God sammenheng i turveinettet vil øke befolkningens tilgang og bidra til at man kan gå lengre distanser. Turveiene følger flere steder byens vassdrag, fra Marka til fjorden, og binder på denne måten sammen større turområder. Utvikling av sammenhengende grøntkorridorer vil styrke det biologiske mangfoldet i byen.

Det skal bli enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder.

Det er i dag for dårlig informasjon om turmulighetene i Oslo, både for innbyggerne og for turister og besøkende. Bedre skilting, merking og informasjonstavler på utvalgte steder skal gi informasjon om hvilke turmuligheter som finnes i byen. Samtidig åpner ny teknologi for spennende

[1] Kvalitetsstandardene ligger vedlagt til planen og angir hva slags funksjoner et anlegg må inneholde for å oppnå en gitt standard. Eksempler på funksjoner er belysning, sanitære fasiliteter, klubbhus/servicebygg og undervarme/kunstis som legger til rette for helårsdrift.

måter å informere på, blant annet i samarbeid med frivillige organisasjoner og næringsliv. Det skal tilrettelegges for å komme seg til friluftslivsområdene til fots, på ski, på sykkel og med kollektivtransport.

Evaluering av måloppnåelse for friluftslivsområdet.
Tabell 1 viser en oversikt over hvordan måloppnåelsen innenfor de prioriterte områdene skal evalueres i planperioden.

Listen over indikatorer er ikke uttømmende, da brukerundersøkelser i tillegg vil bidra til å belyse det kvalitative målet om at det skal bli enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder. Brukertilfredshet vil være knyttet til informasjon, kollektivtilbud og tilgang på tilrettelagte steder for friluftslivsaktivitet.

Tabell 1 Oversikt over effektmål og indikatorer for friluftslivsområdet i planperioden

Delmål	Indikatorer
Oslos unike kvaliteter for naturopplevelser og friluftsliv skal bevares og styrkes	• Bruk av Marka, øyene, parker og grøntområder i byggesonen (i henhold til brukerundersøkelse) • Områder sikret for biologisk mangfold (antall og samlet areal) • Områder regulert til arealformål grønnstruktur i henhold til plan- og bygningsloven § 11-7 (antall og samlet areal) • Områder regulert til arealformål bruk og vern av sjø og vassdrag, underformål natur- og friluftsområder, i henhold til plan- og bygningsloven § 11-7 (antall og samlet areal) • Antall ulovlige stengsler som er fjernet i friområder og i strandsonen i perioden
Alle skal ha tilgang til gode friluftslivsområder i sitt nærmiljø	• Andel innbyggere som bor 250 meter eller nærmere et mindre grøntområde (1000m2-5000m2), indre by • Andel innbyggere som bor 500 meter eller nærmere et større grøntområde (>5000m2), indre og ytre by
Byen skal få et sammenhengende turveinett med levende grøntkorridorer	• Samlet lengde på turveier i byggesonen, kyststistrekninger og traseer i Marka som er etablert eller oppgradert i perioden • Antall turveitiltak som har bidratt til større sammenheng i hovedturveinettet i byggesonen i perioden
Det skal bli enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder	• Samlet lengde på turveistrekninger i byggesonen som er skiltet og merket i perioden • Antall informasjonstavler (nye og oppgraderte) som er satt opp i byggesonen, i Marka og på øyene i perioden • Antall tilrettelagte innfallsporter til Marka

JOB
ZONE
JOB
ZONE
MegaFlex
TOYOTA
JOB
ZONE

4 IDRETT

Oslo kommune har et overordnet ansvar for å tilby anlegg og arealer til idrettsformål.

I fremstillingen i dette kapittelet er tilbudet delt opp i anleggstyper. Datakilder som blir benyttet er aktivitetstall fra Osloidretten, brukerundersøkelser, befolkningstall og anleggstall. Konkrete prosjekter som foreslås er et resultat av gjennomførte utredninger.

For å vurdere kvaliteten i anleggsporteføljen er det etablert kvalitetsstandarder for funksjoner på enkelte anleggstyper. Standardene angir hva slags funksjoner et anlegg må inneholde for å oppnå en gitt standard. Eksempler på funksjoner er belysning, sanitære fasiliteter, klubbhus/servicebygg og undervarme/kunstis som legger til rette for helårsdrift. Tilstand på anlegg diskuteres også som en del av kvaliteten på et anlegg.

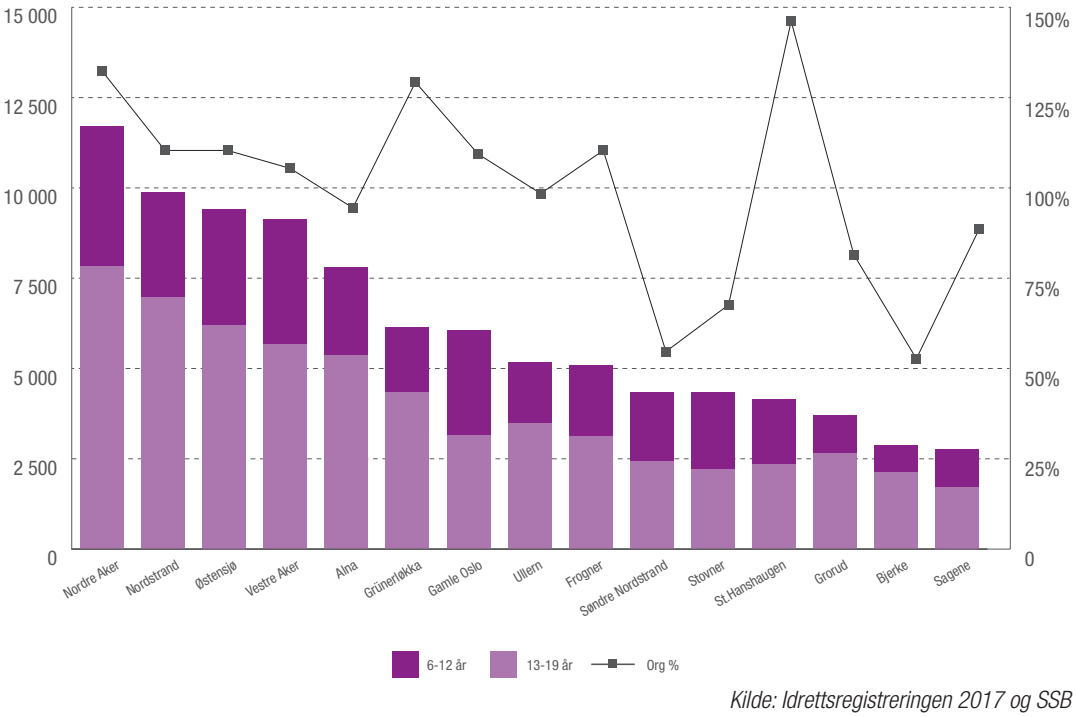
Forskjeller mellom byområdene og forskjeller mellom jenter og gutters deltakelse i idrett diskuteres også i dette kapittelet.

4.1 STATUS OG BEHOV

Porteføljen av idrettsanlegg er blitt til over tid og spenner over et bredt spekter av både innen- og utendørsidretter. Oslo får et løft med pågående idrettsprosjekter med blant annet to ishaller, flere flerbrukshaller og tre store publikumsbad. Oslo kommune vil fremdeles ha den laveste anleggsdekningen av fylkene i landet, og også lavere dekning enn andre store kommuner i Norge. Selv om befolkningsveksten nå er lavere enn den har vært de senere årene, er Oslo fremdeles i vekst og det vil fremdeles være et stort behov for flere idrettsanlegg.

Det har de senere årene vært gjennomført betydelige oppgraderinger av bad, flerbrukshaller og kunstgressbaner. Flere av idrettsanleggene er imidlertid fremdeles svært nedslitte

Figur 1 Idretten på bydelsnivå

Kilde: Idrettsregistreringen 2017 og SSB

og til dels umoderne, og mange anlegg mangler grunnleggende funksjoner som garderober, belysning og toalettfasiliteter. I tillegg er mange anlegg bygget i en tid hvor det var færre krav til universell utforming. Det er dermed et stort behov for å heve standarden på anleggsmassen.

4.1.1 Medlemsstatistikk

Medlemsstatistikken til Oslo idrettskrets viser en positiv utvikling for deltakelsen i Osloidretten. Ved utgangen av 2017 var det 647 idrettslag i Oslo, og osloidretten hadde totalt 267 143 medlemskap. Antall idrettslag har gått noe ned, men antall medlemskap har økt med drøyt 4 700 siden 2015. Det er stor forskjell mellom bydelene i Oslo når det gjelder deltakelse i den organiserte idretten. Figur 1 viser antall medlemskap og organisasjonstetthet i de ulike bydelene.

Det er av ulike grunner fornuftig å bruke tallene med forsiktighet og ikke tolke dem som en absolutt sannhet. En faktor er at medlemskap ikke er synonymt med antall personer som direkte deltar i idretten. En annen faktor er at de korte geografiske avstandene i Oslo gjør at man kan bo i en bydel, men delta i idrettsaktivitet i et idrettslag registrert i en annen bydel. Tallene som viser organisasjonstettheten er dermed ikke helt presise. Likevel gir tallene en indikasjon på hvor i byen aktiviteten er størst og hvor stor andel av befolkningen idretten engasjerer. Den organiserte idretten har flest medlemmer i bydelene Nordre Aker, Nordstrand og Østensjø. Det er størst prosentvis andel medlemmer registrert i bydelene St. Hanshaugen, Nordre Aker og Grünerløkka.

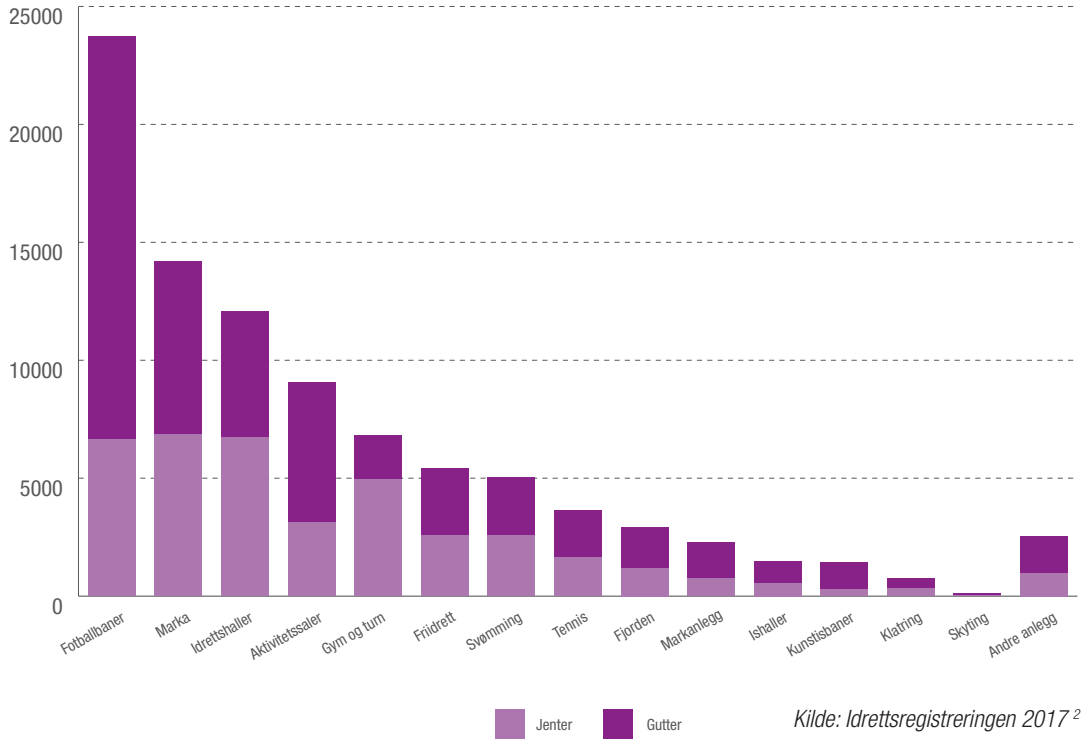
4.1.2 Brukerundersøkelse om brukertilfredshet

Det er gjennomført en evaluering av Bymiljøetatens spørreundersøkelse for brukertilfredshet i kommunale byrom. Spørreundersøkelsen retter seg i større grad opp mot vei/trafikk/transport (sykkelveier) og park. Undersøkelsen er ikke tilstrekkelig målrettet til å kunne gi verdifull informasjon om brukertilfredsheten på idrettsfeltet. Evalueringen viser at det vil være hensiktsmessig å gjennomføre en mer spesifikk idrettsundersøkelse som retter seg mot den prioriterte målgruppen. Undersøkelsen bør derfor spisses mot barn og unge.

4.1.3 Anleggsbruk

Figur 2 illustrerer hvor mange aktive som kan knyttes til den enkelte anleggskategori og kjønnsfordeling innenfor hver anleggskategori. Det er

Figur 2 Kjønnsfordeling og antall utøvere pr. anleggstype

Kilde: Idrettsregistreringen 2017 [2]

[2] *Disse idrettene inngår i kategorien «Andre idretter»: biljard, bob/aking, bowling, bueskyting, casting, curling, ridesport, fleridretter, frisbee, golf, idrett for funksjonshemmede, luftsport, motorsport, sandvolleyball, soft- og baseball og squash.*

gjort et skille mellom spesialanlegg og flerbruksanlegg. Spesialanlegg er i all hovedsak tilrettelagt for- og i bruk av én enkelt idrett, mens det i flerbruksanlegg er deling av brukstid mellom en rekke idrettsaktiviteter. I tillegg er Marka og fjorden skilt ut spesielt.

Figur 2 viser at jenter har en generell lavere deltakelse i idrettsaktiviteter enn gutter. Anlegg som skiller seg ut med høyest deltakelse uavhengig av kjønn er fotballbaner, Marka og idrettshaller. Anlegg for gym og turn, idrettshaller og svømmeanlegg skiller seg ut ved å ha en større andel aktive jenter enn gutter.

Størst vekst finner vi blant brukerne av aktivitetssaler som tidligere ble definert som sal/gymsal. Brukerne av aktivitetssaler er idrettene kampsport, dans, kickboxing, boksing, fekting, bryting, bordtennis og styrkeløft. Videre har idrettshaller, fotballbaner og anlegg for gym og turn hatt stor vekst.

Idrettene som har sin tilhørighet i flerbrukshaller har hatt jevn reell vekst de siste årene. Dette gjelder spesielt håndball, volleyball, badminton og cheerleading. Tilsvarende gjelder for fotball.

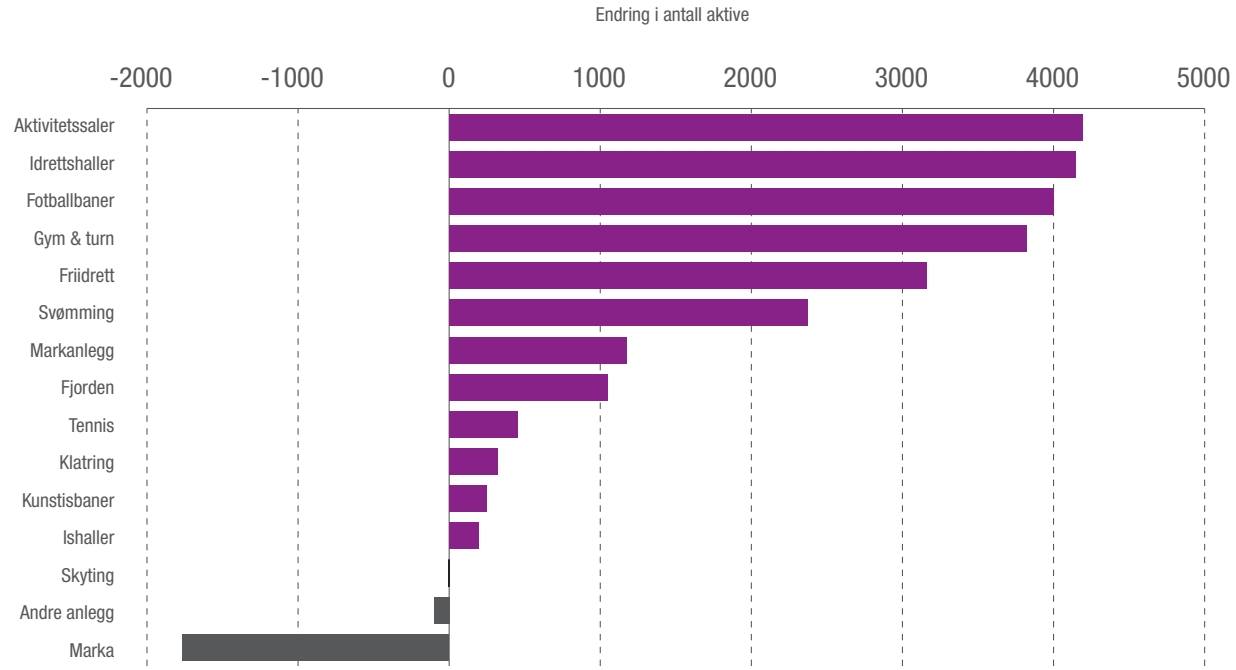
Årsaken til veksten for gym og turn er drevet av at det har blitt økt kapasitet for turn (Haslehallen, Leirskallen, Njårdhallen og Nordbyen).
Størst relativ vekst finner vi blant brukerne av friidrettsanlegg (140 %), gym og turn (127 %) og markanlegg (106 %). Markanlegg inkluderer idrettene amerikansk fotball, cricket, lacrosse, landhockey og rugby.

Friidrett er idretten som har rapportert størst relativ vekst de siste ti årene. Deler av veksten kan forklares med at noen idrettslag har registrert aktive medlemmer i allidrett under friidrett, da idrettsregistreringen ikke har «allidrett» som kategori ved registrering av aktive medlemmer. Friidrettskrets- og forbund har jobbet med å få klubbene til å registrere mer korrekt, hvilket også har medført at de har registrert flere aktive medlemmer enn tidligere. I tillegg til det ovenstående har det vært en reell økning i aktiviteten.

Nedgang i vekst i idretter som utøver sin idrett i Marka skyldes i stor grad nedgang i aktive medlemmer hos Skiforeningen.

Det er knyttet svakheter til tallmaterialet hvilket gjør at fremstillingen skal tolkes

Figur 3 Endring i antall aktive siste 10 år

med forsiktighet. Retningslinjene for innrapportering er ikke tilstrekkelig tydelige noe som resulterer i usikkerhet hos klubbene knyttet hvordan de skal registrere og hva som skal telles med. Videre foreligger det en innmeldingsfrist som tidvis glemmes hos klubbene og aktive medlemmer blir da ikke registrert. Dette gir seg størst utslag i de mindre idrettene. Tallene egner seg derfor best på makronivå og for å se utviklingstrekk over tid.

4.1.4 Strategi for anleggsutbygging

Kapasitetsøkning av anlegg

Det er et stort behov for å øke kapasiteten av nye idrettsanlegg i planperioden. Det er imidlertid svært krevende å definere et konkret og riktig behov da det ikke eksisterer objektive referanser for hva som er «riktig» kapasitet og sammensetning av tilbudet av idrettsanlegg i forhold til trender og etterspørsel. For å sikre en bedre utnyttelse av anleggskapasiteten skal den reelle bruken av idrettsanleggene kartlegges. Dette skal gjøres gjennom å måle faktisk bruk gjennom døgnet (beleggsmåling). Det skal gjennomføres pilotprosjekter på noen utvalgte kunstgressbaner og enkelte andre anleggstyper tidlig i planperioden, der den reelle bruken av anleggene skal måles gjennom døgnet (beleggsmåling). Det finnes ikke tall for dette pr. i dag. En bedre utnyttelse av idrettsanleggene kan i enkelte områder dempe behovet for nye anlegg.

Å fremskaffe arealer til å bygge nye idrettsanlegg blir stadig mer krevende. Dagens tomtepriser og knappheten på egnede arealer til etablering av kommunale tjenestetilbud gjør det nødvendig å tenke sambruk, ved at flere kommunale tjenestetilbud innplasseres på den samme eiendommen. Det blir viktig at oppgavene løses på en smartere og mer effektiv måte for å tilfredsstille befolkningens behov for ulike tjenester og tilbud i fremtiden. Dette vil blant annet kreve økt tilrettelegging for flerbruk og bedre utnyttelse av tiden på eksisterende idrettsanlegg. En slik tilnærming er ikke bare ønskelig av økonomiske hensyn, men også fornuftig da slike løsninger kan gi gode synergieffekter. Bystyrevedtak om å bygge flerbrukshaller i tilknytning til skoler har vært viktig for utviklingen av idrettsanlegg i Oslo, og gir en bedre utnyttelse av anleggene ved at anleggene er i bruk både på dag- og kveldstid.

Behovet for avsetning av areal til idretts- og friluftslivsformål i transformasjonsområder på lang sikt er tydeliggjort i planen. Konkretisering av anlegg i disse områdene er gjort der vi har hatt tilstrekkelig kunnskap om behov. For å sikre denne konkretiseringen i transformasjonsområdene i større omfang kreves det mer utredningsarbeid. Dette vil kommunen jobbe mer med frem mot neste rullering av planen.

Heve kvaliteten på anlegg

En økende befolkning i Oslo setter ytterligere press på arealene, og det et stort behov for å sikre at kapasiteten på idrettsanlegg opprettholdes og bevares gjennom løpende vedlikehold og rehabilitering. For å heve kvaliteten på anleggsmassen til et akseptabelt funksjonsnivå og standard, vil rehabilitering og standardheving være viktige og prioriterte tiltak i planperioden. Særlig tekniske anlegg som bade- og isteknisk, samt el- og ventilasjon i idrettsbygg og klubbhus må forbedres i årene som kommer.

Idrettsanlegg har stor betydning for befolkningens livskvalitet og er en viktig forebyggende arena. Det er av stor betydning at kommunen tilrettelegger med funksjoner på idrettsanleggene som sikrer trygge og gode møteplasser som stimulerer til aktivitet gjennom et variert idrettstilbud. Toalettfasiliteter, utlånssentraler og sosiale oppholdsrom er eksempler på funksjoner som det er viktige å sikre i en slik utvikling.

Idrett for alle

Noen idretter har hatt dårlige rammevilkår i Oslo med lite offentlig støtte til anleggsutbygging. Eksempler på dette er idrettene alpin, kampsport og dans. Dette har medført at enkeltaktiviteter som har blitt etterspurt, har blitt ivaretatt i private anlegg enten i regi av idrettslag eller kommersielle aktører. For å sikre driften er det ofte høye medlemskontingenter blant de private tilbudene. Dette bidrar til at grupper av barn og unge som har lyst til å delta, ikke får anledning til dette. Det er ut fra dette et stort behov for en innretning av innsatsen mot grupper kommunen ikke har tilrettelagt for tidligere. En annen innretning av tilbudet trenger ikke nødvendigvis å bety at kommunen skal bygge alt, men at kommunen gjennom støtteordninger[3] kan bidra til at tilbudet blir mer tilgjengelig for en større andel barn og unge.

Andelen jenter som deltar i idretten er lavere enn gutters deltakelse. For å nå denne gruppen i større grad, vil det prioriteres å utrede og bygge anlegg for idretter som er populære blant jenter. Eksempler på dette er fotballanlegg, flerbrukshaller og anlegg for turn.

Miljøansvar

I utvikling av idrettsanlegg er Oslo

[3] Idrettslag og andre private aktører i Oslo som skal bygge nye idrettsanlegg eller utvide kapasiteten på eksisterende anlegg kan søke om tilskudd fra kommunen gjennom tilskuddsordningen tilskudd til realisering av idrettsanlegg. I tillegg kan man søke kommunen om tilskudd om spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. For mer informasjon, se Oslo kommunes nettsider: https://www.oslo.kommune.no

kommune opptatt av å ta et miljøansvar. Konsekvenser for miljø og naturverdier skal vurderes ved planlegging av tiltak. Dette innebærer at nye og rehabiliterte idrettsanlegg skal utformes med energieffektive løsninger som gir lave klimagassutslipp fra byggeplassen og i byggets levetid. Dette vil blant annet innebære et mål om utslippsfri byggeplass i bygging av idrettsanlegg.

De senere årene har det blitt økt oppmerksomhet på plastforurensing og for idrettsanlegg er det særlig pekt på utfordringer med at granulat fra kunstgressbaner kommer på avveie. Miljødirektoratet jobber med en forskrift om opprettelse og drift av kunstgressbaner, og Oslo kommune er allerede i gang med å vurdere tiltak mot at granulat kommer på avveie ved de nærmere 100 kommunale kunstgressbanene.

Ved rehabilitering og nybygging av kunstgressbaner vil kommunen følge med på utviklingen av nye produkter og ny teknologi. Det vil bli lagt vekt på å velge miljøvennlige løsninger der det er hensiktsmessig. Dette innebærer at det skal vurderes miljøvennlige alternativer til gummigranulat som innfyllsmasse ved rehabilitering og nybygging av kunstgressbaner. Det finnes pr. i dag ikke fullgode alternativer til gummigranulat og kommunen legger derfor opp til forsøk med alternativ innfyllsmasse ved enkelte baner. Samtidig jobber kommunen allerede med løsninger som skal hindre at granulatet kommer på avveie fra eksisterende og nye baner. For eksempel er den nye kunstgressbanen på Tonsenhagen, som ble åpnet i 2018, bygget med relativt omfattende tiltak for å hindre at granulata kommer på avveie.

Det er en ca. 40 cm høy murkant rundt hele anlegget som fungerer som barriere for granulat ved ekstremnedbør. Videre har banen ikke åpne sluk, inngangene rundt banen er utformet med rister og asfaltområdet rundt banen heller inn mot banen slik at overvann dreneres/filtreres gjennom banen. Den største utfordringen med at granulat kommer på avveie er imidlertid knyttet til banene som er i drift om vinteren. Oppfølging av idrettslag, vurdering egnet plass til snølagring og krav til utstyr er her viktige tiltak.

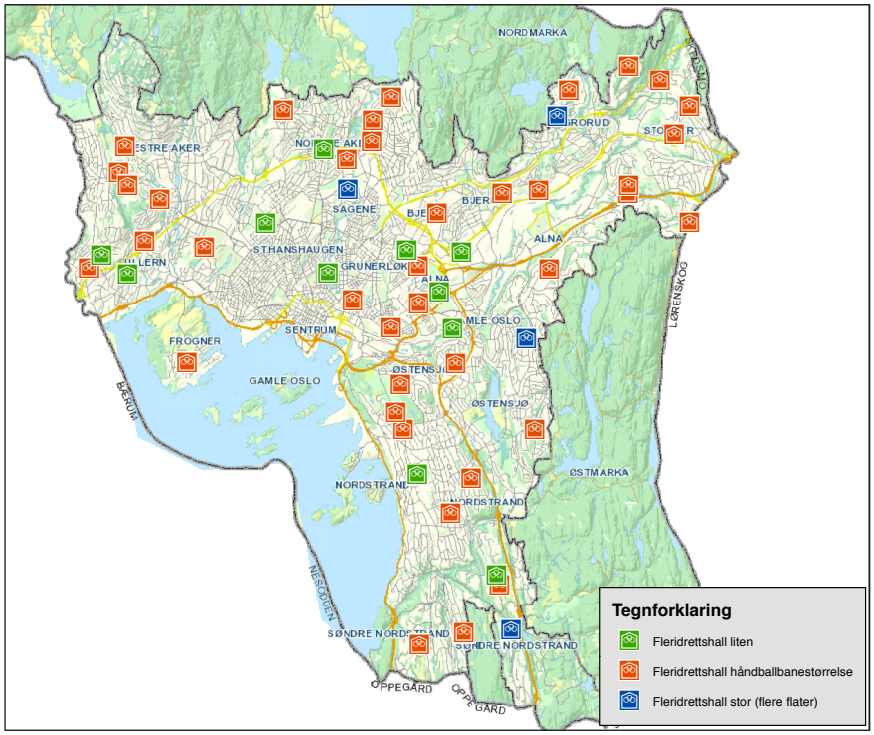
4.2 INNEFLATER

Inneflater omfatter flerbrukshaller og andre haller og aktivitetsflater; herunder gymsaler, fleksible rom i tilknytning til flerbrukshaller og basishaller. Inneflatene benyttes av en rekke idretter, for eksempel håndball, volleyball, innebandy, basketball, cheerleading, skating, Roller Derby, turn og kampsport. Ulike inneflater dekker ulike formål. Det er sentralt å øke kapasiteten ved å etablere flere flater, men også å finne gode mekanismer som gjør at eksisterende flater utnyttes optimalt og dekker et bredt spekter av behov.

Flerbrukshaller skal være grunnstammen i halltilbudet. I dette ligger blant annet at hallene skal være nær der behovet er, at det skal være stor grad av likhet i tilbudet på tvers av bydeler, og at tilbudet skal ivareta en rekke ulike idretter. For denne anleggstypen er det et mål at dekningen skal bedres i planperioden i forhold til antallet barn og unge. Flerbrukshaller er et av de særskilte satsingsområdene de kommende årene.

Selv om flerbrukshaller er vesentlige elementer for den samlede innendørs

Figur 4 Kart over flerbrukshaller i Oslo

idrettskapasiteten, er det også viktig å ha inneflater for idretter som ikke naturlig driver sin aktivitet i disse hallene. Tilbudet av andre idrettshaller og innendørs aktivitetsflater kan ha en lavere tetthet enn flerbrukshaller, og investeringer i slike anlegg vil også være sterkere preget av lokale behov.

4.2.1 Flerbrukshaller

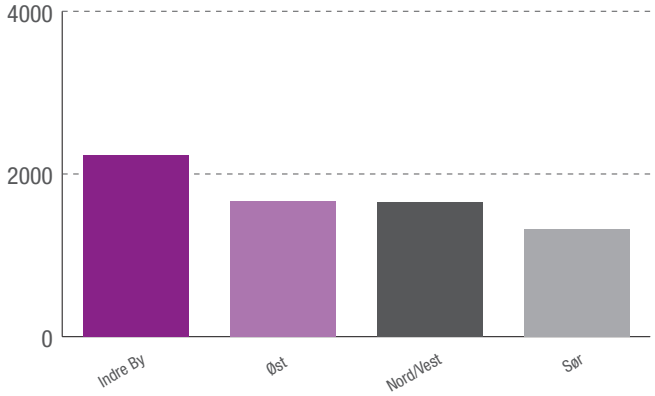
En flerbrukshall med én hallflate betegnes som en normalhall (25x45m inkl. sikkerhetssoner). Det er om lag 60 flerbrukshaller av ulik størrelse i Oslo. Byomfattende tilbud til studenter og bedriftsidretten er ikke tatt med i beregninger for hallkapasitet, da det ikke tildeles tid til den primære målgruppen (barn og unge 6-19 år) i disse hallene. Omregnet til standardflater (1 håndballbane) utgjør Oslos tilbud til barn og unge (6-19 år) 59 flater totalt inkludert den nyåpnede hallen på Nordstrand og Årvoll flerbrukshall som etter planen skal stå ferdig i desember 2018.

I tillegg til at hallene gir den organiserte idretten et bedre halltilbud, gir hallene også et godt tilbud til elevenes kroppsøvingsundervisning på dagtid. På grunn av begrenset hallkapasitet i Oslo er de kommunale hallene forbeholdt de idrettene som har idrettshallen som sitt naturlige konkurranse- og treningssted. Hallkapasiteten er i dag presset og det er stort behov for flere flerbrukshaller. Det er derfor et mål å få en bedre dekning i forhold til tilveksten av barn og unge enn dagens nivå. Det er samtidig viktig å jevne ut forskjellene mellom bydeler og områder med dårligst dekning vil i første rekke bli prioritert.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Hallkapasiteten i Oslo som helhet vil, målt i antall barn og unge pr. hallflate, bedres gjennom planperioden. Bydeler med dårligere dekning vil prioriteres gjennom planperioden.

Figur 5 Antall barn og unge pr. hallflate pr. byområde (2018)

En idrettshall som er i bruk på dag- og kveldstid samt helger, vil normalt ha en brukstid på 2 500 – 3 500 timer pr. år. Levetiden for et idrettsgulv spenner fra 10 til 25 år. I Oslo har vi nesten 60 flerbrukshaller, hvorav 31 hallflater ikke har vært rehabilitert i løpet av de siste 10 årene. Glatte gulv er en gjentagende utfordring på anleggene. Dette kan skyldes dårlig renhold eller behov for nødvendige utbedringer. Gulvenes tilstand må følges nøye gjennom planperioden og tiltak må iverksettes i tråd med dette. Vedlikehold av eksisterende haller vil være et prioritert område i planperioden og på flere av hallene vil det bli gjort tilstandsvurderinger. Fremtidige rehabiliteringer skal avveies mot eventuell utfasing av anlegg.

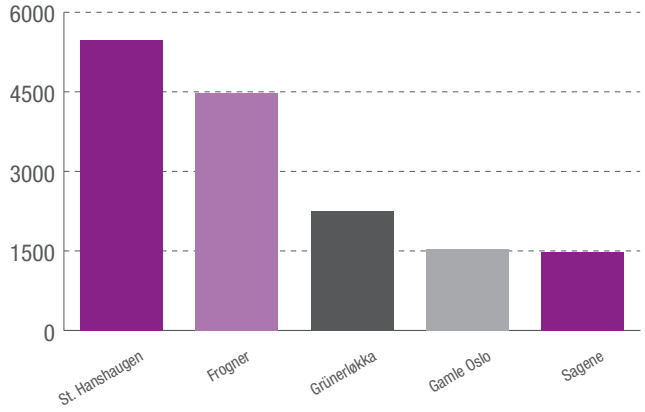
Byområde indre by

Mange skoleprosjekter vil både opprettholde og heve kapasitet i takt med tilveksten av barn og unge, men det er likevel viktig å styrke noen områder i indre by fremover.

Tabell 2 Status for prosjekter i prosess, indre by

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Midlertidig hall på Tøyen	Gjennomføringsfase	2019
Permanent flerbrukshall på Tøyen	Forprosjektfase	2022/2023
Flerbrukshall Majorstuen	Gjennomføringsfase	Usikkert
Vulkan flerbrukshall – oppgraderinger	Gjennomføringsfase	2019
Flerbrukshall på Uranienborg skole	Forprosjektfase	2019
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole på Ensjø	Planleggingsfase	Usikkert
Flerbrukshall i Dælenenga idrettspark	Forprosjektfase	Usikkert
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole i Bjørvika	Planleggingsfase	2023
Flerbrukshaller på Voldsløkka	Planleggingsfase	2023
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole i Myntgata	Planleggingsfase	2024
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole i området rundt Treschowsgate.	Planleggingsfase	2022

Figur 6 Antall barn og unge pr. hallflate i indre by

Bydel St. Hanshaugen og Bydel Frogner er i dag de områdene med størst kapasitetsutfordringer og vil prioriteres i planperioden. En styrking av hallkapasiteten på Voldsløkka i Bydel Sagene vil også bedre tilbudet til barn og unge i Bydel St. Hanshaugen. Likevel er det viktig å finne tomter til nye flerbrukshaller lokalt i bydelen, f.eks. på tomten til Veterinærhøgskolen.

Majorstuen skole har i dag ikke et halltilbud til sine elever og det er et stort behov for å styrke tilbudet også til idrettslagene i området. En ny flerbrukshall, sammen med leie av lokaler i nærområdet, vil avhjelpe kapasitetsutfordringene ved skolen og for idretten. Det vil høsten 2018 bli lyst ut en konkurranse for anskaffelse av flerbrukshall i området. Videre utviklingsmuligheter for flerbrukshaller i området kan være NRK sin tomt på Marienlyst. Det planlegges for skole på Filipstad med en flerbrukshall. Det antas at denne først lar seg realisere etter planperioden.

Bydel Sagene vil få økt kapasitet ved at det bygges flerbrukshaller i forbindelse med ny skole på Voldsløkka og ny skole i området rundt Treschowsgate.
Bydel Gamle Oslo og Grünerløkka vil styrkes gjennom midlertidig hall på Tøyen, flerbrukshall på Ensjø og flerbrukshall på Dælenenga. Det foreslås å realisere en permanent hall sammen med nytt bad på Tøyen. Vulkanhallen får oppgradert ventilasjonsanlegget og hallgulvet i 2018, men har fremdeles behov for oppgradering av garderober og generelt overflatevedlikehold.

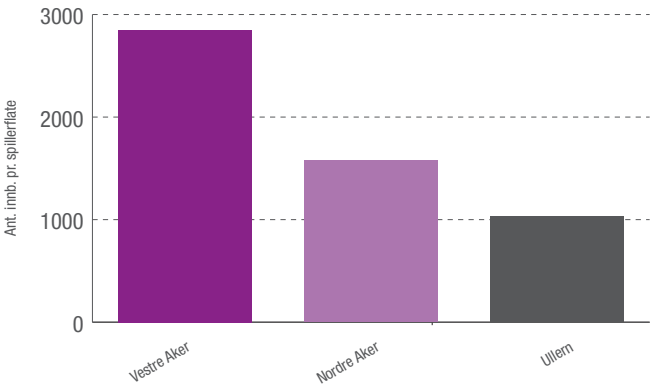
Byområde nord-vest

Vestre Aker er en av bydelene med størst kapasitetsutfordringer i dag. Her har det også vært en jevn vekst av barn og unge og dette er også en av bydelene med flest antall aktive barn og unge som driver med hallidrett. Særlig østre delen av denne bydelen har kapasitetsutfordringer og har stort behov for økt kapasitet.

Tabell 3 Status for prosjekter i prosess, byområde nord/vest

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Ullern flerbrukshall	Gjennomføringsfase	2019
Korsvoll flerbrukshall	Forprosjektfase	2021
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole på Frysja	Planleggingsfase	Usikkert
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole på Hoff	Planleggingsfase	2024
Flerbrukshall i forbindelse med Blindern videregående skole sammen med den tyske og franske skole.	Planleggingsfase	2024
Flerbrukshall Njård (privat)	Planleggingsfase	Usikkert

Figur 7 Barn og unge pr. hallflate i nord/vest

Hall på Korsvoll, flerbrukshall i Sognsveien 80 sammen med Blindern videregående skole og på ny skole på Frysja vil sikre en bedre dekning i forhold til tilveksten av barn og unge i Nordre Aker.

I Bydel Ullern forventes det stor boligutbygging med de store utviklingsområdene Skøyen, Smestad og Lilleakerområdet. Ny skole på Hoff med flerbrukshall, flerbrukshall i tilknytning til Smestad skole og ny flerbrukshall på Ullern vil møte tilveksten av barn og unge og styrke hallkapasiteten noe i forhold til dagens situasjon.

Byområde sør

For området totalt sett er det i dag god kapasitet i forhold til de andre byområdene, og det er forventet at dette skal holde seg gjennom hele planperioden.

Nordstrand har dårligst dekning i byområdet og er også bydelen med størst andel aktive i området. Bydel Nordstrand har derfor behov for flere haller. Hallkapasiteten i bydelen har blitt noe bedre med Lambertseter flerbrukshall og Nordstrand flerbrukshall. De pågående hallprosjektene på Ekeberg samt flerbrukshall i tilknytning til ny skole på Holtet, vil bedre kapasiteten ytterligere i Bydel Nordstrand i planperioden dersom de blir realisert.

Søndre Nordstrand har god dekning av flerbrukshaller i forhold til de andre bydelene. For hallidretter generelt, og for turn spesielt, fremstilles behovet for flerbrukshaller som stort. På grunn av store geografiske avstander til de andre bydelene, og dårligere kollektivdekning som binder områdene sammen, er det behov for større tetthet av anlegg her. Det er planlagt en omfattende utvikling av Mortensrudområdet med blant annet store nye boligområder, skole, flere idrettsanlegg, bibliotek, flerbrukshall, sykehjem mm. Det utredes utviklingsplaner for Klemetsrud skole. I forbindelse med dette kan det være ønskelig å etablere en flerbrukshall i tilknytning til skolen. Etter planperioden er det forventet stor boligutbygging i området knyttet til utviklingen av Gjersrud-Stensrudområdet.
I Bydel Østensjø er det behov for flerbrukshall vest for Østensjøvannet. Det er også her det forventes størst boligutbygging med tilvekst av barn og unge. Her er det i dag ingen hall, og Høyenhallen og Bølerhallen, som dekker disse områdene, er presset på kapasitet. På sikt er det derfor behov for å utrede en hall i dette området.

Det gjennomføres i 2018 større oppgraderinger av garderober og hallflate i Oppsal Arena. Hallen har et stort press på besøkende ettersom hallen er spesielt tilrettelagt for konkurranseaktivitet. På grunn av dette er det store trafikale utfordringer her på kveldstid og i helger. Det er behov for å gjøre oppgraderinger for adkomst til hallen.

Byområde øst

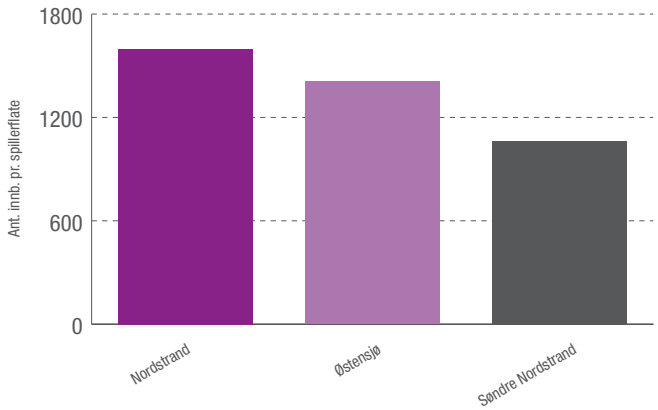
I Bydel Stovner bygges det tre hallflater gjennom planperioden som vil være med på å heve dagens kapasitet med en moderat tilvekst av barn og unge. Haugenstua skoleidrettshall er i dårlig bygningsmessig stand og ansees å ha kort levetid. Erstatning eller rehabilitering vurderes.

Det er behov for å øke kapasiteten for flerbrukshaller i bydel Alna. Det er planlagt utvikling av Haugerud/Trosterud- området, og det er

Tabell 4 Status for prosjekter i prosess, byområde sør

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Erstatning og utvidelse av Nordstrandhallen med en hallflate (Privat)	Ferdigstilt	2018
Rehabilitering Oppsal Arena	Ferdigstilt	2018
Ekeberg flerbrukshall – tilpasning med HC heis	Gjennomføringsfase	2018

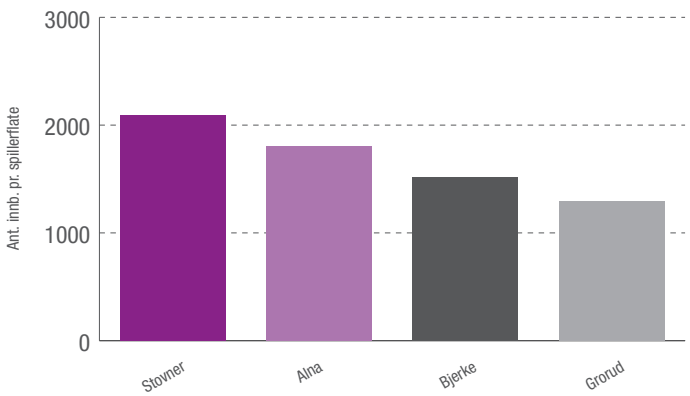
Figur 8 Antall barn og unge pr. hallflate i byområde sør

Tabell 5 Status for prosjekter i prosess, byområde øst

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Flerbrukshall ved Årvoll skole	Gjennomføringsfase	2018
Flerbrukshall ved Vestli skole	Gjennomføringsfase	2020
Grorud flerbrukshall	Gjennomføringsfase	2020
Refstad flerbrukshall	Forprosjektfase	2022
Tokerud flerbrukshall med utlånssentral	Forprosjektfase	2020
Flerbrukshall på Linderud (privat)	Gjennomføringsfase	2019
Flerbrukshall i forbindelse med ny skole på Furuset (ved Verdensparken)	Konseptvalgutredning	Usikkert
Rehabilitering Stovner flerbrukshall	Gjennomføringsfase	2018
Håndballflate i Nordbyen (kommunen vil leie tid i privat hall)	Gjennomføringsfase	2019

Figur 9 Antall barn og unge pr. hallflate i byområde øst

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal bedres for følgende anleggstyper: • Flerbrukshaller	**Indre by** • Lyse ut en konkurranse for anskaffelse av flerbrukshall på Majorstua i 2018. • Utredning av flerbrukshall i bydel Frogner og St. Hanshaugen. • Midlertidig flerbrukshall på Tøyen som åpner våren 2019. • Flerbrukshall på Tøyenbadet med planlagt ferdigstillelse i 2022/2023. **Nord/vest** • Planlegging av ny flerbrukshall i forbindelse med utredning av ny skole i bydel Vestre Aker. • Forprosjekt og regulering av flerbrukshall på Smestad skole med planlagt ferdigstillelse i 2025. **Byområde sør** • Utrede flerbrukshall på Skullerud. • Planlegging av ny flerbrukshall i forbindelse med Holtet skole i 2024. **Byområde øst** • Reguleringsprosess og forprosjekt for planlegging av flerbrukshall i Løren aktivitetspark. • Planlegge ny hall i forbindelse med Haugerud/Trosterud. • Utredningstiltak for ny flerbrukshall i bydel Alna, der Bryn (Breivollområdet) inngår som en del av utredningen.
Standarden på anleggsmassen skal heves	**Byområde sør** • Forprosjekt og gjennomføring av utendørsarbeider ved Oppsal Arena.

utarbeidet planprogram som er til behandling. Områdeplanen forventes lagt fram for politisk behandling høsten 2018. Skolene og flerbrukshallen er i dårlig bygningsmessig stand. Det er utredet ulike muligheter for å møte behovet til idretts-, kultur-, og skolesektorene, hvor det foreslås økning av en hallflate for å møte behovet i området.

Etter planperioden forventes det stor boligutbygging i bydelen, særlig rundt Bryn og Teglverket. En mulighet er å sikre utvidelse av hallkapasiteten ved Bryn gjennom å sikre dette i byutviklingsområdet på Breivoll.

Løren i Bydel Bjerke er et byutviklingsområde hvor det er forventet stor tilflytting av barnefamilier. Det ble gjennom arbeidet med VPOR for Løren og Økern foreslått å bygge en flerbrukshall sammen med Løren aktivitetspark. I bydel Grorud planlegges det ingen nye haller på grunn av tilstrekkelig kapasitet i henhold til prognosene. Grorud flerbrukshus er planlagt ferdigstilt i 2020.

Kapasitet og behov etter tiltak

I 2018 er det om lag 1 600 barn og unge pr. hallflate. Med forventet befolkningsvekst og bygging av 12 nye hallflater fram til og med 2022 vil anleggsdekningen ved utgangen av 2022 være i underkant av 1 400 barn og unge pr. hallflate.

4.2.2 Basishaller

Basishallen er en treningshall med fast oppmontert utstyr. En basishall gir mulighet for et bredt aktivitetstilbud, da denne anleggstypen, i tillegg til turn, er godt egnet som en arena for basistrening for et bredt spekter av idretter. Med et stort utvalg av skumapparater som bidrar til trygghet og redusert risiko for skader, er denne typen anlegg også godt egnet for personer med ulike funksjonsutfordringer og eldre. Ingen basishaller er like, og det bør gjennomføres lokale tilpasninger for å imøtekomme brukergruppenes behov. Basishallen kan bygges som en selvstendig enhet med garderober, eller som et tilbygg til eksisterende eller nye flerbrukshaller. Behovet til turn og til basistrening for andre idretter prioriteres i planperioden for å styrke tilbudet for disse brukergruppene.

Dagens kapasitet

Figur 10 Kart over basishaller

Status prosjekter

- Det er ingen nye vedtatte og igangsatte utbyggingsprosjekter for basishaller i Oslo.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Kvaliteten på eksisterende anleggsmasse er tilfredsstillende etter dagens krav til basishall. Behovet er derfor sterkest knyttet til å heve kapasiteten, med henblikk på et bedre tilbud til bredden, særlig for barn og unge.

Det er 22 turnforeninger i Oslo, og kun fire av disse har i dag tilgang på en basishall . De fleste lag/foreninger trener i gymsal og noen få i flerbrukshall[4]. Foreninger med tilgang til basishaller har hatt stor medlemsvekst de siste årene og har over halvparten av den totale medlemsmassen. Etter etableringen av Leirskallen turnhall i 2016 opplevde den lokale turnforeningen en kraftig vekst i antall medlemmer, men også i antall på venteliste. Dette tydeliggjør effekten av økt kapasitet for turn, samt fremhever underdekningen av basishaller flere steder i byen.

I forbindelse med gjennomføring av turnaktivitet i gymsal og flerbrukshall går mye tid med til rigging av utstyr. Dette har flere negative konsekvenser og medfører blant annet et tap av aktivitetstimer på anleggene. En annen negativ konsekvens er at dette kan føre til frafall, da disse forholdene er belastende, spesielt for de aller yngste.

[4] Turnhallen til Njård og Oslo turn er privateide. Oslo idrettskrets fordeler tid i Leirskallen og på Nordbyen.

Rigging av utstyr gir i tillegg utfordringer knyttet til sikkerhet samt slitasje på utstyr. Utstyr må også være tilgjengelig på flere steder, noe som medfører et økt utstyrsbehov. Det er i tillegg knapphet på lagringsplass i tilknytning til både gymsal og flerbrukshall.

Ved å etablere flere basishaller vil man kunne få flere effektive brukstimer på anleggene, samtidig som det frigjør kapasitet i flerbrukshallene. En basishall muliggjør en bedre utstyrspark hvor forholdene ligger til rette for å utøve idrettsaktiviteten i tråd med dens egenart, på en trygg og sikker måte. Det er derfor et stort behov for å øke dekningen av basishaller i Oslo. Med blant annet målet om å få flere jenter i aktivitet, vil etablering av flere basishaller prioriteres i planperioden.

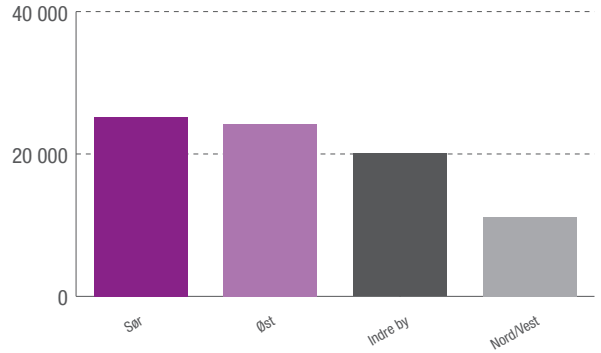
Sett i lys av antall barn og unge pr. anlegg, er det lavest dekning i byområde sør og øst. I tillegg til geografisk spredning bør en kapasitetsøkning ses i sammenheng med lokale behov og hvor det er mulighet for vekst. Det er ønskelig å bygge videre på eksisterende miljøer og lokalt engasjement.

Bøler/Oppsal/Østensjø/Manglerud, Oslo vest, Nordre Aker og Holmlia er områder med aktive turnforeninger med stor pågang, samt utfordrende anleggssituasjon. I disse områdene bør dekningen på sikt bedres. Av disse områdene er det størst aktivitet i området rundt Østensjø. Her finnes det flere foreninger som i dag utøver aktiviteten sin i gymsal og flerbrukshall. Av den grunn anbefales det å utrede basishall for turn i bydel Østensjø. En mulig plassering av hall kan være i området som i kommuneplan er avsatt til utviklingsområde på Skullerud.

I byområde sør hvor det i dag er lavest dekning av basishaller, er det i tillegg store geografiske avstander. Det kan være vanskelig, spesielt for yngre barn, å ta seg frem til eksisterende basishaller alene. På Holmlia er det et aktivt turnmiljø med en utfordrende anleggssituasjon. I dette området er det et stort potensial for vekst dersom en basishall etableres.

Det er stort lokalt engasjement og grunnlag for å bygge videre på et aktivt miljø i Nordre Aker. Det anbefales å utrede muligheter for en basishall i dette området. Et alternativ som foreslås er å utrede klubbhus med garderober og aktivitetsrom for basisidretter på Grefsen stadion (se kap. 4.3.6 Klubbhus).

Figur 11 Antall barn og unge pr. basishall

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal bedres for følgende anleggstyper: • Basishaller	• Utrede plassering av basishall for turn på Holmlia. • Utrede plassering av basishall for turn i Nordre Aker. • Utrede plassering av basishall for turn på Skullerud. • Utrede aktivitetsrom for basisidretter i nytt klubbhus på Grefsen stadion

4.2.3 Kampidretts-, danse- og fekteanlegg

Anlegg for kampidrett, dans og fekting omtales sammen som aktivitetssaler da det er mulig å legge til rette for sambruk mellom disse idrettene. Kampidrett blir i det videre brukt som samlebegrep for idrettene som administreres av Norges Bokseforbund, Norges Bryteforbund, Norges Judoforbund, Norges Kampsportforbund og Norges Kickboxingforbund, mens dans her forstås som dansegrenene som administreres av Norges Danseforbund.

Som følge av at kampidrett, dans og fekting er lite arealkrevende idretter, benytter disse idrettene ofte små rom med lavere takhøyde og andre gulvegenskaper enn de tradisjonelle hallidrettene. Idrettene får derfor ikke tildelt treningstid i de kommunale idrettshallene på ukedager, men har anledning til å få satt opp terminfestede kamper og arrangementer i kommunale anlegg. Idrettene krever spesiell tilrettelegging, men anleggskravene sammenfaller i stor grad og anleggene kan brukes av alle idrettene dersom det planlegges godt. Det er et langsiktig

mål å bedre kapasiteten i kommunale anlegg for disse idrettene, med flere mindre anlegg og dedikerte og tilrettelagte områder, gjerne i tilknytning til andre idrettsanlegg. På grunn av anleggskravene kan flere av skolenes gymsaler være egnet for å åpne opp for disse idrettene.

Dagens tilbud

At idrettene er lite arealkrevende fører til at det ofte benyttes private lokaler og anlegg, noe som gjør det vanskelig å få en komplett oversikt over aktivitetssalene i Oslo.

Status prosjekter

- Forprosjektet for kampsportlokale i Stovner motorsportsenter og skatehall pågår.
- Kampsportlokale i Grorud flerbrukshus med planlagt ferdigstillelse 2020.
- Det er vedtatt at klubbhuset på Dælenenga skal rives og erstattes med flerbrukshall og kampsportlokaler.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Både kampidrett og dans er aktiviteter i høy vekst. Felles for begge aktiviteter er at de har vokst frem som trender uten at kommunen og idretten har tilrettelagt for aktivitetene og anlegg har blitt etablert i privat regi. Kommunen åpnet opp aktivitetssalene i flerbrukshallene i 2014. Kommunale lokaler skal kartlegges med sikte på at flere aktivitetssaler skal kunne åpnes opp for disse idrettene.

Kampidrett

Byområdene indre by og øst har flest aktivitetssaler egnet for kampsport og dans, men på grunn av at de også har størst andel aktive, er det kapasitetsutfordringer i disse byområdene. Karate og taekwon-do har de høyeste aktivitetstallene blant kampidrettene, og står for 55 % av de aktive. Kampidrettene samlet står for 67 % av aktiviteten i aktivitetssalene. Kampidrettene foregår i 15 ulike anlegg, men har generelt dårlige rammevilkår i Oslo. En konsekvens av at idretten er lite arealkrevende sett i forhold til tradisjonelle hallidretter og at den ikke har blitt prioritert av idretten og kommunen historisk sett, er at idrettene som ikke eier egne lokaler må være kreative for å få tilgang til treningsflater. Dette fører til at det tas i bruk små rom som ikke er tilpasset aktiviteten med mangelfullt vedlikehold, dårlig ventilasjon og ingen eller utilfredsstillende garderober. Flere av lokalene som benyttes kan ikke anses som idrettsanlegg.

Tabell 6 Oversikt over anlegg til dans, kampidrett og fekting[5]

Område	Antall anlegg benyttet av småromsidrettene		
	Dans	Kampsport	Fekting
Indre by	2	7	1
Nord/Vest	3	2	3
Sør	1	2	-
Øst	4	4	1
Totalt	10	15	5

For å imøtekomme kapasitetsutfordringene i indre by, skal det utredes aktivitetssaler i byområdet. Et mulig sted er Veterinærhøgskolen. Idrettens Hus Nordbyen har potensial for å bedre anleggssituasjonen i øst, derfor foreslås det å inngå leie av ytterligere arealer her.

Det er planlagt utvikling av Haugerud/Trosterud-området og det er utarbeidet planprogram som er til behandling. Områdeplanen forventes lagt fram for politisk behandling høsten 2018. Planområdet omfatter blant annet Haugerud skole som daglig brukes av judoklubben. Judolokalene er i dag et viktig tilbud lokalt og for byen, og har store kapasitetsutfordringer. Det er utredet ulike muligheter for å møte behovet for idrett-, kultur- og skolesektorene for området med tanke om å legge til rette for en sosial møteplass, samt sikre en utvidet kapasitet når det gjelder dagens anlegg.

Antall innbyggere i bydel Søndre Nordstrand og i området rundt Mortensrud er i sterk vekst, og andelen barn og unge er høy. For områdets beboere er det et stort behov for en ny idrettshall for ulike idretter og aktiviteter. Mortensrud idrettspark fremstår i dag som slitt, og på området er det flere midlertidige løsninger. I planprogram for Mortensrud legges det opp til at Mortensrud idrettspark og skole skal bli en møteplass for hele bydelen. Lokaler for kampidrett har blitt vurdert som et viktig rekrutteringstilbud og bør innlemmes i enten ny flerbrukshall eller friidrettshall.

Dans

Dans er en idrett som har hatt stor vekst de siste årene og som er populær blant jenter. Den kommunale

[5] Oversikten inneholder private anlegg, skoleanlegg hvor idrettslag leier direkte fra skolesektoren og kommunale anlegg hvor OIK fordeler treningstid. Anleggene benyttes vekselsvis av flere av idrettene og den totale anleggsmassen teller 24 ulike anlegg.

tilretteleggingen er begrenset til danseundervisningen som tilbys av Oslo kulturskole. Idretten og kommunen har ikke klart å tilrettelegge for aktiviteten i tilstrekkelig grad. Dette har gjort at det er større danseaktivitet i kommersielle danseskoler enn innenfor danseklubber tilknyttet idretten.

Mangel på anlegg anses som den største hindringen til å ha et dansetilbud til medlemsmassen i Oslo, og kapasitetsutfordringen tvinger dansere som vil ha et dansetilbud over i kommersielle dansestudioer. Det er et fåtall av danseklubbene i Oslo som eier egne anlegg og størsteparten av klubbene leier seg inn i lokaler. Dette er kostnadskrevende for klubbene og medfører høye medlemskontingenter. Den økonomiske barrieren blir en hindring for ungom fra lavinntektsfamilier og er begrensende for den idrettslige aktiviteten i klubbene. En større kommunal satsing på anlegg for dans kan bidra til at medlemskontingenter kan holdes nede og gjennom det øke rekrutteringen. Siden danseaktiviteten primært gjennomføres i private lokaler, har kommunen liten erfaring med bruk av kommunale arealer til dans. Det vil derfor være behov for en gradvis tilrettelegging hvor det på kort sikt åpnes opp for dans i eksisterende kommunale bygg og anlegg. Aktiviteten vil følges nøye, og gi retning for det videre arbeidet med å tilrettelegge for dans i kommunale anlegg. Videre bør det samlede behovet fra dansemiljøene i Oslo kartlegges, for å kunne foreslå riktige tiltak i form av blant annet nye anlegg. Slik kan det sikres at dans blir mer tilgjengelig for alle barn og unge uavhengig av økonomi. Deler av dansemiljøet anser et utendørs danseanlegg som et hensiktsmessig tiltak. Dette bør ses i sammenheng med det samlede behovet til dansemiljøet i Oslo, og vurderes i lys av dette.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal bedres for følgende anleggstyper: • Kampsport/dans	• Planlegge utvidede judolokaler i flerbrukshall på Haugerud. • Kampsportlokaler i tilknytning til friidrettshall eller flerbrukshall på Mortensrud med planlagt ferdigstillelse 2023. • Utrede tiltak for å øke tilgjengeligheten for dans. • Utrede aktivitetssaler i indre by. • Inngå leie av ytterligere arealer i Idrettens Hus Nordbyen.

Fekting

Fekteidretten i Oslo har hatt stor vekst de siste fem årene, og det er fem anlegg som benyttes til aktiviteten. De to anleggene i Bygdøhus og Njårdhallen er private, permanente og tilpassede fekteanlegg med gode fasiliteter for de to største fekteklubbene i Oslo. Disse aktiviserer over 80 % av fekterne. De mindre klubbene har tilgang til tre anlegg som er mindre tilfredsstillende. Sambruken med andre idretter gir utslag i ugunstige treningstider, samtidig som lokalene må rigges opp og ned i forbindelse med treninger og turneringer. Dette er tidkrevende arbeid som resulterer i mindre treningstid, samt at manglende lagringskapasitet er en utfordring for fekteidretten.

Klubbene opplever i dag at kapasiteten er sprengt, og videre vekst betinger flere tilgjengelige lokaler. Oslo Fekteklubb opplevde høsten 2017 positiv medlemsvekst etter at de ble tildelt treningstid i Kuben, i tillegg til tiden de disponerer i Hovseterhallen. En slik modell, hvor eksisterende fekteklubber som innehar utstyr og kompetanse tildeles treningstid i flere lokaler, flere steder i Oslo, anses som en fornuftig vekststrategi som muliggjør at en større andel av befolkningen får et fektetilbud.

Kapasitet og behov etter tiltak

Utviklingen i veksten av medlemmer og bruken av kommunale kampidrettslokaler må følges fremover. Det er primært i transformasjonsområder og i tilknytning til nye flerbrukshaller i henhold til lokale behov det vil være aktuelt å foreslå nye tiltak.

4.3 UTENDØRSFLATER

Oslo har store utendørsflater som benyttes av en rekke idretter, herunder fotball, friidrett, cricket, rugby, landhockey og amerikansk fotball. Anleggene brukes både til organisert og egenorganisert aktivitet. Utendørsflater for idrett er relativt arealkrevende, og Oslo er en kommune med betydelige arealutfordringer. Kommunens arealsituasjon vil til en viss grad legge føringer for mengden og typen anlegg. På grunn av arealutfordringen i Oslo, blir det viktig i utvikling av utendørsflater å vurdere anlegg for helårsdrift der det er mulig. Dette vil sikre en bedre utnyttelse av anleggenes potensial.

4.3.1 Flater til fotball og andre ballidretter

Det følgende delkapittelet omtaler flater hvor det i hovedsak utøves fotballaktivitet. På et fåtall av flatene foregår det også aktiviteter som landhockey, rugby og amerikansk fotball.

Det er et mål å øke kapasiteten på eksisterende flater fremfor å finne nye

områder til nye flater. Dette kan for eksempel være å legge kunstgress på eksisterende naturgress- og grusflater. Samtidig skal områder med dårligere dekning og et stort behov prioriteres i utviklingen av nyanlegg. Det er et mål at kunstgressdekningen skal følge tilveksten av barn og unge. Ettersom fotballbaner er arealkrevende vil det være viktig å se på muligheter for utvikling av nye baner i transformasjonsområder. Det er også viktig at naturgressbanene som finnes holder god kvalitet.

Kunstgressbaner

Kunstgressbaner er en viktig og prioritert anleggstype i Oslo. Oslo kommune skal sikre god kvalitet på kunstgressdekket gjennom planmessig rehabilitering og gjennom vedlikehold sørge for å sikre at banene opprettholdes lengst mulig. Det er utarbeidet kvalitetsstandarder[6] for kunstgressbaner. Kvalitetsstandardene er delt inn i fem ulike kategorier. Standard 1 angir funksjonskrav for 1.divisjon herre og elitedivisjon kvinner som er den høyeste standarden, og standard 5 angir krav til nærmiljøanlegg som er den enkleste standarden. Kvalitetsstandardene med tilhørende funksjonskrav er altså tilpasset den typen aktivitet som anlegget skal kunne benyttes til. Oslo kommune skal i hovedsak legge til rette for breddeidretten og i mindre grad prioritere anlegg for lag i høyere divisjoner. En kvalitetsheving innebærer funksjoner som sanitære fasiliteter, klubbhusfunksjoner og tilrettelegging for helårsdrift som undervarme og kunstisanlegg. En vurdering av kvalitetsheving gjøres typisk ved en rehabilitering.

Praksisen har hittil vært at klubber som ønsker å etablere undervarmeanlegg på kommunale baner har måttet finansiere og drifte dette på egenhånd. På grunn av høye investerings- og driftskostnader på undervarmeanlegg, har ikke alle klubbene midler til å benytte seg av denne muligheten. For å legge til rette for et bedre treningstilbud i vintersesongen, har Oslo kommune sammen med OBOS, satt i gang et arbeid med å etablere undervarmeanlegg på et visst antall baner som skal være geografisk spredd rundt i byen, der kommunen selv skal stå for finansiering og drift. På disse banene skal Oslo idrettskrets fordele tid.

Det skal prioriteres å gjennomføre miljøtiltak for å hindre spredning av granulat på nyanlegg og rehabiliteringer i planperioden. Oslo kommune skal være en pådriver for å fremme utviklingen av mer miljøvennlig innfyllingsmateriale. Innovasjon i anskaffelsessammenheng og samarbeid med forskningsmiljøer og andre relevante organisasjoner vil være aktuelt for å utvikle og teste ut flere miljøvennlige løsninger på kommunens kunstgressbaner.

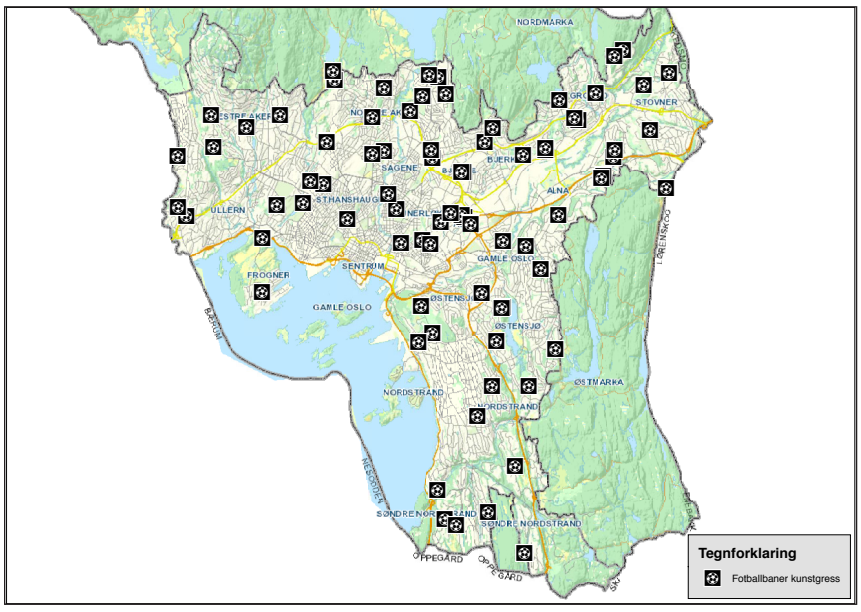
Dagens tilbud

Oslo kommune ved Bymiljøetaten eier og/eller drifter om lag 100 kunstgressbaner:

- Indre by: 18 stk (5 baner ble vinterdriftet i 2017/2018, hvorav 1 bane med undervarme)
- Nord/Vest: 28 stk (9 baner ble vinterdriftet 2017/2018, hvorav 9 baner med undervarme)
- Sør: 27 stk (14 baner ble vinterdriftet 2017/2018, hvorav 4 baner med undervarme)
- Øst: 29 stk (7 baner ble vinterdriftet 2017/2018, hvorav 1 bane med undervarme)

På bakgrunn av arbeid med standardisering av hvordan kunstgressbanene skal være utformet for å hindre spredning av granulat, ble kvalitetsstandarden revidert i mars 2018. Alle kunstgressbaner som benytter gummigranulat som støtdempende innfyll som bygges eller rehabiliteres fra og med 2018 er utformet i henhold til denne. Dette medfører at baner bygget eller rehabilitert i 2017 eller tidligere (med gummigranulat)

Figur 12 Kart over kunstgressbaner

[6] *Kvalitetsstandardene ligger vedlagt til planen og angir hva slags funksjoner et anlegg må inneholde for å oppnå en gitt standard. Eksempler på funksjoner er belysning, sanitære fasiliteter, klubbhus/servicebygg og undervarme/kunstis som legger til rette for helårsdrift.*

ikke tilfredsstiller kravene som stilles til å hindre spredning av granulat i den reviderte kvalitetsstandarden.

Det kommer en ny forskrift som stiller krav til utforming og drift av alle typer idrettsbaner som bruker plastholdig løst fyllmateriale. Det er ventet at denne trer i kraft fra 1. januar 2019.

Status for prosjekter i prosess

I 2017 ble det rehabilitert fire kunstgressbaner. Disse fordeler seg på byområdene på følgende måte:

- Indre by: Marienlyst 11'er
- Øst: Humleby/Romsås 7'er og Brynbanen 11'er
- Sør: Trasop 7'er og 5'er

Videre er følgende tidligere planlagte prosjekter ferdigstilt i 2018, eller planlagt ferdigstilt i 2019:

- Indre by: Caltexløkka skal utvides fra 9'er til å bli en 11'er bane med undervarme (ferdigstilles i 2019), Kampen park, Grünerhagen 7'er (ferdigstilles 2019/2020), Klosterenga (ferdigstilles 2019), Tørteberg (ferdigstilles 2019), Monolitten kunstgressbane 7'er
- Sør: Holmlia kunstgressbane, Braatenbanen (ferdigstilles 2019), Nordstrand kunstgress II 9'er, Abildsø kunstgressbane 11'er.
- Øst: Disen kunstgressbane, Kalbakken kunstgressbane med undervarmeanlegg, Lindeberg kunstgressbane 7'er, Furuset aktivitetspark 7'er.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

For å måle anleggsdekning på tvers av bydeler blir innbyggertallet (barn og unge 6-19 år) sett opp mot baneekvivalenter. En baneekvivalent tilsvarer en elleverbane. Dette innebærer at det

Tabell 7 Kommunale kunstgressbaner i Oslo som tilfredsstiller kravene i ny forskrift som er ventet å tre i kraft 1. januar 2019

Byområde	Antall barn og unge pr. kunstgressbane	Antall kunstgressbaner fordelt på kvalitetsstandardene						Totalt
		4A	4B	4C	4D	5A	5B	
Indre by	1060	1	1	-	2	5	-	9
Nord/Vest	942	-	-	-	-	1	-	1
Sør	991	-	3	-	1	-	-	4
Øst	1020	-	3	-	1	1	-	5
Totalt antall baner		1	7	-	4	7	-	19

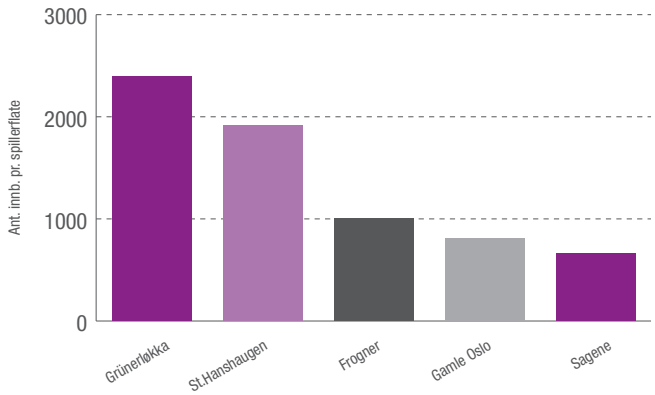
går to nierbaner, fire sjuerbaner eller åtte femmerbaner på en elleverbane. Målt i antall barn og unge pr. kunstgressbane er det byområdet indre by som har dårligst kapasitet. Det er imidlertid større differanse i dekningsgrad innad i de enkelte byområdene enn mellom byområdene. Kapasitetsutfordringen vil derfor hovedsakelig beskrives på bydelsnivå. I følgende analyse er bare kunstgressbaner tatt med.

INDRE BY

Bydel St. Hanshaugen og Bydel Grünerløkka har i dag lav dekning og det utredes muligheter for etablering av flere anlegg. Områdene har relativ flat tilvekst av barn og unge i området. Det er planlagt omfattende boligutbygging og befolkningsvekst på Hasle i Bydel Grünerløkka. For å bedre kapasiteten noe vil Caltexløkka i 2019 utvides til en 11´er bane og skal etableres med undervarme. Med etablering av klubbhus med toalett- og garderobefasiliteter vil standarden på banen heves fra 4D til 4A.

Bydel Gamle Oslo får et stort løft med nye kunstgressbaner og Jordal kunstgress blir reetablert i 2021 etter å ha blitt brukt som riggplass i forbindelse med bygging av nye Jordal Amfi. Ettersom både amerikansk fotball og

Figur 13 Antall barn og unge pr. spilleflate i indre by

mange fotballklubber holder til i samme område, er det stort press på kunstgressflatene i bydelen. Det foreslås derfor etablert undervarmeanlegg for å sikre et vintertilbud for amerikansk fotball og fotball. På Kampen skoleidrettsplass er det en midlertidig kunstgressbane.

Valle Hovin idrettspark er en sentral del av planområdet i Planprogram med veiledende plan for offentlig rom (VPOR) for Hasle og Valle Hovin og Strategisk plan for Hovinbyen. Planene legger vekt på at området skal utvikles flerfunksjonelt. Området har tradisjonelt vært et viktig breddeanlegg for fotballen i Oslo. Det vil planlegges for å utnytte arealene maksimalt for å sikre minimum eksisterende kapasitet og aller helst en økning av kunstgressbaner i utvikling av området.

I **Bydel Frogner** forventes det boligutbygging i området i og etter planperioden, hovedsakelig i området rundt Majorstuen. Området er innlemmet i utredningen som foreslås for Bydel St. Hanshaugen og Grünerløkka.

Frogner stadion er en bane fra 2010 og tilfredsstiller standard 4A. Den brukes av amerikansk fotball og fotball. Gresset har vært svært slitt i flere år og banen er hard. Anlegget har et akutt behov for rehabilitering, og planlegges gjennomført i 2020.

I **Bydel Sagene** planlegges det en omfattende boligutbygging i området de kommende ti årene, som vil avta noe etter planperioden. Med utvikling av området på Voldsløkka med ny skole og flerbrukshaller planlegges det å heve kvaliteten på eksisterende flater. Området er attraktivt for kampvirksomhet og det foreslås etablert kunstgressbane tilrettelagt for 3. nivå fotball med erstatning av garderobefasiliteter på nedre del av Voldsløkka. I tillegg er det utredet mulighet for erstatning av 7´er bane med kunstisanlegg som endelig vil avklares i forbindelse med en reguleringssak.

ØST

Bydel Stovner er en av de bydelene med dårligst dekning i Oslo. Det forventes noe boligutbygging i området både i og etter planperioden. En betydelig andel av boligutbyggingen vil komme til Rommen-området. I forslaget til planprogram for Nedre Rommen ble det lagt opp til at området vest for Rommensletta idrettspark, som i dag benyttes til næringsvirksomhet, inkluderes i idrettsparken. Det vil gjennomføres utredning for denne idrettsparken, der økning av kunstgresskapasiteten er en mulig utvikling.

Kunstgressbanen på Rommensletta er fra 2009 og foreslås rehabilitert med dagens funksjonsstandard.

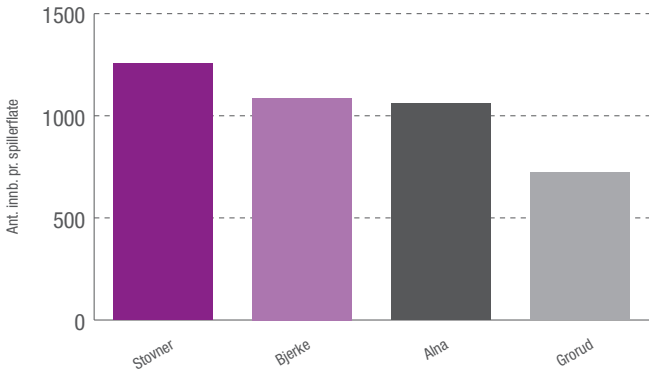
I **Bydel Alna** er det ikke forventet vesentlig økning av barn og unge i planperioden. I kommuneplanen er det imidlertid lagt opp til omfattende boligbygging etter planperioden. Det er planlagt utvikling av Haugerud/Trosterud-området, og det er utarbeidet planprogram som er til behandling. Områdeplanen forventes lagt fram for politisk behandling høsten 2018. Det er utredet ulike muligheter for å møte behovet til idretts-, kultur-, og skolesektorene. Det foreslås reetablering av 11´er bane og utvidelse av kapasiteten med en 9´er bane i utviklingen av området. For å imøtekomme behovet for midlertidig kapasitet i byggeperioden foreslås det å utrede en 11'er flate på Tveita.

Etter planperioden forventes det stor boligutbygging i bydelen, særlig rundt Bryn og Teglverket. En mulighet er å sikre utvidelse av kapasiteten ved Bryn gjennom å sikre dette i byutviklingsområdet på Breivoll.

Tveita kunstgress foreslås å heve standard fra 4D standard til 4C med toalettfasiliteter.

I Bydel Bjerke er det ventet en stor befolkningsvekst de neste årene, spesielt gjelder dette Løren der det er forventet stor tilflytting av barnefamilier, og med dette en sterk tilvekst av barn og unge. Løren idrettspark er allerede presset på kapasitet og i planarbeidet for området er det arbeidet med å

Figur 14 Antall barn og unge pr. spilleflate i byområde øst

sikre opprettholdelse og økt kapasitet for kunstgress. I strategisk plan for Hovinbyen er det i tillegg avsatt betydelig arealer til idrettsformål i Ulvenparken/Haraldrud, der det vil være muligheter for å bygge kunstgressbaner. Ulvenparken/Haraldrud vil ikke kunne etableres før mot slutten av plan-perioden. Oppkjøp av tomt, konsept for utvikling og regulering vil påbegynnes for å sikre utviklingen av området til idrettsformål.

Veitvet har en bane fra 2005. Banen har holdt seg bra, men gresset fremstår som slitt og tester viser at den begynner å bli hard og foreslås rehabilitert.

Bydel Grorud er et av områdene med best dekning i byen og det er ikke forventet særlig vekst i området. Bjøråsen kunstgress er fra 2010 og har et oppgraderingsbehov. Her er det stor etterspørsel etter både garderober og sanitære fasiliteter. Servicebygg eller klubbhus foreslås etablert i tilknytning til anlegget.

På Kalbakken er det i dag stor etterspørsel etter sanitære fasiliteter og garderobeanlegg. Midlertidige toalettfasiliteter etableres derfor i 2018. Det planlegges for oppgradering med servicebygg som vil bidra til at standarden på Kalbakken heves fra standard 4D til standard 4A, og Kalbakken øvingsfelt fra standard 4D til 4B.

NORD/VEST

I **Bydel Ullern** forventes det stor boligbygging med store utviklings-områder som Skøyen, Smestad og Lilleakerområdet. Den største kapasitetsutfordringen i dette byområ-det er i Bydel Ullern, som har den fjerde dårligste dekningen av alle bydelene. Dette er en bydel med jevn tilvekst av barn og unge. Det foreslås å utrede nye baner i bydelen.

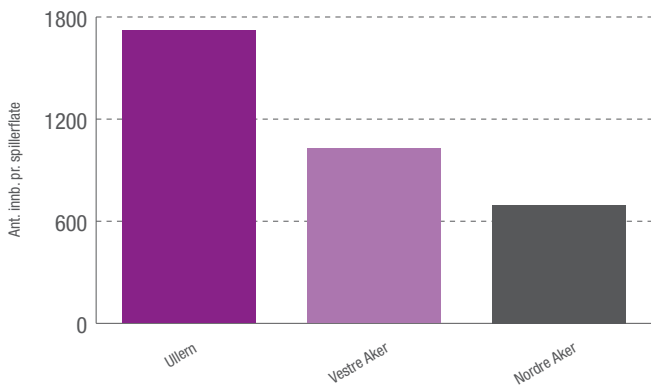
Det er behov for å rehabilitere Ullern kunstgress 7'er og 11'er bane, da flatene er svært slitte og har dårlige spillegenskaper.

Bydel Vestre Aker er gjennomsnittlig godt dekket i forhold til andre bydeler. Bydelen har nest flest antall aktive barn og unge som spiller fotball og anleggs-situasjonen oppleves utfordrende. Det er spesielt få baner i område rundt Voksenåsen. Det er gjennomført utredning for Midtstuen kunstgress som ble vedtatt i forrige behovsplan. På bakgrunn av høy forventet kostnad og utfordrende adkomst til kunstgress-banen anbefales det ikke å bygge banen. En fotballbane vil i tillegg legge begrensninger for utvikling til skiidretten og breddeaktiviteten i nasjonalanlegget. Det er behov for å utrede alternative steder for bane i området.

I tilknytning til Voksen kunstgress har idrettslaget egne planer om å bygge garderobeanlegg og sanitære fasiliteter. Dette vil heve standarden på banen fra 4D til 4C. 7´er bane på Røa er fra 2009 har behov for rehabilitering av dekke. Banen er liten og er ikke aktuell for kvalitetsheving.

I **Bydel Nordre Aker** ansees dekningen som relativt god i forhold til andre bydeler når det gjelder barn og unge pr. kunstgressbane, men på grunn av høyest andel aktive oppleves dagens anleggssituasjon som utfordrende. Det forventes betydelig boligutbygging i området både i og utover planperioden. En betydelig del av boligutbyggingen henger sammen med utviklingen av Frysjaområdet og nye boliger på Kringsjå. For å møte tilveksten av barn og unge foreslås det etablert ny 9'er bane på Kringsjå på dagens gressbane. I Nordre Aker er det flere anlegg som har behov for kvalitetsheving ved rehabilitering. Dette gjelder Kjelsåsmyra, samt Nordre Åsen 1, da banene er svært slitte og det er ingen eller liten effekt av å gjennomføre vedlikehold. Nordre Åsen 3 vannes til naturis på vinteren og er en bane hvor det kan være aktuelt å etablere kunstisanlegg ved reetablering. Dette tiltaket er kostnadskrevende og er ikke prioritert i handlingsprogrammet. Kringsjå KG2 er en bane fra 2011 med dårlig spill-egenskaper. Gresset har lagt seg og banen er hard og foreslås rehabilitert.

Figur 15 Antall barn og unge pr. spilleflate i byområde vest

SØR

Bydel Nordstrand er et område med mange aktive og har dårligst dekning i forhold til antall kunstgressbaner i byområdet. Området har imidlertid tilgang på flere naturgressbaner på Ekeberg som gjør at tilgangen til fotballflater er relativt god. Det foreslås å rehabilitere Ekebergsletta de kommende tre årene (2019-2021).

Bydel Østensjø er et område med mange aktive og det forventes noe boligutbygging i bydelen. Eksisterende idrettsparker etablert i og rundt Østensjøvannet har få utviklingsområder på grunn av den vernede miljøparken. Hovedinnsatsen vil derfor i første rekke være å sikre oppgradering av eksisterende anlegg og mindre utvidelser for å sikre en best mulig kapasitetsutnyttelse og kvalitet på banene.

Manglerud kunstgressbane er fra 2011 og er av dårlig kvalitet. Denne foreslås rehabilitert med kvalitetsheving. Det foreslås samtidig å anlegge kunstgress på 7´er grusbane som opparbeides i forbindelse med Manglerud bad prosjektet.

Bydel Søndre Nordstrand har relativt god dekning og det er ikke forventet stor vekst i området. Etter planperioden er det forventet stor boligutbygging i området, knyttet til utviklingen av Gjersrud-Stensrudområdet.

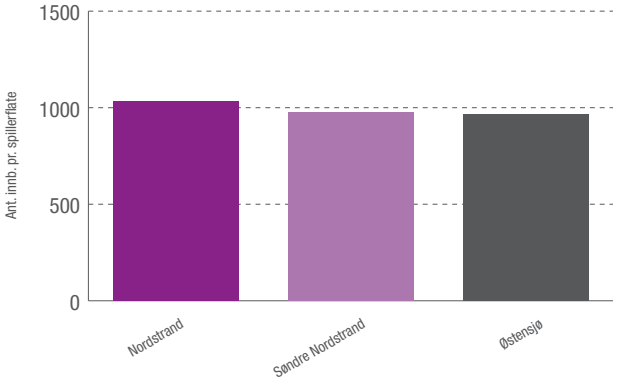
Det foregår en omfattende utvikling av Mortensrudområdet med blant annet store nye boligområder, skole, flere idrettsanlegg, bibliotek, flerbrukshall, sykehjem mm. I forbindelse med utviklingen av Mortensrud er det lagt opp til å øke kunstgresskapasiteten.

For å øke kapasiteten til fotball, foreslås det etablert en ny kunstgressflate i samme område til erstatning for dagens grusbane. Denne vannes om vinteren til naturis. Det foreslås videre å etablere ny landhockey- og kunstisbane for å sikre erstatning av dette tilbudet.

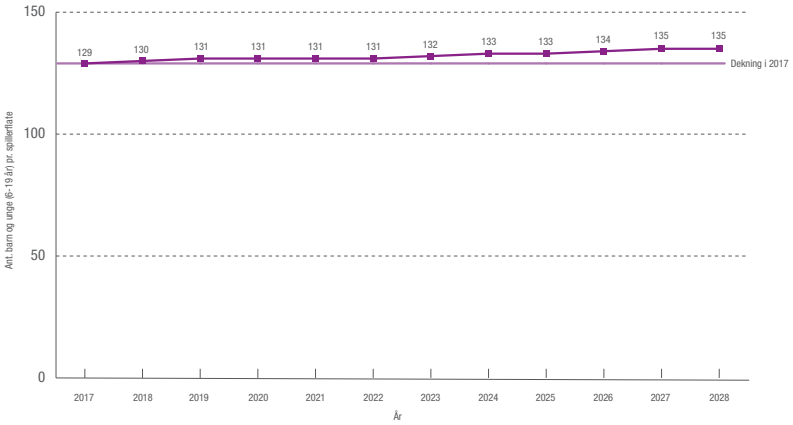
Trasop kunstgressbane er fra 2009 og er klassifisert i kvalitetsstandard 4A. Banen er hard og det er behov for rehabilitering i 2020. Friidrettsstadion har også et stort rehabiliteringsbehov og foreslås rehabilitert samtidig.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal følge utviklingen for følgende anleggstyper: • Kunstgressflater	• Utvide planlagt kunstgressbane i Grünerhagen fra 5'er til 7'er • Ny Kringsjå kunstgressbane 4 på eksisterende naturgress-bane med planlagt ferdigstillelse i 2021. • Ny 7´er kunstgressbane på Manglerud • Reetablere 11´er kunstgressbane og ny 9´er bane på Haugerud som del av områdeutviklingen av Haugerud/ Trosterud. • Det planlegges for utvikling av kunstgressbaner på Valle Hovin. • Utredningstiltak i indre by, spesielt med tanke på å øke kapasiteten i St. Hanshaugen og Grünerløkka. • Utredningstiltak for økt kapasitet for kunstgressflater i Hovinbyen og Løren idrettspark. • Utrede 11'er kunstgressbane (midlertidig kapasitet) på Tveita. • Utredningstiltak for alternative baner for Midtstuen kunstgress. • Utredningstiltak for bygging av kunstgressbaner på Haraldrud. • Utredningstiltak for kunstgressbaner i bydel Ullern.
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Rehabilitering av dekke foreslås for følgende baner: • Nordre Åsen 1, Rommensletta, Kringsjå KG2, Røa kunstgress 7´er, Veitvet kunstgress, Trasop stadion, Frogner Stadion, Ullern kunstgress 11er, Ullern kunstgress 7er • Rehabilitering med kvalitetsheving av kunstgressbaner: • Manglerud KG med undervarme • Rehabilitering av Kjelsåsmyra med kvalitetsheving fra standard 5B til 4D. • Jordal kunstgress med undervarme • Kvalitetsheving med tilleggsfunksjoner • Klubbhus/servicebygg til Kalbakken kunstgress • Klubbhus/servicebygg til Bjøråsen kunstgress med Sanitære fasiliteter på Tveita kunstgress. • Rehabilitere Nordre Åsen 3, vurdere kvalitetsheving med kunstisanlegg • Reetablere Voldsløkka 11´er i standard 2 med planlagt ferdigstillelse 2023. • Reetablere Mortensrud landhockey og fotball med kunsti-sanlegg. • Rehabilitering av resten av Ekebergsletta (2019-2021). • Tilstandsvurderinger av naturgressbaner.

Figur 16 Antall barn og unge pr. spilleflate i byområde sør

Figur 17 Barn og unge pr. spilleflate

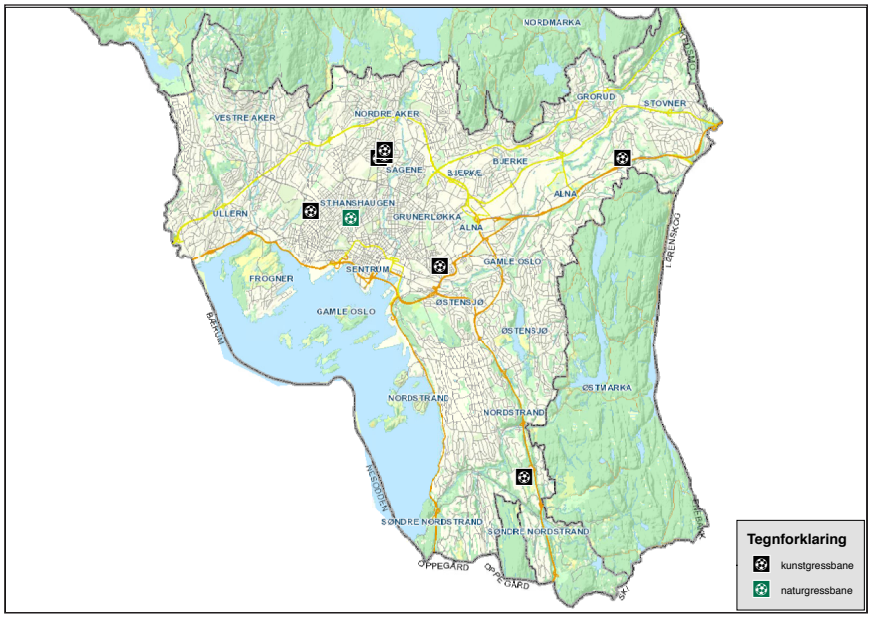
Kapasitet og behov etter tiltak

Prognosen baserer seg på prosjekter som a) allerede er sikret finansiering og/eller b) er en del av handlingsprogrammet i denne behovsplanen. Den mørkelilla linjen viser utviklingen i antall barn og unge pr. hallflate i årene fremover medregnet befolkningsframskrivinger, mens den lyselilla linjen viser dekning i 2017. Når den mørkelilla linjen er over den lyselilla er dekningen dårligere enn dagens situasjon. Man vil med planlagte prosjekter få en dårligere dekning enn nivået i 2016 gjennom planperioden. Det er få foreslåtte nyanlegg på kort sikt. Dette skyldes blant annet krav til regulering i friområder, som er endret praksis fra tidligere, og behov for mer detaljerte utredninger. Dette gjør at tiltak må konkretiseres fortløpende og derav gir utslag i prognosene (figur 17). Det foreslås å prioritere utredningstiltak i områder med dårligst dekning for å heve kapasiteten på lengre sikt.

4.3.2 Mindre ballidretter

De amerikanske idrettene organiseres under Norges amerikanske idretters forbund, og omfatter utendørsidrettene amerikansk fotball, lacrosse og disksport. Det er registrert rundt 125 medlemsklubber med over 9 000 aktive medlemmer i Norge. Omtrent 2 000[7] av de aktive holder til i Oslo. I tillegg har Oslo tilrettelagt for baseball på Rommensletta.

Figur 18 Kart over anleggsflater merket til mindre ballidretter

[7] Av de 2 000 aktive er 1 000 aktive i cheerleading som er innendørsidrett og får tildelt tid i flerbrukshallene. Tiltak for å imøtekomme denne målgruppen sine behov omtales i flerbrukshallkapitlet.

Pågående prosjekt

- Ingen pågående prosjekt

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Oslo har to flater for amerikansk fotball. Utover Jordal, som er under rehabilitering, finnes det ingen baner i Oslo som er fast oppmerket for amerikansk fotball. Kunstgresset på Jordal er for tiden riggplass for nye Jordal ishall og kan ikke brukes før tidligst i 2021. Treningsaktiviteten er flyttet til Kampen og Haraløkka. Frogner stadion er primærbanen for amerikansk fotball frem til Jordal gjenåpnes.

Det er et behov for vintertilbud til amerikansk fotball og det foreslås derfor å oppgradere Jordal kunstgressbane med undervarmeanlegg, slik at idretten får et helårsanlegg. Det foreslås å rehabilitere kunstgressbanen på Frogner stadion i 2020, hvilket vil gi en kvalitetsheving av anlegget.

Der er i dag i overkant av 1 000 aktive Lacrossutøvere i Norge, hvorav 300 holder til i Oslo. Treninger avholdes primært på Domus Athletica. Det finnes pr. i dag ingen bane i Oslo med fast oppmerking til Lacrosse. Behovet for kapasitetsøkning gjennom permanent merking av baner vurderes fortløpende.

Der er ca. 2 000 som spiller disksport i Norge, hvorav 300 holder til i Oslo. De fleste spiller diskgolf på utendørs-anleggene, som er åpne og tilgjengelige for alle. Disksport har i tillegg en stor andel uregistrerte brukere som bruker anleggene i Oslo. Anleggsdekningen anses som tilfredsstillende og det anbefales ikke å gjøre tiltak for å heve kapasiteten i planperioden. Det bør derimot vurderes behov for sikringstiltak i noen av de eksisterende anleggene, da uerfarne utøvere utgjør en risiko for turgåere.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves.	• Undervarmeanlegg i forbindelse med reetablering av Jordal kunstgress etter riggperiode med planlagt ferdigstillelse i 2021.

4.3.3 Cricket

Cricket er en idrett som har vokst de siste årene. Menn over 26 år utgjør den største andelen av de aktive.

Dagens tilbud

Det er i dag fire fullskala cricketbaner og 11 cricketpitcher i Oslo. Samtlige av anleggene er etablert i byområde sør og byområde øst.

Status prosjekter

- Rehabilitering av cricketpitch på Ekeberg er ferdigstilt i 2018.
- Etablering av to slagbur på Stubberud
- Servicebygg på Ekeberg planlegges ferdigstilt i 2019.
- Etablere fullskala cricketanlegg med klubbhus på Mortensrud med ferdigstillelse 2022.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

En kvalitetsutfordring på cricketbanene på Rommensletta og Stubberud er at de er anlagt på områder med utfordrende grunnforhold, som har ført til at banene er ujevne. Nedbør fører derfor til overvann på banene, som igjen skaper utfordrende spilleforhold. I forslaget til planprogram for Nedre Rommen ble det lagt opp til at området vest for Rommensletta idrettspark, som i dag benyttes til næringsvirksomhet, inkluderes i idrettsparken. Det kan bli aktuelt å gjennomføre utredning for denne idrettsparken, der løsning for å sikre bedre cricketbaner vil bli vurdert.

For å imøtekomme idrettens vekst og manglende kampfasiliteter, planlegges det å anlegge et fullverdig cricketanlegg

Figur 19 Kart over cricketanlegg i Oslo

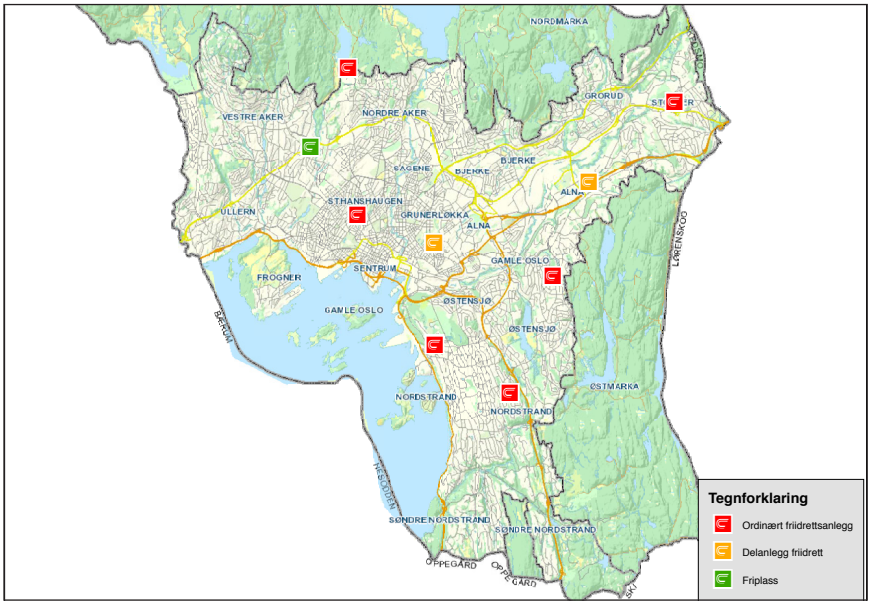

på Mortensrud som er i tråd med planprogram og VPOR (veiledende plan for offentlige rom) for området. En ny arena med internasjonale mål på Mortensrud med nødvendige fasiliteter vil gi gode trenings- og kampmuligheter. Dette vil være et positivt bidrag til idretten generelt og stedsutviklingen spesielt.

Cricketkamper varer ofte over flere timer og krever tilgang til toalettfasiliteter. Etablering av Ekeberg servicebygg vil heve funksjonskvaliteten på de eksisterende banene på Ekebergsletta, og gjøre banene mer attraktive for spillere og tilskuere.

Cricketpitcher er gode rekrutteringsanlegg og er mindre arealkrevende enn fullskala cricketbaner. For å tilrettelegge for egenorganisert aktivitet blant barn og unge bør det utredes areal til mindre cricketpitcher i eksisterende idrettsparker.

Figur 20 Kart over friidrettsanlegg i Oslo

Delmål	Foreslåtte tiltak
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Utredningstiltak for området vest for Rommensletta idrettspark, der crickettilbudet blant annet vil inngå. • Utrede areal til mindre cricketpitcher i idrettsparker.

Status og behov etter tiltak

Prosjektene som er i prosess vil gi en kapasitets- og kvalitetsheving av cricketanlegg. Utviklingen til idretten vil følges nøye, spesielt med henblikk på rekruttering av barn og unge, før ytterligere kapasitetsøkning vurderes. Det anbefales ikke ytterligere kapasitetsøkning utover Mortensrud i planperioden.

4.3.4 Friidrett

Det er et mål å sørge for at eksisterende anlegg er attraktive for bruk gjennom god ivaretakelse, samt å bedre kapasiteten ved å etablere mindre uteanlegg for friidrett lokalt i nærmiljøene. Spesielt friplasser vil kunne være aktuelle å vurdere. Friplassen er et konsept som ligner et fullskala friidrettsanlegg, men er mindre i omfang. I planperioden vil det i tillegg til dette prioriteres å bedre kapasiteten gjennom styrking av innendørstilbudet med ett anlegg i Oslo.

Dagens tilbud

Friidrettsanlegg brukes i hovedsak av den organiserte idretten, men anleggene benyttes også til egenorganisert aktivitet samt av skoler. Friidrettsanlegg inkluderer både innendørs og utendørsanlegg.

Status prosjekter

- Haraløkka friplass planlegges ferdigstilt i 2019.
- Høybråten friplass planlegges ferdigstilt i 2019.
- Rehabilitering av sprint og lengdegrop på Caltexløkka med planlagt ferdigstillelse i 2019.
- Vedlikehold av utendørsdekke på Bislett stadion med planlagt ferdigstillelse i 2018.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Friidrett har hatt en jevn økning av aktive medlemmer de siste ti årene. I tillegg brukes friidrettsanleggene mye til egenorganisert aktivitet. Det har vært gjort en omfattende oppgradering det siste året med rehabilitering av

anleggene på Lambertseter og Stovner i 2017. Oppgraderingen av eksisterende friidrettsanlegg vil også prioriteres i 2018 og 2019 for å sikre at anleggene er attraktive for bruk.

Med unntak av Bislett stadion er det Lambertseter stadion av de ordinære friidrettsanleggene som er best tilpasset friidretten. Det er behov for kapasitet for kastøvelser i Oslo. Det foreslås å utrede muligheter for å sikre dette på Lambertseter stadion.

Trasop stadion planlegges rehabilitert i 2020 samtidig som kunstgressbanen skal rehabiliteres. På dette friidrettsanlegget er det ikke mulig å utøve kastøvelser grunnet kunstgressbane (med undervarmeanlegg).

Oslo Vest har i dag ingen ordinære friidrettsanlegg og har behov for kapasitetsheving. Behovet for mindre anlegg i barn og unges nærmiljø er imidlertid større enn behovet for flere konkurransearenaer. Etablering av friplass vil derfor være anbefalt kapasitetsheving. Anlegget er vurdert at bør legges med nærhet til flere skoler for best mulig utnyttelse på dagtid, samt i tilknytning til idrettslag som tilbyr friidrettsaktivitet. Det vil i løpet av planperioden kunne være aktuelt å vurdere å anlegge friplass på grusbanen i Hovseterdalen for sikre et rekrutteringstilbud i Oslo vest.

Løpebane på Valle Hovin er videre et tiltak som bør vurderes for å styrke friidrettstilbudet.

Innendørs friidrettsanlegg

Pr. i dag finnes det ingen innendørs friidrettshall i Oslo. Ekeberghallen benyttes av friidretten i Oslo på vintertid. På Bislett er det en innendørs løpebane hvor kapasiteten er svært presset. 340 000 unike treningstimer årlig viser populariteten til anlegget. Presset på Bislett medfører at den organiserte og egenorganiserte treningen kommer i konflikt. Det er derfor et stort behov for å etablere en friidrettshall i Osloområdet for å styrke innendørstilbudet for friidrett.

Det er gjennomført utredninger for et nytt regionalt tilbud i form av en ny friidrettshall på Mortensrud. Dette regnes som et positivt bidrag til stedsutviklingen for Mortensrud. Med tanke på at det allerede finnes et slikt anlegg på Rud i Bærum kommune og på Neskollen i Nes kommune, vil det være logisk å bygge en regional friidrettshall syd i byen. Mortensrud vil være en fornuftig plassering av en friidrettshall i Oslo, da Bærum friidrettshall benyttes av klubbene vest i Oslo. Med bakgrunn i behovet for en innendørs friidrettshall vil et slikt anlegg tiltrekke seg utøvere fra hele byen, samt omkringliggende kommuner.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal bedres for følgende anleggstyper: • Friidrettsanlegg	• Friidrettshall Mortensrud med planlagt ferdigstillelse i 2023. • Vurdere å etablere friplass i Hovseterdalen • Utrede muligheter for å tilrettelegge for kastøvelser på Lambertseter stadion. • Vurdere løpebane på Valle Hovin (inngår i utredningen om utvikling av fotballbaner i samme området).
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Rehabilitering av Trasop stadion (kunstgress og friidrettsbane) planlegges ferdigstilt i 2020.

4.3.5 Sandbaner

Sandbaner forstås her som anlegg for sandvolleyball, sandhåndball og sandfotball. Det er et mål å sikre funksjonaliteten ved eksisterende anlegg.

Dagens kapasitet

Det er 47 sandbaneanlegg i Oslo med til sammen 67 sandbaner. Av disse er 61 sandvolleyballbaner, fire sandhåndballbaner og to sandfotballbaner. Den klart største andelen av sandbanene er nærmiljøanlegg som er åpne og tilgjengelige for allmennheten. De fleste anleggene består kun av én bane. Sandbanene driftes hovedsakelig av kommunen og ligger i parker

Tabell 8 Oversikt over sandbaner i Oslo

Område	Antall anlegg	Antall sandbaner	Antall sandbaner fordelt på kvalitetsstandardene[8]				
			1	2a	2b	3	4
Indre by	11	22	-	-	-	4	18
Nord/Vest	11	18	-	-	4	4	10
Sør	8	10	-	-	-	3	7
Øst	17	17	-	-	-	-	17
Totalt	47	67	-	-	4	11	52

[8] *Anlegg i kvalitetsstandard 1 tilfredsstiller krav til internasjonale mesterskap. Anlegg i kvalitetsstandard 4 er nærmiljøanlegg.*

og skolegårder, eller i idrettsparker bestående av flere andre typer idrettsanlegg.

Status prosjekt

- Rehabilitering av Ekeberg sandfotballbane i 2018.
- Mindre vedlikeholdstiltak på flere sandbaner i 2018.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Manglende vedlikehold over tid gjør at det på de eldste banene er behov for å gjøre mindre vedlikeholdstiltak. Det gjennomføres mindre vedlikeholdstiltak ved 8 baner[9] i 2018 med skifte av sand og nett. I tillegg er det et gjenstående behov for vedlikeholdstiltak på flere anlegg for å sikre funksjonaliteten ved anleggene.

Sandvolleyball

Det nyetablerte anlegget på Kringsjå er det anlegget med høyest klassifisering av Osloanleggene med standard 2b. Her kan det avvikles nasjonale mesterskap. Videre er anleggene på Voldsløkka, Myrerfeltet og Skredderjordet klassifisert som standard 3. Resterende anlegg holder standard 4 som er et anlegg hovedsakelig for egenorganisert aktivitet og klassifiseres som nærmiljøanlegg. Det er ønskelig fra brukere med flere anlegg som kan klassifiseres som klubbanlegg og som tilfredsstiller minimum kvalitetsstandard 3. Denne standarden tilsier minst tre baner. Kapasitetshevingen bør skje i tilknytning til baner som har høyest lokal aktivitet.

Sandhåndball

Sandhåndball har hatt en sterk vekst i regionen og i Oslo de senere årene. Oslo har til sammen tre sandhåndballbaneanlegg med totalt fire baner. Etableringen av banene på Kjelsås og Ullern i 2016 firedoblet kapasiteten. Ullerns bane er for liten for kampaktivitet. De fire sandhåndballanleggene har tilfredsstillende standard og benyttes regelmessig gjennom sesongen til ulike cuper og sandhåndballarrangementer.

Sandfotball

Sandfotball er en liten idrett i Oslo. Det finnes to sandfotballbaner i Oslo. Sandfotballbanen på Ekeberg er i bruk av sandfotballmiljøet i Oslo, men er for liten i forhold til en normalbane og er i dårlig forfatning. Rehabilitering av banen planlegges gjennomført i 2018. Banen i Humleby fritidspark er nærmere normalstørrelse, men benyttes ikke av sandfotballmiljøet til deres aktivitet da den er usentral for klubbenes aktiviteter i dag. Banen fikk likevel etterfylt sand og nye mål høsten 2017 som et nærmiljøtiltak. Det prioriteres ikke å øke kapasiteten til sandfotball i denne perioden, men heller å sikre at Oslo har et anlegg som tilfredsstiller idrettens krav.

Foreslåtte tiltak

Ingen foreslåtte tiltak.

Status og behov etter tiltak

Pr. dags dato er det ingen helårskapasitet for sandvolleyball (standard 2A). Det gjør at brukerne står uten tilbud store deler av året. Helårskapasitet på et dedikert anlegg for sandvolleyball kan avlaste volleyballaktiviteten i flerbrukshallene. På grunn av strategien om stor spredning av flerbrukshaller og en fortsatt bedre dekning enn dagens nivå vil ikke dette prioriteres i planperioden. På sikt kan utvikling til helårsaktivitet ved Kringsjå sandvolley som i dag holder høyest standard være en mulig utvikling. En utvidelse og oppgradering av sandvolleyballbanene på Voldsløkka vil også vurderes gjennom planperioden.

En kapasitetsøkning for sandhåndball bør skje i tilknytning til allerede eksisterende anlegg for å sikre en bedre tilrettelegging for kampaktivitet. Bruken av banene følges gjennom planperioden for å vurdere om det er behov for en kapasitetsøkning.

4.3.6 Klubbhus

Den lokale idretten har ofte en sentral rolle i å tilrettelegge for aktivitet i lokalmiljøene, og i den sammenheng har klubbhusene en stor betydning. Det er viktig for idrettslagene å ha et sosialt møtepunkt i tillegg til å ha et administrasjonslokale. Dette knytter klubben til anlegget og bidrar til tilhørighet og eierskap.

Dagens kapasitet

Det er i dag 64 klubbhus/garderobebygg spredd rundt i Oslo, hvorav 38 er eid av Oslo kommune. 42 av disse byggene er knyttet til en idrettspark som kan ha et bredt spekter av idretter, men der fotball har vært dominerende. I tillegg til klubbhusene finnes det lokaler i idrettshaller, bad og stadionanlegg, hvor klubber disponerer arealer som knytter dem til anlegget. 47 idrettsklubber har driftsavtale i idrettshaller og flesteparten av disse har tilgang til kontorer og møterom. Andre organisasjoner som disponerer eller har klubblokaler er seilforeninger, ro- og padleklubber, tennisklubber, golfklubber, orientering, skiklubber, cricket og volleyballklubber.

Av de kommunalt eide klubbhusene er:

- 11 klubbhus i kvalitetsstandard 2, og innehar funksjoner som ivaretar arrangementer på høyt nivå. Dette innebærer at de også tilfredsstiller kravene til universell utforming.

[9] *Lambertseter sandvolleyballbane, Alnaparken sandvolleyballbane, Furuset Trimmen sandvolleyballbane, Disen idrettspark sandvolleyballbane og Humleby Svarttjern sandvolleyballbane.*

- 14 av klubbhusene har kvalitetsstandard 3, noe som med sine funksjoner ivaretar breddeklubbenes behov, både for arrangementer og sosialt møtepunkt.
- 13 av klubbhusene har kvalitetsstandard 4, noe som innebærer mulighet for å skifte og dusje, samt toalettfasiliteter.

Status for prosjekter

- Sagene klubbhus er ferdigstilt i 2018.
- Rehabilitering av Rommensletta klubbhus planlegges ferdigstilt i 2018.
- Rehabilitering av Jordal klubbhus planlegges ferdigstilt i 2019.
- Ekeberg servicebygg planlegges ferdigstilt i 2019.
- Dælenenga klubbhus planlegges erstattet i ny flerbrukshall.
- Rehabilitering av Ullern klubbhus med planlagt ferdigstillelse i 2019.
- Rehabilitering av portnerboligene på Caltexløkka til lokale idrettslag.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Det er i 2017 og 2018 gjennomført tilstandsvurderinger på de fleste av kommunens klubbhus, og innen utgangen av 2019 vil det være gjennomført tilstandsvurdering av alle klubbhusene. Mange av bygningene er av eldre dato og har betydelig vedlikeholdsetterslep. Det er i løpet av 2017 gjort mindre oppgraderinger for å bedre standarden på bygningsmassen. En del av tiltakene er knyttet til helse, miljø og sikkerhet. Klubbhusene har behov for ytterligere tiltak på el-anlegg, ventilasjon og sanitæranlegg, samt fasader og tak.

En av utfordringene med dagens klubbhus er behovet for lagerkapasitet. Idrettsarealene benyttes i dag til mange forskjellige idrettsaktiviteter, og hver enkelt aktivitet har behov for lagerplass til utstyr. Dagens klubbhus ivaretar ikke disse behovene. Ved eventuelle nybygg og rehabiliteringer bør derfor lagerplass bli prioritert.

Det vil i 2019 etableres servicebygg med garderober og klubblokaler på Ekeberg. Disse lokalene skal disponeres av flere idrettsklubber og til forskjellige aktiviteter. Tilsvarende vil pågående rehabilitering av portnerboligene på Caltexløkka være en viktig kvalitetsheving for idrettstilbudet i bydel Gamle Oslo, da det er flere lokale idrettslag som har behov for klubbhusfasiliteter. Med den arealmangelen som er i Oslo kan være hensiktsmessig å etablere klubbhus/servicebygg til bruk av flere idrettslag i flere idrettsparker. Det er stor aktivitet i idrettsparkene og aktiviteten varer ofte over lengre tid. Det er derfor også behov for sanitæranlegg og garderober.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Utrede nytt klubbhus med garderober og aktivitetsrom for basisidrett på Grefsen stadion

Det eksisterende klubbhuset på Grefsen Stadion er i dårlig forfatning og mangler garderobefasiliteter for fotball og hallidrettene. Klubbhuset foreslås på sikt revet og erstattet med et nytt bygg som inneholder klubbhusfasiliteter og garderober. For å sikre god utnyttelse av tomten foreslås det etablert et aktivitetsrom tilpasset basisidretter i tilknytning til det nye klubbhus- og garderobeanlegget. Dette vil imøtekomme behov for de idrettene som ikke har sitt naturlige tilholdssted i flerbrukshallene.

Rommensletta klubbhus skiller seg ut med særlig større oppgraderingsbehov. Klubbhuset ble bygget på 1980- tallet og har vært gjenstand for mindre oppdrageringer gjennom årenes løp, men fremstår i dag med større oppgraderingsbehov. Det er behov for rehabilitering av garderobe- og dusjanlegg, toaletter, gangarealer, oppholdsrom, kjøkken og kontor/lagerrom. Videre er det behov for fullstendig oppgradering av deler av det elektriske anlegget som lys, rømningsskilt og varme. Utomhus må vinduer og råteskadet kledning skiftes, klubbhuset må males, og taket må rehabiliteres. Inngangspartiet/platået til 2. etasje må skiftes ut. Rehabiliteringsarbeidet er under gjennomføring.

4.4 SKIANLEGG

Skianlegg omfatter arenaer for langrenn og skiskyting, løypetraseer, alpinanlegg og hoppbakker.

4.4.1 Arenaer for langrenn og skiskyting

Status prosjekter

Det er prioritert å utvikle følgende fem ordinære anlegg med snøproduksjonsanlegg i planperioden; Sognsvann snøpark, Linderudkollen, Lillomarka arena, Sørkedalen, Skullerud og Grønmo.

- Lillomarka arena ble ferdigstilt i 2018.
- Fase 3 på Skullerud skianlegg er planlagt ferdigstilt i 2019.

- I Sørkedalen har Skiforeningen fått tillatelse til å seksdoble vann-kapasiteten fra pumpestasjonen i Heggelielva. Utover dette er det ikke iverksatt ytterligere tiltak.
- Gjennomføre reguleringsplan og forprosjekt for rulleskitrasé i Sogn snøpark
- Anlegge lys i hele rulleskitraseen på Bjørndal. Ferdigstilles i 2019.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Skiidrett er den nest største idretten i Oslo etter fotball, og har hatt en stabilt høy medlemsmasse de siste fem årene. I tillegg til den organiserte idretten brukes langrennsanleggene mye til egenorganisert aktivitet av folk i alle aldre.

Oslo har seks ordinære skianlegg hvor det kan arrangeres konkurranser på kretsnivå eller høyere. Anleggene ligger geografisk spredt og gir et godt tilbud til hele byen. Det er gjennomført store investeringer i utvikling- og oppgradering av skianleggene, og de pågående prosjektene vil gi et betydelig løft for skiidretten.

Tabell 9 Oversikt over langrenns- og skiskytteranlegg

Anlegg	Aktivitet på flaten	STATUS Antall km med infrastruktur for snøproduksjon og belysning *	BEHOV Antall km med infrastruktur for snøproduksjon og belysning
Holmenkollen	Langrenn, skiskyting, rulleski	6,4 km	7 km
Linderudkollen	Langrenn	4 km	5 km
Skullerud	Langrenn	1,5 km	4,5 km
Sognsvann snøpark	Langrenn	1 km	3 km
Sørkedalen skianlegg	Langrenn	1 km	3 km
Lillomarka Arena	Langrenn, skiskyting, rulleski	3 km	3 km
Langsetløkka	Langrenn	-	-
Hemingseter (Sætrabakken)	Langrenn	0,5 km	
Grinda	Langrenn	-	-
Liastua	Langrenn	-	-
Bjørndal idrettspark	Langrenn, rulleski	0,5 km	1,5 km
Ekeberg	Langrenn	Ja	
Kollbanen	Langrenn	-	-
Skuggenjordet	Langrenn	-	-
Voksenjordet	Langrenn	-	1 km

** Begrenset til antall km med integrert snøproduksjon med hydranter. Snø kan også produseres i hauger og kjøres ut. Dette krever mindre omfattende infrastruktur, men er mindre miljøvennlig og mer resurskrevende.*

Det prioriteres ikke å utvide kapasiteten i form av flere ordinære skianlegg i planperioden. Det er derimot behov for å etablere mindre anlegg i nærmiljøene, som er tilrettelagt for rekruttering og trening av barn og unge. Kvaliteten på eksisterende anlegg bør heves gjennom mer effektiv snøproduksjon og variasjon i anleggsporteføljen. Samtidig bør det vurderes omlegging av skiløyper for å tåle milde vintre.

Holmenkollen er et av verdens mest omtalte idrettsanlegg for vintersport og har en svært høy status for utøvere innen langrenn, hopp, kombinert og skiskyting. Holmenkollen er det eneste anlegget som pr. i dag er tilrettelagt for å kunne arrangere konkurranser på nasjonalt nivå (Norgescup junior og høyere). I dag fremstår anlegget med seks hoppbakker fra HS (Hill Size) 11m til HS 106m på plast, alle med mulighet for rekrutteringstrening og sommerhopping og selve Holmenkoll-bakken på HS 134m. Anlegget tilbyr i vinterhalvåret 10 km ferdig preparerte skiløper, hvorav de indre 6,4 km med kunstsnø. Videre er det en 4,75 km rulleskiløype om sommeren hvor alle løypene kan deles opp i flere runder og tilpasses lengde og nivå. Holmenkollen arena skal være attraktiv, sikker og trygg for brukere. I løpet av planperioden vil det derfor bli vurdert å fullføre lyssetting av hele kunstsnøtraseen, samt lyssette traseene mellom Seterdammen - Midtstuebakken og mellom Styggedalen - Frognersetern.

Utvidelse av løypenettet i Lillomarka bør vurderes i reguleringssak for Huken.

På Skullerud skianlegg er snøproduksjonsanlegget pr. 2018 kun dimensjonert for å snølegge to av fem kilometer i anlegget uten å måtte kjøre ut snø.

Anlegget er svært mye brukt av barn og unge, og bruken har økt betraktelig som resultat av utbedringer av anlegget. Anlegget har begrensede toalettfasiliteter, da Skullerudstua er eneste bygg med toalettfasiliteter i tilknytning til skianlegget. Denne har begrensede åpningstider, hvilket gjør det utfordrende for brukerne av anlegget utenfor Skullerudstua sine åpningstider. Det er derfor behov for økte investeringer til utvidelse av snøproduksjonsanlegget, samt etablering av et arenabygg.

Grønmo i Søndre Nordstrand er et transformasjonsområde som har stort potensial for friluftsaktiviteter og idrett. Det er et snøsikkert område, som er godt egnet for et fremtidig skianlegg.

Linderudkollen har behov for en driftsgarasje på grunn av driftsutfordringer med vedlikeholdsarbeid på maskiner samt lagring og transport.

Snøproduksjon
Det er i løpet av de siste årene gjennomført omfattende tiltak knyttet til snøproduksjon i byens største skianlegg. Man ser en sterk økning i bruken av anleggene. For å imøtekomme fremtidige behov bør det på sikt vurderes å legge til rette for en mer effektiv snøproduksjon. Snøproduksjonsanleggene er avgjørende for å kunne tilrettelegge for skiaktivitet for alle, da de sikrer snø gjennom hele sesongen. Det er imidlertid viktig å balansere en rimelig tilrettelegging for skiaktivitet mot den kostnaden investeringene har.

Snøproduksjon i byggesonen har til hensikt å sikre skiløyper til barn og unge i indre by. Det ble utført et prøveprosjekt på dette i sesongen 2017/2018 med foreløpige gode resultater. Det ble kjørt ut snø til Ola Narr og Torshovdalen, samt laget løyper av natursnø i Frognerparken, Voldsløkka og i nærområdene til enkelte skoler. Skoleelever, barnehager, Skiforeningen, FRIGO og beboere i området utgjør de største brukergruppene. Ved vintre med lite natursnø og store temperatursvingninger vil man mer jevnlig måtte frakte kunstsnø til parkene. Dette vil medføre transportkostnader. Miljøhensynene vil bli ivaretatt gjennom miljøvennlig transport (hydrogen, EL, gass).

Rulleski
Rulleski er ingen egen idrettsgren i Norge, men etablerer seg som en egen sommeridrett med konkurranser. Rulleski benyttes også i stor grad til egenorganisert aktivitet. Medlemstallene for langrenn brukes som utgangspunkt for å omtale populariteten til aktivitetsformen. Pr. dags dato har Oslo tre rulleskianlegg; Holmenkollen, Lillomarka og Bjørndal. Anleggene er svært godt brukt og kapasiteten er begrenset. Holmenkollen alene har gjennomsnittlig 300 brukere daglig, 180 dager i året.

På grunn av tettheten av rulleskiløpere oppfattes det av yngre ungdom og uerfarne rulleskiløpere i alle aldre som farlig å gå på rulleski i Holmenkollen under vanlige treningstider om ettermiddagen. Mange treningsgrupper velger derfor heller å gå i Maridalsveien eller Sørkedalsveien blant biler og treningssyklister. Flere dedikerte rulleskiløyper vil forbedre dagens utfordringer med sikkerhet og føre til at mange rulleskiløpere kan unngå trafikkerte veier. I Kulturdepartementets veileder for rulleskianlegg henvises det til FIS sin regelbok International Competition Rules, som brukes som retningslinjer for design av rulleskiløyper. Her beskrives asfaltunderlag som en del av løypestandarden.

I vedtatte behovsplan for idrett og friluftsliv ble det foreslått etablering av rulleskitrasé i Skullerud skianlegg. Det er vurdert som viktigere å fullføre skianlegget for vinterbruk, inkludert arenabygg. Det prioriteres ikke å etablere rulleski på Skullerud i planperioden.

Etter avklaring fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus kreves det endret regulering for å etablere rulleskianlegg i Linderudkollen. Løypetraseen hvor rulleskianlegget er tenkt bygget er allerede fundamentert. Rulleskitraseen vil kreve noen mindre justeringer av løypene, samt asfaltering.
Det pågår et reguleringsarbeid for å etablere rulleskianlegg på Sogn. Området hvor løypa er tenkt er lett tilgjengelig med offentlig kommunikasjon (t-bane). Arealet muliggjør en lavterskel rulleskiløype, som er godt tilrettelagt for barn og unge.

Bjørndal rulleskianlegg mangler belysning og oppleves som lite attraktivt å bruke på kveldstid. For å heve aktivitetsnivået i anlegget anbefales det å anlegge lys i hele traseen, samt belyse de to arealene som benyttes til skileik i dag.

Det er gjennomført en mulighetsstudie for Midtstuen i 2018. Mulighetsstudien fremmer Midtstuen som et område med stort potensial i framtiden i form av økt kapasitet for spesielt barn og unge.

Skiskyting
Oslo kommune har i dag to tilrettelagte arenaer for skiskyting; Holmenkollen nasjonalarena og en treningsarena i

Lillomarka. Det finnes kun to skiskytterklubber som holder til i Oslo.

Det er behov for å høyne kvaliteten på eksisterende skiskytterbaner ved å etablere flere skiver. Holmenkollen har 31 skiver, men anlegget er svært presset. Det bør ses på muligheter for å etablere 30 skiskytterskiver på ett av byens eksisterende skianlegg.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Etablere arenabygg på Skullerud skiarena. Ferdigstillelse 2021. • Driftsgarasje Linderudkollen • Lyssetting i Holmenkollen skianlegg • Utrede og utarbeide reguleringsplan for rulleskianlegg på Sogn • Vurdere nye rulleskianlegg
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Utvide snøproduksjon til 4,5 km på Skullerud skiarena. Ferdigstillelse 2020. • Igangsette forprosjekt for Grønmo

Kapasitet og behov etter tiltak
Skiidretten har fått et løft de siste årene med Lillomarka Arena og prosjektene på Skullerud og Linderudkollen. På kort sikt er det ikke foreslått nye større prosjekter, men det kan bli aktuelt å prioritere å heve standarden på anleggsmassen senere i planperioden.

4.4.2 Hoppanlegg

Oslo har i dag tre større hoppbakker som er i bruk; Holmenkollen, Linderudkollen og Midtstubakken. Holmenkollen nasjonalanlegg er det største. I tillegg finnes det ti mindre hoppanlegg som er gode rekrutteringsanlegg for breddeidretten.
Bakkene i Midtstulia og en bakke i Linderudkollen har plastdekke og kan benyttes sommer som vinter.
Utover hoppbakkene nevnt ovenfor er det tre hoppbakker som er i svært dårlig stand og ikke er i bruk, og disse regnes som utgående kapasitet. Disse bør rives da de kan utgjøre sikkerhetsmessig risiko. Dette er Schrøderbakken, Husebybakken og Haugerudbakken.

Aktivitetstallene gjenspeiler en jevn, men lav aktivitet. Det prioriteres ikke å gjøre større investeringer i hoppanlegg i økonomiplanperioden. Eventuelle mindre tiltak bør rettes mot barn og unge for å sikre muligheter for rekruttering, og bør gjøres i tilknytning til eksisterende anlegg. Det anbefales at tidligere K10 og K20 i Linderudkollen erstattes med tilsvarende småbakker.

Foreslåtte tiltak
• Rive utgående kapasitet i 2020.

4.5 ALPINANLEGG

Oslo har syv alpinanlegg, hvorav to anlegg driftes av helkommersielle aktører. Oslo kommune har ansvar for oppfølging av fem alpinalegg; Jerikobakken, Sloreåsen, Leirskallen, Liastua og Husebybakken. Kommunens strategi for å styrke tilbudet til alpinsport og snowboard er å utvikle og oppgradere eksisterende anlegg etter behov.

Pågående prosjekt
• Reguleringsplan for Oslo skisenter Grefsenkollen planlegges ferdig i 2020.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer
Alpin har hatt stabil aktivitet de siste fem årene. I tillegg til den organiserte aktiviteten brukes alpinanleggene mye til egenorganisert aktivitet. Alpinanleggene har en mangfoldig brukergruppe med blant annet alpint, snowboard, freeski, randonee, telemark og snowshoes.

De syv alpinanleggene ligger geografisk spredt i byen og gir innbyggerne et godt tilbud. Det prioriteres ikke kapa-

Tabell 10 Oversikt over alpinanlegg i Oslo

Anlegg	Byområde	Bydel	Eierforhold
Jerikobakken	Øst	Alna	Oslo kommune
Leirskallen	Sør	Nordstrand	Oslo kommune
Liastua	Øst	Stovner	Oslo kommune
Sloreåsen	Sør	Søndre Nordstrand	Oslo kommune
Husebybakken	Nord/Vest	Vestre Aker	Oslo kommune
Oslo vinterpark Tryvann	Marka	Marka	Privat
Oslo skisenter	Øst	Bjerke	Privat

sitetsøkning i planperioden, men det planlegges å heve standarden på bl.a skitrekk, snøproduksjon og prepareringsutstyr i Jerikobakken, Sloråsen alpinbakke og Leirskallen alpinbakke. Jerikobakken er i tillegg foreslått utvidet fra en til to nedfarter, hvorav den nye vil bli tilrettelagt med parkelementer/ skicross.

Oslo vinterpark Tryvann står for mesteparten av aktiviteten, og har kapasitet til å håndtere 4 000 brukere samtidig. Oslo skisenter har kapasitet til å håndtere 800 brukere daglig. Disse anleggene driftes privat.

De fem mindre, bynære anleggene driftes av klubber og lokale ildsjeler, og mottar varierende grad av støtte fra Oslo kommune. Det er stor aktivitet i bakkene, og de er viktige samlingspunkt for mange barn og unge i nærområdene. Samtlige anlegg tilbyr lavterskeltilbud innenfor alpine aktiviteter. I tilknytning til Liabakken skianlegg planlegger idrettslaget i egen regi å etablere utlånssentral for skiutstyr. En slik sentral vil kunne sikre at flere får muligheter til å prøve ut aktiviteten.

Noen av anleggene bærer preg av stor slitasje som medfører høye kostnader og mye tid brukt til vedlikehold. Håndtering av gammelt utstyr med utgående teknologi krever teknisk kompetanse. Da anleggene driftes på frivillig basis innehar ikke personalet denne kompetansen. I tillegg er deler av utstyret så gammelt at det ikke lenger kan repareres. Ødelagt utstyr vil føre til driftsstans.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Oppgradere Sloreåsen alpinbakke med nye toalettfasiliteter, ny heis og ny prepareringsmaskin med planlagt ferdigstillelse i 2020. • Ny prepareringsmaskin og komplett snøproduksjonsanlegg, samt rehabilitering av skitrekk i Leirskallen med planlagt ferdigstillelse i 2021. • Starte opp regulering av skipark m/skicross og terrengpark, samt rehabilitering av skitrekk i Jerikobakken med planlagt ferdigstillelse i 2022.

Tabell 11 Oversikt over ishaller i Oslo

Ishall	Byggeår	Bydel	Byområde
Jordal midlertidig hall	2017	Gamle Oslo	Indre by
Ungdomshallen	1989	Gamle Oslo	Indre by
Grünerhallen	1995	Grünerløkka	Indre by
Løren ishall	1986	Bjerke	Øst
Manglerud ishall	1979/2004	Østensjø	Sør
Furuset Forum	1979	Alna	Øst

4.6 ISHALLER OG ISFLATER

4.6.1 Ishaller

For ishaller og isflater er det et mål å bedre anleggsdekningen sammenlignet med forventet befolkningsvekst for barn og unge. I tillegg skal øvrige ishaller vedlikeholdes og rehabiliteres for å sikre at standarden på anleggene er god og kapasiteten opprettholdes.

Det er seks ishaller i Oslo i dag. Ishallene benyttes primært til ishockey og kunstløp, men også noe til bedriftsidrett.

Status på prosjekter i prosess

- Jordal Amfi med planlagt ferdigstillelse i 2020. I byggeperioden er det satt opp midlertidig ishall i Jordal idrettspark.
- Ishall på Frogner med planlagt ferdigstillelse i 2020.
- Forprosjekt for Valle Hovin er ferdigstilt i 2018.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Ishockey har gjennom den siste tiårsperioden rekruttert flest gutter, mens kunstløp er en idrett som har rekruttert flest jenter. Det har vært en liten, men relativt flat vekst for kunstløp og ishockey. En grunn til dette kan her være at det ikke er plass til flere. Nye Frogner ishall vil samlet sett bedre kapasiteten og frigjøre kapasitet i øvrige ishaller i Oslo.

Fem av ishallene er etablert for over 25 år siden. Generelt er de viktigste prioriteringene for planperioden å sikre

vedlikehold og rehabilitering av ishallene for at anleggene holdes i god stand og kapasiteten opprettholdes. Manglerud ishall fremstår i dag i god stand etter vedlikeholdstiltak gjort i hallen og gjennomført oppussing i garderobe-anlegget og på isflaten i 2016. Furuset Forum har fått oppgradert anlegget og fremstår nå i god stand for den idrettslige aktiviteten. Det anbefales at brukstiden på kveldstid og i helgene kommer til fordeling i regi av Oslo idrettskrets ved å inngå langsiktig avtale om leie av Furuset Forum. Dette vil bidra til en vesentlig forbedret kapasitet for skøyteidretten i Oslo.

Flere av ishallene har vært gjennom mindre oppgraderinger. Det er behov for noen mindre oppgraderinger i Grüner-haller og Jordal ungdomshall som foreslås gjennomført i planperioden.

Løren ishall bærer preg av stor slitasje i hallen, i tekniske rom og tilhørende installasjoner. Det kan bli aktuelt å gjennomføre et forprosjekt for ishallen. Behov for rehabilitering eller nyanlegg vil besluttes som en del av forprosjektet.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal følge utviklingen av antall barn og unge for følgende anleggstyper: • Ishaller	• Forprosjekt Løren ishall. • Inngå en langsiktig avtale om leie av Furuset Forum.
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Utføre nødvendige oppgraderinger av eksisterende anleggsmasse i henholdsvis Jordal Ungdomshall og i Grünerhallen i løpet av planperioden.

Kapasitet og behov etter tiltak

Prognosen baserer seg på prosjekter som allerede er sikret finansiering og er en del av handlingsprogrammet i denne behovsplanen. Den mørkelilla linjen viser utviklingen i antall barn og unge pr. hallflate i årene fremover medregnet befolkningsframskrivinger, mens den lyselilla linjen viser dekning i 2017. Så lenge den mørkelilla linjen er under den lyselilla er dekningen bedre enn dagens situasjon. Ishall på Frogner i 2020 vil bidra til en betydelig bedring i kapasiteten totalt sett og gjør at man opprettholder en bedre dekning gitt befolkningsveksten gjennom hele planperioden. I tillegg vil man få en hall i den vestlige delen av byen, der man tidligere ikke har hatt en ishall som vil sikre en større geografisk spredning. Utviklingen i antall aktive vil følges nøye etter at Frogner ishall åpnes.

4.6.2 Isflater

Det er et mål om at tilbudet av kunstis-flater skal bedres i planperioden. Isflater i områder der dekningen i dag er dårlig skal prioriteres, først og fremst i byområde øst og sør. Arealknapphet innebærer at man må vurdere å benytte arealer som allerede benyttes til idrett og som lar seg kombinere med kunstis (for eksempel kunstgress om sommeren, kunstis om vinteren). I planperioden vil det derfor bli vurdert å legge kunstis på nye kunstgressbaner

Figur 21 Antall barn og unge pr. spilleflate

og baner som er planlagt rehabilitert. Behovet for kunstis vil bli vurdert opp mot behovet for undervarme/vinterdrift. Kunstis- eller undervarmeanlegg vil legge til rette for bedre utnyttelse av anleggene. Hurtigløpsanlegg vil ha lav tetthet, og det legges ikke opp til kapasitetsøkning utover eksisterende tilbud i planperioden.

Dagens tilbud

Utendørs isflater benyttes til ulike idretter og aktiviteter på vinterstid, både organisert og egenorganisert; for eksempel ishockey, bandy, hurtigløp, kunstløp, lek og moro. Det er et begrenset antall kunstisflater i Oslo per i dag, og en overvekt av isflatene er lokalisert i indre by. Områder med dårlig dekning bør derfor bli prioritert i planperioden. Det opparbeides også naturisflater, men antallet og kvaliteten på disse flatene varierer med blant annet vær og lokal oppfølging.

Status for prosjekter i prosess

- Forprosjekt for Valle Hovin er gjennomført.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Det er få kunstisanlegg i Oslo i dag, men grunnet et varmere klima er tilbudet blitt stadig viktigere. Dette er populære anlegg til fritidsbruk og brukes også av idretten og skolene.

Kunstisanleggene som i dag finnes i Oslo er stort sett i bra forfatning. Valle Hovin er imidlertid et gammelt anlegg og kjølerørene er i kritisk dårlig forfatning, som gjør at man i sesongen 2018/2019 vil planlegge å legge mer aktivitet til Frogner stadion.

Det opparbeides flere naturisflater i Oslo, men antallet og kvaliteten på flatene varierer veldig med vær/klima, samt lokal oppfølging. Det varme klimaet fører til at det brukes uforholdsmessig mye ressurser på naturis med høy risiko for at isen forsvinner fort. For å kunne produsere og opprettholde naturisen over lengre tid, er man helt avhengig av et stabilt klima gjennom vinteren. Kortere og mildere vintre medfører at isen må opparbeides flere ganger i løpet av en vintersesong.

Dette er svært lite miljøvennlig og heller ikke særlig kostnadseffektivt. En riktig utvikling vil med dette være å utnytte kapasiteten til kunstgressflatene når de skal rehabiliteres og anlegges med kunstis. For å gi optimal bruksverdi på banen bør de største banene prioriteres til dette. Satsingen må primært skje i byområde øst og sør som i dag har lite anleggskapasitet. En utvikling og behov for kunstisanlegg sees opp i mot rehabiliteringsplaner for kunstgressbanene.

Planene for Mortensrudområdet vil bidra til at man mister en grusbanekapasitet som i dag islegges med naturis. Denne banen er foreslått fjernet som en del av områdeutviklingen. For å sikre at istilbudet opprettholdes i fremtidig utvikling av idrettsparken vil det bli vurdert å bygge en ny og kombinert bane for landhockey og kunstis.

Gjennom tomtesøk for Haugenstua motorsportsenter og skatehall har tomt på Vestlibanen rett ved Rommen skole- og kultursenter og Rockefabrikken pekt seg ut som et godt sted for en framtidig kunstisbane. Et utendørs skatetilbud kan her fint kombineres med et kunstistilbud for å sikre god utnyttelse av flatene.

For å kunne opprettholde kunstgress- og kunstiskapasiteten er mulighet for å sikre 7´er kunstgressbane med kunstisanlegg i utvikling av nedre del av Voldsløkka. En endelig avklaring avventes i reguleringssak.

Tabell 12 Oversikt over kunstisanlegg i Oslo

Antall	Type anlegg	Byområde	Anlegg
2	Hurtigløp skøyter	Indre by	Frogner stadion, Valle Hovin
6	Ishockey, bandy, friløp, egenorganisert aktivitet	Indre by	Bygdøhus, Frogner stadion, Valle Hovin stadion, Voldsløkka idrettspark, skøytebanen i Spikersuppa
4	Ishockey, bandy, kunstløp, egenorganisert aktivitet	Nord/vest	Bergbanen, Gressbanen Ready, Norges idrettshøgskole, Ullern idrettspark, Bogstad vinterparadis
1	Ishockey, bandy, kunstløp, egenorganisert aktivitet	Øst	Furuset aktivitetspark

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal bedres for følgende anleggstyper: • Kunstisanlegg	• Etablere kunstisanlegg sammen med landhockeybane/ kunstgressbane på Mortensrud. • I løpet av planperioden vurdere å etablere nye kunstisanlegg, bl.a. på Bjørndal, Stovner og Nordre Åsen 3.

4.7 BADEANLEGG

God tilgang til bade- og svømmeanlegg er viktig for alle aldersgrupper for svømmeopplæring, rekreasjon/lek og svømmetrening. Det er særlig viktig med et godt tilbud for å legge til rette for tilstrekkelige svømmeferdigheter blant befolkningen. Alle kommunes svømmeanlegg skal ha gode fasiliteter og et godt tilbud til befolkningen, og skal være et naturlig valg av aktivitets-arena, spesielt for barnefamilier.

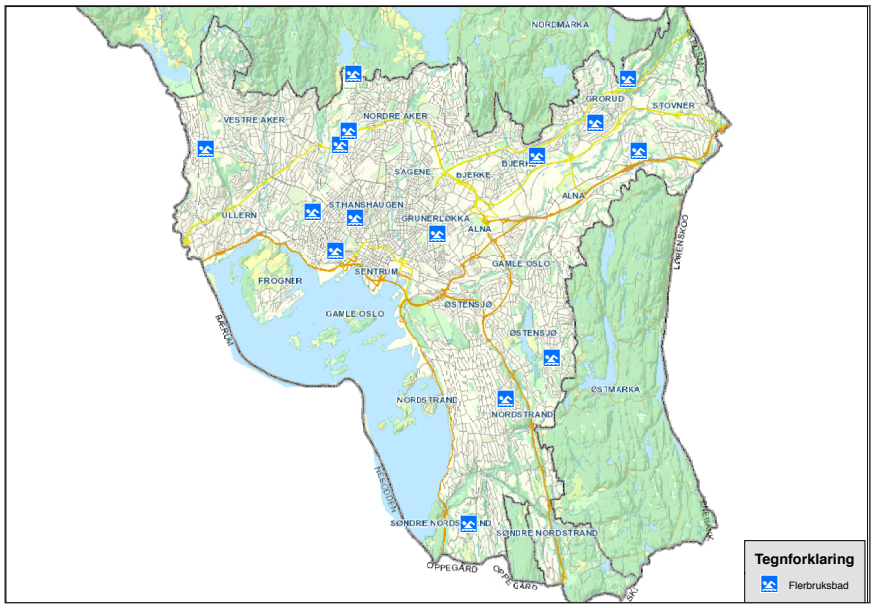
Dagens tilbud

Det finnes flere svømmeanlegg i Oslo kommune. Disse forvaltes av kommunen, staten og private. Bymiljøetaten forvalter pr. i dag totalt 11 anlegg, men leieavtalen med Vestkantbadet (som er privat eid) utløper i desember 2018. Badet skal rehabiliteres og vil i framtiden bli driftet av private. Flertallet av de kommunale svømmeanleggene kan defineres som flerbruksanlegg. I tillegg kommer det en rekke bad som opplæringsbasseng, rehabiliteringsbasseng, og private bad som er forbeholdt enkelte brukergrupper.

Kapasiteten på svømmeanlegg defineres ut i fra anlegg som er allment tilgjengelig for befolkningen, og anlegg som er tilgjengelig for svømmeidretten. I tillegg til de kommunale flerbruks-anleggene som er tilgjengelig for alle, regnes private anlegg som Norges idrettshøgskole og Domus Athletica som kapasitet for svømmeidretten. Av Oslos totalt 36 svømmeanlegg er 15 av disse å regne som åpne for publikum og/eller tilgjengelig for svømmeidretten (figur 22), og er dermed en del av Oslo kommunes totale kapasitet.

Aktiviteten på badene avhenger av badenes utforming, fasiliteter og kapasitet. I dag klarer ikke kommunen å tilrettelegge for alle brukere som etterspør tid på bad, og med dette er dagens behov blant brukergrupper større enn den nåværende kapasiteten og fasilitetene på badene tillater.

Figur 22 Kart over flerbruksbadene i Oslo (kommunale og private)

Status prosjekter

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Det er stor grad av variasjon av brukergrupper på Oslo kommunes flerbruksbad.

Tabell 13 Oversikt over planlagte prosjekter

Anlegg	Status	Planlagt ferdigstillelse
Tøyenbadet	Forprosjekt gjennomført. KS2 er planlagt ferdig høsten 2018.	2022/2023
Stovner bad	I forprosjektfase.	2023
Manglerud bad	Forprosjekt gjennomført. KS2 er planlagt ferdig høsten 2018.	2021
Rehabilitering av Holmlia bad	Forprosjekt gjennomført.	2019

Tabell 14 Antall besøkende i flerbruksbadene i 2017

Brukergrupper	Antall besøkende	Andel av totalt antall besøkende
Skolesvømming	194 900	20 %
Svømmeidrett	181 559	18 %
Publikum	548 023	56 %
Andre brukere	59 441	6 %
Totalt	983 923	100 %

Brukergruppene på badene er ordinært publikum, skolesvømming og den organiserte svømmeidretten. Utdanningsetaten tilrettelegger for svømmeopplæring i grunnskolen. Den organiserte svømmeidretten utgjør idrettene svømming, synkronsvømming, stup og vannpolo. I tillegg defineres triatlon og undervannsrugby som svømmeidrett. Svømmeklubbene i Oslo tilrettelegger for svømmetrening og svømmekurs på ulike nivåer. Ordinært publikum defineres som alle som besøker de kommunale flerbruksbadene i de ordinære åpningstidene. I tillegg til de nevnte hovedbrukergruppene er det andre varierte brukergrupper som ønsker tilgang til svømmeanleggene i organisert form. Disse brukergruppene blir tildelt tid hvis det er kapasitet. Eksempler på organiserte tilbud kan være barnehagesvømming og tilbud gjennom AKS, svømming/vanntrening for pasientgrupper og tilbud i regi av frivillige organisasjoner som tilbyr svømming for sine medlemmer, brukere, ansatte etc.

Manglende kapasitet og økt behov for tilgang til basseng legger stort trykk på de eksisterende svømmeanleggene. Standarden og fasilitetene på de kommunale flerbruksanleggene er varierende. Gjennomførte tilstandsvurderinger tilsier at det er et stort behov for oppgradering av de tekniske anleggene på samtlige flerbruksbadeanlegg, med unntak av Romsås bad som ble rehabilitert i 2017. Nordtvedt bad ble rehabilitert sommeren 2016, men det tekniske anlegget var ikke en del av rehabiliteringsarbeidet og har derfor fremdeles oppgraderingsbehov. Tøyenbadet og Bøler bad er de mest besøkte publikumsbadene og har flere besøkende enn det svømmeanleggene har kapasitet til å håndtere, både i form av tildeling av bassengtid og de tekniske anleggene. Tøyenbadet er utgående kapasitet og skal rives. Arbeidet med å rive eksisterende bad og bygge nytt hovedbad på Tøyen er planlagt å starte i 2020. Det vil være behov for midlertidig kapasitet i byggeperioden.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Anleggsdekningen i forhold til antall barn og unge skal bedres for følgende anleggstyper: • Badeanlegg	• Planlegging av bad i Sognsveien 80.
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Iverksette nødvendige tiltak kontinuerlig for vedlikehold av de eksisterende flerbruksbadene. • Gjennomføre KVU for Frognerbadet. • Vurdere rehabilitering av Bøler bad.

Ferdigstillelse av prosjekter, og iverksettelse av nødvendige vedlikehold-/rehabiliteringsarbeider på eksisterende bad, bidrar til frigjøring av kapasitet på eksisterende bad, og må tas hensyn til i vurdering av det samlede behovet.

Oslo sør får en kapasitetsheving når Manglerud bad blir etablert og Holmlia bad rehabilitert. I tillegg til disse badene planlegges det bad på Ekeberg i bydel Nordstrand i regi av idrettslag.

Oslo vest har i dag kun ett kommunalt bad som er Sogn bad. Som en erstatning for dette og utvidelse av tilbudet, anbefales det å planlegge for et større bad i forbindelse med utviklingen av Sognsveien 80. I tillegg til dette vil det bli gjennomført en KVU for Frognerbadet.

Dagens kommunale bad mangler et større familieanlegg med badelandsfasiliteter og et fullverdig konkurranseanlegg for svømmeidretten, og spesielt stup. Badelandsfasiliteter og konkurranseanlegg for svømmeidrettene ivaretas på nye Tøyenbad, Stovner bad og Manglerud bad. I tillegg vil stup bli bedre ivaretatt på nye Tøyenbadet. Rehabiliteringen av Romsås bad har gitt et noe utvidet tilbud.

Kapasitet og behov etter tiltak

Det er vanskelig å beregne det eksakte behovet for bade- og svømmeanlegg i Oslo. Nye bad vil ha et bredere og bedre kvalitativt tilbud, og således være langt mer attraktive enn dagens bad. Svømmeanlegg er svært kostnadskrevende anlegg både i form av investering og drift. Behovet for nye anlegg må vurderes ved å se på hvordan både nye og eksisterende anlegg samlet sett dekker behovet for svømmeanlegg i Oslo som helhet. Bruken av svømmeanleggene vil være førende for fremtidens behov for nye svømmeanlegg. Nye bad, sammen med en opprustning av eksisterende bad, vil bidra til å frigjøre kapasitet på de anleggene som i dag anses å være mest attraktive. Bruken av de kommunale badene vil følges nøye i planperioden etter at nye bad bygges og rehabiliteres for å vurdere eventuelle nye tiltak.

4.8 RIDEANLEGG

Kommunens hovedmål for byens rideanlegg er at kommunen i større grad skal bidra til en bedre tilrettelegging for anleggene enn i dag. Et større kommunalt ansvar for rideanlegg kan bidra til at man som et minimum skal kunne opprettholde eksisterende kapasitet. Kommunen bør bidra til at rideanleggene kan fortsette å gi befolkningen et bredt spekter av lokalt forankrede aktivitetstilbud.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Kartlegge området med hensyn til brukergrupper, anleggsstatus og utviklingsbehov.

Dagens tilbud

Det finnes flere rideanlegg i Oslo. Organisasjonsformen varierer, men i hovedsak er anleggene drevet i privat regi. Det er totalt 14 rideklubber tilknyttet rideanleggene. Anleggene benyttes til ryttersport, rideundervisning, trening, oppstalling, utleie/utlån av hest, turridning, helserettet arbeid som terapiridning og handikapridning, til sosialiserings- og integreringstiltak.

Rideanleggenes tilbud er noe på siden av byens andre tilbud innenfor idrett- og friluftsliv, og ivaretar således behovet til andre brukergrupper enn det de tradisjonelle idrettene gjør. Ryttersporten rekrutterer og aktiviserer flest jenter og en stor andel barn. Jenter utgjør over 80 % av medlemsmassen i rytterforbundet. Ryttersporten har også stort fokus på å legge til rette for funksjonshemmede. Med andre helserettede tilbud i tillegg, som blant annet terapiridning og sosialiserings- og integreringstiltak, er det tydelig at rideanleggenes tilbud favner annerledes og bredere enn tradisjonell satsing innenfor idrett.

Med et bredt spekter av tilbud er rideanleggene gode arenaer for inkludering, fysisk- og psykisk helserettet arbeid, samt integrering. Rideanleggene bidrar således godt til folkehelse og til å øke livskvaliteten for mange.

Status for prosjekter

- Rehabilitering av stallen til Ellingsrud ridesenter – ferdigstilles i 2018.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Vedlikehold er en stor utfordring for alle rideanleggene, da dyreholdet medfører stor og kontinuerlig slitasje på anleggene.

Ridehaller vil videre være viktig kapasitetsøkning for idretten for å skape helårsaktivitet på anleggene for å bygge oppunder et mer aktivt ridemiljø.

Det er behov for å kartlegge området videre for å vurdere hensiktsmessig utvikling av rideanlegg, samt vurdere hvordan kommunen i større grad fremover kan- og bør bygge oppunder en aktivitet som kommunen hittil i liten grad har tilrettelagt for.

4.9 VANNSPORTANLEGG

I Oslo kommunes Kommuneplan 2015 – Oslo mot 2030, vedtatt av Oslo bystyre 23. september 2015, fremkommer det at rekreasjon og fritidsaktivitet på fjorden, øyene og langs sjøfronten skal være et satsingsområde fremover. Dette innebærer at fjorden skal gjøres til et attraktivt aktivitetsområde med variert bruk. Tilgangen til fjorden må videreutvikles og tilpasses de ulike brukergruppene. Det er blant annet igangsatt en tverretatlig utredning, «Aktiv vannflate», med tanke på å øke mulighetene for bruk av fjorden på en rekreasjonsgivende og sikker måte.

I denne delen av behovsplanen fokuseres det hovedsakelig på vannsportanlegg som tilrettelegger for idrettene roing, padling, seiling og dykking.

Dagens kapasitet

I dag drives vannsportaktiviteten i Oslo hovedsakelig i Bestumkilen ro- og padlebane, Frognerkilen, ved Ormøya/Malmøya og Hovedøya, i Nøklevann og Bogstadvannet samt i Årungen Ro- og padlebane (ro- og padlesportens «nasjonalanlegg» i Ås kommune). Det foregår også noe padleaktivitet i Akerselva. Det er utfordrende å skulle angi hva den totale kapasiteten er i Oslo i dag, da definisjonen av «anlegg» for disse idrettene varierer betraktelig. Et anlegg kan være alt fra en liten brygge til fullverdige ro- og padlebaner.

Ro- og padlekonkurranser avholdes primært i Årungen ro- og padlebane, da det her eksisterer en 2000 meters robane her. Det gjennomføres også noen regionale konkurranser i Bestumkilen Ro- og padlebane.

Status prosjekter

- Ro- og padlebanen i Bestumkilen ble i hovedsak ferdigstilt i september 2018. Anlegget vil, med sine 4 baner, fungere som et trenings- og konkurranseanlegg for vannsportidrettene og kan benyttes til regionale

konkurranser, men ikke nasjonale- eller internasjonale konkurranser.
- Mudringsprosjektet i Bogstadvannet ble sluttført i månedsskifte september/oktober 2017. Massene vil være fjernet og området tilbakeført til dagens situasjon innen medio mai 2019.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer
Det er generelt tilgjengelighet og tilgang til vannet, sikkerhet på fjordflaten, samt tilrettelegging for inn- og utled som er svært avgjørende for brukerne av fjordflaten.

av sikkerhetsaspektet som ikke ivaretas i stor nok grad i Oslo området.

Det er behov for flere tiltak for å øke sikkerheten på fjorden, samt ro-, padle- og dykkeområder som er regulert til idrettsformål. Det er behov for flere motorfrie soner i Oslofjorden, slik at roere, padlere, dykkere og seilere får en tryggere tilgang til- samt aktivitetsflater på sjøen.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Bytte ut bryggen ved Nøklevann og utvide bryggen med ytterligere en utstikker for bedre og større adkomst. Planlagt gjennomført i 2019. • Vurdere muligheter for plassering av et klubbhus/ lagerhus til dykkerklubbene med lokalisering langs Oslofjorden.
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Vurdere muligheter for utplassering av ilandstigningsbrygger tilpasset vannsport flere steder langs Oslofjorden, for å sikre enklere tilkomst til og fra land for padlere, roere og dykkere.

Osloklubbenes tilgang til bruk av anlegget på Årungen til konkurranser er tilfredsstillende i dag med tanke på dagens aktivitet innad i klubbene. Det er med andre ord ikke behov for ytterligere kapasitetsøkning av nasjonale konkurranseanlegg. Det er i Oslo heller et behov for bedre tilrettelegging for treningsaktivitet, herunder utplassering av ilandstigningsbrygger for roere/ padlere som gir enkel tilgang til vannet, samt bøyestrekk som skiller ut- og innled.

Flere ro- og padleklubber i Oslo er imidlertid avhengig av å benytte anlegget på Årungen til trening på grunn

4.10 SKATEANLEGG

Oslo skal ha et helhetlig tilbud for alle som ønsker å skate i Oslo og anleggene skal være geografisk spredt. For å opprettholde skatetilbudet i Oslo bør anlegg som regnes som utgående kapasitet[10] erstattes med betonganlegg, der det er hensiktsmessig. Betongelementer er bedre å skate på, mer holdbare og enklere å vedlikeholde. Det bør tilrettelegges for gode skatespots i bybildet, uten at det nødvendigvis er et anlegg bygd for skating.

Anlegg for skating kan grovt deles inn i tre hovedkategorier: streetskating, bueskating og longboard.

Dagens kapasitet
I Oslo er det i dag rundt 25 anlegg tilrettelagt hovedsakelig for skating (utendørs og innendørs). Mange av anleggene benyttes i tillegg til aktiviteter som blant annet sparkesykkel, bmx, inline/rulleskøyter. Anleggene er av svært ulik størrelse og standard, alt fra egne skatehaller, til mindrer anlegg/ enkeltelementer for nærmiljøet, skoler etc. Anleggene inneholder enten ulike streetskate elementer (trapper, avsatser, handicap ramper, kantstein etc.), buer (ramper, bowls etc.) eller en kombinasjon av disse. Det er pr. i dag ingen egne anlegg tilrettelagt for longboardskating i Oslo.

I tillegg til anlegg og areal som er tilrettelagt for skating finnes det en del såkalte «streetspots» som også benyttes til skating (for eksempel Rådhustrappa). Slike lokasjoner omtales ikke som del av eksisterende kapasitet, men nevnes da det gir et bilde av den økende populariteten og synligheten skateboard og andre egenorganiserte aktiviteter har i det urbane bylivet i Oslo.

Skateelementene på langkaien ved operaen som tidligere var omtalt som et eget skateanlegg i behovsplanen er tatt ut da det anses å være uegnet for skating. Området utover disse skateelementene på langkaien er som i flere andre byrom et populært skate sted/«streetspot». Dette omtales derimot ikke som et eget anlegg.

Status prosjekter
- Forprosjekt for nytt skateanlegg på Stovner til erstatning for Haugenstua skateanlegg.
- Skateanlegg på Colosseum torg ferdigstilles i 2018.

[10] *Anlegg som er i dårlig stand og krever omfattende rehabilitering eller erstatning med nyanlegg.*

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer
Det reelle anleggsbehovet for skateanlegg i Oslo er utfordrende å måle nøyaktig, da mye av aktiviteten foregår enten i åpne nærmiljøanlegg eller utenfor konstruerte anlegg («streetspots»). Det anslås å være omtrent 10 000 personer som driver med skating i Oslo. Da er det ikke tatt høyde for andre voksende aktivitetsformer som blant annet sparkesykkel, bmx og inline, som også er brukere av de samme anleggene.

Sammenliknet med andre tradisjonelle idretter som har klare standarder for sine anlegg, kjennetegnes mange skateanlegg ved at de ofte er helt unike, med ulike design. Det medfører en utfordring knyttet til kartlegging av dagens kapasitet.

Det er flere anlegg tilknyttet skoler som har behov for vedlikehold og oppgraderinger. Anlegg som på kort sikt kan medføre risiko for brukere skal prioriteres.

De fleste skateanlegg i Oslo er nærmiljøanlegg som er åpne for alle. Dette er positivt med tanke på at aktivitetene som utøves primært er egenorganiserte. Likevel opplever brukerne det som en økende utfordring at flerbruken (sambruk av skateboard, sparkesykkel, bmx sykkel, inline m.m) i anlegget medfører en økt risiko for skader og ulykker. De ulike aktivitetene har ulike kjøremønstre og det er ofte et stort sprang i både alder og erfaring på brukerne. Det bør etableres egne nybegynnerparker, særlig tilpasset unge brukere og gjerne rettet spesielt mot sparkesykkel.

En annen utfordring knyttet til flerbruk er at det også medfører økt slitasje på anlegget, og dermed også et økt behov for midler til vedlikehold. For eksempel vil metallet som sparkesykler er laget av slite annerledes på kanter og underlag, enn det treverket/kryssfiner fra skateboardet vil gjøre.

Utendørs skateanlegg
Betong er ansett som det beste underlaget å skate på. I tillegg er elementene i en betongpark mer holdbare og krever mindre vedlikehold enn frittstående elementer i tre/kunstfiber. Foruten Gamlebyen skatepark (som er driftet privat) og utendørselementene i betong og granitt på Haugenstua mangler Oslo gode betonganlegg for skating. I tilknytning til Manglerud bad er det planlagt bygget et nytt betonganlegg som vil passe godt inn med skole, ny fritidsklubb og øvrige idrettsanlegg i området. Jordal regnes som utgående kapasitet og det kan være behov for å erstatte dette i planperioden. I så fall vil det bli vurdert å bygge et nytt betonganlegg i løpet av planperioden. Indre by er byområde med størst dekning av utendørs skateanlegg. Det er likevel et stort behov for betonganlegg i området. Et aktuelt område som kan bli aktuelt å vurdere for et slikt anlegg er KUBA parken. Etableringen av disse anleggene vil styrke tilbudet i byområde øst og sentrum. Bruken av arealet og utviklingen til aktiviteten følges nøye. Det er behov for å utrede for areal til betonganlegg i byområdene nord/vest. Det bør i det enkelte tilfelle vurderes å etablere betongelementer på alle skateanlegg som rehabiliteres der det er hensiktsmessig. Noen skateanlegg bør imidlertid bevares i tre, da tre egner seg best til ramper.

Til tross for at longboard er en skategren i vekst, har Oslo har ingen egne anlegg for longboard. Dette medfører at longboardkjørere utsetter seg selv og andre for stor risiko ved å kjøre langs vanlige bilveier. I et trafikksikkerhetsperspektiv vil beste løsning være å etablere en egen trasé til longboard og annen tilsvarende aktivitet. Dette er imidlertid ikke et prioritert tiltak i planperioden.

Innendørs skateanlegg
Innendørs skatehaller gir byens skatere et helårstilbud. Etter ferdigstilling av Oslo Skatehall i januar 2017, er det totalt tre slike tilbud i anleggsporteføljen. Ettersom også andre brukergrupper (sparkesykkel, inline og bmx) benytter seg av Oslo kommunes innendørs skateanlegg, er det behov for å utvide kapasiteten.

Innendørstilbudet i Haugenstua skatepark er planlagt som en del av Haugenhallen.

Skur 13 er pr. i dag et midlertidig anlegg og bør erstattes med en permanent løsning på Filipstad. Leiekontrakten

Tabell 15 Oversikt over alle skateanlegg i Oslo

Område	Antall innendørs anlegg	Antall utendørs anlegg
Indre By	2	8
Nord/Vest	-	3
Sør	-	6
Øst	1	5

mellom BYM og Oslo Havn for Skur 13 er foreslått forlenget til ut 2020.

Tilstandsvurdering av eksisterende anleggsmasse

Det er gjennomført en grov kartlegging hvor det er avdekket både akutte og generelle rehabiliteringsbehov. Det bør gjennomføres en grundig tilstandsvurdering av eksisterende anleggsmasse, med mål om å få kartlagt ytterligere rehabiliteringsbehov. Alle anlegg som er utført i tre krever periodisk tilsyn og vedlikehold.

anlegg tilrettelagt for egenorganisert aktivitet. Bydeler i Oslo nord/vest og Oslo sør bør prioriteres.

4.11 TENNISANLEGG

Tennisanlegg omfatter både innendørs- og utendørsanlegg for tennis. Det er en målsetning å sikre at eksisterende anlegg er attraktive for bruk gjennom god ivaretakelse, samt heve kapasiteten ved å sikre helårskapasitet på eksisterende anlegg der aktiviteten er høyest.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Vedlikehold av Lambertseter skatepark og Holmlia skateanlegg.
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Etablere betongpark i tilknytning til nye Manglerud Bad med planlagt ferdigstillelse i 2021. • Reetablere Jordal skatepark med betonganlegg • Etablere betonganlegg i KUBA parken. • Vurdere steder for betonganlegg i Oslo nord/vest. • Vurdere plassering av egne nybegynnerparker særlig tilpasset unge brukere og gjerne rettet spesielt mot sparkesykkel.

Kapasitet og behov etter tiltak

Med mål om at skatetilbudet skal være lett tilgjengelig og fordelt rundt i byen er det på sikt behov for flere innendørs skateanlegg. Anleggene kan være egne skatehaller, eller bygges som del av

Dagens kapasitet

Det er 40 tennisanlegg i Oslo. Totalt 15 anlegg har helårskapasitet, hvorav ti anlegg har overtrykkshall og fem anlegg er permanente haller. Anleggene har til sammen 191 spilleflater, hvorav 25 har overtrykkshall og 34 er permanente innendørsbaner. Størsteparten av anleggene eies og driftes av private. Oslo kommune eier 13 anlegg, samtlige uten helårskapasitet.

Status prosjekt

- Heming etablerer padeltennisbaner[11], minitennisbane og ballvegg. Ferdigstilles i 2018.
- Oslo Tennis etablerer seks innendørsbaner og fem utendørsbaner. Planlagt ferdigstilt 2020.
- Holmenkollen tennisklubb jobber for å etablere seks innendørsbaner og seks utendørsbaner.
- Grefsen Tennisklubb (privat) står som tiltakshaver for et tennishallprosjekt på Disenjordet.
- Njård IL planlegger boblehall over tennisanlegg i Vestre Aker.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Generelt er det et stort vedlikeholdsetterslep på treningsanleggene og dette er viktig å prioritere i planperioden. De 13 kommunale anleggene har til sammen 44 baner. Banene på Voldsløkka, i Godalsvei og på Fagerheimen er dårligst stilt. Disse anleggene bør rehabiliteres slik at de får et tilfredsstillende funksjonsnivå.

Med unntak av byområde øst, har tennisidretten isolert sett god utendørs anleggsdekning i Oslo. Byområdene nord/vest og indre by står for ca. 2/3 av aktiviteten og i underkant av 2/3 av tennisbanene befinner seg i de samme byområdene. Værforholdene i Norge gjør det imidlertid utfordrende at det kun er 15 anlegg totalt som har helårskapasitet, og mange anlegg står derfor ubrukte store deler av året. Tennisidrettens største behov er derfor å øke antallet anlegg med helårs-

Tabell 16 Oversikt over tennisanlegg

Byområde	Antall tennisbaner	Antall barn og unge pr. tennisbane	Antall tennisbaner med helårskapasitet*	Antall barn og unge pr. tennisbane med helårskapasitet
Øst	22	1101	4	6056
Sør	48	525	6	4200
Indre by	37	542	13	1543
Nord/vest	84	267	36	622
Totalt	191	481	59	1556

** Inkluderer hallflatene som er under bygging. Se status prosjekt.*

[11] *Padeltennis er en ny gren i Norges Tennisforbund. Anleggstypen er arealeffektiv og øker muligheten for egenorganisert tennisaktivitet.*

kapasitet, noe som kan løses ved å sette opp overtrykkshaller eller stålhaller over egnede baner i vintersesongen, eller bygge permanente haller på eller i tilknytning til eksisterende anlegg.

Kapasitet og behov etter tiltak

Delmål	Foreslåtte tiltak
Standarden på anleggsmassen skal heves	• Rehabilitere de kommunale tennisbanene på Fagerheimen med planlagt ferdigstillelse i 2019. • Rehabilitering av Voldsløkka tennisbaner med planlagt ferdigstillelse i 2019.

I en utvikling av baner med helårs-kapasitet vil indre by og nord/vest prioriteres på grunn av høyt aktivitetsnivå. Ved behov for kapasitetsøkning, bør det vurderes om det skal etableres padeltennisanlegg i tilknytning til eksisterende og nye anlegg, fortrinnsvis sør og øst i byen.

4.12 KLATREANLEGG

Klatring ligger i skjæringspunktet mellom idrett og friluftsliv, og appellerer således til en bred gruppe. De siste årene har interessen for klatring økt betraktelig, og klatring som en organisert idrett har blitt mer utbredt. I 2016 hadde Norges Klatreforbund totalt ca. 20 000 medlemmer, herunder 2 600 i Oslo.

Det er hovedsakelig kommersielle aktører som dominerer utviklingen av klatreanlegg. Det er kun Vulkan Klatresenter som eies av kommunen, og som driftes av et idrettslag. Prisene for å benytte anlegget til både organisert- og egenorganisert aktivitet er naturligvis høyere på de private anleggene enn ved det kommunale klatresenteret.

Vulkan Klatresenter har totalt hatt i overkant av 40 000 besøkende årlig i 2016 og 2017, og kapasiteten er sprengt. Dette har medført at arrangementer har måttet flyttes over til kommersielle klatresenter. Til tross for at Oslo har mer enn doblet anleggskapasiteten det siste året, med Buldreverket og Oslo Klatresenter, har ikke trykket på Vulkan Klatresenter og Klatreverket blitt redusert. Idrettslaget planlegger en utvidelse av tilbudet på Vulkan.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Det norske klimaet er ikke alltid egnet for utendørsklatring, noe som medfører at klatring innendørs har blitt svært attraktivt. Alle klatrehallene i Oslo kommune ligger plassert sentralt i indre by, med unntak av Oslo Klatresenter på Skullerud. Det er av den grunn et behov for flere klatreanlegg i de andre byområdene, herunder byområde nord-vest og byområde øst.

I Osloregionen er det veldig gode muligheter for utendørsklatring, herunder klatring på lavere vegger og på store steiner. Utendørsanleggene er således godt tilrettelagt, og det er ikke mangel på utendørsanlegg for klatrerne i Oslo. Det er imidlertid få av anleggene utendørs som er tilrettelagt for mennesker med funksjonsnedsettelser.

På Huken kan det være aktuelt å vurdere tilrettelegging for klatring.

Behov for klatreanlegg i Oslo vil kartlegges ytterligere i forbindelse med rullering av behovsplanen.

Foreslåtte tiltak

• Ingen foreslåtte tiltak.

Tabell 17 Oversikt over klatretilbudet i Oslo[12]

Klatreanlegg Innendørstilbud	Bydel	Byområde
Vulkan Klatresenter	Bydel Grünerløkka	Indre by
Klatreverket	Bydel Sagene	Indre by
Friluftshuset, Sørenga	Bydel Gamle Oslo	Indre by
Buldreverket	Bydel Gamle Oslo	Indre by
Ila skole klatrevegg	Bydel St. Hanshaugen	Indre by
Bjørnholthallen	Bydel Søndre Nordstrand	Sør
Oslo Klatresenter	Bydel Østensjø	Sør
Søndre Nordstrand VG skole	Bydel Søndre Nordstrand	Sør
Åsbråten klatrevegg 1 og 2	Bydel Søndre Nordstrand	Sør
Bjørnsletta skole klatrevegg	Bydel Ullern	Nord/Vest
Tåsen skole klatrevegg	Bydel Nordre Aker	Nord/Vest

[12] *Tabellen gjengir kun innendørsanlegg som er definert som ordinære anlegg.*

4.13 SYKKELANLEGG

Sykkelsporten i dag består av følgende disipliner: landevei, terreng, utfor, bane, BMX, sykkelkross, trial og parasykling. Det vil i det følgende kapittelet hovedsakelig fokuseres på sykkelanlegg som tilrettelegger for terrengsykling og BMX, da dette anses som de beste anleggene for rekruttering av barn og unge.

Det er i dag 30 sykkelklubber i kommunen. Antall aktive syklister har økt jevnt de senere årene. I 2016 var det totalt 4 200 som drev med organisert sykling, hvorav 794 var barn og unge mellom 6-19 år.

Dagens kapasitet

Sykling som idrett har hatt økende popularitet i Oslo de siste 10-15 årene. I dag finnes det likevel ingen fullverdige og permanente sykkelanlegg hvor det kan arrangeres konkurranser i de ulike sykkeldisiplinene. Trening og konkurranser foregår stort sett på veinettet og på stier i Marka. Det blir også arrangert konkurranser i sykkelkross på enkelte egnede grøntområder/idrettsanlegg. Det eksisterer imidlertid ett anlegg tilrettelagt for sykkel i Oslo; Veitvet pumptrack. I tillegg er det en 8 km sti tilrettelagt for sykkel i Østmarka (Pioneren).

Veitvet Pumptrack er et nærmiljøanlegg som kun benyttes til øvelse og trening for barn og unge. Pioneren er en ordinær sti i marka som benyttes av mange syklister, da den er relativt godt tilrettelagt for sykkel.

Konkurranser på landeveien for sykkelklubbene i Oslo gjennomføres primært utenfor Oslo kommune, herunder i blant annet Hadeland, Follo, Vestby etc. I Oslo arrangeres kun noen få turritt med start og/ eller mål i Oslo, ca. fire terrengritt samt et par bakkeritt for ungdom.

Status prosjekter

Øvelsessykkelbanen i Iladalen park ble ferdigstilt i mai 2018. Banen er en del av et større nærmiljøanlegg, tilrettelagt for ballspill, lek og trening. Det planlegges også en etablering av en velodrom i Asker kommune, som vil kunne benyttes av Osloklubbene. Endelig vedtak om bygging er forventet å skje i løpet av 2018.

Det pågår en generell reasfaltering av veinettet i Oslo kommune. Dette vil bedre underlaget for landeveissyklistene. Det er i dag ikke tilrettelagt for myke trafikanter i Sørkedalen (fra Peder Ankers plass til Skansebakken). Det pågår en konseptvalgutredning (KVU) for strekningen, hvor målet er å tilrettelegge for helhetlige og gjennomgående gode løsninger for å redusere konflikten mellom de ulike trafikantgruppene. Investeringen skal tilrettelegge for sykkeltiltak. Konseptutvalgsutredningen vil ferdigstilles høsten 2018. Det vil tas stilling til hvilket alternativ kommunen anbefaler når endelig KVU foreligger.

Bakgrunn, kapasitets- og kvalitetsutfordringer

For å sikre trygge rammer for sykkelsporten er det svært viktig med lukkede anlegg, herunder anlegg som er tilrettelagt for syklende barn og unge. Tilrettelagte sykkelanlegg gir barn og unge en mulighet til å opparbeide gode sykkelferdigheter i sikre omgivelser, og er gode rekrutteringsarenaer. Anleggstyper som prioriteres er terrengsykling og BMX anlegg, samt pumptracks. Sistnevnte er et nærmiljøanlegg som gjerne etableres i tilknytning til aktivitetsparker etc., da det er fine øvelsesarenaer for barn og unge.

Det eksisterer i dag kun én pumptrack i Oslo. Å få etablert flere pumptracks, samt et fullverdig BMX-anlegg (100x100m) vil ha en vesentlig betydning for rekrutteringen av barn og unge til sykkelsporten i Oslo. Grønmo i Søndre Nordstrand er et transformasjonsområde som har stort potensial for friluftsaktiviteter og idrett. Det er flere eksisterende stier i området og NM i terrengsykling ble arrangert der i 2015. Området kan være aktuelt for et framtidig sykkelanlegg.

Det er også et behov for at sykling som mosjon blir prioritert, herunder tilrettelagte veier for landeveissykling. Tilrettelegging for sykkel i Oslo gjøres primært for bruk av sykkelen som transportmiddel, og delvis også som mosjon. Trening på sykkel på landevei skjer imidlertid ofte i grupper, i høy hastighet. Av hensyn til trafikksikkerhet og for å få mest mulig effektiv trening, er områdene hvor det er tilrettelagt for sykkel som et transportmiddel, lite hensiktsmessig å bruke. Det er følgelig et behov for traseer hvor det tilrettelegges spesielt for sykkelaktivitet.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Inkludere sykkelsportens behov i et forprosjekt på Grønmo. • Utrede behov- og muligheter for etablering av flere pumptracks i bynære områder.

Sørkedalen vil være et aktuelt område for denne type tilrettelegging, da det er høy sykkelaktivitet der i dag. Den generelle reasfalteringen som utføres vil ikke bedre sikkerheten på veiene, men gi syklistene et tryggere underlag.

4.14 LUFTSPORT

Luftsport omfatter ballongflyging, fallskjerm, hangglider, paraglider, speedglider, mikrofly, modellfly, motorfly og seilfly. Idretten organiseres av Norges Luftsportforbund (NLF) og flere av de største klubbene er tilsluttet OIK. I 2016 registrerte luftsporten 2 011 medlemmer i OIK, hvorav 115 i målgruppen mellom 6 og 19 år. Felles for luftsportklubbene i Oslo er at de ikke disponerer egne anlegg og at de er avhengige av velvilje fra omgivelsene for å bedrive sin idrett.

Dagens tilbud

I Oslo er det tilrettelagt for droneracing i Skur 13 og det flys modellfly på Ekebergsletta og i Sørkedalen. Hang- og paragliding benytter Grefsenkollen og unnarennet i den nedlagte hoppbakken på Årvoll som startsteder, men det er mangel på sikrede landingssteder i tilknytning til disse startstedene. I forbindelse med flyging i Årvollbakken foregår landing i dialog med Bydel Bjerke, og for å sikre trygge landinger, går avtalen ut på at det ikke flys når det er organisert aktivitet på fotballbanene i området. Rødkleiva er også et startsted og da benyttes friarealer i Sørkedalen og på Bogstad til landing. Ballongflyging foregår med utgangspunkt på Kontraskjæret, Myrerjordet og Ekebergsletta.

Allmennflymiljøet (motorfly, mikrofly og seilfly) mangler tilrettelagte rullebaner i Oslo, og pilotene må ut av kommunen for å finne egnede anlegg til sin aktivitet.

Modellflyging foregår på friareal i Sørkedalen. Det er ikke tilrettelagt for sporten, men kommunen har gitt tillatelse til at området kan benyttes til slik aktivitet. Det vil ikke være anledning til ytterligere tilrettelegging på kommunale områder i Sørkedalen.

Status prosjekter

Det er ingen vedtatte og igangsatte prosjekter for luftsporten i Oslo.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Mangel på egne anlegg er hovedutfordringen for luftsporten i Oslo, særlig for ballong, hangglider, paraglider og modellfly. Disse grenene er avhengige av allment tilgjengelige friarealer i tilknytning til startstedene for å gjennomføre landinger. Et luftsportanlegg i Oslo-området vil muliggjøre en økning i mangfoldet i regionens idrettsaktiviteter. Videre vil en samling av grenene kunne øke kompetansen og sikkerheten i luftsportmiljøet. Riktig lokalisering er viktig på grunn av krav til størrelse, samt miljømessige utfordringer.

Det kan bli aktuelt å gjennomføre et forprosjekt på Grønmo hvor det vil være aktuelt å inkludere luftsportens behov. Det vil være behov for å gjennomføre prøveflyging på aktuelle områder for modellfly, blant annet droner, før det eventuelt tillates jevnlig flyging på faste områder.

Idrettens vekst, særlig i form av økt andel barn og unge, er avgjørende for ytterligere tilrettelegging for idretten. Kommunen vil følge idrettens utvikling nøye.

Sørum kommune utreder reguleringsplan for et nasjonalt anlegg for luftsport. Oslo kommune vil følge utviklingen i prosjektet for å vurdere om interkommunalt samarbeid om et slikt anlegg vil være aktuelt.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Inkludere luftsportens behov i et forprosjekt på Grønmo. • Prøveflyging av droneracing på fotballbane på Klemetsrud.

4.15 ORIENTERING

Orientering kan, etter friluftsloven, i prinsippet foregå i alt terreng som defineres som utmark. Dette forutsetter blant annet at man tar hensyn til ferdselsregler i verneområder. For større orienteringsløp og andre arrangementer må det søkes om tillatelse. Orienteringskartene bør være mest mulig oppdatert slik at de stemmer med terrenget som stadig er i endring.

Dagens tilbud

Gjennom orienteringsklubbene tilbys ulike aktiviteter som orienteringsidrett, turorientering og Stolpejakt. Orienteringskart er orienteringsidrettens anlegg og er infrastruktur som gjør det mulig å drive orientering, både til idrettsformål og til friluftslivsformål. I Oslo eier, vedlikeholder og utvikler orienteringsklubbene orienteringskartene.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Det er behov for en kontinuerlig oppdatering/revidering av orienteringskartene for Marka og andre områder i Oslo kommune.

Status prosjekter
Det er ingen vedtatte eller igangsatte prosjekter for orientering i Oslo. Det foreslås ingen tiltak for orientering i planen.

Foreslåtte tiltak
- Ingen foreslåtte tiltak.

4.16 MOTORSPORT

Norges Motorsportforbund organiserer motorsykkelsport, båtsport, snøscootersport og radiostyrt motorsport. I Oslo er det fem klubber med til sammen 620 medlemmer, hvor av 153 er mellom 6 og 19 år. I tillegg er det en fritidsklubb i Groruddalen med egne lokaler uten aktive motorsportutøvere.

Dagens tilbud
Motorsporten har historisk hatt gode rammevilkår i Oslo, men over tid er flere av anleggene blitt omregulert og avviklet. Nå er motorsenteret i Hvervenbukta det eneste anlegget for motorsport innenfor kommunens grenser. Tomten eies av Oslo kommune, men området er uregulert.

Status prosjekter
Det er ingen vedtatte eller igangsatte prosjekter for motorsport i Oslo.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Regulering av motorsportsenteret i Hvervenbukta

4.17 INTERKOMMUNALE ANLEGG

Interkommunale anlegg er definert som: «Anlegg der det er inngått bindende skriftlig avtale mellom to eller flere kommuner vedrørende investering og drift»[13]. Anlegget må være et større, kostnadskrevende anlegg, og innfri krav og vilkår gjengitt i bestemmelser for tilskudd til anlegg og fysisk aktivitet.

I Oppegård kommune er det avdekket sammenfallende behov for eventuelle samarbeidsprosjekter. 1. januar 2020 slås Oppegård kommune sammen med Ski kommune. Nytt navn blir Nordre Follo kommune. Oppegård kommune vil i det videre omtales som Nordre Follo kommune.

I behovsplan for idrett og friluftsliv 2017-2028 ble det foreslått KVU for et bade- og svømmeanlegg i Oslo sør. Manglerud bad er under planlegging og vil bedre kapasiteten i byområdet. Badet blir imidlertid lite tilgjengelig for deler av Søndre Nordstrand på grunn av dårlige kollektive forbindelser. Holmlia bad skal rehabiliteres i 2019, men badetilbudet kan fremdeles bedres i Søndre Nordstrand. Det er vedtatt å utrede en ny svømmehall i Kolbotn sentrum. Svømmehallkonseptet er et basseng på 25x21 meter samt varmtvannstrening. Prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2021. Nordre Follo kommune fremmer behov for basisanlegg, og det bør vurderes om basishall på Holmlia kan løses gjennom et interkommunalt samarbeid. Dette kan inngå som en del av utredningen.

Det vil være aktuelt å vurdere tilrettelegging for ski og sykkel i utviklingen av Grønmo. Som del av utredningen for Grønmo hvor anlegg for ski og terrengsykkel vil bli vurdert, kan et interkommunalt samarbeid med Nordre Follo kommune vurderes.

Rideanlegg er tidligere ikke omtalt i behovsplanen, og det blir i denne rulleringen foreslått å kartlegge området med henhold til brukergrupper, anleggsstatus og utviklingsbehov. Nordre Follo kommune har behov for anlegg for ridning, og vil involveres i denne kartleggingen.

Sørum kommune vedtok i 2017 å utrede reguleringsplan for et nasjonalt anlegg for luftsport i Krokstad i Sørum kommune. Senteret vil gi et tilbud til luftsporten i omkringliggende kommuner og landet for øvrig. Oslo kommune vil følge utviklingen av prosjektet og vurdere om interkommunalt anlegg vil være aktuelt.

Foreslåtte tiltak
- Kartlegge mulige interkommunale samarbeid i randsonene.

4.18 MINDRE AKTIVITETSANLEGG

I Behovsplan for idrett- og friluftsliv 2017-2027 ble øvrige anlegg omtalt i et eget kapittel. For å tydeliggjøre anbefalt prioritering mellom de ulike anleggskategoriene, er flere av disse anleggstypene i den nåværende planen omtalt i egne kapitler. Dette gjelder følgende anleggstyper; skileikanlegg, frisbeegolf, sandvolleyballbaner og klatrevegger. Lekeplasser er omtalt i kapittel 5.

Anlegg til egenorganisert aktivitet er viktige møteplasser på tvers av alder og bakgrunn, og ivaretar spesielt barn og unge som ikke deltar i den organiserte idretten. Anleggene er åpne for alle og benyttes også mye av voksne. Følgende anleggstyper er kategorisert under «mindre aktivitetsanlegg»:

[13] *Bestemmelser for tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet-2016*

Tufteparker/utendørs treningsapparater, parkouranlegg, streetbasketbaner, petanque og ballbinger.

Dagens tilbud

Det eksisterer pr. i dag ikke et uttømmende register for mindre aktivitetsanlegg i Oslo. For å konkretisere behovet for denne formen for aktivitetsanlegg bør dette utvikles.

Kvalitets- og kapasitetsutfordringer

Anleggsporteføljen er bred og vedlikeholdsetterslepet er stort. Det prioriteres å rehabilitere eksisterende anleggsmasse for å sikre trygge anlegg for brukerne. Videre er det et stort behov for flere anlegg og behovet er byomfattende. Erfaringer viser at anlegg som plasseres i områder hvor det utøves annen aktivitet er svært godt brukt, og gir et bredt tilbud på tvers av alder og interesser. Det anbefales at mindre aktivitetsanlegg etableres i tilknytning til andre aktivitetsflater- og/eller områder, og at det etableres mindre aktivitetsanlegg i alle nye idrettsparker.

Mindre aktivitetsanlegg skal sikre gode møteplasser i innbyggernes nærmiljø. Parker, utearealer i skolegårder eller i nærhet til skole er derfor naturlige områder for slike anlegg. Samlokalisering av aktivitetsfasiliteter i tilknytning til skolene vil kunne bidra til at flere er aktive på fritiden fordi de blir kjent med anleggene i skoletiden. Skolen er også en arena som mange oppfatter som trygg og nøytral, noe som kan bidra positivt til involvering i fritidsaktiviteter knyttet til skoleanlegget. For å kunne imøtekomme behovene knyttet til mindre aktivitetsanlegg anbefales det å etablere flere slike anlegg rundt om kring i byen. Det vil gjøres en vurdering av hvilke anlegg som prioriteres i planperioden.

På sirkustomten på Tøyen vil det i 2019 bli etablert en midlertidig flerbrukshall. Det anbefales å utrede hensiktsmessig bruk av dette arealet når den midlertidige hallen fjernes.

I forbindelse med etablering av Grorud flerbrukshus skal det i henhold til reguleringsplan etableres en aktivitetsakse. Denne vil blant annet inneholde mindre aktivitetsanlegg.

Delmål	Foreslåtte tiltak
Bredden i anleggstilbudet skal opprettholdes	• Bygge parkouranlegg i tilknytning til Manglerud bad med ferdigstillelse i 2021 • Kartlegge eksisterende «mindre aktivitetsanlegg» i Oslo kommune. • Vurdere å etablere og oppgradere mindre aktivitetsanlegg i de ulike bydelene. • Vurdere å etablere mindre aktivitetsanlegg ved planlegging av alle nye idrettsparker • Utrede videre bruk av Sirkustomten på Tøyen med planlagt ferdigstillelse 2021.

4.19 OPPSUMMERING PR. BYOMRÅDE

4.19.1 Øst

Det er store variasjoner i forventet befolkningsvekst i de ulike bydelene i perioden 2017-2028. Bydel Bjerke er bydelen med størst forventet økning (29 %) av barn og unge av samtlige bydeler i hele Oslo. I bydel Grorud er bildet et helt annet, da befolkningsframskrivingene viser en nedgang på 2,1 % fra 2017-2028.

Byområdet vil få en betydelig kapasitetsheving de nærmeste årene. Mye av dette skyldes at byområdet inneholder store byutviklingsområder med høy forventet vekst av barn og unge. Hovinbyen er Oslos største utviklingsområde i tiden fremover. Hovinbyen strekker seg fra Bjerke i nord til Bryn i sør og fra Løren i vest til Breivoll i øst. Fremtidige behov for idrettsanlegg i dette området må sees i lys av den forventede befolkningsveksten. Løren idrettspark og Valle Hovin er to sentrale områder i Hovinbyen hvor det er avsatt arealer til bygging av idrettsanlegg. For å sikre tilgang til idrettsfasiliteter for barn og unge i byområdet vil det være helt avgjørende å utnytte disse områdene maksimalt. Areal til utendørs idrettsanlegg bør avsettes i Løren aktivitetspark. Det er behov for blant annet kunstgressflater i Hovinbyen generelt og Løren idrettspark spesielt. I strategisk plan for Hovinbyen er det i tillegg avsatt betydelig arealer til idrettsformål i Ulvenparken/Haraldrud. Det vil være viktig å sikre tilstrekkelige arealer til idrettsformål i takt med utvikling av byområdene Haraldrud, Ulven og Breivoll. Utvikling av Ulvenparken/Haraldrud vil ikke kunne etableres før mot slutten av planperioden. Oppkjøp av tomt, konsept for utvikling og regulering vil påbegynnes

for å sikre utviklingen av området til idrettsformål. Det er spesielt behov for kunstgressflater i Ulvenparken/ Haraldrud. Videre bør utvidelse av eksisterende Bryn idrettspark vurderes som en del av utviklingen i Breivoll.

I forslaget til planprogram for Nedre Rommen ble det lagt opp til at området vest for Rommensletta idrettspark, som i dag benyttes til næringsvirksomhet inkluderes i idrettsparken. Stovner er en av bydelene med dårligst dekningsgrad for kunstgressflater. Det anbefales å utrede muligheter for å tilrettelegge bedre for organisert og egenorganisert aktivitet i Rommensletta idrettspark. Det er spesielt behov for kunstgressflater i området. I tillegg bærer det eksisterende cricketanlegget på Rommensletta preg av å være etablert på et område med utfordrende grunnforhold. Utredningen for Rommensletta idrettspark bør derfor også vurdere løsning for å sikre bedre cricketbaner i idrettsparken.

Planprogram med VPOR for Skullerud er under utarbeidelse og vil være et viktig grunnlag for vurdering av tiltak i dette området. Foreløpige kartlegginger viser at det er behov for en basishall i dette området.

Haugerud/Trosterudområdet er et annet viktig byutviklingsområde. Det bør sikres areal til idrettsformål som en del av arbeidet med områdeutviklingen.

4.19.2 Nord/Vest

Nord/vest er byområdet med størst forventet befolkningsvekst (15,3 %), uavhengig av alder, i perioden 2017-2028. Veksten av barn og unge i byområdet er nest størst i byen. Bydel Ullern har størst forventet økning av barn og unge i byområdet med en vekst på 14,5 %.

Prosjekter i prosess, samt foreslåtte tiltak vil i sum gi et løft for byområdet. Ved gjennomføring av samtlige tiltak vil spesielt kapasiteten for flerbrukshaller heves betraktelig fra dagens situasjon, og sikre geografisk spredning av tilbudet. Basishaller er en høyt prioritert anleggstype og det foreslås å starte opp planlegging av basishall i Nordre Aker.

Det foreslås omfattende tiltak knyttet til rehabiliteringer av eksisterende kunstgressflater i byområdet. Dette vil gi et kvalitetsløft for områdets kunstgressflater. Det foreslås en ny kunstgressbane i området. Alternativ plassering av tidligere planlagte kunstgressbane i Midtstuen vil utredes.

Det er kun ett kommunalt bad i byområdet (Sogn bad). Det er utarbeidet en konseptvalgutredning for tomten Sognsveien 80, og regulering av tomten starter i 2018. Det anbefales å erstatte dagens badekapasitet med et nytt badeanlegg.

Oslo Nord/Vest er byområdet med lavest dekning av utendørs skateanlegg. Det anbefales å utrede plassering av et slikt anlegg i dette byområdet.

I den videre utviklingen av byområdet vil tre faktorer være viktig; Forventet befolkningsvekst, byområdets høye aktivitetstall og den store differansen i barrierer for deltagelse. Disse tre faktorene bør vurderes nøye i den fremtidige utviklingen av byområdet.

4.19.3 Indre by

Indre by består av fem bydeler og det er forventet en jevn befolkningsvekst (14,7 %) i byområdet. Grünerløkka er bydelen med størst forventet vekst av barn og unge i byområdet (26,6 %).

Det gjennomføres et løft på kunstgressbaner i indre by i 2019. Dette vil imøtekomme et stort behov for flere aktivitetsflater. I planperioden prioriteres det å finne arealer til aktivitetsflater i Bydel St. Hanshaugen / Grünerløkka, hvor det pr. dags dato er stor underdekning. Det planlegges en kapasitetsheving for flerbrukshaller, spesielt i indre by øst. I vestre del av indre by er det begrenset med hallflater, og det er foreslått tiltak for å styrke dette gjennom å utrede plassering av flerbrukshall i bydel Frogner og bydel St.Hanshaugen.

I tiden fremover vil befolkningsveksten i byområdet medføre økt behov for idretts- og aktivitetsfasiliteter. En videre kapasitetsøkning for idrett og friluftsliv i indre by må sees i lys av byområdets arealutfordringer. Det anbefales en høy grad av arealutnyttelse i eksisterende- og fremtidige aktivitetsområder og anlegg som tilrettelegger for flerbruk bør prioriteres. Utover dette anses helårsdrift av eksisterende anlegg som hensiktsmessig utvikling i byområdet. Videre vil kapasitet for skateanlegg heves gjennom forslag om etablering av to nye skateanlegg i planperioden.

Bydel Gamle Oslo har behov for mindre aktivitetsanlegg, spesielt tilrettelagt for egenorganisert aktivitet. Videre bruk av Sirkustomten bør utredes og det anbefales å prioritere egenorganisert aktivitet i dette området.

4.19.4 Sør

Oslo sør er byområdet med lavest forventet vekst (9,8 %) uavhengig av alder i perioden 2017-2028. Dette gjelder også for barn og unge mellom

6-19 år. Framskrivningene for Østensjø-området anses som usikre.

Pågående og foreslåtte tiltak i byområdet totalt sett er svært mangfoldig, og vil kunne imøtekomme et bredt spekter av behov. Byområdet har en stor andel minoritetsgrupper og det forventes en stor spredning av interesser. I så måte vil en bred portefølje være gunstig i dette byområdet. Plan- og bygningsetaten har utarbeidet et planprogram for helhetlig byutvikling på Mortensrud. Idrettsparken utgjør en viktig del i denne utviklingen. For å imøtekomme byområdets mangfold av etnisiteter er idretter som er store i inn- og utland prioritert. Cricket og friidrett er eksempler på dette. Videre anbefales det å utrede muligheter for et bad tilrettelagt for skole i området.

Oslo Sør er byområdet med lavest dekning av basishaller og turnmiljøene opplever en utfordrende anleggssituasjon. Til tross for den lave dekningen er det et aktivt turnmiljø på Holmlia, og det anbefales å utrede plassering av en basishall i dette området. Planprogram med VPOR for Skullerud er under utarbeidelse og vil være et viktig grunnlag for vurdering av tiltak i dette området. Turnmiljøet i området har en utfordrende anleggssituasjon og det anbefales å utrede plassering av en basishall på Skullerud.

Kapasiteten for bad vil øke i byområdet, gjennom etablering av Manglerud bad, samt rehabilitering av Holmlia bad og Bøler bad.

Det foreslås å gjennomføre et betydelig løft for skiidretten i byområdet. Kommunens strategi for å styrke tilbudet til alpinsport og snowboard er å utvikle og oppgradere eksisterende, lokale anlegg etter behov.

Etter planperioden er det lagt opp til omfattende utbygging av Gjersrud / Stensrudområdet. Utvikling av areal til idrettsformål bør vurderes som en del av den kommende områdeutviklingen, og muligheter for interkommunale anlegg i området bør utredes.

4.19.5 Marka

Det er utført omfattende arbeid med skianleggene i Marka i perioden 2016-2018. Linderudkollen har gjennomgått vesentlige oppgraderinger, og anlegget er utvidet. Lillomarka er utviklet til en kombinert ski- og skiskytterarena for trening og mindre konkurranser på klubb- og kretsnivå. På arenaen er det lagt til rette for helårsdrift. Tredje fase i utviklingen av Skullerud skiarena ferdigstilles i 2018 og fjerde fase foreslås ferdigstilt i 2021. I planperioden planlegges det ferdigstillelse av reguleringsarbeidet for Grefsenkollen.

I planperioden er det pekt på behov for å oppgradere lysanlegget i Holmenkollen. Av hensyn til helse, miljø og sikkerhet anbefales det å rive utgående[14] kapasitet for hopp. For å tilrettelegge for trafikksikre rulleskianlegg vil reguleringsarbeidet for Linderudkollen og Sognsvann snøpark fortsette og videre utvikling av anleggene vil bli vurdert senere i planperioden. Reguleringsarbeidet for Linderudkollen vil inkludere areal til driftsgarasje.

Det prioriteres ikke å utvikle flere ordinære anlegg i planperioden. Utvidelse av snøproduksjonsanlegg og etablering av basisanlegg vurderes opp i mot investeringskostnader gjennom planperioden. Huken pukk- og asfaltverk er foreslått regulert til fremtidig grøntstruktur. Utvidelse av Lillomarka skianlegg bør vurderes i utviklingen av området. Området kan også være aktuelt for andre idretter som kan utøves i Marka, eksempelvis klatring. Idrettens behov bør også prioriteres i utviklingen av Grønmo.

4.19.6 Fjorden

I kommuneplan 2015 - Oslo mot 2030 fremkommer det at rekreasjon og fritidsaktiviteter på fjorden, øyene og langs sjøfronten skal være et satsingsområde fremover[15]. I planen understrekes det at tilgang til fjorden må videreutvikles og tilpasses de ulike brukergruppene.

Ro- og padlebanen i Bestumkilen ferdigstilles i 2018 og vil sikre treningsmuligheter for vannsportene. I tiden som kommer er det generelt tilgjengelighet og tilgang til vannet, sikkerhet på fjordflaten, samt tilrettelegging for inn- og utled som er viktig for brukerne av fjordflaten. Tilgjengelighet og tilgang til vannet anbefales løst gjennom utplassering av ilandstigningsbrygger i planperioden. Ved etablering av småbåthavner anbefales det at hensynet til seilere, padlere og roere blir ivaretatt gjennom å se på muligheter for sambruk når det gjelder ilandstigning. Dykkemiljøet i Oslo har per i dag ingen muligheter til lagring av utstyr. Det anbefales å utrede muligheter for et lagerhus for dykkere langs Oslofjorden.

Brukernes sikkerhet på fjorden bør ivaretas, og det er viktig at ikke-motoriserte framkomstmidler på sjøen ikke blir fortrengt av motorbåter. I planperioden anbefales det å sikre regulering til idretts- og friluftsformål på fjorden for myke trafikanter.

[14] Anlegg som er i dårlig stand og krever omfattende rehabilitering eller erstatning med nyanlegg.
[15] Kommuneplan 2015 – Oslo mot 2030, vedtatt av Oslo bystyre 23 september 2015.

4.19.7 Byomfattende behov

Behovet for økt tilrettelegging for egenorganisert aktivitet er kartlagt, og det fremkommer behov for å utrede areal til utlånssentraler og aktivitetshus. Skate og scoot (sparkesykkel) er aktiviteter som tradisjonelt har en stor andel egenorganiserte brukere. For å imøtekomme denne målgruppen anbefales det å kartlegge muligheter for flere anlegg tilrettelagt for skate og scoot. Mindre aktivitetsanlegg omfatter blant annet utendørs treningsapparater, aktivitetsparker, ballbinger og lignende. Dette er anleggstyper som tilrettelegger godt for egenorganisert aktivitet. Behovet for slike anlegg er byomfattende og det anbefales å iverksette tiltak for å imøtekomme det kartlagte behovet.

Kommunen har frem til nå ikke tilrettelagt for dans i tilstrekkelig grad. Det anbefales å kartlegge behovene til dansemiljøet og utrede hvordan kommunen i større grad kan tilrettelegge for denne aktiviteten.

I lys av økt fortetting av byen anbefales det å utvide kapasiteten til flere anleggstyper, gjennom å tilrettelegge for helårsdrift. Kunstisflater i parker er et slikt tiltak, og det anbefales å utrede behov og plassering av slike anlegg.

4.20 HANDLINGSPROGRAM IDRETT

Dette kapitlet inneholder følgende:

- Handlingsprogrammet for idrett fra forrige behovsplan for idrett og friluftsliv (tabell 22). Status for fremdrift i prosjektene er imidlertid oppdatert sammenlignet med planen som ble lagt frem sammen med budsjettet for 2017.
- Oversikt over idrettsanlegg som vurderes å fases ut (tabell 23). Dette gjelder anlegg som er i dårlig stand og krever omfattende rehabilitering eller erstatning med nyanlegg.
- Handlingsprogrammet for idrett 2019-2022 (tabell 24). For de fleste prosjektene i handlingsprogrammene er det gitt årstall for antatt oppstart og ferdigstilling. Det er et mål å holde fremdriftsplanene som presenteres i handlingsprogrammet. Det skal likevel bemerkes at flere av prosjektene har kompliserte plan- og reguleringssaker, samt at det kan oppstå uforutsette forhold i prosjekterings- og byggefasen. Det er derfor usikkerhet knyttet til når prosjektene vil stå ferdig.

Tabell 22 Oppsummering vedtatte prosjekter(2017-2020) med oppdatert status fremdrift

Bydel	Prosjekt-navn	Tiltaks-type	Fase	Oppstart av fase	Planlagt prosjekt-slutt
OSL	Rehabilitering kunstgressbaner (kun skifte av dekke)	Fotballbaner rehabilitering	Gjennomføring		
BAL/BNS	Cricketpitch Stubberud og Ekeberg	Cricketpitch	Gjennomføring	2016	2018
BBJ	Disen kunstgressbane	Fotballbane	Ferdigstilt	2017	2018
BGR	Kalbakken kunstgressbane med undervarme	Fotballbane	Ferdigstilt	2017	2018
BGO	Kampen park	Fotballbane	Gjennomføring	2018	2018
BGO	Klosterenga fotballbane	Fotballbane	Gjennomføring	2018	2019
BGL	Grünerhagen	Fotballbane	Gjennomføring	2018	2019
BGO	Utvidelse av Caltexløkka med undervarmeanlegg	Fotballbane	Gjennomføring	2018	2019
BFR	Tørteberg kunstgress	Fotballbane	Gjennomføring	2019	2019
BGO	Jordal Amfi	Ishall	Gjennomføring	2017	2020
BGR	Lillomarka Arena	Skianlegg	Ferdigstilt	2017	2018
BNS	Ekeberg servicebygg og driftsstasjon	Andre idrettsanlegg	Gjennomføring	2018	2019
BOS	Haraløkka friplass	Friplass	Gjennomføring	2018	2019
BVA	Midtstuen kunstgressbane	Fotballbane	Avbrutt	2018	
BUN	Bestumkilen ro- og padlebane	Ro-/kajakkbane	Ferdigstilt	2017	2018
BOS	Skullerud idretts-anlegg – løypenett og snøproduksjon	Skianlegg	Gjennomføring	2018	2020
BBJ	Årvoll flerbrukshall (1 std spilleflate)	Flerbrukshall, normal	Gjennomføring	2017	2018
BUL	Ullern flerbrukshall	Flerbrukshall, normal	Gjennomføring	2017	2018
BOS	Manglerud bad	Bad	Gjennomføring	2018	2021
BGO	Jordal klubbhus	Klubbhus	Gjennomføring	2018	2019
BNA	Sognsvann snøpark – rulleski	Skianlegg	Forprosjekt	2019	Usikkert
BSR	Skatehall, kampsport og motor-sportsenter på Haugenstua	Skateanlegg, kampsportanlegg, motorsport	Forprosjekt	2017	Usikkert
BSN	Rehabilitering Holmlia bad	Bad	Forprosjekt	2018	2019
BGA	Dælenenga flerbrukshall med kampsport og klubbhus (1 std spilleflate)	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2018	2020
BNA	Korsvoll flerbrukshall/ styrkerom og lagerrom	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2018	2020
BGO	Valle Hovin ishall	Ishall (hurtigløp/ bandy/kjelke-hockey)	Forprosjekt	2017	Usikkert
BFR	Ishall på Frogner	Ishall (kunstløp, ishockey, kjelke-hockey)	Gjennomføring	2018	2020

BSR	Tokerud flerbrukshall	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2018	2021
BGO	Flerbrukshall i tilknytning til ny skole på Ensjø	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2018	Usikkert
BSN	Mortensrud flerbrukshall i tilknytning til skole (evt med kampsportdel)	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2018	Usikkert
BSE	Flerbrukshall i tilknytning til ny skole på Bjørvika	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2018	Usikkert
BSR	Stovner bad	Bad	Forprosjekt	2017	2023
BGA	Tøyenbadet	Bad	Forprosjekt	2017	2022/2023
BBJ	Refstad flerbrukshall	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2017	2022/2023
BAL	Verdensparken flerbrukshall	Flerbrukshall, normal	Forprosjekt	2017	2022/2023
Marka	Grefsenkollen	Skianlegg	Regulering	2017	2020
BNA	Flerbrukshall på Blindern videregående skole	Flerbrukshall	Regulering	2017	2020
BSA	Flerbrukshall ved ny skole på Voldsløkka	Flerbrukshall, normal	Regulering	2017	2020
BFR	Flerbrukshall i tilknytning til ny skole på Filipstad	Flerbrukshall	Regulering	2017	2020
SEN	Flerbrukshall i tilknytning til ny skole i Myntgata	Flerbrukshall	Regulering	2017	2020
BNA	Flerbrukshall i tilknytning til ny skole på Frysja	Flerbrukshall	Regulering	2017	2020
BVA	Flerbrukshall i tilknytning til ny skole på Hoff	Flerbrukshall	Regulering	2017	2020
BSA	Flerbrukshall i forbindelse med ny skole i området rundt Treschowsgate	Flerbrukshall	Regulering	2017	2020

Tabell 23 Utgående kapasitet[16]

Idrettsanlegg	Anleggstype	Planlagt faset ut	Merknad
Lørenhallen (plasthall)	Idrettshall	Usikkert	Erstattes med ny hall
Mortensrud plasthall	Idrettshall	2021	Erstattes med ny hall
Jordal skateanlegg	Skateanlegg	Usikkert	Erstattes med nytt betonganlegg
Tøyenbadet	Bad	2020	Erstattes med nytt bad
Vestkantbadet	Bad	2019	Rehabiliteres og videreføres med privat drift
Haugerud judo	Idrettshall	Usikkert	Erstattes med nytt anlegg
Haugerud 11´er bane	Fotballbane	Usikkert	Erstattes med ny bane
Dælenenga klubbhus	Klubbhus og kampsportlokale	Usikkert	Erstattes med lokaler i ny flerbrukshall
Voldsløkka garderobebygg	Garderobeanlegg	2023	Erstattes med nye garderober
Hallager (eldste klubbhus)	Garderobeanlegg	2019	
Marka	Rive hoppbakker (utgående kapasitet)	2019	

[16] *Anlegg som er i dårlig stand og krever omfattende rehabilitering eller erstatning med nyanlegg.*

Tabell 24 Handlingsprogram for idrett 2019-2022

Tabellen viser anlegg som er foreslått vedtatt bygget eller rehabilitert i den kommende fireårsperioden. Noen av prosjektene vil bli ferdigstilt etter 2022. Handlingsprogrammet inneholder nye prosjekter, det vil si at prosjekter som var en del av handlingsprogrammet for 2017-2020 ikke er tatt med selv om noen av disse ikke er fullført innen utgangen av 2018.

Bydel	Prosjektnavn	Tiltakstype	Fase	Oppstart av fase	Planlagt prosjekt-slutt
OSL	Rehabilitering kunstgressbaner	Fotballbaner rehabilitering	Gjennomføring		
BFR	Flerbrukshall Majorstuen	Flerbrukshall, normal (1 std hallflate)	Gjennomføring	2018	Usikkert
BGR	Midlertidig flerbrukshall Tøyen	Flerbrukshall, normal (1 std hallflate)	Gjennomføring	2018	2019
BGR	Flerbrukshall Tøyenbadet	Flerbrukshall, normal (1 std hallflate)	Gjennomføring	2020	2022/2023
BSN	Mortensrud friidrettshall	Friidrettshall	Forprosjekt	2019	2023
BGO	Jordal kunstgress m/ undervarme	Fotballbane reetablering og kvalitetsheving av standard med undervarme	Gjennomføring	2021	2021
BNA	Kringsjå kunstgress 4	Fotballbane	Gjennomføring	2021	2021
BOS	Manglerud kunstgress	Etablering ny 7´er	Forprosjekt	2019	2020
BNS	Rehabilitering Ekebergsletta	Rehabilitering	Gjennomføring	2019	2021
BOS	Rehabilitering Trasop friidretts-anlegg og kunstgress	Friidrettsanlegg og kunstgress - rehabilitering	Gjennomføring	2019	2020
BSN	Mortensrud cricketanlegg med klubbhus	Cricketbane	Forprosjekt	2019	2022
BGA	Fagerheimen tennis	Rehabilitering tennisanlegg	Gjennomføring	2019	2019
BSA	Voldsløkka tennis	Rehabilitering tennisanlegg	Gjennomføring	2019	2019
BAL	Jerikobakken	Utvide skipark og terrengpark	Forprosjekt	2021	2022
BNS	Leirskallen	Oppgradering og utvikling av snøproduksjon	Forprosjekt	2020	2021
BSN	Sloreåsen alpinbakke	Ny prepareringsmaskin, heis og toalettfasiliteter	Forprosjekt	2020	2021
Marka	Skullerud fase 4	Skianlegg	Forprosjekt	2019	2021
BFR	Frognerbadet	Badeanlegg	KVU	Usikkert	Usikkert
BGO	Midlertidig bad Tøyen	Bad, midlertidig	Gjennomføring	2019	2020
BOS	Manglerud skate- og parkour-anlegg	Betongpark for skating	Gjennomføring	2021	2021
BST	Stovner motorsenter og skatehall	Motorsenter, skateanlegg, kampsport	Forprosjekt	2019	2021
Marka	Nøklevann	Erstatte og utvide brygge		2019	2019

Se vedlegg 2 for bruttoliste over andre tiltak som er foreslått av blant annet bydeler og organisasjoner.

5 FRILUFTSLIV

I Oslo utøves friluftsliv både i parker og friområder i byggesonen, på fjorden og øyene og i Marka. Byens friluftslivsområder dekker et stort areal, og hele 2/3 av Oslo kommunes areal ligger i Marka. Bevaring av kommunens grøntområder har i lang tid vært et viktig premiss for Oslos byutvikling.

Friluftsliv defineres som «opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (Meld. St. 18 (2015-2016): 10). Til grunn for behovsplanen er det lagt en bred forståelse av hva friluftsliv er. Det er viktig å sikre at kjerneverdiene som ligger i friluftsliv blir ivaretatt i kommunens arbeid med å tilrettelegge for og stimulere til friluftsliv. Stortingets friluftslivsmelding slår fast at «helseeffekten i friluftsliv og den kilden friluftsliv er til miljøengasjement, personlig utvikling, velvære og livskvalitet bygger på samhandlingen mellom naturopplevelse og fysisk aktivitet» (Meld. St. 18 (2015-2016): 11). Naturopplevelse er det kjennetegnet som klarest skiller friluftsliv fra andre former for utendørs fysisk aktivitet. Opplevelse er imidlertid en subjektiv verdi som er vanskelig å måle og kvantifisere, men som er en viktig dimensjon i livet og bidrar til økt livskvalitet (Kulturdepartementet 2014:16). I framstillingen av behovene er det lagt særskilt vekt på friluftslivsområder og tilretteleggingstiltak som nettopp bygger opp under samhandlingen mellom naturopplevelse og fysisk aktivitet. Eksempler på friluftslivsområder og tilretteleggingstiltak for friluftsliv er parker, friområder, turveier, stier og skiløyper, sportsstuer, markahytter og innfallsporter til Marka. En effektiv kommunal satsing på friluftsliv i Oslo fordrer et tett samarbeid med frivilligheten og en tverrsektoriell tilnærming for å kunne realisere en størst mulig gevinst ut av de kommunale friluftslivsinvesteringene.

I delkapittel 5.1 presenteres en oversikt over medlemsstatistikk for friluftslivs- og naturvernorganisasjonene i Oslo (avsnitt 5.1.1), befolkningens bruk av friluftslivsområdene og ferdselstraseene for friluftsliv (avsnitt 5.1.2), status og behov for tilrettelegging (avsnitt 5.1.3), kommunens overordnede prioriteringer (avsnitt 5.1.4) og kommunens arbeid med skilting, merking og informasjon om friluftslivsmulighetene i Oslo (avsnitt 5.1.5).

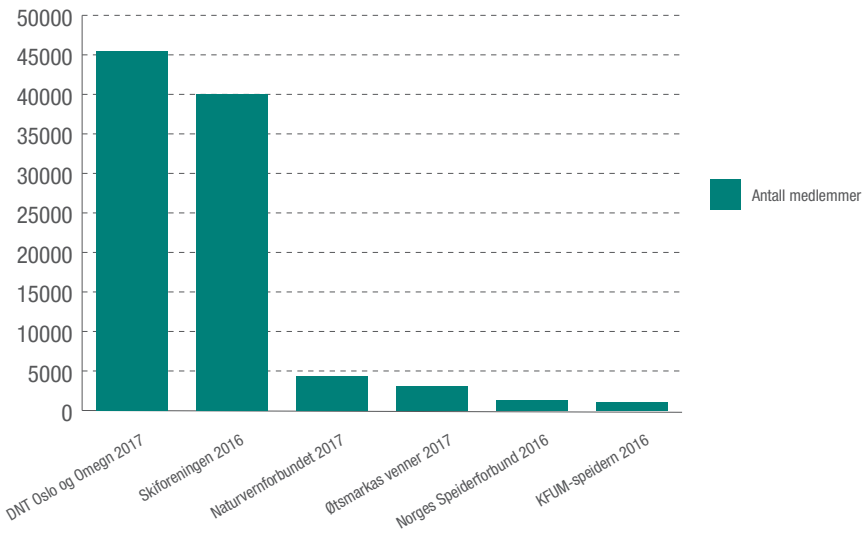
Delkapittel 5.2 omhandler friluftsliv i byggesonen, delkapittel 5.3 omhandler friluftsliv på fjorden, på øyene og i strandsonen og delkapittel 5.4 omhandler friluftsliv i Marka. Hvert delkapittel beskriver status, utfordringer/behov og foreslåtte tiltak for de ulike områdene. Foreslåtte tiltak er utledet på bakgrunn av behovsvurderinger. Forskningsrapporter, brukerundersøkelser, besøkstellere og innspill fra bydeler og organisasjoner, danner grunnlaget for behovsvurderingene. Delkapittel 5.5 omhandler kommunens samarbeid med frivillige organisasjoner. I delkapittel 5.6 presenteres handlingsprogrammet med foreslåtte friluftslivstiltak for perioden 2019-2022, samt en tiårsplan med oversikt over alle foreslåtte tiltak som er nevnt i friluftslivskapittelet for perioden 2019-2028. Vedlegg 7 (Oversikt over manglende turveiforbindelser i hovedturveinettet) skal forstås som del av tiårsplanen.

5.1 FRILUFTSLIV I OSLO

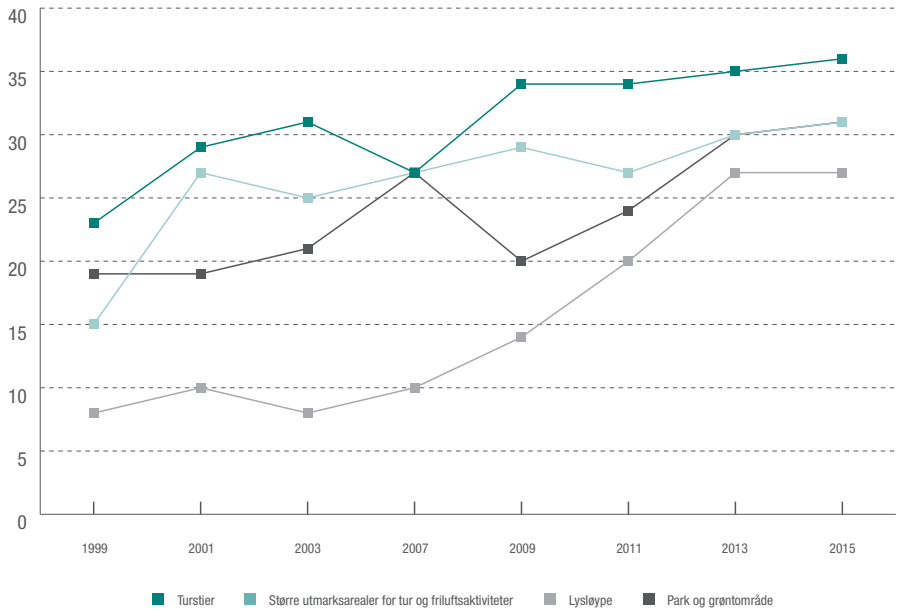
5.1.1 Medlemsstatistikk for friluftslivs- og naturvernorganisasjoner

Det er ikke nødvendig å være medlem

Figur 24 Antall medlemmer i utvalgte friluftslivs- og naturvernorganisasjoner bosatt i Oslo i 2016/2017. *Kilde: Organisasjonenes rapportering til Bymiljøetaten.*

Figur 25 Utvikling i bruk av naturpregede anlegg en gang i uken eller mer. Oslo. 1999-2015. Prosent *Kilde: Rapporten «Aktiv i Storbyen – fysisk aktivitet, deltagelse, treningssammenheng og anleggsbruk i Oslo» (Rafoss og Hines, 2018).*

i en friluftslivsorganisasjon for å utøve friluftsliv. Friluftslivsorganisasjonene driver allmenn tilrettelegging, som merking av turruter og preparering av skiløyper. Medlemskap i en friluftslivs- eller naturvernorganisasjon indikerer imidlertid ofte at en har et engasjement for en organisasjons verdier og virke, og/eller ser økonomiske fordeler ved medlemskap. Figur 24 viser antall medlemmer for et utvalg av friluftslivs- og naturvernorganisasjonene i Oslo. Samlet har organisasjonene rundt 96 000 medlemmer, men en del personer er nok medlem av flere enn en organisasjon.

Skiforeningen og DNT Oslo og Omegn har flest medlemmer i de vestlige bydelene i Oslo. For eksempel har DNT Oslo og Omegn en medlemsdekning på under 3 % i Bydel Alna og Bydel Gamle Oslo, mot nærmere 13 % i Bydel Vestre Aker. I Bydel St. Hanshaugen og Bydel Sagene har DNT Oslo og Omegn rundt 8 % medlemsdekning. Skiforeningen og DNT Oslo og Omegn har i de senere år styrket sitt fokus på de østlige bydelene for blant annet å oppfylle et samfunnsoppdrag om å utvikle aktiviteter som favner ut over medlemsmassen.

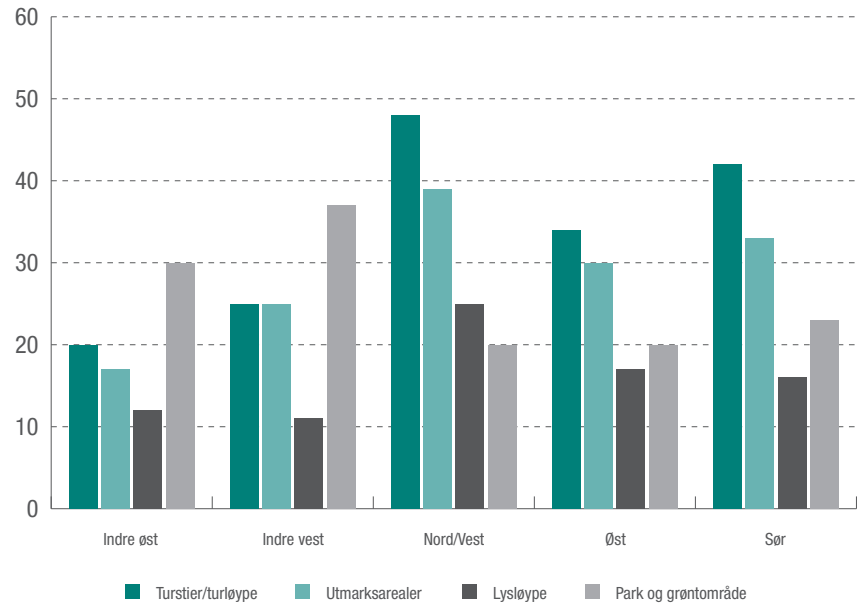
5.1.2 Bruk av friluftslivsområder og ferdselstraseer for friluftsliv

Friluftslivsområdene og ferdselstraseene for friluftsliv kjennetegnes ved at de er gratis å bruke og lett tilgjengelige for de fleste. I rapporten «Aktiv i storbyen – fysisk aktivitet, deltagelse, treningssammenheng og anleggsbruk i Oslo» (Rafoss og Hines, 2018) viser en undersøkelse blant de over 15 år at det har vært en markant økning i den regelmessige bruken av «naturpregede anlegg» i perioden 1999-2015. Begrepet «Naturpregede anlegg» er definert som turstier/turløyper, større utmarksarealer for tur og friluftslivsaktiviteter, lysløyper, park og grøntområder (Rafoss m.fl. 2018). Figur 25 illustrer utviklingen i bruken av naturpregede anlegg i perioden (1999-2015) for personer over 15 år. Som det fremgår av figuren har det vært en positiv utvikling i perioden.

Andelen som bruker lysløypene regelmessig har økt med 19 prosentpoeng fra 1999-2015. Videre har andelen som bruker park- og grøntområder økt med 12 prosentpoeng i samme periode. Mens hver femte innbygger i Oslo over 15 år rapporterte om at de brukte turstier regelmessig i 1999, var det i 2015 mer enn hver tredje innbygger som brukte turstier regelmessig (Rafoss og Hines, 2018). I gruppen over 40 år har andelen som benyttet seg av turstier/turløyper nær doblet seg i perioden. Brukerne har en variert aldersprofil, men ferdselstraseene brukes i større grad av eldre aldersgrupper. I tillegg er det en større andel kvinner enn menn som bruker ferdselstraseene regelmessig. Rapporten «Aktiv i storbyen – fysisk aktivitet, deltagelse, treningssammenheng og anleggsbruk i Oslo» (Rafoss og Hines, 2018) viser imidlertid at det er noen forskjeller i bruken av «naturpregede anlegg» mellom ulike byområder. Som det fremgår av Figur 26, benytter innbyggerne nord/vest og sør i byen seg i større grad av turstier/lysløyper og utmarksarealer, enn de som bor i byområdene indre øst og indre vest. Andelen som bruker byens parker og grøntområder er høyest i indre vest. Forskjellene har en tydelig sammenheng med tilgangen til ulike typer friluftslivsområder i de ulike delene av byen.

Videre kan mangel på utstyr være en barriere for deltakelse. Flere aktiviteter forutsetter utstyr som for eksempel ski, skøyter, sykkel, telt, sovepose og liggeunderlag. Ett av tiltakene i Folkehelseplan for Oslo 2017-2020 er at flere barn

Figur 26 Hvilke idrettsanlegg og uteområder har du benyttet? Prosentandel av befolkningen over 15 år som har brukt anlegget en gang eller mer i uken i ulike byområder. Data for 2011,2013.2015 slått sammen. *Kilde: Ipsos MMI og Norsk Monitor /Rapporten «Aktiv i storbyen».*

og unge skal gis mulighet til å drive med fritidsaktiviteter i nærmiljøet gjennom for eksempel gratis aktivitetstilbud, lån av utstyr, økonomiske støtteordninger med mer. Frivilligheten tilbyr i dag flere utstyrslånsordninger. Flere slike tilbud bør vurderes i samarbeid med frivilligheten.

I en brukerundersøkelse om idretts- og friluftslivsaktiviteten i Oslo fra 2017 oppga hele 92 % at de hadde gått på fottur i området der de bodde i løpet av de siste 12 månedene (Kantar TNS, 2017). I den samme undersøkelsen oppga 78 % at de hadde benyttet en av byens parker, 66 % at de hadde gått på fottur i Marka, 44 % at de hadde benyttet byens badevann, strender og sjøbad og 36 % at de hadde besøkt en av byens øyer i løpet av de siste 12 månedene.

De viktigste årsakene til at befolkningen i Norge går på tur er, i henhold til Meld. St. 18 (2015-2016), å få trim og bli i bedre fysisk form, oppleve naturens stillhet og fred, komme bort fra mas og stress, komme ut i frisk natur, komme vekk fra støy og forurensning og få oppleve landskap og stemninger i naturen.

5.1.3 Status og behov for friluftslivstilrettelegging i Oslo

Planen skal sikre at alle skal ha tilgang til gode grøntarealer og rekreasjonsområder i sitt nærmiljø, at fjorden skal være tilrettelagt for aktiv bruk og at Oslomarkas unike tilbud av løyper, stier og sykkelveier skal vedlikeholdes og videreutvikles. Samtidig er det viktig å ivareta naturverdiene.

I all hovedsak er tilretteleggingen for friluftsliv i Oslo god. Årlige brukerundersøkelser av friluftslivstilbudet viser at en stor andel av befolkningen i Oslo er tilfreds med friluftslivsmulighetene. Mange av behovene innen friluftsliv handler derfor om å vedlikeholde og oppgradere eksisterende tilrettelegging og gjennomføre tiltak for at friluftslivsområder og ferdselstraseer for friluftsliv skal tåle økt bruk. Videre har befolkningsvekst, fortetting og endringer i befolkningens etniske, kulturelle og aldersmessige sammensetning, påvirkning på behovene for tilrettelegging og informasjon.

Befolkningsvekst gir økt bruk av og etterspørsel etter egnede og attraktive friluftslivsområder i Oslo. Når det gjelder sikring av grøntstruktur i byggesonen er byutviklingsprosjekter av stor betydning for friluftslivet. Byutviklingstiltak av betydning for friluftslivet kan imidlertid ofte være kostnadskrevende. Eksempler på slike kostnadskrevende tiltak er strategisk erverv av eiendom til parker, friområder og turveier, gjennomføring av krysningspunkter mellom turveier og annen samferdselsinfrastruktur (tog- og t-banelinjer, veier og vannhindre), og bekkeåpningsprosjekter. For å sikre attraktive byområder er det derfor viktig at muligheter for friluftsliv og rekreasjon ivaretas i all byutvikling og arealplanlegging,

Det er behov for å styrke tilretteleggingen av friluftslivsområder gjennom å utvikle gode aktivitetsområder og turveier som er tilgjengelige for alle aldersgrupper. For å bidra til at Oslo blir en mer aldersvennlig by, hvor alle opplever at de har et attraktivt friluftslivstilbud, er det mange og til dels enkle grep som kan gjøres innenfor friluftslivsområdet for å utnytte aktivitetspotensialet som ligger i den blågrønne strukturen i større grad.

I byggesonen gjenstår det å fullføre et sammenhengende turveinett. Det er behov for å øke tempoet i etableringen av manglende turveiforbindelser,

oppgradere eksisterende turveier og skilte og merke turveinettet, for å nå målet om et sammenhengende turveinett med god standard innen 2030.

Mye av tilretteleggingen for friluftsliv i Marka, som skiløyper, turstier, veier, badevann og sportsstuer bærer preg av flere års slitasje. Det har derfor vært fokus på vedlikehold av eksisterende tilrettelegging. Blant annet har flere av sportsstuene blitt oppgradert, mange turveier har fått belysning, flere traseer har blitt skiltet og merket og infrastrukturen på flere badeplasser er blitt oppgradert.

Det har vært en utvikling i bruken av Marka og befolkningens forventninger til hvordan Marka skal tilrettelegges. Forventningene varierer fra ønske om liten eller ingen form for tilrettelegging, til ønske om stor grad av tilrettelegging for nærmere bestemte idretts- og friluftslivsaktiviteter. Bruken av Marka har økt, blant annet har kvinner og eldre blitt mer aktive i friluftslivet. I tillegg har Oslo fått et større kulturelt mangfold, og flere nye friluftslivsaktiviteter har kommet til gjennom årene. Det er økte forventinger til at tilretteleggingen skal møte flere brukergrupper sine behov og være i tråd med dagens standard. Klimaendringer, med mildere vintre og mer nedbør, påvirker også behovene for tilrettelegging for friluftsliv. Videre kan den forventede klimautviklingen gjøre det mer utfordrende å utøve ulike former for vinterfriluftsliv fordi områder med snø i Oslo kan bli redusert og vintersesongen kortere. For å møte dagens og framtidens klimautfordringer må innsatsen på oppgradering og rehabilitering styrkes i årene fremover. Øyene i Oslofjorden ble i all hovedsak overtatt av Oslo kommune i årene før og etter 2. verdenskrig. En stor del av tilretteleggingen av infrastruktur på øyene ble gjennomført i perioden fram til 1970-tallet. Eldre toaletter har behov for oppgradering og tilknytning til vann og avløp. Det er generelt et stort behov for nødvendige utbedringer på øyene for å sikre gode besøksopplevelser og kanalisering av ferdsel. Kanalisering av ferdsel er nødvendig for å hindre slitasje på verdifull natur og for å unngå trengsel på noen få og mye brukte utfartsområder.

Oslo er en mangfoldig by og mange ulike friluftslivsaktiviteter kan utøves både i og utenfor bykjernen. Det er behov for en sterkere satsing på informasjon, stimulering til aktivitet og tettere samarbeid med frivilligheten dersom en skal lykkes med å utnytte folkehelse- og inkluderingspotensialet som ligger i friluftsliv som aktivitetsform i større grad.

5.1.4 Overordnede prioriteringer innen friluftsliv

I planperioden vil følgende tiltak prioriteres:

- Etablere et sammenhengende turveinett med levende grønt-korridorer
- Rehabilitere og ruste opp eksisterende friluftslivsområder, med særlig fokus på øyene, parker og innfallsporter til Marka
- Sikre tilgjengelighet til friluftslivsområder i lokalmiljøene
- Skilte og merke ferdselstraseer for friluftsliv, og informere om friluftslivsmulighetene i Oslo
- Fullføre et sammenhengende turveinett med levende grøntkorridorer

For å bidra til oppnåelse av byrådets mål om at alle skal ha tilgang til gode grøntarealer og rekreasjonsområder i sitt nærmiljø, er det viktig å styrke satsingen på turveiene i byggesonen. I kommunens turveiplan fra 1949 (Oslo kommune – Generalplankontoret for Stor-Oslo, 1949) ble det lagt til grunn at byens innbyggere skulle ha lett tilgang til attraktive friområder i selve byen, ved sjøen eller i Marka. Turveiene som utfartsåre ut i Marka er fremdeles av stor verdi, men viktigheten av å gå på tur i byen har økt i takt med at byen har vokst. Tilrettelegging av turveier er sosialt utjevnende i den forstand at det er få barrierer knyttet til bruk. Turveiene er tilgjengelige for alle og gratis å bruke. Turveier i kort avstand til boligområder er derfor viktig for nærfriluftslivet. Videre er tilrettelegging i form av turstier og turløyper en anleggstype som hver tredje innbygger rapporterer at de bruker regelmessig.

Om lag 65 km med nye turveier må opparbeides for å nå målet om et sammenhengende turveinett innen 2030. I planperioden vil det prioriteres å etablere turveiforbindelser som mangler i byggesonen som er vurdert som betydningsfulle strekninger for nærområdet og/eller for turveinettet som helhet. Det er også lagt vekt på at de prioriterte strekningene er regulert til park- og/eller friluftslivsformål og at kommunen er eier. I Marka bør traseer som vil gi boligområder direkte adkomst inn i Marka og traseer som knytter sammen eksisterende traseer til et sammenhengende nett, prioriteres. Felles for turveinettet i Marka og byggesonen er at det ved etablering av manglende turveistrekninger må planlegges slik at de tåler et mildere klima med økte nedbørsmengder og lokale flomhendelser.

Rehabilitere og ruste opp eksisterende friluftslivsområder

Fortetting og befolkningsvekst medfører økt press på eksisterende friluftslivsområder. Tilrettelegging og vedlikehold av eksisterende friluftslivsområder er viktig for å ivareta naturverdiene og sikre at tilbudet er attraktivt, både i dag og for fremtidige generasjoner. Fortettingen og befolkningsveksten gjør at det raskere blir slitasje og behov for rehabilitering av eksisterende anlegg enn tidligere. Gjennom årene har det vokst frem et større mangfold av aktiviteter som utøves i friluft og det er økte publikumsforventninger om tilrettelegging for enkeltaktiviteter og god kvalitet på det som tilrettelegges. Dette medfører for eksempel ønsker om flere toaletter, tilrettelagte badeplasser, god avfallshåndtering og mer tilrettelegging for snø- og vannbaserte aktiviteter i byens blågrønne struktur.

Sikre tilgjengelighet til friluftslivsområder i lokalmiljøene

Det er en utfordring å sikre tilstrekkelig med friluftslivsområder med god nok variasjon, kvalitet og sammenheng. Behovet for nye områder egnet for friluftsliv og rekreasjon øker med fortettingen som finner sted i transformasjonsområdene.
Deltakelsen i friluftsliv er nært knyttet til tilgjengeligheten til attraktive turområder, ikke minst markaområder og grønnstruktur i byer og tettsteder. Når gangavstanden til friluftslivsområdene øker utover ti minutter, synker bruken av områdene (Meld. St. 18 (2015-2016): 21).

5.1.5 Skilting, merking og informasjon om friluftslivsmulighetene i Oslo

For å oppnå delmålet om at det skal være enklere å oppdage og komme seg til nye friluftslivsområder, er det behov for å styrke kommunens informasjonsarbeid knyttet til friluftsliv. Kommunen vil samarbeide med frivillige organisasjoner om å informere om friluftslivsmulighetene i Oslo.
Det er behov for å øke tempoet i arbeidet med helhetlig skilting og merking av turveinettet i byggesonen. Ved viktige knutepunkt i turveinettet og ved innfallsportene til Marka er det ønskelig å ha informasjonstavler med kart som viser turmulighetene i området. Det bør også skiltes fra kollektivholdeplasser nær Marka til nærmeste innfallsport.

Figur 27, 28, 29 og 30 viser kart over friområder for hund, badeplasser, turveier, kyststier og tilrettelagte badeplasser for rullestolbrukere i indre by, byområde nord/vest, byområde øst og byområde sør.

5.2.1 Aktiv fritid i byens parker og friområder

I Oslo kommune er det om lag 780 parker og friområder av ulik størrelse. Oslos parker omfatter både parker som forvaltes av kommunen sentralt og parker som forvaltes av bydelene[17]. I tillegg er det enkelte større parker, som for eksempel Slottsparken, som forvaltes av staten eller andre aktører. Det er også enkelte større private parker som til dels er allment tilgjengelig, for eksempel Hydroparken på Frogner. Mange arealer som er regulert til friluftslivsformål er ikke tilrettelagt for bruk fordi de er i privat eie. Flere av disse er i praksis utilgjengelige. Byens parker og friområder er godt besøkt både sommers- og vinterstid.
Parkene og friområdene varierer i størrelse fra de største, som Frognerparken på 140 000m², til de minste ned i 10-15m². Byggesonen bør ha en dekningsgrad av planmessig sikrede parker innenfor angitte gangavstander langs offentlig vei i henhold til gjeldende avstandsnorm[18].

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Helhetlig skilting, merking og informasjon om friluftsliv
- Samarbeide med frivilligheten om bedre informasjon, skilting og merking
- Informere om friluftslivstilbud, naturvern og kulturminner og motivere til deltakelse i friluftslivet
- Utrede hvordan kommunen i større grad kan tilrettelegge for og inspirere til at inaktive og lite fysisk aktive deltar mer i friluftslivet

5.2 Fysisk aktivitet og friluftsliv i byggesonen

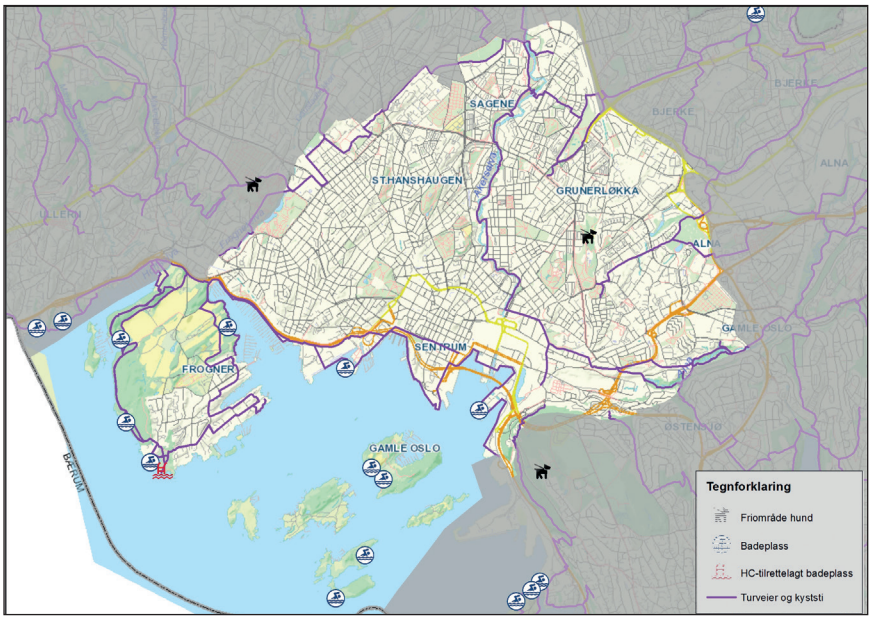
Muligheter for utøvelse av friluftsliv i nærheten av der folk bor er viktig for å stimulere til fysisk aktivitet i hverdagen. Friluftslivsområdene i byen, som parker, friområder, badestrender og grønne korridorer med turveier og vassdrag, har derfor stor betydning i et folkehelseperspektiv.

Status

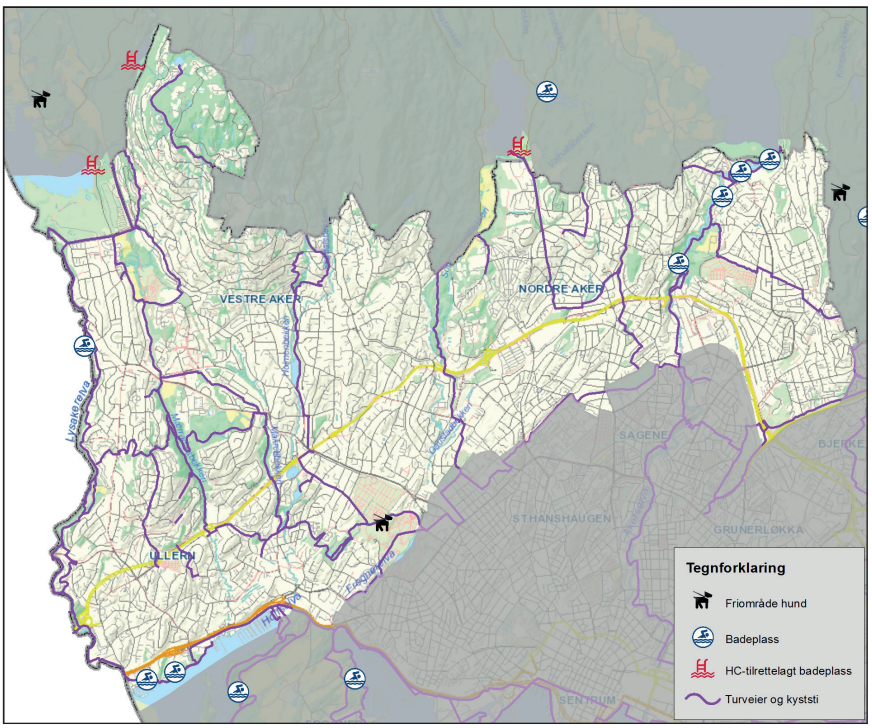
Det er viktig at friluftslivsområdene gir et godt og variert tilbud for opplevelse, rekreasjon, lek og fysisk aktivitet for allmennheten. Spesielt barn, unge og eldre er avhengige av at friluftslivsområder er i kort gangavstand.

[17] *521 parker/friområder forvaltes av kommunen sentralt, og 262 parker/friområder forvaltes av bydelene*
[18] *Det vises til retningslinjene tilhørende kommuneplanens § 12.3 om ivaretakelse av grøntstruktur i byutviklingen.*

Figur 27 Oversiktskart indre by

Figur 28 Oversiktskart nord/vest

- Park på minimum 1000m² innenfor 250 meter gangavstand (indre by)[19].
- Park på minimum 5000m² innenfor 500 meter gangavstand (indre og ytre by).

Tall for tilgang til grøntområder innenfor 250 og 500 meters gangavstand er ikke tilgjengelig pr. i dag. Fremover vil gangavstand til grøntarealer innenfor parknormens oppgitte gangavstander på 250 m og 500 meter kartlegges. Tabell 25 viser imidlertid andel av befolkningen med tilgang til grøntarealer innenfor 300 meters avstand, her målt i luftlinje[20].

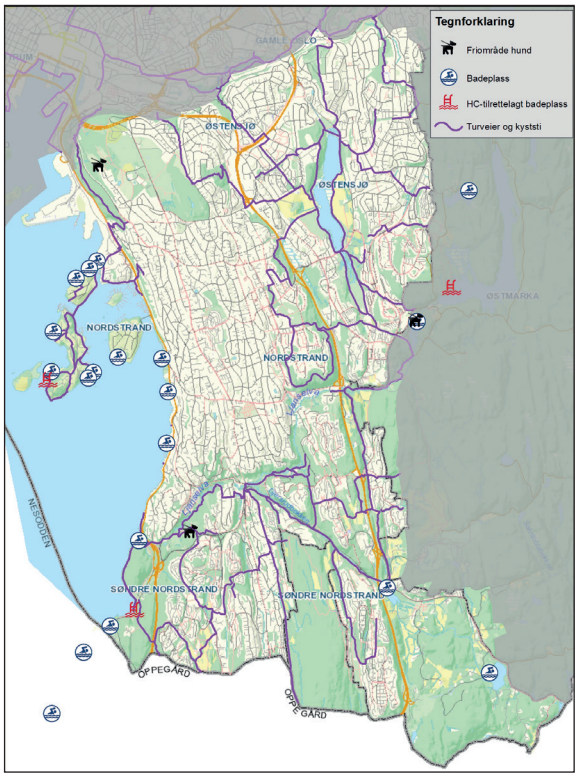
Siden 2006 har andelen som bor 300m eller nærmere et grøntområde økt. Dette er et resultat av politisk forankrede strategier om å sikre tilgangen til grønnstruktur i byutviklings-prosjekter.

Byens parker og friområder er et viktig lavterskeltilbud for egenorganiserte tur- og uteaktiviteter. De er tilrettelagt i vareriende grad, fra parker med stor grad av tilrettelegging, til friområder med mer naturlig vegetasjon. Parkene er i løpet av sommeren og høsten 2017 systematisk kartlagt og delt inn i kategorier basert på omfang av tilbud, bruksintensitet og skjøtselskvalitet. Parkanleggene er gruppert i kategorier fra A til D (se Figur 31 og 32, samt Vedlegg 3). A-parker har høy grad av tilrettelegging, flest tilbud og skal tåle høye besøkstall. A- og B-parker har ofte stor grad av tekniske installasjoner og konstruksjoner. Disse parkene må ha omfattende og god drift for å unngå vedlikeholdsetterslep. D-parker har lav grad av tilrettelegging og ingen spesifikt tilrettelagte tilbud, men kan likevel være viktige for aktivitet, eksempelvis

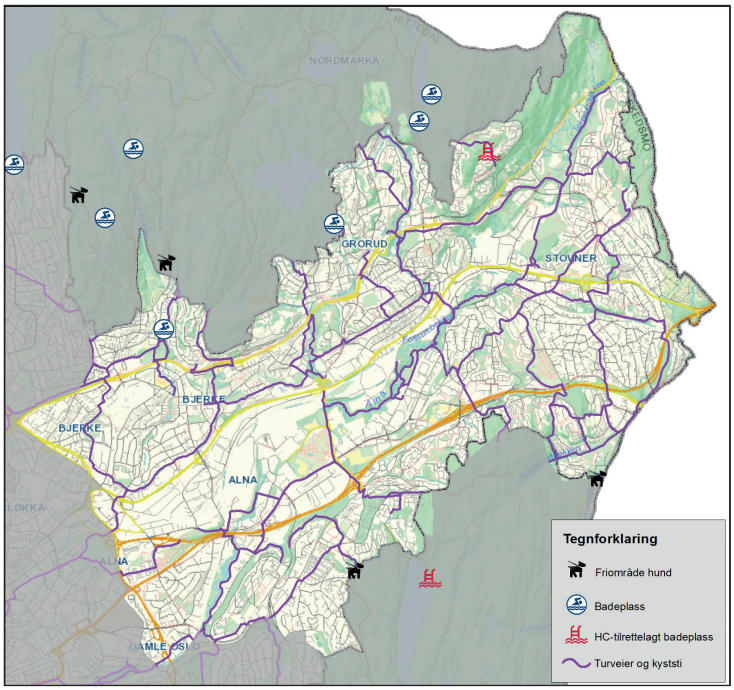
[19] Indre by inneholder bydelene Frogner (uten Bygdøy), St. Hanshaugen, Sagene, Grünerløkka, Gamle Oslo og Sentrum.

[20] Åpne grøntarealer er definert som offentlige parker, hager, kirkegårder og lignende utelukkende til bruk for gående og syklende, samt utendørs sportsanlegg og private grønne arealer gratis tilgjengelig for publikum.

Figur 29 Oversiktskart sør

Figur 30 Oversiktskart øst

hundremeterskog. Intensjonen med en inndeling av parkene i ulike kategorier er å få en mer detaljert oversikt over nåværende status. En slik oversikt fungerer som et grunnlag for å definere målsettinger, vedlikeholdsbehov og prioriteringer knyttet til utviklingen av byens parker og friområder. Systematisk kategorisering av parkanlegg etter en felles parkstandard er et verktøy for å kunne synliggjøre status og gjennomføre en målrettet utvikling.

Målsettingen er ikke at alle parker skal ha A-standard, men at det skal være en hensiktsmessig fordeling av parker i ulik standard i de ulike byområdene. Parkene og friområdene i byen er i ulik grad tilrettelagt for konkrete aktiviteter, og de tiltrekker seg forskjellige målgrupper. Eksempler er friområder for hund, parkouranlegg, apparater for egenvektstrening, skateinstallasjoner, svømme- og badeanlegg, sjakk, bordtennisutstyr og mye annet.

Leke- og aktivitetsanlegg planlegges og utformes ofte for å gi spenning og varierte utfordringer gjennom fysisk utfoldelse. Når kommunen tilrettelegger og bygger lekeanlegg, er disse gjerne en del av et større park- og rekreasjonsområde. For barnefamiliene vil lekeplassen ofte være «magneten» i parken eller målet for utflukten. Slike parker utgjør derfor en viktig del av det offentlige rekreasjonstilbudet og har også stor betydning som sosiale møteplasser for byens innbyggere. Til sammen skal byens parker og friområder gi gode opplevelseskvaliteter og fremstå som attraktive ved å invitere til aktivitet og opphold i grønne omgivelser. Attraktivitet er imidlertid ikke et objektivt mål, og hva som oppleves

Tabell 25 Tilgjengelighet til grøntarealer. Prosent. *Kilde: Oslo kommunes statistikkbank*

År	2006	2013	2016
Kategori			
>1000m2 innenfor 300m, hele byen	94,6	97,7	98,0
>1000m2 innenfor 300m, indre by	95,4	97,4	-
>5000m2 innenfor 300m, hele byen	92,0	94,0	95,0
>5000m2 innenfor 300m, indre by	91,0	94,8	-

som et attraktivt grøntområde, vil variere fra målgruppe til målgruppe og fra person til person. Fremover vil det kunne være nyttig å ta i bruk ny teknologi og nye metoder for å sikre medvirkning i det kommunale arbeidet med planprosesser innenfor friluftsliv, slik som for eksempel «folketråkk»-metodikken. Det har blant annet vært utført «seniortråkk» i Sagene bydel[21] og «barnetråkk» ved flere av skolene i kommunen. Gjennom tråkkene får kommunen verdifull kunnskap om ulike målgruppers bruk og opplevelser av grønne områder, samt behov og preferanser for tilrettelegging.

5.2.2 Behov og utfordringer

Befolkningsvekst og fortetting medfører økt bruk av og slitasje på friluftslivsområdene i Oslo. Dette stiller store krav til drift og vedlikehold for å opprettholde god funksjon og kvalitet. Slitasje oppstår når anleggene ikke tåler den belastningen de blir utsatt for. Tåleevnen er nært knyttet til utforming, materialbruk, kvalitet og konstruksjon. For at parkene og friområdene skal oppleves som attraktive og egnet for urbant friluftsliv, må kvaliteten på områdene ivaretas løpende[22].

Innsatsen for å sikre god tilgjengelighet til friluftslivsområder i folks nærmiljø er av stor betydning i byens transformasjonsområder. I disse områdene må tilgang til grøntområder sikres planmessig, og avstandsstandardene til større og mindre grøntområder bør ivaretas, jf. Tabell 1. For de mest brukte parkene og friområdene, ved større grøntdrag, og på strendene spesielt, er det behov for å vurdere bedre sanitærforhold. Gode sanitærforhold

Figur 31 Eksemplifisering av kategorier for parkstandard

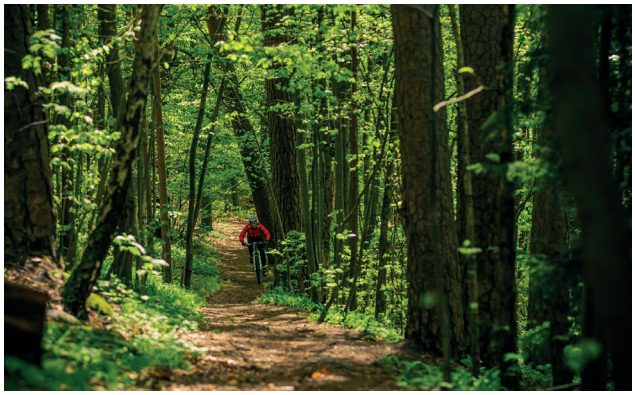
A-park Eksempel: Frognerparken

B-park Eksempel: Bjerkedalen

C-park Eksempel: Svartdalsparken

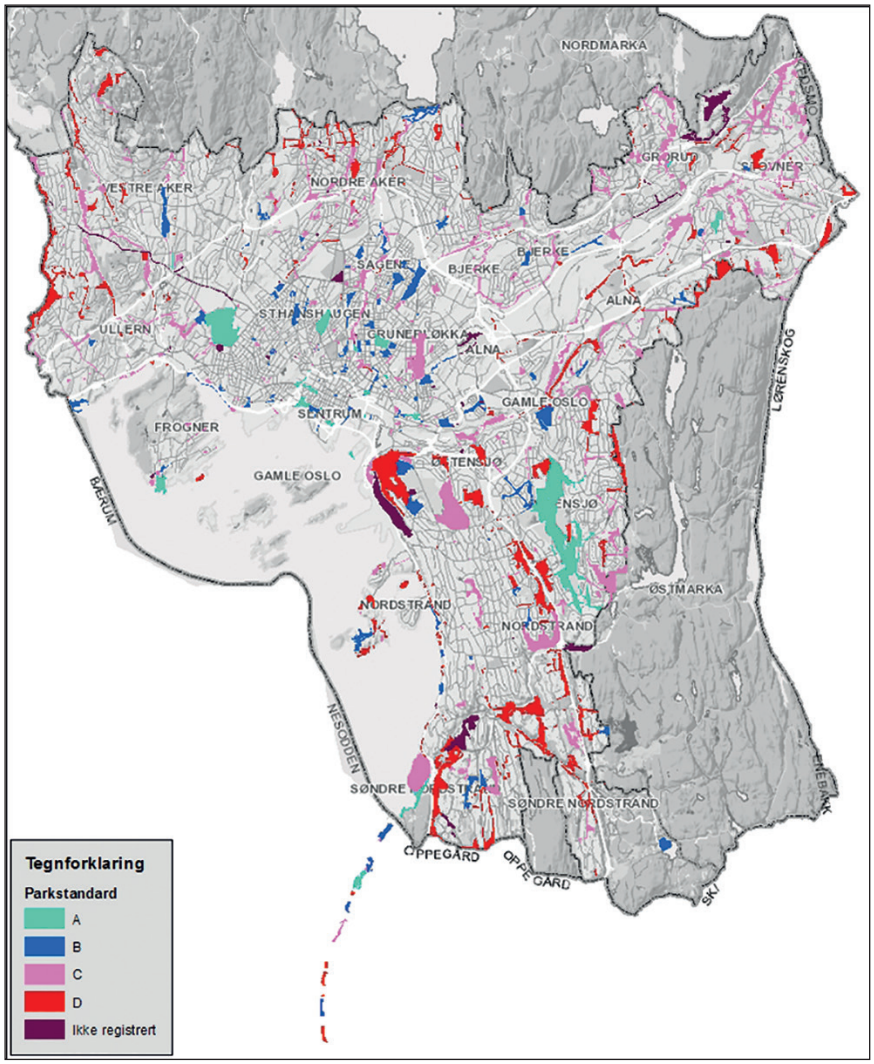

D-park Eksempel: Et skogholt

[21] *Begrepet «folketråkk» brukes blant annet i rapporten «Lytt til seniorene! Utprøving av medvirkningsmodell for aldersvennlige lokalsamfunn. Samarbeidsrapport NIBR/AFI 2017.*

[22] *Kommuneplanen «Oslo mot 2030» inneholder juridisk bindende plankart og temakart. Etter kommuneplanens §§ 12.3 og 13.3 skal temakart blågrønn struktur T7, datert 04.03.2015, legges til grunn for plan- og byggesaksbehandling for å sikre og videreutvikle areal for blågrønn struktur. Hvilke områder kommunen har utfordringer med dekningsgrad kan leses ut av temakart T7 blågrønn struktur (KP 2015), https://od2.pbe.oslo.kommune.no/kart/?mode=kommuneplan#598757,6643771,7*

Figur 32 Oversikt over byens parkanlegg etter parkstandard A-D. (2017).

i friområdene er vesentlig for alle brukergrupper og er etterspurt fra publikum. Dagens situasjon er ikke tilfredsstillende da det i stor grad benyttes innleide transportable toaletter og utedoer, også på flere av de mest sentrale grøntområdene og badeplassene.

Det er en forventing om gode og varierte tilbud i nærmiljøet spesielt rettet mot barn. Kommunen har de siste årene etablert noen aktivitetsløyper og parkouranlegg, samt istandsatt noen lekeplasser, som har fått økt bruk. Leke- og aktivitetsanlegg i parkene og friområdene i Oslo må kartlegges for å identifisere behov for rehabiliteringer, oppgraderinger og nyinvesteringer. Behovet for parker og friområder skal avklares tidlig i plan- og investeringsprosesser. Videre er kommuneplanens bestemmelser om rekkefølgekrav for sikring av blågrønn struktur et viktig verktøy for at kommunen skal kunne inngå utbyggingsavtaler om nødvendig kostnadsfordeling og gjennomføring. I dag er Hovinbyen, Groruddalen, Vestkorridoren og indre by (inkludert Fjordbyen) under transformasjon.

Det er viktig å ivareta stille områder. Områder skjermet fra støy eller i god avstand fra dominerende støykilder, har verdifulle kvaliteter for friluftsliv og rekreasjon. I et urbant miljø hvor folk eksponeres for mye støy, er det viktig å ta vare på områder som kan bidra til avkobling og stressreduksjon. Dette er også prioritert i kommunens handlingsplan mot støy (Oslo kommune, 2013), der målet er å sikre stille områder mot økt støybelastning. Vedlegg 4 gir en oversikt over vedtatte stille områder i Oslo.

Belysning kan gi økt opplevd trygghet og sikkerhet og sikre at friluftslivsområder blir brukt også på kveldstid.

Belysningsanlegg med god styring kan tilpasses årstid og områdenes bruk, slik at for eksempel sommer- og vinteraktiviteter på en tursti, ballek og kveldsturer i et parkområde kan få sin riktige belysning fra samme installasjon. Spesielt for A- og B-anlegg vil belysning være et fornuftig tiltak for å sikre allsidig bruk og økt brukstid.
Kommunen mottar en del henvendelser fra publikum om husstander som har tatt seg til rette på offentlige friområder og i Marka. Ulovlige tiltak privatiserer og beslaglegger friområder og reduserer bruksverdien. Omfanget er ikke registrert i detalj, men enkle søk i kart viser at problemet trolig er omfattende. Det dreier seg ofte om utvidelse av hager og parkering. Konsekvensene av slike ulovlige tiltak er at friområdene minker i areal og brukskvalitet. Ulovlighetene undergraver tilrettelegging for allmennheten. Boligfortetting og økende folketall gjør friområdenes betydning stadig viktigere. I framtiden vil verdien av hver kvadratmeter bare fortsette å øke. Det er behov for at kommunen iverksetter et tverretatlig prosjekt for systematisk å registrere og bringe ulovlighetene til opphør slik at friområdene og hele Marka kan utnyttes til det beste for allmenheten.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Kartlegge friluftslivsområder i byggesonen og identifisere behov for økt tilrettelegging
- Kartlegge leke- og aktivitetsanlegg i parker og friområder og identifisere behov for oppgraderinger og nyinvesteringer
- Etablere og oppgradere leke- og aktivitetsanlegg i parker og friområder
- Tilrettelegge med benker, fastgriller og benkebord i byens friområder
- Etablere nye toaletter i parker i kategori A og B i henhold til parkstandard
- Etablere nye toaletter knyttet til turveier, blant annet på Frysja og ved Nedre Foss
- Bydel Alna: gjennomføre enkle tilretteleggingstiltak på Lille Wembley og utrede mer omfattende tilrettelegging for aktivitet, rekreasjon og sosiale møteplasser
- Bydel Bjerke: utbedre belysning i Veitvetparken
- Bydel Gamle Oslo: mulighetsstudie for aktivitetspark i Konows gt. 40
- Bydel Sagene: videreutvikle Akerselva miljøpark
- Bydel Sagene: forprosjektere ny badeplass ved Akerselva (Myraløkka)
- Bydel Sagene: mulighetsstudie for å skape økt aktivitet i Torshovdalen
- Bydel St. Hanshaugen: rehabilitere turveier i St. Hanshaugen park
- Bydel Ullern: tilrettelegge park i Gyldenløvsgate
- Bydel Ullern/Bydel Frogner: oppgradere belysning i Frognerparken

5.2.3 Turveier i byggesonen

Turveiene i byggesonen gir, på samme måte som parkene og friområdene, muligheter for lavterskel, egenorganisert friluftslivsaktivitet i gangavstand fra byens boligområder. Målet i turveistrategien er et ferdig utbygd turveinett med levende grøntkorridorer innen 2030. Kyststien og turveiene/turstiene på øyene inngår også i turveistrategien. Det overordnete målet har siden den første turveiplanen i 1948 vært at hovedturveinettet skal følge elvene i grønne omgivelser fra sentrum og ut til Marka. For å få flere til å ferdes til fots er det viktig å utvikle attraktive omgivelser med utgangspunkt i turgåeres forutsetninger og behov. Det innebærer blant annet å utvikle et sammenhengende og finmasket gangnett med vekt på framkommelighet, sikkerhet, attraktivitet og universell utforming.

Nye turveistrekninger er nødvendige for å skape større sammenheng i turveinettet og for å øke befolkningens tilgang. Ved å realisere manglende forbindelser vil ferdselsbarrierer for gående og syklende fjernes slik at flere får tilgang til et turveinett for lengre turer i naturomgivelser. I en del områder kan det være behov for å legge om eksisterende turveitraseer eller opparbeide nye, som følge av pågående byutvikling.

Turveistrategien drøfter hvilken standard de ulike turveistrekningene bør ha, og det legges til grunn en nøktern standard. Turveiene skal gi varierte opplevelser i grønne omgivelser. Eksisterende naturkvaliteter skal bevares og videreutvikles i alle nye turveitiltak. Valg av standard, når det gjelder type underlag, bredde og belysning, vil variere for ulike turvei-

strekninger, basert på lokalgeografiske forhold og landskapskvaliteter. For eksempel vil terrenghelning påvirke om det er mulig å etablere en turvei-strekning med universell utforming. Turveikvaliteter, som universell utforming og framkommelighet, skal videre balanseres mot naturverdier, landskap-skvaliteter og kulturminner. Omlegging av dagens traseer vurderes løpende.

Status, behov og utfordringer

Det gjenstår å etablere omtrent 65 km med turveiforbindelser for å få realisert målet om et sammenhengende turveinett i byggesonen innen år 2030. Enkelte turveistrekninger er mer krevende å etablere enn andre, som for eksempel der turveiene må krysse en større vei, T-bane- eller jernbanelinje. Slike krysningspunkt er kostnads-krevende, men bør prioriteres for å bidra til bedre sammenheng for gående og syklende på turveiene.

Som et ledd i byutviklingen pågår det planarbeid i mange områder, blant annet i form av veiledende plan for offentlig rom (VPOR) og planprogram. I dette planarbeidet inngår oppgradering av eksisterende og etablering av nye turveier. Kartlegging, oppgradering og utvikling av turveier i byggesonen må sees i sammenheng med pågående planarbeid/byutviklingsprosjekter. Det gjennomføres derfor et arbeid med sikte på oppdatering av kartgrunnlaget for både eksisterende og planlagte turveier. Målet er at arbeidet skal føre til et nytt kartgrunnlag i løpet av første halvår 2019.

Videre er det flere steder behov for belysning langs turveiene i Oslo, spesielt i byggesonen. Belysning har betydning for opplevelse av trygghet og sikkerhet, og er viktig for å sikre bruk av turveiene også tidlig om morgenen og sent på kvelden. Behovet for belysning er størst langs turveier som mange benytter som pendlervei til jobb og skole. Generelt bør belysning vurderes i alle nye turveiprosjekter og ved rehabilitering av eksisterende turveistrekninger. I de nærmeste årene foreslås det å etablere manglende turveiforbindelser, særlig i Oslo sør hvor det mangler flest kilometer i hovedturveinettet i bygge-sonen, jf. Tabell 26.

Turveier i Oslo vest

Turveiene i Oslo vest følger i stor grad elver og bekker; Lysakerelva, Mærradalsbekken, Makrellbekken, Holmenbekken og Hoffselva. I tillegg til kyststien Lysaker-Frognerkilen som også er en del av turveiene i Oslo vest-området. I Frognerkilen møter kyststien Havnepromenaden. I området mellom Ring 3 og fjorden er det flere store barrierer og manglende forbindelser i turveinettet. Både langs Hoffselva og Mærradalsbekken mangler viktige forbindelser, og langs Lysaker-elva er det behov for utbedringer. Etablering av kyststi mellom Vækerø og Frognerkilen gjenstår. I tillegg er det behov for å forlenge turveiene i Sørkedalen ved Bogstadvannet og Bogstad gård.

Turveier i Oslo sentrum og nord

Turveiene i sentrum og nord går i nord-sør-retning og starter ved Sognsvann og Maridalen (langs Akerselva). I tillegg går en øst-vesttrasé mellom Grefsenkollen og Brekke. For å oppnå en sammenhengende turvei fra Bygdøy til Frognerparken må det fjernes barrierer ved Sjølyst. Videre er det store barrierer ved Majorstua som må løses for å oppnå en sammen-hengende turvei mellom Frognerparken og Tørtberg (Marienlyst). Det er også behov for å anlegge ny turvei langs planlagt gjenåpning av Gaustadbekken, deriblant etablering av overgang over Ring 3 vest for Sogn hagekoloni. Videre er det behov for en bedre forbindelse mellom turveien langs Damefallene og turveien gjennom Bergskogen sør for Ring 3. Det er også behov for bedre forbindelse mellom turveier i sentrum og opp mot Sognsvann. På turveien langs Akerselva er det behov for å fjerne ferdselsbarrierer fra Vaterland til fjorden, samt fullføre belysning (fra Kubaparken og til Nydalen).

Tabell 26 Oversikt over manglende turveiforbindelser i hovedturveinettet[23]

Turveikartområde	Antall meter manglende turveiforbindelser
Turveier Oslo vest Ullern og Vestre Aker	15,1 km
Turveier Oslo sentrum og nord Nordre Aker, Frogner, St. Hanshaugen, Sagene, Grünerløkka, Gamle Oslo, Bjerke og sentrum	7,9 km
Turveier Oslo øst Grorud, Stovner og Alna	15,8 km
Turveier Oslo sør Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand	2,6 km
Totalt antall meter	65,0 km

[23] *Disse kartene er lagt ut på eget område på nettet: https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/tur-og-friluftsliv/turkart-og-turguider/*

Turveier i Oslo øst

Turveiene i øst går både langs Alna og i nord-sør-retning på tvers av Groruddalen. I forbindelse med Groruddalssatsingen er det gjennomført mange turveitiltak i dette området, særlig langs Alnaelva. Fortsatt er det mange barrierer i Groruddalen som motorveg, t-bane og jernbane, og det er derfor behov for å legge til rette for sikker kryssing. Blant annet er det behov for en overgang over Trondheimsveien fra Bredtvet til Rødtvet. Det mangler også overgang over Østre Aker vei. Videre er det behov for å koble sammen turveinettet bedre i Økernområdet. I tillegg er det behov for å sikre turveier ved utvikling av Hovinbyen.

Turveier i Oslo sør

Turveiene i sør går fra sentrum og sørøstover; inn i Østmarka eller langs Ljanselva. I tillegg er det kyststi og turvei langs Ekebergåsen. En stor utfordring er kyststien Bekkelaget-Fiskevollbukta, som krever sikring av arealer for å kunne fullføres. Det er også behov for å koble sammen turveier og utbedre strekninger i området Nordre Skøyen hovedgård-Østensjøvannet-Østmarka. Turveistrekninger langs Ljanselva mangler også.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Gjennomføre fremkommelighetstiltak langs etablerte turveier
- Rehabilitere eksisterende turveier i byggesonen
  - Bydel Bjerke: oppgradere del av turvei D15 og tilrettelegge for rasteplass
  - Bydel Bjerke: utbedre eksisterende turvei D6, herunder å bygge trapp i Bekkedalen og klopp over Hovinbekken (Årvollia-grøntområde/Rødbergveien)
  - Rehabilitere turvei langs Alnaelva inkl. Svartdalsparken
  - Rehabilitere turvei langs Akerselva m.m.
- Utrede og etablere manglende turveiforbindelser i byggesonen
  - Bydel Gamle Oslo: etablere turvei fra Vaterland til fjorden
  - Bydel Nordstrand: etablere turveiforbindelse mellom Engersbråten og Frostveien (turvei E9)
  - Bydel Nordstrand: etablere turveiforbindelse mellom Stenbråtveien og Sagdammen (turvei E9)
  - Bydel Søndre Nordstrand: utrede turveiforbindelse Rosenholm-Hauketo stasjon
  - Bydel Ullern: utrede turveistrekning langs Hoffselva, Øvre Smestaddam-Bestumkilen
  - Bydel Ullern: utrede turveistrekning langs Lysakerelven, Lysaker-Bogstad
  - Bydel Østensjø: omlegge turvei ved Østensjøvannet
  - Bydel Østensjø: ny bordgang ved Østensjøvannet
  - Utrede og etablere enkelte manglende turveiforbindelser i Oslo sør, jf. oversikt over manglende turveiforbindelser (vedlegg 7)
- Utrede og etablere krysningspunkter for turveier
- Utrede og etablere belysning langs turveier (langs Akerselva mellom Kubaparken og Nydalen, og langs Tokerudbekken ved Vestli)
- Sikre turveiareal

5.2.4 Vassdrag

Status og behov

Oslo har 10 hovedvassdrag (Tabell 27). Disse har sine utspring i Oslomarka og renner gjennom grøntområder, boligområder og næringsområder ned til fjorden og binder Marka og fjorden sammen. Åpne elve- og bekkestrekninger med tilhørende kantsonevegetasjon skaper trivsel og bidrar til å styrke landskapsopplevelse og naturforståelse for brukere av tilliggende turveier. Der turveier ligger langs lukkede elvestrekninger, skal det vurderes om bekkeåpning eller eventuelle andre elvetiltak er mulig. Tilsvarende skal opparbeiding av turveier og grøntområder i tilknytning til nye bekkeåpningsprosjekter prioriteres. Hovedvassdragene har i tillegg flere sideløp. Arbeidet med å utvikle byens turveinett er nært knyttet til arbeidet med å åpne elver og vassdrag. Flere åpne elve- og bekkestrekninger er viktige for å videreutvikle byens blågrønne struktur og overvannshåndtering. Klimaendringene medfører økt behov for bedret håndtering av overvann og flomdemping. De fleste bekkeåpningsprosjekter gjennomføres i

Tabell 27 Hovedvassdrag i Oslo

Hovedvassdrag i Oslo
Lysakerelva
Mærradalsbekken
Hoffselva/Holmenbekken
Frognerelva/Sognsvannbekken
Akerselva
Hovinbekken
Alna
Ellingsrudelva
Ljanselva
Gjersjøelva

Tabell 28 Vassdragsprosjekter

Prosjekter	Status
Hovinbekken (gjennom Klosterenga park)	Forprosjekt gjennomført
Mærradalsbekken (gjennom Hovseterdalen)	Konsekvensutredning foreligger
Årvolldammen (inkl. Hovinbekken fra Marka til Økern)	Konsekvensutredning foreligger
Alna (øvre del av Kværnerbyen)	Utredet i samarbeid med utbygger
Alna (ved Grorud stasjon)	Teknisk mulighetsstudie gjennomført
Bakåsbekken og Gransbekken	Aktuelle prosjekter, men ikke utredet
Refstadbekken	Aktuell i forbindelse med prosjekt for utvikling av Økern torg

forbindelse med byutviklingsprosjekter, for eksempel ved transformasjon og ved etablering av nye parker. Tabell 28 gir en oversikt over aktuelle bekkeåpningsprosjekter.

Det er videre behov for å rehabilitere og erosjonssikre en dam rett sør for Østensjøvannet, mot Bogerudmyra. Forprosjekt er planlagt i 2020. Arbeid med åpning av Hovinbekken gjennom Jordal er igangsatt og skal deretter fortsette gjennom Klosterenga park.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Bydel Gamle Oslo: åpne Hovinbekken gjennom Jordal park og Klosterenga park
- Bydel Vestre Aker: tilrettelegge for fiske i Sørkedalselva
- Øvrige tiltak vurderes løpende

5.2.5 Friområder (dressurområder) for hund i byggesonen og Marka

Det finnes ti friområder (dressurområder) for hund i Oslo (Tabell 29). Her kan hunder løpe fritt uavhengig av båndtvang i Oslo. Områdene er i utgangspunktet ikke gjerdet inn. Det er behov for flere friområder for hund. Basert på innspill fra bydeler, borettslag/sameier, velforeninger og øvrig publikum vurderes nye lokasjoner (jf. vedlegg 5). Behovet ser ut til å være størst i indre by og i deler av Groruddalen.

Det er igangsatt et pilotprosjekt med inngjerding av et eksisterende dressurområde i Søndre Nordstrand. Det er ønskelig å utvide dette prosjektet med et område til, gjerne en nedlagt barnepark i boligbebyggelsen. På bakgrunn av erfaringer fra brukere, naboer og andre berørte vil det bli vurdert om også andre friområder for hund skal gjerdes inn.

Det er videre behov for å finne et erstatningsareal for grøntområdet ved Politihuset (langs Åkebergveien) som har fungert som lufteområde for hund, men som forsvinner ved etablering av sykkelfelt og utvidet fortau i Åkebergveien. Aktuelle arealer i Bydel Gamle Oslo vurderes.

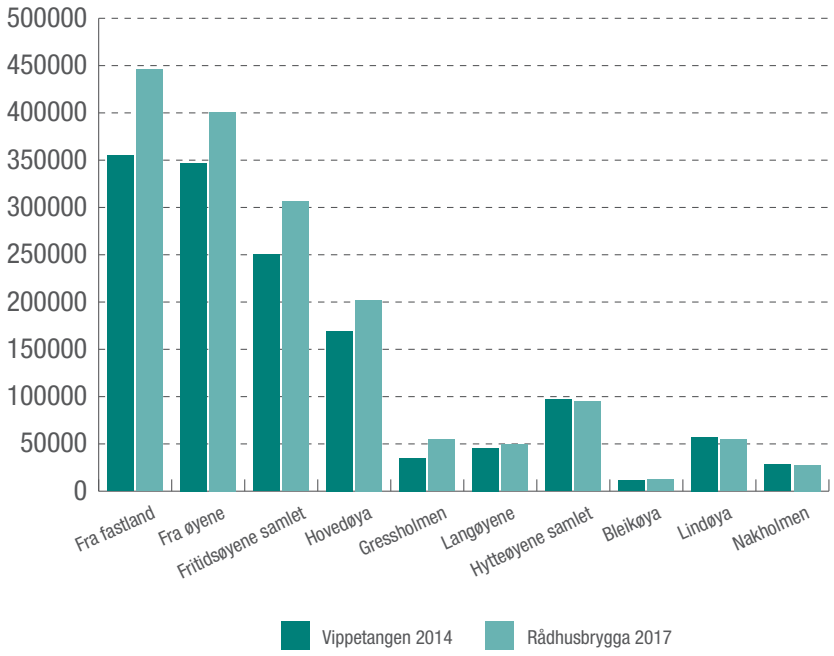
Tabell 29 Friområder (dressurområder) for hund i Oslo kommune

Friområder (dressurområder) for hund
Styggedalen, Bogstad
Hundejordet, Frognerparken
Grefsenkollveien
Vest for Isdammen på Årvoll
Nuggerud P-plass, Ellingsrud
Lille Wembley, Haugerud
Skraperudtjern
Hallagerjordet, Ljan
Jomfrubråtveien, Ekeberg
Ola Narr, Tøyen

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Etablere nye friområder (dressurområder) for hund

Figur 33 Antall besøk (påstigende) med rutebåten 2014 og 2017
Kilde: Ruter AS. Figur ved Bymiljøetaten.

5.3 FRILUFTSLIV PÅ FJORDEN OG ØYENE

Friluftslivsområdene knyttet til fjorden og øyene gir muligheter for naturopplevelse og friluftslivsaktiviteter som turgåing, rasting, bading, fritidsfiske, padling og annen aktivitet på fjorden. Fjordflaten, øyene, strandområder på fastlandet, ferdselstraseer (herunder kyststi-strekninger på fastlandet og turveier og stier på øyene), kystledhytter, småbåthavner, gjestehavner og fortøyningsplasser er viktige områder og anlegg for friluftslivet på/ved fjorden og på øyene.

Status

Fjorden og øyene er svært populære områder for friluftslivsaktivitet hele året. Flere av områdene langs Oslos strandsone er fortsatt utilgjengelig for befolkningen på grunn av tidligere utbygginger, arealbeslag og andre fysiske stengsler. Dette gjør de tilgjengelige strandarealene stadig mer verdifulle. Trafikken til øyene skjer blant annet med rutebåt, fritidsbåter og kajakk. Besøkende med rutebåt gir en god indikasjon på hvor mye øyene besøkes av befolkningen. Befolkningsvekst og flytting av ferjetrafikken fra Vippetangen til Rådhusbrygga i 2015 har medført flere besøkende til øyene. Figur 33 viser økningen i antall besøkende til øyene fra 2014 (da båtene gikk fra Vippetangen), til 2017 (da båtene gikk fra Rådhusbrygga).

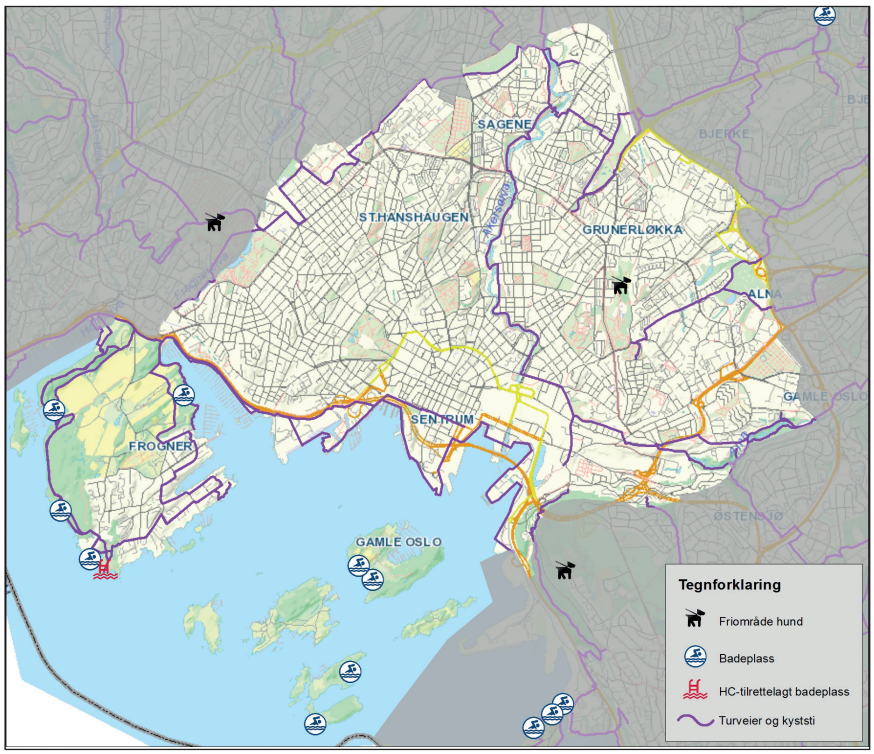
Antallet personer som besøkte en av øyene var totalt om lag 390.000 i 2017. De fleste reiser til de mest bynære fritidsøyene Hovedøya, Gressholmen og Langøyene.

Status prosjekter og tiltak

Det er gjennomført betydelige tiltak og oppgraderinger på øyene og i strandsonen på fastlandet de siste årene. Det er etablert en havnepromenade som ferdig utbygd skal strekke seg fra innerst i Frognerkilen til Kongshavn. Det er igangsatt et tverretatlig prosjekt «Aktiv vannflate» med tanke på å øke mulighetene for aktiv bruk av fjorden på en sikker måte. Sørenga sjøbad, overtatt av kommunen i 2015, har på kort tid blitt et svært populært badested sommerstid og et mye besøkt turmål hele året. I tilknytning til Sørenga sjøbad etablerte DNT Oslo og Omegn «Friluftshuset» på Sørenga i 2016. Her inngår blant annet et tursenter og kajakklager. Det er i tillegg gjennomført tiltak på flere badestrender, blant annet er det bygget et nytt toalettbygg i Hvervenbukta. Badestranda på Huk har oppnådd «Blått flagg», som den første innenfor kommunens grenser. «Blått flagg» er en kriteriebasert sertifiseringsordning som knyttes til vannkvalitet, samt ulike tilretteleggings- og informasjonstiltak. Det er gjennomført en rekke oppgraderinger og tilretteleggingstiltak på Huk for å kvalifisere for sertifiseringen.
På øyene er det også gjennomført mange tiltak. På Hovedøya legges det nå ny infrastruktur, deriblant vann- og avløpsanlegg og el-nett. Vann- og avløpsledningen skal gå fra fastlandet, via Hovedøya og Gressholmen og til Langøyene. På Hovedøya er det i tillegg laget et nytt publikumstoalett ved brygga og etablert en ny kystledhytte i Hovedøybukta, «Kiosken». På Gressholmen er kroa rehabilitert og satt i drift. I tillegg er det foretatt betydelige utbedringer på den gamle flyhangaren, slippen og båthavna.

Figur 34 og 35 viser kart over badeplasser, handicaptilrettelagte badeplasser, friområder for hund og turveier/kyststi i henholdsvis nord/vest og i sør/øst. Det tas forbehold om at turveiene/kyststiene ikke er helt oppdaterte. Figur 36 viser kart over toaletter, handicaptilrettelagte toaletter, fastgriller og turveier/kyststi i nord/vest.

Figur 34 Badeplasser, handicaptilrettelagte badeplasser, friområder for hund og turveier/kyststi i nord/vest.

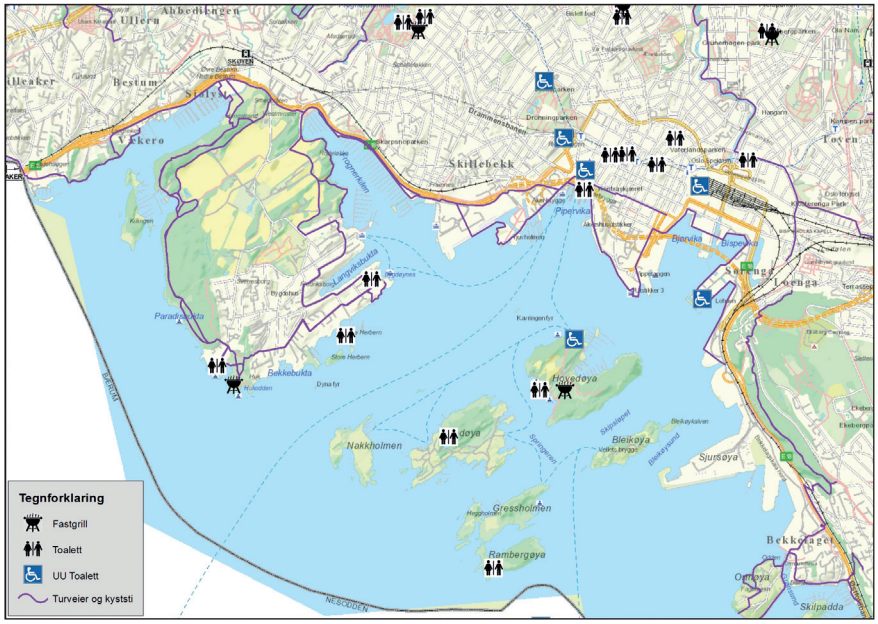
Figur 35 Badeplasser, handicaptilrettelagte badeplasser og turveier/kyststi i sør/øst.

5.3.1 Øyene

Øyene og badestrendene i indre Oslofjord er populære utfartssteder, særlig i sommersesongen. Samtidig har øyene viktige natur- og kulturminneverdier som må ivaretas, og bruken av øyene må ikke forringe disse verdiene. Innenfor Oslo kommunes grenser ligger øyene Hovedøya, Gressholmen/Rambergøya/Heggholmen, Bleikøya, Lindøya og Nakholmen. Oslo kommune eier og forvalter Hovedøya, Gressholmen/Rambergøya og de offentlige badestrendene i Oslo kommune. I tillegg eier og forvalter Oslo kommune Langøyene, Husbergøya og Skjælholmene i Nesodden kommune, Håøya og Askholmene i Frogn kommune, deler av Kjeholmen i Bærum kommune og store deler av strandsonen i Oppegård kommune, herunder områdene Ingjerstrand og Bestemorstranda. Bleikøya, Lindøya, Nakholmen og Heggholmen eies og forvaltes av staten.

Figur 36 Toaletter, handicaptilrettelagte toaletter, fastgriller og turveier/kyststi i nord/vest.

Status og behov

Det er viktig å legge til rette for flere besøkende på øyene og på badestrendene. For å sikre naturverdier og kulturminner er det behov for å kanalisere ferdselen for å spre aktiviteten til flere tilrettelagte utfartssteder. Informasjonstiltak i form av bedre skilting er viktig for å kanalisere ferdselen og unngå unødig slitasje på sårbar natur. På flere av øyene og de mest besøkte strendene er det pr. i dag gamle utedoer som bør oppgraderes og tilknyttes vann og avløp.

For at badestrendene, både på øyene og på fastlandet, skal tåle økt bruk, må det gjøres ytterligere utbedringer slik at områdene blir mer robuste. Mye brukte badestrender har behov for en generell standardheving, herunder tilrettelegging av toalettfasiliteter, rasteplasser, grillplasser, aktivitetsområder (for eksempel for ballsport) og tilpassing for badende med funksjonsnedsettelser.

Det er også behov for å bedre forholdene for drift og forvaltning av friluftslivsområdene. Det bør sørges for strømtilførsel, vann og avløp, samt oppgraderinger av veier/ferdselsårer tilpasset standard for universell utforming så langt det er mulig. Ved oppgradering, rehabilitering og nyetablering av småbåthavner og brygger skal tilrettelegging for personer med funksjonsnedsettelser vurderes.

Hovedøya

Sanering av forurensede masser i Hovedøybukta bør prioriteres i løpet av planperioden. Eksisterende driftsstasjon ansees som utgående kapasitet og bør derfor erstattes. Det er hensiktsmessig å samle driftsbygningene på Hovedøya til et samlet sted i Hovedøybukta. I tillegg til dagens driftsstasjon i Hovedøybukta fungerer også driftstomten i Lindøysund (deler av det gamle sjøbadet) som lager og verksted.

Den verneverdige bygningen «Lindøysund magasin» som har fungert som lager, vil i løpet av 2018 bli omgjort til toalett for badestranden i Lindøysund. Ved å samle all infrastruktur for drift på ett sted i Hovedøybukta, vil det attraktive området som dagens driftstomt utgjør, kunne gjenåpnes for publikum som en del av badeområdet i Lindøysund. Driftstomten har en verneverdig bygning fra det gamle folkebadet på Hovedøya som foreslås restaurert til et attraktivt friluftslivsområde for den økende publikumsmassen på øya når den nye driftsstasjonen er på plass på andre siden av øya (altså i Hovedøybukta), se Figur 37. Figur 38 viser det gamle sjøbadet.

Langøyene

Det er behov for å legge bedre til rette for Langøyene som aktivitetsøy i indre Oslofjord. De senere årene har Langøyene vært belastet med mye forsøpling fra besøkende og privatiseringstendenser i teltområdene på Nordre Langøya. Flere teltere okkuperer teltplass før sesongstart og utvider «sitt område» med byggverk og møbler.

Det pågående prosjektet for å tildekke det gamle avfallsdeponiet vil legge et godt grunnlag for å bedre forholdene på Langøyene. I forbindelse med

Figur 37 Driftsstasjon i Hovedøybukta, driftstomt i Lindøysund inkl. Lindøysund magasin (Bymiljøetaten 2018).

Figur 38 Damebadet på Hovedøya, Lindøysund (Oslo byarkiv).

rehabiliteringen av Langøyene vil det vurderes en ny organisering av telting. I tillegg vil det fremover være behov for flere tilretteleggingstiltak knyttet til badeliv, friluftslivsaktiviteter, båtliv og telting. En slik satsing vil kunne avlaste viktige natur- og kulturminneområder på de andre øyene, særlig på Hovedøya som har mange svært sårbare områder. Langøyene egner seg også godt for tilrettelegging for badende med funksjonsnedsettelser, og slike tiltak bør prioriteres i løpet av de nærmeste årene. DNT Oslo og Omegn har etablert et lite kajakklager som benyttes til kajakkutleie og kursvirksomhet. Kajakklageret vil bli reetablert og oppgradert i forbindelse med rehabiliteringsprosjektet på Langøyene.

Rambergøya

Det er behov for å sikre bedre tilgang til friområdene på Rambergøya. Hyttebebyggelsen på deler av øya oppleves som svært privatiserende, da det har blitt satt opp ulovlige skilt med «privat» rundt hytter på kommunal grunn. Dette er i strid med regler for fri ferdsel.

Gressholmen

På Gressholmen er det behov for å oppgradere toalettene og utvide toalettkapasiteten som følge av sterk vekst i antall besøkende. Det er også nødvendig å tilrettelegge med benker og griller slik at flere brukergrupper opplever områdene som tilgjengelige og attraktive. Faste griller vil også redusere bruken av engangsgriller som ødelegger både berg og gressarealer. De to «sørlandshusene» på Gressholmen foreslås tilrettelagt for allmennheten nå som dagens leiekontrakter er sagt opp. Bygningene kan for eksempel benyttes til fjordbaserte aktiviteter. Den forfalne kaifronten ved småbåthavnen på Gressholmen bør rehabiliteres/oppgraderes slik at den kan tjene som aktivitetsområde og utgangspunkt for padling, jolleseiling og opplæring i bruk av slike farkoster.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- **Øyene generelt:**
  - Tiltak for drift og avfallshåndtering - ny driftsbåt (erstatte utgående kapasitet)
  - Tilrettelegge med benker og griller på alle øyene
  - Vedlikeholde bygninger, ferdselsårer og brygger
- **Hovedøya:**
  - Sanere forurensede masser i Hovedøybukta
  - Bygge ny, samlet driftsstasjon i Hovedøybukta (erstatte utgående kapasitet)
  - Gjennomføre mulighetsstudie og forprosjekt - åpne Lindøysund på Hovedøya for allmennheten
  - Gjenåpne/restaurere Lindøysund på Hovedøya som friluftslivsområde/del av Hovedøya friluftsbad etter etablering av ny driftsstasjon i Hovedøybukta
- **Langøyene:**
  - Tilrettelegge for avfallshåndtering (innkjøp og montering av dypoppsamlere på land og i brygge)
  - Reetablere og oppgradere kajakklager og kajakkbrygge
  - Nordre Langøya: gjennomføre tiltak for å bedre sanitærforhold og oppgradere telt- og piknikområder
  - Tilrettelegge for badende med funksjonsnedsettelser
- **Gressholmen:**
  - Oppkobling til vann, avløp og elektrisitet
  - Oppgradere toaletter
  - Rehabilitere/oppgradere kaifront ved småbåthavna
  - Oppgradere bygninger for etablering av maritimt aktivitetssenter
- **Håøya:**
  - Etablere gjestehavn i Tåjebukta
  - Oppgradere servicebygning/kafé i Tåjebukta
  - Etablere toaletter

5.3.2 Fjorden og strandsonen

For friluftsliv og aktivitet på fjorden, herunder padling, roing, vindsurfing, seiling, fritidsfiske og småbåtaktivitet, er tilgjengelighet til fjordflaten og tilrettelegging for bruk av fjordflaten av stor betydning. På landsiden har Oslo kommune en kystlinje på om lag 50 km. Store deler av områdene nær kystlinja, Oslos strandsone, har imidlertid vært utilgjengelig for befolkningen på grunn av havnevirksomhet, veianlegg, boliger, hytter, brygger og andre fysiske stengsler. Stadig større deler av strandsonen har blitt gjort tilgjengelig for allmennheten gjennom opparbeiding av havnepromenade og kyststistrekninger. Opparbeiding og tilrettelegging av strandsonen for ulike aktiviteter er viktig for allmennhetens bruk av strandsonen til friluftslivsformål.

5.3.3 Badestrender og badeanlegg

Status og behov

Badestrendene og badeanleggene ved fjorden er mye brukt, både til bading, opphold og ulike former for fysisk aktivitet. Det store besøket på Sørenga

sjøbad sommeren 2018 med påfølgende kapasitetsutfordringer synliggjør behovet for å vurdere etablering av flere badeanlegg. Oslo har et stort potensial for å utvikle flere sentrale badeanlegg med en høy grad av tilrettelegging, herunder anlegg som tilrettelegges med toaletter med tilkobling til vann- og avløpsnett, dusj- og garderobefasiliteter, badebrygger, flåter, stupetårn og andre aktivitetsskapende installasjoner i vannet, spill- og lekeplasser på land, grillplasser, kiosker og andre serveringstilbud, servicebygninger mv. I tillegg kommer tilretteleggingstiltak knyttet til universell utforming for å sikre tilgang for personer med funksjonsnedsettelser og eventuelle andre brukergrupper med særskilte behov. Det bør også vurderes om «Blått flagg»-ordningen skal fungere som en fellesstandard for flere badestrender for å ivareta ulike kvalitetsparametere blant annet knyttet til informasjon, tilgjengelighet og tilrettelegging. «Blått flagg»-ordningen kan derfor brukes som et verktøy for å gjennomføre en målrettet og systematisk satsning på en generell kvalitetsheving av flere badeanlegg langs Oslofjorden.

Vann og avløp

Mange Oslobeboere benytter seg av strendene i Oppegård kommune, som for eksempel Ingierstrand og Bestemorstranda. På flere av strendene mangler det tilkobling til vann og avløp. Oppegård kommune planlegger sjøbåren vann- og avløpsledning. Vann- og avløpsprosjektet gir mulighet for VA-tilkobling på et utvalg av Oslos badestrender i Oppegård, noe som betyr at det kan etableres bedre publikumsfasiliteter (toaletter, dusj, vannposter mv.). Det foreslås å etablere toaletter på mye brukte badestrender i tilknytning til vann- og avløpsprosjektet.

Huk

Huk er en av de mest besøkte badestrendene i Oslo og ble sertifisert som «Blått flagg»-strand i 2017. Som en del av sertifiseringen er det krav om tilfredsstillende sanitærforhold, godt renhold og god badevannskvalitet. Det er utredet behov for et servicebygg på Huk for å kunne tilby badegjestene gode sanitærforhold og kiosk.

Ingierstrand Bad

Ingierstrand Bad er et historisk badeanlegg som ble etablert i 1930-årene og som er fredet av Riksantikvaren. Anlegget fungerte i lang tid som et av de mest sentrale badeanleggene i indre Oslofjord med faste båtavganger fra/til Oslo sentrum. Det foreslås å foreta en mer omfattende oppgradering og tilrettelegging av anlegget for å sikre en generell kvalitetsheving og en betydelig økning i bruksverdi for publikum. En større oppgradering og rehabilitering vil sikre at anlegget tilfredsstiller krav til universell utforming.

Øvrige badestrender og badeanlegg

Flere av strandanleggene har på generelt grunnlag behov for kvalitetsheving og oppgradering inkludert ulike tilretteleggingstiltak for å ivareta tilgjengelighet, sikre sanitærforhold samt bedre brukeropplevelsen. Aktuelle tilretteleggingstiltak kan være påfylling av sand, etablering av faste grillplasser, brygger og badestiger mv. Flere steder er toalettfasilitetene gamle og har lav kapasitet.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Rehabilitere og etablere brygger og andre trekonstruksjoner langs strendene (til krabbefisking, badelek og andre strandaktiviteter)
- Bydel Frogner: etablere servicebygg på Huk inkl. toalettfasiliteter og kiosk
- Bydel Gamle Oslo, Sørenga sjøbad:
  - etablere ny baderampe og badebinge (tilrettelagt for HC)
  - etablere flere toaletter
  - etablere permanent driftsstasjon
- Bydel Nordstrand, Solvikbukta på Malmøya: oppgradere eksisterende badebinge (tilrettelagt for HC)
- Bydel Nordstrand: etablere bade- og solingsbrygge på Sæterstranda
- Bydel Nordstrand: etablere toaletter på Nordstrand bad
- Bydel Søndre Nordstrand, Hvervenbukta:
  - etablere nye toaletter, utfase HIBAS-toaletter og tilkoble til pumpehus
  - etablere badebrygge med stupebrett i sørenden av bukta
- Bydel Søndre Nordstrand: fylle på sand på badeplassen på Stensrudtjern
- Bydel Ullern: oppgradere eksisterende toalett på Sollerudstranda
- Oppegård kommune, Ingierstrand bad: rehabilitere badeanlegget og etablere servicebygg
- Oppegård kommune, Bestemorstranda: etablere toaletter
- Etablere nye toaletter i tilknytning til Oppegård kommunes vann- og avløpsprosjekt:
  - Bekkensten
  - Sandbukta
  - Strandkollen
  - Trollberget

For eksempel Nordstrand sjøbad, Sæterstranda, Katten og Sollerudstranda har et stort potensial for en videre tilrettelegging og utvikling gjennom utvidelse av fasiliteter og aktivitetstilbud. I tillegg kan det være aktuelt å arbeide for å sertifisere Ingierstrand bad, Solvikstranda på Malmøya og Hvervenbukta som «Blått flagg»-strender. Brygger og andre trekonstruksjoner langs strendene brukes til krabbefisking, badelek og diverse strandaktiviteter. Mange av disse er i dårlig stand og bør tilrettelegges for flere brukere.

På sikt bør det utredes mulighet for flere sjøbad i Oslo for å avlaste dagens badeanlegg.

5.3.4 Kyststier

Det har i mange år vært jobbet med å realisere en sammenhengende kyststi langs fjorden fra øst til vest. Fremdeles gjenstår flere strekninger for å fullføre dette arbeidet, og det er behov for strategiske erverv for å kunne realisere vedtatte planer om nye kyststistrekninger(se delkapittel 5.2.3 for en nærmere beskrivelse av status og behov knyttet til hovedturveinettet som kyststiene er en del av).

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Forprosjektere og etablere enkelte manglende kystforbindelser

5.3.5 Ferdsel på fjorden

Det er behov for å bedre tilgjengeligheten til fjordflaten ved å tilrettelegge for lagring og utsetting av kajakker, robåter og lignende. Det er planlagt kajakkbrygge på Hovedøya og på Langøyene i 2018. Det er også behov for å etablere tilsvarende brygger på de andre fritidsøyene og langs fjorden.

Det er mål om å etablere flere småbåthavner og båtopplagsplasser i Oslo kommune. Det er derfor behov for å se på mulige arealer for å etablere flere småbåtplasser. Dette behovet forsterkes av at framtidig byutvikling på Karenslyst innerst i Bestumkilen (ved realisering av områderegulering Skøyen) kan føre til at båtopplagsplasser og småbåtplasser fjernes. Det jobbes med å se på mulige områder for erstatningsplasser i Fjordbyen vest. Videre er Sørengautstikkeren og Ljansbruket aktuelle prosjekter for etablering av flere småbåtplasser. Det er også potensial for nye båtplasser ved fortetting på Gressholmen og i Paddehavet.

Ved etablering av småbåthavner er det viktig at hensynet til seilere, padlere og roere blir ivaretatt gjennom å se på muligheter for sambruk når det gjelder ilandstigning. Kommunen er opptatt av at ikke-motoriserte framkomstmidler på sjøen ikke blir fortrengt av motorbåter. Samtidig er båtliv av stor verdi for mange fordi det gir tilgang til friluftslivsområder på fjorden og muligheter for fritidsfiske og bading. Etablering av småbåthavner og båtopplagsplasser vil kunne legge beslag på arealer som alternativt kunne vært brukt av allmennheten til ulike rekreasjonsformål. En vesentlig økning av antall båtplasser vil kunne representere en areal- og brukerkonflikt, spesielt i strandsonen.

I arbeidet med å tilrettelegge for småbåthavner og båtopplagsplasser blir det derfor viktig å finne en god balanse når det gjelder omfang og type tilrettelegging for at de ovennevnte hensynene skal ivaretas på en god måte. Ved eventuelle etableringer av småbåthavner bør det vurderes å legge bedre til rette for båtleie- og/eller båtdelingsordninger, slik at flere kan få anledning til å bruke fritidsbåt på fjorden i framtida.

Sørengautstikkeren

På Sørenga planlegges småbåthavn, inkludert gjestebrygge, med totalt 70 båtplasser. Et forprosjekt for småbåthavna er under utarbeidelse. Det lages nå en behovsanalyse blant annet for å vurdere om plasser bør forbeholdes ideelle organisasjoner, båtdelingsordninger og/eller ikke-motoriserte fartøy. I Bispevika, like ved Sørenga, er det også regulert plasser for småbåter (50-70 plasser). Bruken av disse plassene vil bli begrenset dersom den midlertidige flytebrua mellom Sørengautstikkeren og Sukkerbiten gjøres permanent. Eksisterende flytebru tillater kun passering av mindre ro- og motorbåter inn i Bispevika.

Ljansbruket

En småbåthavn på Ljansbruket, på grensen mellom Oslo kommune og Oppegård kommune, vil kunne gi plass til 350-400 småbåter. Anlegget vil også kunne romme fasiliteter for seilere (seilbåter og seilbrett), kajakkpadlere og dykkere. På sikt kan det være aktuelt at Bundefjorden Seilforening flytter sin virksomhet til området. Anlegget vil videre kunne inkludere båtopplag og parkeringsplasser. Det er laget et utkast til reguleringsplan, som etter offentlig høring blir ferdigstilt i løpet av 2018. Deretter vil det eventuelt være nødvendig å utarbeide konseptvalgutredning og forprosjekt for småbåthavna. Grunnlag for å gi et kostnadsoverslag vil tidligst være klart til budsjett for 2021.

Gressholmen

En utbedring av opplagsarealet på

Gressholmen vil kunne gi 100-150 nye opplagsplasser, og fortetting av bryggeanlegget innenfor gjeldende regulering vil kunne gi en økning på om lag 100 småbåtplasser. På Gressholmen bør også behov for gjesteplasser vurderes.

Paddehavet

Fortetting av eksisterende bryggeanlegg i Paddehavet vil kunne gi om lag 300 nye småbåtplasser. Det meste av de foreslåtte utvidelsene kan gjøres innenfor dagens regulering (men krav om parkeringsplasser på land må da fravikes), mens noe krever dispensasjon fra reguleringsplanen eller omregulering.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Utrede muligheter for flere småbåthavner/ småbåtplasser og båtopplagsplasser i Oslo kommune
- Etablere småbåthavner/småbåtplasser og båtopplagsplasser
- Tilrettelegge for lagring og utsetting av kajakker, robåter og lignende

5.3.6 Kystledhytter og aktivitetssentre

Kystledhytter ved fjorden, på øyer i Oslofjorden eller på landsiden, gir et overnattingstilbud for fjordbasert friluftsliv. Kystledhyttene drives av Oslofjordens Friluftsråd (OF), og leies ut til publikum. Det er til sammen 18 kystledhytter i Indre Oslofjord. Seks av hyttene er på kommunes eiendom[24]: to av hyttene er på Hovedøya (Oslo kommune), tre er på Håøya (Frogn kommune) og en er på Kjeholmen (Bærum kommune). DNT Oslo og Omegn har også et overnattingstilbud på Oslo kommunes eiendom på Langøyene (i Nesodden kommune), der det blant annet leies ut kajakker og arrangeres kajakkurs.

Status og behov

Det er behov for at flere skal ha tilgang til fjorden, både for rekreasjonsformål, fjordbasert friluftsliv og ulike sjøidretter. Et sentralt hensyn i dette arbeidet er å sikre et lavterskeltilbud som de aller fleste kan benytte seg av.

Kommunen ønsker å legge til rette for at det kan etableres flere kystledhytter eller andre utleiehytter. Videre skal det tilrettelegges for allmennyttig bruk av kommunens bygninger på øyene og langs kysten. Kommunen er i dialog med flere ideelle foreninger og stiftelser om å opprette ulike aktivitetssentre på øyene. Heidehaugen ved Bunnefjorden i Oppegård kommune, Kjeholmen i Bærum, Håøya og Gressholmen er aktuelle lokaliteter.

Mosseveien 195B som allerede er utgangspunkt for «Nøklevann ro- og padleklubb på sjøen» er tenkt utviklet videre.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Tilrettelegge for fjordbaserte aktiviteter på Heidehaugen ved Ingierstrand
- Etablere overnattingssted for kajakkpadlere på Kjeholmen
- Videreutvikle Håøya til leirskolested e.l.
- Oppgradere bygninger for etablering av maritimt aktivitetssenter på Gressholmen

5.4 FRILUFTSLIV I MARKA

Om lag 2/3 av Oslo kommunes areal ligger i Marka, som utgjør en verdifull ressurs for friluftslivet i Oslo. Det er unikt at en hovedstad omkranses av så store naturområder. For befolkningen i stor-Oslo har Marka en enorm nytteverdi. Oslomarka gir mulighet for aktivitet hele året, både for brukergrupper som ønsker uberørt natur og for brukergrupper som ønsker mer tilrettelagte friluftslivsområder. Oslos befolkning har generelt god tilgang til Marka ved å bruke tur- og sykkelveinettet i byggesonen, kollektivtilbud samt utfartsparkeringsplassene. Den samfunnsmessige verdien av Marka for friluftsliv og rekreasjon anslås å være på over 2,3 milliarder kroner årlig (VISTA analyse 2016:41)[25].

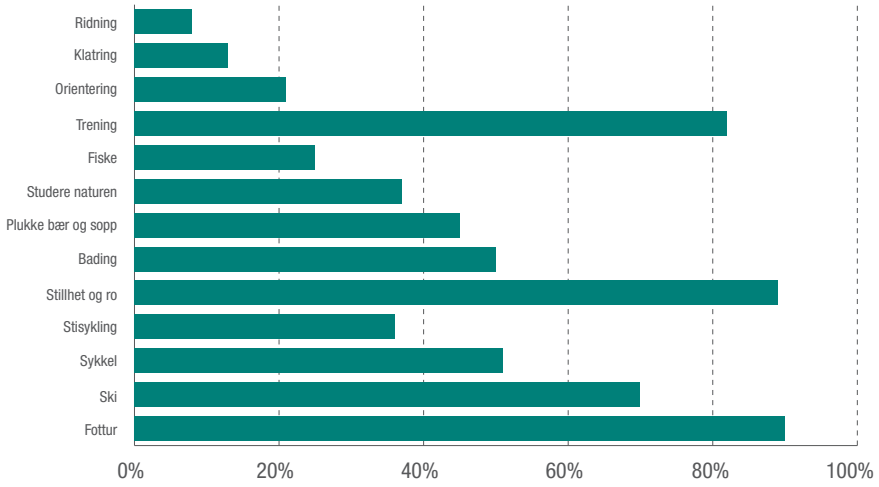
Status

I 2011 ble det gjennomført en brukerundersøkelse om Marka for å kartlegge befolkningen i Oslo sin bruk av Marka, samt deres holdninger til bruk og utnyttelse av skogområdene rundt byen (Synovate Norge, 2011). Markaundersøkelsen viste at hele 86 % av byens innbyggere hadde benyttet Marka de siste 12 månedene. De aller fleste svarte at de bruker Marka ukentlig eller månedlig, og noen bruker Marka daglig. Figur 39 gir en oversikt over viktige grunner til at folk bruker Marka.

Generelt har bruken av Marka endret seg over tid i takt med at byen for øvrig endrer seg. Flere kvinner, eldre og personer med innvandrerbakgrunn har tatt skogen i bruk. Det etniske og kulturelle mangfoldet i byen gjenspeiles også i aktivitetene i Marka. Nye aktiviteter som har kommet til, eller økt i omfang de siste årene, er for eksempel terrengsykling, padling, klatring, geocaching og kiting. Områder og arealer brukes på nye måter. Utstyrsutviklingen innen sport og friluftsliv bidrar også til at ulike aktiviteter blir tilgjengelig for flere, og bidrar til mangfoldet av brukergrupper i Marka.
Flere typer tilrettelegging er aktuelle for å styrke friluftslivs- og aktivitetstilbudet

[24] *Deler av Kjeholmen og mesteparten av Håøya eies av Oslo kommune.*
[25] *Beregningen det vises til er basert på såkalt verdioverføring fra litteraturen og anslag på. Tallene spriker mellom 2,3 og 13,3 milliarder kroner årlig. Beregningen finnes i NINA report 1114. "Economic valuation of ecosystem services for policy: A pilot study on green infrastructure in Oslo. Barton, D. m.fl. (2015)*

Figur 39 Grunner til bruk av Marka, 2011 (Synovate Norge, 2011).

i Marka, som for eksempel traseer for turgåing, løping, sykling, ridning og skigåing, sportsstuer og andre serveringssteder, klatrefelt, oppholdsområder og badeplasser. Samtidig er tilgang til stille områder med urørt natur svært viktig for friluftslivsopplevelsen for mange. I arbeidet med å tilrettelegge for friluftsliv er det derfor viktig å ivareta ulike hensyn. Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) gir føringer for hvordan Marka skal forvaltes, og har regler for hvordan Marka kan tilrettelegges. Marka representerer store naturverdier og har et rikt biologisk mangfold, som kommunen skal ta vare på og forvalte. Oslo er den kommunen i Norge med flest registrerte arter og flest truede arter. Deler av Marka er vernet etter lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), og skal ikke tilrettelegges. I tillegg er det i enkelte områder strenge restriksjoner på allmennhetens ferdsel for å hindre smittefare og opprettholde kvaliteten på drikkevannet i Oslo, for eksempel i nedbørfeltet til Maridalsvannet. Markaloven, naturmangfoldloven, kommuneplanen og øvrige restriksjoner legger føringer for hvordan de ulike områdene i Marka kan tilrettelegges for friluftsliv.

Grønmo og Huken

Grønmo i Søndre Nordstrand og Huken på Grorud er transformasjonsområder fra henholdsvis søppelfylling og pukkverk. Det arbeides med reguleringsplaner for de to områdene som vil frigi områdene til idretts- og friluftslivsformål. Områdene har stort potensial for friluftslivsaktivitet og idrett. Det er behov for å starte en bred medvirkningsprosess for å sikre en god utvikling av områdene.

5.4.1 Ferdselstraseer

Marka har et stort nettverk av sommer- og vintertraseer for turgåing, løping, sykling, riding og skigåing. Skogsvei- og turstinettet i Marka har i all hovedsak god standard og sammenheng. Pr. i dag er det om lag 550 km med blåmerkede turstier og 291 km med skogsveier i Oslomarka. Kommunen har forvaltningsansvar for skogsveier og turstier på kommunens skogseiendommer[26], herunder 98 km skogsveier og 84 km med turstier. Ved planlegging og rehabilitering av ferdselstraseer, herunder vurdering av plassering i terrenget, bredde og dekke, skal hensynet til det uorganiserte friluftslivet, vern av naturverdier, landskapskvaliteter og kulturminner veie tyngst. Figur 40 og 41 viser kart over turstier i henholdsvis Nordmarka/Lillomarka og Østmarka sommerstid.

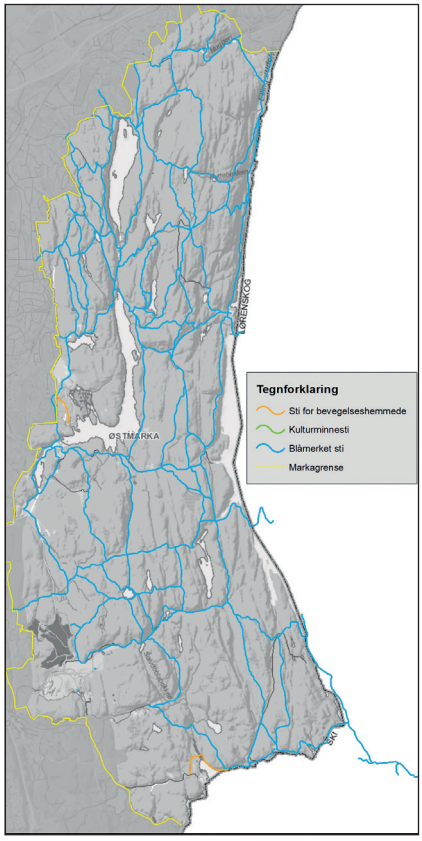
Figur 42 og 43 i delkapittel 5.4.3 om sportsstuer, markahytter og kiosker, viser kart over skiløyper vinterstid.

Behov og utfordringer

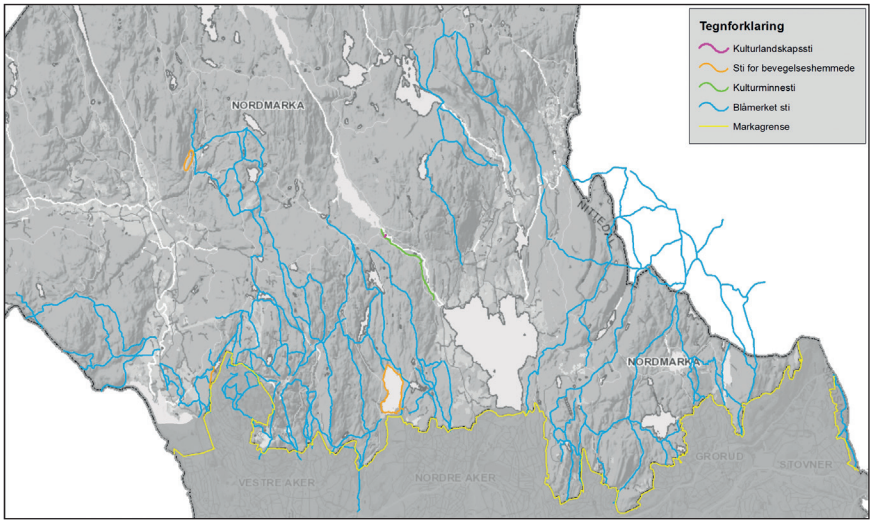
Befolkningsveksten i Oslo medfører økende bruk av Marka, og de bynære områdene er særlig utsatt for slitasje og belastning. Etablering av helårstraseer for sykkel, gange og ski er tiltak for å bidra til at flere ulike brukergrupper opplever at friluftslivstilbudet er trygt, variert og har god kvalitet. Standard på helårstraseene, for eksempel bredde og dekke, må tilpasses lokale forhold. Turveinettet i Marka er i hovedsak godt, men det er fortsatt områder hvor det er viktig å bedre ferdselsmulighetene for ulike brukergrupper. Dette gjelder blant annet i markaområder som grenser til bydelene Søndre Nordstrand, Stovner, Grorud og Alna. Videre er det også behov for å etablere manglende traseer som kan skape et mer sammenhengende turveinett og slik gi muligheter for lengre og/eller mer varierte turer. Det er behov for å finne gode løsninger for sambruk for å ivareta ulike brukergruppers behov og preferanser, samtidig som naturverdiene skal bevares. Eksisterende traseer må ha god standard for å tåle økt bruk

[26] *Kommunen eier 117 000 dekar skog innenfor Oslo kommunes grenser.*

Figur 41 Turstier i Østmarka, sommer (2018).

Figur 40 Turstier i Nordmarka og Lillomarka, sommer (2018).

og mer nedbør. Belysning vil være et aktuelt tiltak på mye brukte strekninger nær bebyggelsen. Riktig styring av slike installasjoner vil bidra til mindre belastning på Marka i forhold til «riktig lys til riktig tid» slik at man ikke belyser til tider hvor det ikke er behov for det. Det innebærer at all ny belysning bør være utrustet med mulighet for dimming via sentralt styresystem. Da vil man også kunne ivareta plantenes biologiske behov for hvile og natt i større utstrekning enn i dag med kun på-/av- styring. Belysning bør vurderes for alle nye traseer utfra et perspektiv om å øke brukstiden utover kveldene.

Det er viktig å gjennomføre tiltak som gjør det enklere for folk i rullestol, med rullator eller barnevogn å passere bommer som skal hindre biltrafikk i Marka. Det kan ofte være for trangt

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Rehabilitere eksisterende ferdselstraséer
- Utbedre mye brukte stier med stor slitasje i nærskogområdene (enkel tilrettelegging over fuktige eller vanskelige partier, ved bygging av gangbaner eller ved bruk av stedegen stein)
- Utbedre enkelte traséer for ski/sykkel/turgåing (blant annet som følge av erosjonsskader)
- Tilrettelegge for enklere passering forbi bommer i Marka
- Etablere rastebuer ved behov, bl.a. ved Øyungen
- Utrede mulige nye turveiforbindelser:
  - Bydel Grorud: bedre forbindelse ut i marka fra Vesletjern
  - Bydel Vestre Aker: Båntjern-Sognsvann (rehabilitere Ankerveien)
  - Bydel Vestre Aker: Lillevann-Skomakerløypa
  - Bydel Vestre Aker: Mindedammen-Ankerveien
  - Bydel Vestre Aker: utrede trasé Bogstad Camping-Byveien-Strømsbråten og Zinoberveier
  - Bydel Nordre Aker: Lilloseter-Sinober-Burås (interkommunalt samarbeid)
  - Bydel Nordre Aker: Hammeren-Ullevålseter-Blankvann, utvide til skøytetrasé
  - Bydel Østensjø: utbedre turvei ved Skraperudtjern
  - Bydel Alna: trasé til Grønlihytta
- Etablere nye helårstraséer:
  - Bydel Søndre Nordstrand: Oppegård grense-Bjørndal (interkommunalt samarbeid)
  - Bydel Søndre Nordstrand: Oppegård grense-Prinsdal (interkommunalt samarbeid)
  - Nordmarka: sykkelsti Blankvannsbråten-Kobberhaugen
  - Bydel Søndre Nordstrand: Grønmo-Godliaveien-Hanåa-Sandbakken
  - Bydel Stovner: Stovner-Tangerudbakken (interkommunalt samarbeid)
  - Bydel Nordre Aker: Øyungslia (delvis oppgradering/delvis annen finansiering)
  - Bydel Vestre Aker: Bogstadvannet rundt (interkommunalt samarbeid)
  - Bydel Vestre Aker: Lillevann-Skomakerløypa
- Bydel Bjerke: utvide skiløypa fra bom ved Tonsenhagen til fjellanlegg vannverket
- Bydel Grorud: forprosjekt friluftsliv i transformasjonsområdet Huken
- Bydel Vestre Aker: utrede behov for oppgradering av Korketrekkeren, herunder sikringstiltak
- Bydel Søndre Nordstrand: forprosjekt friluftsliv i transformasjonsområdet Grønmo

og vanskelig å komme rundt ved bommene.

I første omgang vil rehabilitering av eksisterende og mye brukte traseer prioriteres. I tillegg foreslås det å tilrettelegge for økt bruk av Marka ved å etablere nye helårstraseer for sykkel, gange og ski ut fra der folk bor, samt manglende traseer for å skape et mer sammenhengende turveinett. Helårs-traseene skal legge til rette for aktivitet hele året, samtidig som de skal gi gode naturopplevelser. Standard på helårstraseene, for eksempel bredde og dekke, må tilpasses lokale forhold. Traseene skal normalt opparbeides med om lag 2 meter bredt grusdekke, men lokale forhold kan medføre at bredere traseer må vurderes.
Det er videre et ønske om å sette opp rastebuer på mye brukte steder. Med rastebu menes et mindre byggverk i tre som gir turgåere, skiløpere og syklister mulighet til å sitte under tak og ta en pause på turen, spise niste o.l. Begrepet må ikke forveksles med gapahuker ment for overnatting. Plassering av rastebuer i stinettet må planlegges nærmere.

5.4.2 Innfallsporter til Marka

Gode atkomstmuligheter til Marka er viktig for å stimulere til økt bruk. Kollektivtilbud med T-banestasjoner og bussholdeplasser i nærheten av Marka, sykkelparkering, utfartsparkerings-plasser og turveier som leder fra bygge-sonen til Marka gir økt tilgjengelighet.

Behov

For å senke terskelen for bruken av bynære markaområder for flere bruker-grupper er det behov for å oppgradere eksisterende innfallsporter til Marka og etablere supplerende innfallsporter. Innfallsporter som er godt besøkt, for eksempel Sognsvann og Skullerud, må tilrettelegges så de tåler økt besøk. Innfallsportene til Marka bør stimulere til at folk tar naturen i bruk til ulike former for friluftslivsaktivitet, lek, trening og sosialt samvær. Innfallsportene skal videre synliggjøre de friluftslivsmulig-hetene som finnes i nærliggende naturområder. Oppgradering av oppholdsområder og turveier vil være særlig aktuelle tiltak, i tillegg til ulike informasjonstiltak. Det kan videre være aktuelt å etablere merkede rundturer i flere lengder. Tiltak for å øke aktivitetsmulighetene i alle sesonger vil vurderes. Videre vil etablering og/eller oppgradering til helårs toalett-fasiliteter av god standard inngå. For å øke bruken av områdene er det viktig å kunne tilby gode toalettfasiliteter. For eksempel ble det nye toalettet på Sognsvann benyttet over 90 000 ganger i 2017.

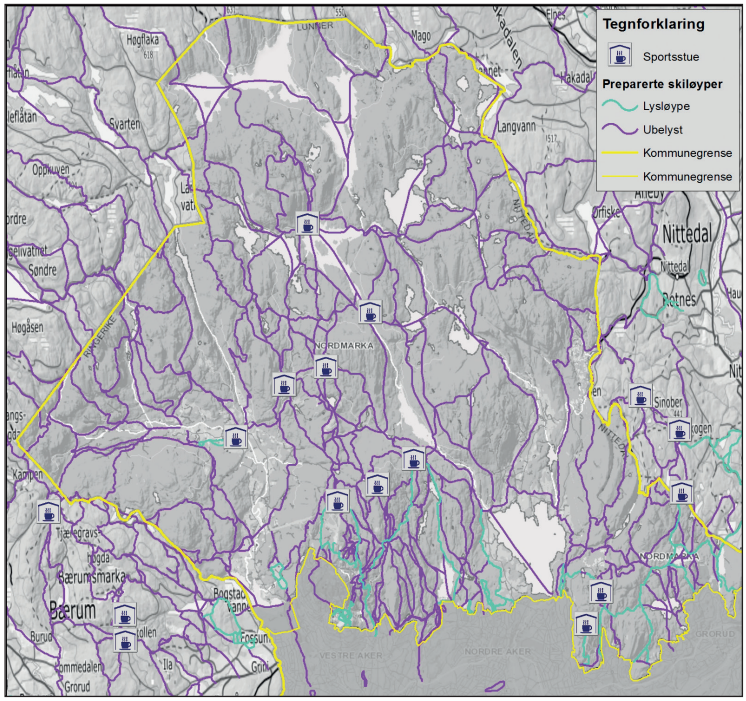
I første omgang bør det prioriteres å utvikle gode innfallsporter på Sogns-vann, Ulsrudvann og Skullerud. Disse områdene vil prioriteres fordi områdene har mange brukere, og allerede har en del av tilretteleggingen som hører med til en god og stor innfallsport – slik som toaletter, serveringstilbud, badeplasser og skilting. Andre aktuelle områder for utvikling av innfallsporter er Linderud-kollen i Nordre Aker bydel og Bade-dammen/Steinbruvann i Bydel Grorud. Videre er det behov for å kartlegge små innfallsporter, samt identifisere behov for tilrettelegging av disse. Selv om graden av tilrettelegging ved små innfallsporter vil være mindre enn for store innfalls-porter, vil tiltakene likevel kunne ha stor betydning for ulike brukergrupper i nærmiljøet.

Arbeidet med å etablere Sørli gård ved Nøklevann (Bydel Østensjø) som besøksgård foreslås også prioritert på kort sikt. Besøksgården skal ta imot skoleklasser og barnehagegrupper, og bli et attraktivt turmål og sosial møteplass for beboere i nærliggende bydeler. Det er behov for et nytt under-visningsbygg med fasiliteter.

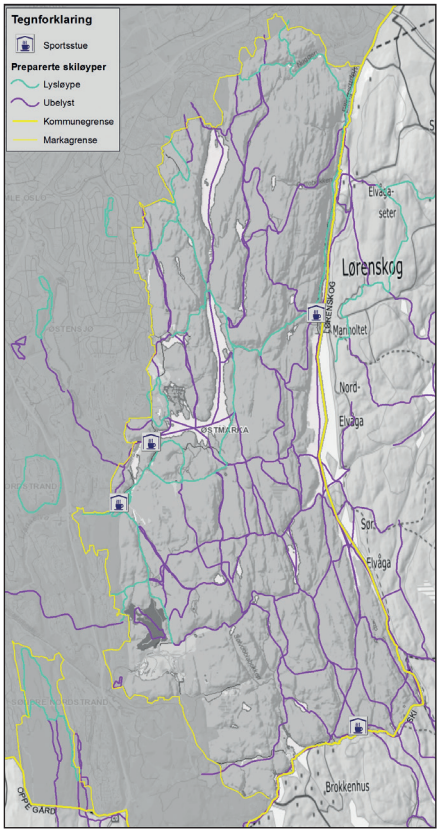
Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Videreutvikle Sognsvann, Ulsrudvann og Skullerud som innfallsporter til Marka
- Bydel Østensjø: etablere undervisningsbygg og rehabilitere innmark/kulturlandskap på Sørli gård
- Utvikle innfallsporter til Marka:
  - Østmarka nord
  - Bydel Alna: Ellingsrud
  - Bydel Grorud: Badedammen
  - Bydel Nordre Aker: Linderudkollen
  - Bydel Nordre Aker: Trollvann
  - Bydel Vestre Aker: Bogstad
  - Bydel Vestre Aker: Frognerseteren
- Kartlegge små innfallsporter og identifisere behov for enkel tilrettelegging i de ulike bydelene
- Oppgradere og etablere små innfallsporter i de ulike bydelene

Figur 42 Sportsstuer og skiløyper Nordmarka og Lillomarka, vinter (2018).

Figur 43 Sportsstuer og skiløyper Østmarka, vinter (2018).

5.4.3 Sportsstuer, markahytter og kiosker

Sportsstuer, markahytter og kiosker er viktige deler av infrastrukturen for bruk av Marka til friluftslivsformål. Sportsstuene er både attraktive turmål og viktige som sosiale møteplasser. Sportsstuer er serveringssteder med eller uten overnatting, mens markahytter er selvbetjente overnattingshytter. Ved noen av innfallsportene til Marka er det også kiosker som gir et serveringstilbud. Figur 42 og 43 viser sportsstuer og skiløyper i henholdsvis Nordmarka/Lillomarka og i Østmarka. Vedlegg 6 viser kart over hytter i Nordmarka og Østmarka.

Behov og utfordringer

Sportsstuene utgjør fine turmål for brukerne av Marka. Det er tilgang til sportsstuer og kiosker innen rimelig avstand fra de mest brukte innfallsportene til Marka, men det er behov for flere sportsstuer og kiosker for å gi en bedre spredning av serveringssteder lenger inn i Marka. Sportsstuene og markahyttene er gamle og har løpende behov for større vedlikehold og oppgraderinger. Blant annet er det behov for å gjøre tiltak på Rustadsaga i Bydel Østensjø for å utvide kapasiteten.
Som det fremgår av Figur 43 er tilgangen på serveringssteder i nordre del av Østmarka liten. Det foreslås å vurdere etablering av et serveringstilbud på Grønlihytta i Østmarka. Forslaget bør utredes nærmere og ses i sammenheng med innfallsport i Østmarka nord.
Videre er det på sikt ønskelig å etablere en sportsstue/kafé på Sognsvann.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Bydel Alna: utrede mulighet for serveringstilbud på Grønlihytta i Østmarka nord
- Bydel Østensjø: oppgradere Rustadsaga sportsstue (utvide kapasitet)
- Videreføre samarbeidet med friluftslivsorganisasjonene om bruk av kommunens skogshytter til friluftslivsformål.

5.4.4 Badeplasser

Badevannene i Marka er viktige områder for opphold, bading, lek og aktivitet. Områdene fungerer også som viktige sosiale møteplasser. Det varierer i hvor stor grad badeplassene er tilrettelagt med for eksempel bord, grillplasser, toalettfasiliteter og tilpasning for badende med funksjonsnedsettelser.

Behov og utfordringer

Flere av badevannsområdene bærer preg av mye og intensiv bruk. Det er behov for å heve standarden på flere mye besøkte badevannsområder. Toalettforholdene på mange av stedene er dårlige og tilfredsstiller ikke normal forventning til hygiene. Nye toaletter ved Ulsrudvann, Nøklevann, Øvresetertjern og Trollvann foreslås prioritert først. Tilretteleggingen for personer med funksjonsnedsettelser er stedvis gammel og bør utbedres der det er behov. Det er ofte små detaljer som avgjør om en badeplass kan brukes av en rullestolbruker eller svaksynt. Tilretteleggingstiltak for disse brukerne kommer også andre til gode, som små barn og eldre.

Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

- Etablere nye toalettbygg:
  - Ulsrudvann og Bråten i Østmarka
  - Øvresetertjern i Nordmarka
  - Trollvann i Lillomarka
- Rehabilitere badevann og oppholdsområder, oppgradere grøntområder (planering, drenering, vegetasjon, møblering m.m.)
- Gjennomføre tiltak for å utbedre tilretteleggingen for personer med funksjonsnedsettelser ved behov på følgende steder:
  - Bogstadvannet
  - Strømsdammen
  - Sognsvann
  - Badedammen
  - Lutvann
  - Nøklevann

5.5 SAMARBEID MELLOM KOMMUNEN OG FRIVILLIGHETEN

Friluftslivsorganisasjonene utgjør et viktig supplement til kommunens eget arbeid med friluftsliv ved å tilrettelegge for friluftslivsaktivitet, motivere befolkningen til å bruke natur- og friluftslivsområder og arrangere turer, kurs og møter. Også idrettslag, naturvern- og kulturvernorganisasjoner og humanitære organisasjoner bidrar til å stimulere til friluftsliv. Friluftslivsorganisasjonene bidrar også med fysisk tilrettelegging i form av etablering og drift av overnattingshytter, serveringssteder, vedlikehold av turstier og løyper.

Gjennom tilskuddsordningen «Tilskudd til frilufts- og naturvernorganisasjoner» støtter Oslo kommune organisasjoner som bidrar til å fremme kvalitet og mangfold i Oslos tilbud innen friluftsliv og som støtter opp under arbeid for å ivareta naturen. Det er behov for å jobbe langsiktig og systematisk for å sikre at spesielt barn og unge har gode muligheter til å utvikle ferdigheter i friluftsliv. Det er behov for å videreutvikle og styrke samarbeidet med frivilligheten for å sikre at friluftslivsområdene i kommunen, både i byggesonen, på fjorden og øyene og i Marka, blir mer tilgjengelige for flere av Oslos innbyggere.

Oppdag Nabolaget er en møteplass for samarbeid og erfaringsutveksling mellom det offentlige og frivilligheten. Nettverket består av Oslo kommune, Norsk Friluftsliv (fellesorganisasjon for 16 norske frivillige friluftslivsorganisasjoner) og Helsedirektoratet. Nettverket ble etablert i 2015 og årlig arrangeres 4-5 fellesmøter hvor ulike friluftslivsorganisasjoner inviteres inn for å informere om sitt tilbud og for å etablere kontakt med bydelenes folkehelsekoordinatorer. Bydelene har ulike folkehelseutfordringer, og en ulik befolkningssammensetning gjør at det er ulike årsaker til manglende deltakelse i friluftslivet. Gjennom tjenestestedene i bydelene (herunder frisklivssentraler, barnehager, skoler, mottaksklasser og NAV) har bydelene kontakt med brukergrupper som er lite fysisk aktive, og som det er ønskelig å inkludere i friluftslivet. Denne kontakten gir friluftslivsorganisasjonene mulighet til å nå nye brukergrupper direkte. Flere bydeler har i samarbeid med frivillige organisasjoner gjennomført egne Oppdag Nabolaget-arrangementer, blant annet bydel Grünerløkka og bydel Gamle Oslo. Bydelenes erfaringer er at det er et stort behov for å gjennomføre friluftslivsarrangementer i parker og friområder i egne bydeler, som et grep for stimulere til økt friluftsliv, fysisk aktivitet og bedret folkehelse.

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), der mange av regionens naturvern-, friluftslivs- og idrettsorganisasjoner er medlemmer, bistår kommunen med å samordne og koordinere innspill til ulike typer planer, og de er pådrivere for å realisere turveinettet, og sikre og bevare grøntområder og vassdrag. Oslofjordens Friluftsråd (OF) har en tilsvarende rolle for friluftslivsinteressene knyttet til fjorden, øyene og strandsonen. Det anbefales å opprette bydelsvise samarbeidsutvalg for friluftsliv (FSU) i alle bydeler etter mal fra de bydelsvise samarbeidsutvalgene for idrett. I kommunale planprosesser vil et slikt utvalg kunne foreslå tiltak og uttale seg om hvilke friluftslivstiltak som bør prioriteres i bydelen.

5.6 HANDLINGSPROGRAM FRILUFTSLIV OG TIÅRSPLAN

5.6.1 Handlingsprogram for økonomiplanperioden 2019-2022

Tabell 30 Oversikt over planlagte samletiltak (2019-2022)

Bydel	Prosjektnavn	Tiltakstype	Fase	Oppstart av fase	Planlagt prosjektslutt
SKILTING, MERKING OG INFORMASJON					
Oslo (OSL)	Skilte, merke og informere	Informasjon/ skilting	Gjennomføring	2019	2022
BYGGESONEN					
Oslo (OSL)	Rehabilitere aktivitets- og lekeområder	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2022
Oslo (OSL)	Sikre turveiarealer	Turvei	Gjennomføring	2019	2022
Byområde Sør	Etablere manglende turveiforbindelser	Turvei/kyststi	Forprosjekt/ gjennomføring	2019	2022
MARKA					
Oslo (OSL)	Rehabilitere og utbedre stier, skiløyper og turveier	Tursti	Gjennomføring	2021	2022
Oslo (OSL)	Rehabilitere bade-plasser og oppholds-områder	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2021	2021

Tabell 31 Oversikt over planlagte enkelttiltak (2019-2022)

Bydel	Prosjektnavn	Tiltakstype	Fase	Oppstart av fase	Planlagt prosjektslutt
BYGGESONEN					
Parker og friområder					
Nordre Aker (BNA)	Frysja - etablere toaletter	Toaletter	Gjennomføring	2021	2021
Ullern (BUN)	Tilrettelegge park i Gyldenløvsgate	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2019
Ullern/ Frogner (BUN/BFR)	Oppgradere belysning i Frognerparken	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2022
St. Hanshaugen (BSH)	Rehabilitere turveier i St. Hanshaugen park	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2020
Turveier					
Østensjø (BOS)	E5 Østensjøvannet: omlegge turvei	Turvei	Gjennomføring	2019	2019
Nordstrand (BNS)	E9 Stenbråtveien: Sagdammen	Turvei	Gjennomføring	2019	2019
Nordstrand (BNS)	Etablere turvei-forbindelse mellom Engersbråten og Frostveien (turvei E9)	Turvei	Gjennomføring	2019	2020
Østensjø (BOS)	Østensjøvannet: etablere ny bordgang	Turvei	Gjennomføring	2019	2019

Oslo (OSL)	Rehabilitere turvei langs Alnaelva inkl. Svartdalsparken	Turvei	Gjennomføring	2019	2020
Oslo (OSL)	Rehabilitere turvei langs Akerselva m.m.	Turvei	Gjennomføring	2019	2020
Vassdrag					
Gamle Oslo (BGO)	Åpne Hovinbekken gjennom Jordal park	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2019
Vestre Aker (BVA)	Tilrettelegge for fiske i Sørkedalselva	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2022	2022
FJORDEN OG ØYENE					
Øyene					
Gamle Oslo (BGO)	Gressholmen: oppgradere bygninger for etablering av maritimt aktivitetssenter	Andre anlegg/	Gjennomføring	2019	2019
Gamle Oslo (BGO)	Gressholmen: ny infrastruktur (vann, avløp, el)	Andre anlegg/	2020	2022	2022
Gamle Oslo (BGO)	Rambergøya: etablere toaletter	Toaletter	Gjennomføring	2021	2021
Andre kommuner (ANK)	Langøyene: oppgradere Nordre Langøyene for telt og piknik	Andre anlegg/	Gjennomføring	2021	2021
Andre kommuner (ANK)	Langøyene: kajakkbrygge og kajakklager	Andre anlegg/	Gjennomføring	2021	2021
Andre kommuner (ANK)	Langøyene: avfallshåndtering/ dypoppsamlere	Andre anlegg/	Gjennomføring	2021	2021
Andre kommuner (ANK)	Langøyene: etablere toaletter	Toaletter	Gjennomføring	2020	2020
Oslo (OSL)	Ny driftsbåt, lavutslippsbåt (erstatte utgående kapasitet)	Andre anlegg/	Gjennomføring	2020	2020
Badestrender og badeanlegg					
Gamle Oslo (BGO)	Sørenga: etablere ny baderampe og badebinge	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2018	2020
Gamle Oslo (BGO)	Sørenga: etablere permanent driftsstasjon	Andre anlegg/	Gjennomføring	2018	2020
Gamle Oslo (BGO)	Sørenga: etablere toaletter	Toaletter	Gjennomføring	2019	2019
Frogner (BFR)	Huk: etablere nytt servicebygg inkl. kiosk	Andre anlegg/	Gjennomføring	2018	2020
Frogner (BFR)	Huk: etablere toaletter	Toaletter	Gjennomføring	2019	2020

Bydel Nordstrand (BNS)	Solvikbukta på Malmøya: oppgradere eksisterende badebinge (tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelser)	Andre anlegg/	Gjennomføring	2018	2020
Andre kommuner (ANK)	Hvervenbukta: etablere badebrygge og stupebrett	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2020
Andre kommuner (ANK)	Sæterstranda: etablere bade- og solingsbrygge	Andre anlegg/	2020	2019	2020
MARKA					
Ferdselstraseer					
Nordre Aker (BNA)	Grinda - Sognsvann, belyst gang-, sykkel- og skitrasé	Turvei	Gjennomføring	2018	2019
Nordre Aker (BNA)	Øyungslia, gang-, sykkel- og skitrasé (delvis annen finansiering)	Turvei	Gjennomføring	2021	2021
Søndre Nordstrand (BSN)	Prinsdal-Bjørndal, belyst gang-, sykkel- og skitrasé	Turvei	Gjennomføring	2021	2022
Innfallsporter til Marka					
Nordre Aker (BNA)	Utbedre innfallsport på Sognsvann	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2020
Østensjø (BOS)	Sørli gård: nytt undervisningsbygg	Andre anlegg/ tilrettelegging	Gjennomføring	2019	2020

Tabell 32 Utgående kapasitet

Friluftslivsanlegg/infrastruktur	Anleggstype	Planlagt faset ut
Badestrender	Rive toaletter (utgående kapasitet)	2019-2022
Langøyene og Gressholmen	Rive toaletter (utgående kapasitet)	2020-2021
Driftsbåter	Fase ut driftsbåter (utgående kapasitet)	2020
Kajakklager Langøyene	Rive og erstatte kajakklager ifm. EBY-prosjekt	2019-2020
Nordmarka og Lillomarka	Rive 5 toaletter totalt (utgående kapasitet)	2018-2019
Ingierstrand badeanlegg	Rehabilitere/nyetablere (utgående kapasitet)	Usikkert

5.6.2 Foreslåtte tiltak i perioden 2019-2028

Tabell 33 Oversikt over planlagte enkelttiltak og samletiltak i behovsplanperioden 2019-2028

OMRÅDE OG FORESLÅTT TILTAK
Friluftsliv for alle
Kartlegge og analysere barn og unges friluftslivstilbud og deltakelse i Oslo
Kartlegge standard på eksisterende friluftslivsområder, inkludert toaletter og baderamper/brygger (universell utforming)
Oppgradere friluftslivsanlegg og arealer i tråd med tiltaksplan for universell utforming av arealer
INFORMASJON, SKILTING OG MERKING
Helhetlig skilting, merking og informasjon om friluftsliv
Informere om friluftslivstilbud, naturvern og kulturminner og motivere til deltakelse i friluftslivet
Samarbeide med frivilligheten om bedre informasjon, merking og skilting
Utrede hvordan kommunen i større grad kan tilrettelegge for og inspirere til at inaktive og lite fysisk aktive deltar mer i friluftslivet
BYGGESONEN
Parker og friområder
Kartlegge friluftslivsområder i byggesonen og identifisere behov for økt tilrettelegging
Kartlegge leke- og aktivitetsanlegg i parker og friområder og identifisere behov for oppgraderinger og nyinvesteringer
Etablere og oppgradere leke- og aktivitetsanlegg i parker og friområder
Tilrettelegge med benker, fastgriller og benkebord i byens friområder
Etablere nye toaletter i parker i kategori A og B i henhold til parkstandard (i anlegg som ikke har toaletter fra før)
Etablere nye toaletter knyttet til turveier, blant annet på Frysja og Nedre Foss
Bydel Alna: gjennomføre enkle tilretteleggingstiltak på Lille Wembley og utrede mer omfattende tilrettelegging for aktivitet, rekreasjon og sosiale møteplasser
Bydel Bjerke: utbedre belysning i Veitvetparken
Bydel Gamle Oslo: mulighetsstudie for aktivitetspark i Konows gt. 40
Bydel Sagene: videreutvikle Akerselva miljøpark
Bydel Sagene: forprosjektere ny badeplass ved Akerselva (Myraløkka)
Bydel Sagene: mulighetsstudie for å skape økt aktivitet i Torshovdalen
Bydel St. Hanshaugen: rehabilitere turveier i St. Hanshaugen park
Bydel Ullern: tilrettelegge park i Gyldenløvsgate
Bydel Ullern/Bydel Frogner: oppgradere belysning i Frognerparken
Turveier
Gjennomføre fremkommelighetstiltak langs etablerte turveier
Rehabilitere eksisterende turveier: • Bydel Bjerke: oppgradere del av turvei D15 og tilrettelegge for rasteplass • Bydel Bjerke: utbedre eksisterende turvei D6, herunder å bygge trapp i Bekkedalen og klopp over Hovinbekken (ved Årvollia-grøntområde/Rødbergveien) • Rehabilitere turvei langs Alnaelva inkl. Svartdalsparken • Rehabilitere turvei langs Akerselva m.m.
Utrede og etablere manglende turveiforbindelser: • Bydel Gamle Oslo: etablere turvei fra Vaterland til fjorden • Bydel Nordstrand: etablere turveiforbindelse E9 Engersbråten- Frostveien • Bydel Nordstrand: etablere turveiforbindelse E9 Engersbråten-Sagadammen • Bydel Søndre Nordstrand: utrede turveiforbindelse Rosenholm-Hauketo stasjon • Bydel Ullern: utrede turveistrekning langs Hoffselva, Øvre Smestaddam-Bestumkilen • Bydel Ullern: utrede turveistrekning langs Lysakerelven, Lysaker-Bogstad • Bydel Østensjø: omlegge turvei ved Østensjøvannet • Bydel Østensjø: etablere ny bordgang Østensjøvannet • Utrede og etablere enkelte manglende turveiforbindelser i Oslo sør, jf. oversikt over manglende turveiforbindelser (vedlegg 7)

Utrede og etablere krysningspunkter for turveier

Utrede og etablere belysning langs turveier (langs Akerselva mellom Kubaparken og Nydalen, og langs Tokerudbekken ved Vestli)

Sikre turveiareal

Vassdrag

Bydel Gamle Oslo: åpne Hovinbekken gjennom Jordal park og Klosterenga park

Bydel Vestre Aker: tilrettelegge for fiske i Sørkedalselva

Øvrige tiltak vurderes løpende

Friområder (dressurområder) for hund

Etablere nye friområder (dressurområder) for hund

FJORDEN OG ØYENE

Øyene

Tiltak for drift og avfallshåndtering - ny driftsbåt (erstatte utgående kapasitet)

Tilrettelegge med benker og griller på alle øyene

Vedlikeholde bygninger, ferdselsårer og brygger

Hovedøya:
- Sanere forurensede masser i Hovedøybukta
- Bygge ny samlet driftsstasjon i Hovedøybukta (erstatte utgående kapasitet)
- Gjennomføre mulighetsstudie og forprosjekt - åpne Lindøysund på Hovedøya for allmennheten
- Gjenåpne/restaurere Lindøysund på Hovedøya som friluftslivsområde/del av Hovedøya friluftsbad etter etablering av ny driftsstasjon i Hovedøybukta

Langøyene:
- Tilrettelegge for avfallshåndtering (innkjøp og montering av dypoppsamlere på land og i brygge)
- Reetablere og oppgradere kajakklager og kajakkbrygge
- Nordre Langøya: tiltak for å bedre sanitærforhold og oppgradere telt- og piknikområder
- Tilrettelegge for badende med funksjonsnedsettelser

Gressholmen:
- Oppkobling til vann, avløp og el
- Oppgradere toaletter
- Rehabilitere/oppgradere ny kaifront ved småbåthavna

Håøya:
- Etablere gjestehavn i Tåjebukta
- Oppgradere servicebygning/kafé i Tåjebukta
- Etablere toaletter
- Ny infrastruktur (solcelledrevet el-anlegg)

Rambergøya:
- Etablere toaletter

Badestrender og badeanlegg

Rehabilitere og etablere brygger og andre trekonstruksjoner langs strendene (til krabbefisking, badelek og andre strandaktiviteter)

Bydel Frogner: etablere servicebygg på Huk inkl. toalettfasiliteter og kiosk

Bydel Gamle Oslo, Sørenga sjøbad:
- etablere ny baderampe og badebinge (tilrettelagt for HC)
- etablere flere toaletter
- etablere permanent driftsstasjon

Bydel Nordstrand, Solvikbukta på Malmøya: oppgradere eksisterende badebinge (tilrettelagt for HC)

Bydel Nordstrand: etablere bade- og solingsbrygge på Sæterstranda

Bydel Nordstrand: etablere toaletter på Nordstrand bad

Bydel Søndre Nordstrand, Hvervenbukta:
- etablere nye toaletter, utfase HIBAS-toaletter og tilkoble til pumpehus
- etablere badebrygge med stupebrett i sørdelen av bukta

Bydel Søndre Nordstrand: fylle på sand på badeplassen på Stensrudtjern

Bydel Ullern: oppgradere eksisterende toalett på Sollerudstranda

Oppegård kommune, Ingierstrand bad: rehabilitere badeanlegget og etablere servicebygg

Oppegård kommune: etablere nye toaletter i tilknytning til vann- og avløpsprosjektet:
- Bekkesten
- Sandbukta
- Strandkollen
- Trollberget

Kyststier

Forprosjektere og etablere enkelte manglende kyststiforbindelser

Ferdsel på fjorden

Utrede muligheter for flere småbåthavner/småbåtplasser og båtopplagsplasser i Oslo kommune

Etablere småbåthavner/småbåtplasser og båtopplagsplasser

Tilrettelegge for lagring og utsetting av kajakker, robåter og lignende

Kystledhytter og aktivitetssentre

Tilrettelegge for fjordbaserte aktiviteter på Heidehaugen ved Ingierstrand

Etablere overnattingssted for kajakkpadlere på Kjeholmen

Videreutvikle Håøya til leirskolested e.l.

Oppgradere bygninger for etablering av maritimt aktivitetssenter på Gressholmen

MARKA

Ferdselstraseer

Rehabilitere eksisterende ferdselstraseer

Utbedre mye brukte stier med stor slitasje i nærskogområdene (enkel tilrettelegging over fuktige eller vanskelige partier, ved bygging av gangbaner eller ved bruk av stedegen stein)

Utbedre enkelte traseer for ski/sykkel/turgåing (blant annet som følge av erosjonsskader)

Tilrettelegge for enklere passering forbi bommer i Marka

Etablere rastebuer ved behov, bl.a. ved Øyungen

Utrede mulige nye turveiforbindelser:
- Bydel Grorud: bedre forbindelse ut i Marka fra Vesletjern
- Bydel Vestre Aker: Båntjern-Sognsvann (rehabilitere Ankerveien)
- Bydel Vestre Aker: Lillevann-Skomakerløypa
- Bydel Vestre Aker: Mindedammen-Ankerveien
- Bydel Vestre Aker: utrede trasé Bogstad Camping-Byveien-Strømsbråten og Zinoberveien
- Bydel Nordre Aker: Lilloseter-Sinober-Burås (interkommunalt samarbeid)
- Bydel Nordre Aker: Hammeren-Ullevålseter-Blankvann, utvide til skøytetrasé
- Bydel Østensjø: utbedre turvei ved Skraperudtjern
- Bydel Alna: trasé til Grønlihytta

Etablere nye helårstraseer:
- Bydel Søndre Nordstrand: Oppegård grense-Bjørndal (interkommunalt samarbeid)
- Bydel Søndre Nordstrand: Oppegård grense-Prinsdal (interkommunalt samarbeid)
- Bydel Søndre Nordstrand: Grønmo-Godliaveien-Hanåa-Sandbakken
- Nordmarka: sykkelsti Blankvannsbråten-Kobberhaugen
- Bydel Stovner: Stovner-Tangerudbakken (interkommunalt samarbeid)
- Bydel Nordre Aker: Øyungslia (delvis oppgradering/delvis annen finansiering)
- Bydel Vestre Aker: Bogstadvannet rundt (interkommunalt samarbeid)
- Bydel Vestre Aker: Lillevann-Skomakerløypa

Bydel Bjerke: utvide skiløypa fra bom ved Tonsenhagen til fjellanlegg vannverket
Bydel Grorud: forprosjekt friluftsliv i transformasjonsområdet Huken
Bydel Vestre Aker: utrede behov for oppgradering av Korketrekkeren, herunder sikringstiltak
Bydel Søndre Nordstrand: forprosjekt friluftsliv i transformasjonsområdet Grønmo
Innfallsporter til Marka
Videreutvikle Sognsvann, Ulsrudvann og Skullerud som innfallsporter til Marka
Bydel Østensjø – etablere undervisningsbygg og rehabilitere innmark/kulturlandskap på Sørli gård
Utvikle innfallsporter til Marka: • Østmarka nord • Bydel Alna: Ellingsrud • Bydel Grorud: Badedammen • Bydel Nordre Aker: Linderudkollen • Bydel Nordre Aker: Trollvann • Bydel Vestre Aker: Bogstad • Bydel Vestre Aker: Frognerseteren
Kartlegge små innfallsporter og identifisere behov for enkel tilrettelegging i de ulike bydelene
Oppgradere og etablere små innfallsporter i de ulike bydelene
Sportsstuer, markahytter og kiosker
Bydel Alna: utrede mulighet for serveringstilbud på Grønlihytta i Østmarka nord
Bydel Østensjø: oppgradere Rustadsaga sportsstue (utvide kapasitet)
Videreføre samarbeidet med friluftslivsorganisasjonene om bruk av kommunens skogshytter til friluftslivsformål
Badeplasser
Etablere nye toalettbygg: • Ulsrudvann og Bråten i Østmarka • Øvresetertjern i Nordmarka • Trollvann i Lillomarka
Rehabilitere badevann og oppholdsområder, oppgradere grøntområder (planering, drenering, vegetasjon, møblering m.m.)
Gjennomføre tiltak for å utbedre tilretteleggingen for personer med funksjonsnedsettelser ved behov på følgende steder: • Bogstadvannet • Strømsdammen • Sognsvann • Badedammen • Lutvann • Nøklevann

Vedlegg 8 (bruttoliste andre friluftslivstiltak) viser forslag fra blant annet bydeler og organisasjoner, som ikke er prioritert i denne rulleringen.

6 KILDEHENVISNING

Breivik, G. og Rafoss, K. (2017). *Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet. Oslo og Alta: NIH og UiT.*

Bymiljøetaten (2016). *Turveistrategi*. Oslo: Bymiljøetaten.

Oslo kommune (2017). Folkehelseplan for Oslo (2017-2020). Oslo: Oslo kommune.

Kantar TNS (2017). Brukerundersøkelse blant Oslos innbyggere, gjennomført vinteren 2017 på oppdrag for Bymiljøetaten.

Kulturdepartementet (2014). *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*, sist revidert nov. 2015.
Oslo: Kulturdepartementet.

Meld. St. 26 (2011-2012). *Den norske idrettsmodellen.* Oslo: Kulturdepartementet.

Meld. St. 18 (2015-2016). *Friluftsliv- natur som kilde til helse og livskvalitet.* Oslo: Klima- og miljødepartementet.

Miljøverndepartementet (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv.* Oslo: Miljøverndepartementet.

NINA (2014). Temahefte 54: *Barn og natur.* Trondheim: NINA.

Oslo idrettskrets (2018). *Inkludering i idrettslag.* Lastet ned 29.02.2018 på:
https://www.idrettsforbundet.no/idrettskretser/oslo-idrettskrets/aktivitet/inkludering-i-idrettslag/

Oslo kommune (2013). *Handlingsplan mot støy 2013-2018*. Oslo: Oslo kommune.

Oslo kommune – Generalplankontoret for Stor-Oslo (1949). *Turveier i Oslo.* Oslo: Oslo kommune.

Rafoss, K. og Hines, K. (2018). *Aktiv i storbyen- fysisk aktivitet, deltagelse, treningssammenheng og anleggsbruk i* Oslo. Alta: UIT.

Säfvenbom, R. og Jordalen, G. (2017). *Ung og aktiv i Oslo.* Oslo: Norges idrettshøgskole.

Shields N., Synnot A. J. og Barr, M. (2011). *Perceived barriers and facilitators to physical activity for children with disability: a systematic review.* Melbourne: School of Physiotherapy, La Trobe University.

Synovate Norge (2011). *Markaundersøkelsen*. Oslo: Synovate Norge.

VISTA analyse (2016). *Samfunnsøkonomiske virkninger av friluftsliv*. Rapport 2016/36.

Ødegard, Guro, Anders og Åse Strandbu. (2016). Rapport 2016: «*Idrettsdeltagelse blant ungdom i Oslo. Barrierer, frafall og endringer over tid».* Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Østerås, S. (2002). FAFO-notat: «*Mer FRIGO!»* Evaluering av Friluftssenteret i Oslo. Oslo: FAFO

Oslo kommune
Bymiljøetaten

VEDLEGG

Vedlegg 1: Kvalitetsstandarder idrett

Vedlegg 2: Bruttoliste andre tiltak idrett

Vedlegg 3: Parkstandard

Vedlegg 4: Kart over vedtatte stille områder

Vedlegg 5: Tabell for kartlegging av friområder for hund

Vedlegg 6: Kart over hytter i Nordmarka og Østmarka

Vedlegg 7: Oversikt over manglende turveiforbindelser i hovedturveinettet i byggesonen

Vedlegg 8: Bruttoliste andre tiltak friluftsliv

VEDLEGG 1: KVALITETSSTANDARDER IDRETT

KUNSTGRESSBANER

BYM har delt kvalitetsstandardene inn i fire ulike kategorier ut ifra nivå, med bakgrunn i Norges Fotballforbunds (NFF) reglementer og turneringsbestemmelser, gjeldene for 2017. Kravene som er satt i de ulike standardene tilfredsstiller minstekravene i NFF sine bestemmelser (må-krav), men det følger også anbefalinger som bør vurderes, da de kan bidra til å gi et bedre idrettstilbud til byens innbyggere (bør-krav).

KATEGORIINNDELING AV STANDARDER

KATEGORI	NIVÅ
Kvalitetsstandard 1	1. divisjon herrer og Eliteserie kvinner (med muligheter for å bygge ut til Eliteseriestandard herrer)
Kvalitetsstandard 2	2. divisjon herrer og 1. divisjon kvinner
Kvalitetsstandard 3	3. divisjon herrer
Kvalitetsstandard 4 (Breddestandard)	Breddefotball og aldersbestemt
Kvalitetsstandard 5 Nærmiljøanlegg Gammelt kunstgress på grus	Kunstgressflater som ikke er felttestet og/eller godkjent for organisert aktivitet

KVALITETSSTANDARD 1

– *Infrastrukturkriterier*
– *Retningslinjer infrastrukturkriterier*
– *Turneringsbestemmelser 1. divisjon*
– *Turneringsbestemmelser Eliteserien*
– *NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelser*

FUNKSJON	MÅ-KRAV (1. divisjon herrer og Eliteserie kvinner)	TILLEGGSKRAV Eliteserie herrer
Banestørrelse	68m x 105m (unntak kan innvilges).	
Spillerunderlaget	Skal til en hver tid tilfredsstille kravene til felttest (breddestandard). Banen skal ikke under noen omstendighet ha løse eller åpne skjøter. Den skal ha korrekt mengde og type granulat og alle oppmerkede linjer skal være helt rette. Ved nyinstallasjon eller rehabilitering skal kunstgresset tilfredsstille kravene i FIFA Quality Pro standard. Klubben skal kunne fremlegge sertifikat fra FIFA som dokumenterer dette snarest mulig etter installasjon.	Krav i Eliteserien er at kunstgresset til enhver tid skal tilfredsstille kravene i FIFA Quality Pro standarden.
Undervarme	Skal ha undervarme.	
Vanningsanlegg	Banen må være utstyrt med et effektivt vanningsanlegg	
Flomlys	Det skal være minimum 800 lux. Flomlysanlegget skal være tilknyttet reservestrømkilde som sikrer minimum 800 lux ved de to siste serierundene og for kamper med flerkameraproduksjon for direktesending på TV.	Nye anlegg skal være utbyggbare til eliteseriestandard (minimum1200 lux, anbefalt 1500 lux).

	Vertikal belysningsstyrke >800 lux Jevnhet Emin/Emax >0,50 Jevnhet Emin/Emid >0,70 Gradienter (Eh) i verste retning <5% /m Maksimalt blendingstall – GR 50 Fargetemperatur >5000K Fargegjengivelse >Ra 85	Flomlysanlegget skal være tilknyttet reservestrømkilde som sikrer minimum 800 lux.
Garderobe for spillere	Det skal være to lagsgarderober direkte tilknyttet til spillebanen på minimum 50kvm. De skal inneholde: Sitteplasser med klesoppheng eller skap for minst 25 personer. Tilliggende dusjareal på minst 20 kvm med minimum 9 dusjhoder. Minimum 3 toalett i hver garderobe med direkte adkomst fra omkledningsrommet. Massasjebenk og taktikktavle.	
Garderobe for dommere	Garderoben skal være adskilt fra lagenes garderober, men likevel i nærheten. Den skal inneholde: Et konferanserom på minimum 15 kvm med bord og stoler for minimum seks personer To separate avdelinger med direkte adkomst til konferanserommet med omkledningsplass, toalett og dusj Teknisk utsyr for å underrette lagene om kampstart Det anbefales i tillegg at garderoben har en massasjebenk	
Begrenset adgang	Det skal være sammenhengende skille eller gjerde mellom spillebanen og publikum på minimum 90 cm der det er ståplasser og minimum 60 cm der det er sitteplasser.	
Stadionur/resultattavle	Arenaene skal være utstyrt med stadionur som viser eksakt spilletid, kombinert med resultattavle. Stadionur skal stoppes ved respektive 45 og 90 minutter.	
Tribuner	Arenaen skal ha minst 1000 enkeltseter. Setene skal ha en rygghøyde på minimum 30 cm, være adskilt fra hverandre, nummererte og være ergonomisk utformet. Minimum 100 av disse skal være under tak. Det skal være maks 40 % ståplasser beregnet ut ifra total publikumskapasitet.	Kravet i Eliteserien er minimum 3000 sitteplasser, hvorav minimum 1/3 er under tak.
HC fasiliteter	Det skal være minst 10 plasser på tribune tilpasset handicappede, så nær HC parkering som mulig med enkel adgang til arenaen. Plasser med god og uhindret utsikt	Det anbefales minst 5 seter per 1000 enkeltseter i Eliteserien. Egen inngang hvis mulig.

	Plasser for ledsager Rullestolramper ved behov Direkte adgang til egne plasser Toalettfasiliteter	
Mediefasiliteter	Arenaen skal tilby minimum 15 permanente presseplasser under tak med bord som rommer laptop og notatblokk. Det skal være tilgang til strøm og mobilnett. Arenaen må ha: 2 permanente TV kommentatorposisjoner med plass til tre personer i hver 2 kommentatorposisjoner for radio med plass til to personer i hver	Krav i Eliteserien er minimum 25 plasser. Krav til kommentatorposisjoner i Eliteserien er to for TV og fire for radio.
Medisinsk beredskap	Hver tribune på stadion må ha et eller flere førstehjelpsrom som er tydelig skiltet. I garderobeområdet skal det være førstehjelpsrom for spillere og dommere med enkel adkomst til utsiden av stadion.	
Kontrollrom	Det skal være et eget separat kontrollrom som sikrer full oversikt over arenaens innside, fastsatt i samarbeid med lokal politimyndighet. Rommet bør være på minimum 20kvm.	
Dopingkontrollrom	Det skal være tydelig markert og låsbart, være på minimum 20 kvm og inneholde: Testavdeling med arbeidsbord for kontrollør, 4 stoler, servant og ett toalett plassert slik at det ikke er innsyn fra ventesonen Ventesone for 8 personer i direkte tilknytning til testavdelingen Kjøleskap med nok drikke på flaske En dusj anbefales	
Delegatrom	Det skal avsettes en plass for delegater. Det skal være innendørs og ha bord med plass for laptop og tilgang til strøm og internett. Dette skal være i nærheten av og ha tilgang til lagenes og dommernes garderober.	
Parkering for aktører	Det skal settes av parkeringsplasser til lag, dommere og andre ledere så nær inngangene som mulig. Disse skal være avsperret slik at publikum ikke kan komme i fysisk kontakt med aktørene. Det skal være parkeringsplasser til minimum: 2 busser, 10 personbiler	
Lydanlegg	Det skal være et tilstrekkelig kraftig og pålitelig høyttaleranlegg slik at spillere og publikum kan høre alt som kommuniseres gjennom systemet uavhengig av om man befinner seg på innsiden eller utsiden av stadion. Systemet skal ha en reserve strømforsyning som trer i kraft dersom det ordinære faller ut.	

Sanitærfasiliteter	Hver tribune skal ha permanente toalettfasiliteter for kvinner og menn, jevnt fordelt på tribunene. Det skal være minst 5 WC og 8 urinaler per 1000 tilskuere.	

KVALITETSSTANDARD 2

– Turneringsbestemmelser 2. divisjon menn og 1. divisjon kvinner

– NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelser

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Minimum 64m x 100m. Maksimum 68m x 105m (unntak kan innvilges).	
Spilleunderlaget	Skal til en hver tid tilfredsstille kravene til felttest (breddestandard). Banen skal ikke under noen omstendighet ha løse eller åpne skjøter. Den skal ha korrekt mengde og type granulat og alle oppmerkede linjer skal være helt rette. Ved nyinstallasjon eller rehabilitering skal kunstgresset tilfredsstille kravene i FIFA Quality Pro standard. Klubben skal kunne fremlegge sertifikat fra FIFA som dokumenterer dette snarest mulig etter installasjon.	
Undervarme	Ingen krav.	Krav i høyere divisjoner.
Vanningsanlegg	Ingen krav.	Krav i høyere divisjoner.
Flomlys		Kan benyttes dersom det foreligger gyldig belysningssertifikat (ikke eldre enn 5 år) som angir at anlegget tilfredsstiller følgende krav (norsk standard EN 12193 fotball, belysningsklasse I): Horisontal belysningsstyrke >500 lux Jevnhet Emin/Emax >0,50 Jevnhet Emin/Emid >0,70 Gradienter (Eh) i verste retning <5% / m Maksimalt blendingstall – GR 50 Fargetemperatur >4000K Fargegjengivelse >Ra 65
Garderobe for spillere	To lagsgarderober direkte tilknyttet til spillebanen. Skal ikke være mindre enn 35 kvm og skal kunne benyttes av inntil 25 personer. Det skal være tilliggende dusjareal med minst 6 dusjhoder. Det skal være minimum 1 toalett i hver garderobe.	Anbefalt 50 kvm, da dette er et krav i høyere divisjoner. Det bør være minimum 1 toalett i hver garderobe og det anbefales at det er 9 dusjhoder, 3 toaletter og ett urinal.
Garderobe for dommere	Det skal være egen dommergarderobe med tilliggende dusjareal med minimum 1 stk.	Anbefalt minimumsstørrelse er 15 kvm.

	dusjhode. Garderoben skal være til bruk for inntil fire personer. Arenaen skal kunne håndtere dommertrio av to kjønn.	
Begrenset adgang	Det skal være sammenhengende skille eller gjerde mellom spillebanen og publikum på minimum 90 cm der det er ståplasser og minimum 60 cm der det er sitteplasser.	
Stadionur/resultattavle	Arenaene skal være utstyrt med stadionur som viser eksakt spilletid, kombinert med resultattavle. Stadionur skal stoppes ved respektive 45 og 90 minutter.	
Tribuner	Skal ha minimum en tribune med plass til minimum 300 tilskuere, hvorav minimum 50 på godkjente seter.	
HC fasiliteter	Det skal være minst 3 plasser på tribunen, så nær HC parkering som mulig med enkel adgang til arenaen.	
Mediefasiliteter	Arenaen skal tilby minimum 5 arbeidsplasser for skrivende presse med tilgang på strøm og mobilnett. Dette kan være innendørs eller utendørs skjermet fra vær og vind.	
Medisinsk beredskap	Det skal være et behandlingsrom på arenaen som bør være på minimum 15 kvm som har vask med varmt og kaldt vann og skal ha følgende utstyr: Båre Godt lys Behandlingsbenk med tilgang fra begge sider Medisinskap med førstehjelpsutstyr Hjertestarter	
Lydanlegg	Arenaen skal ha et tilfredsstillende høyttalersystem slik at meldinger som gis kan høres klart og utvetydig for alle som befinner seg innenfor stadions område.	Høyttaleranlegget bør også være slik at beskjeder kan gis til de som befinner seg utenfor stadion.
Sanitærfasiliteter	Arenaen skal ha et rimelig antall toaletter i forhold til normal tilskuermengde. De skal være så nær publikumsområdet som mulig og klart merket i henhold til kjønn.	

KVALITETSSTANDARD 3

– Turneringsbestemmelser 3. divisjon menn
– NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelse

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Minst 64m x 100m, maks 68m x 105m (unntak kan innvilges)	
Spilleunderlaget	Skal til en hver tid tilfredsstille kravene til felttest (breddestandard). Banen skal ikke under noen omstendighet ha løse eller åpne skjøter. Den skal ha korrekt mengde og type granulat og alle oppmerkede linjer skal være helt rette. Ved nyinstallasjon eller rehabilitering skal kunstgresset tilfredsstille kravene i FIFA Quality Pro standard. Klubben skal kunne fremlegge sertifikat fra FIFA som dokumenterer dette snarest mulig etter installasjon.	
Undervarme	Ingen krav.	
Vanningsanlegg	Ingen krav.	
Flomlys		Kan benyttes, men må være godkjent av NFF og bør være på minimum 350 lux.
Garderobe for spillere	To lagsgarderober direkte tilknyttet til spillebanen. Skal ikke være mindre enn 35 kvm og skal kunne benyttes av inntil 25 personer. Det skal være tilliggende dusjareal med minst 6 dusjhoder.	Anbefalt 50 kvm, da dette er et krav i høyere divisjoner. Det skal være minimum 1 toalett i hver garderobe og det anbefales at det er 9 dusjhoder, 3 toaletter og ett urinal.
Garderobe for dommere	Det skal være egen dommergarderobe med tilliggende dusjareal med minimum 1 stk. dusjhode. Garderoben skal være til bruk for tre personer. Arenaen skal kunne håndtere dommertrio av to kjønn.	Anbefalt minimumsstørrelse er 15 kvm.
Begrenset adgang	Det skal være sammenhengende skille eller gjerde mellom spillebanen og publikum på minimum 90 cm der det er ståplasser og minimum 60 cm der det er sitteplasser.	
HC fasiliteter	Det skal være minst 3 sitteplasser på tribunen som er tilpasset handicappede, så nær HC parkering som mulig med enkel adgang til arenaen.	
Tribuner		Det *bør* være minst en tribune med plass til minimum 300 tilskuere.
Stadionur/resultattavle		Arenaene *bør* være utstyrt med stadionur som viser eksakt spilletid og stoppes ved respektive 45 og 90 minutter.

Mediefasiliteter		Arenaen *bør* tilby minimum 5 arbeidsplasser for skrivende presse med tilgang på strøm. Dette kan være innendørs eller utendørs skjermet fra vær og vind.
Medisinsk beredskap		Det *bør* være et behandlingsrom på arenaen på minimum 10 kvm som har vask med varmt og kaldt vann.
Lydanlegg	Arenaen skal ha et tilfredsstillende høyttalersystem slik at meldinger som gis kan høres klart og utvetydig for alle som befinner seg innenfor stadions område.	Høyttaleranlegget bør også være slik at beskjeder kan gis til de som befinner seg utenfor stadion.
Sanitære fasiliteter	Arenaen skal ha et rimelig antall toaletter i forhold til normal tilskuermengde. De skal være så nær publikumsområdet som mulig og klart merket i henhold til kjønn.	

KVALITETSSTANDARD 4.A

– Breddefotballreglement
– NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelser
– Kunstgressboka

FUNKSJON	**MÅ-KRAV**	**BØR-KRAV**
Banestørrelse	Skal være i henhold til NFFs spilleregler for voksen-, ungdoms- og barnefotball: <u>11er senior/ aldersbestemt</u> Anbefalt 60-68m x 100-105m (Minimum 45m x 90m, maksimum 90m x 120m)	Banen bør i tillegg ha en merkeplan for mindre baner: 2 stk. 9-er baner på tvers: anbefalt 48-50m x 60-72m 4 stk. 7-er baner på langs: anbefalt 30m x 50m (Minimum 20m x 40m, maksimum 40m x 60m). 8 stk. 5-er baner på tvers: anbefalt 20m x 30m (Minimum 15m x 30m, maksimum 20m x 40m).
Spilleunderlaget	Skal være godkjent i henhold til norske krav satt av NFF/KUD ved nyetablering eller rehabilitering. Banen må ikke ha løse felter, glipper i sømmene eller hull som gjør overflaten farlig for utøverne.	Kunstgresset bør være av høy kvalitet som er designet for å tåle slitasje og flest mulig brukertimer. Gjennomsnittlig fri stråhøyde bør være 15mm og skal ikke overstige 20mm
Flomlys	I henhold til norsk standard EN 12193 fotball belysningsklasse II: Horisontal belysningsstyrke >200 lux Jevnhet Emin/Emid >0,60 Maksimalt blendingstall – GR 50 Fargetemperatur >4000K	Det bør også kunne benyttes på et lavere trinn for trening (minimum 100 lux).

	Fargegjengivelse >Ra 65	
Ballfangernett		På 11er baner bør det være plassert ballfangernett bak hvert mål med lengde på minimum 40 m og høyde på minimum 5 m. Stolper med 5-9 m mellomrom plasseres utenfor sikkerhetssone, minimum 5 m bak mållinjen. Ballfangernett bør også settes opp der det kreves for å beskytte bakenforliggende områder og for å hindre ballen i å forlate banen på utsatte steder.
Begrenset adgang		Det bør være et gjerde med minimum 1m høyde utenfor sikkerhetssonene rundt hele banen.
Undervarme/kjølerør	Banen skal ha undervarme eller kjølerør som sikrer helårsbruk av anlegget	
HC fasiliteter	Anlegget skal ha innretninger som gjør det mulig for funksjonshemmede og rullestolbrukere å overvære aktiviteter uten unødig ubeleilighet for seg selv eller andre. Anlegget med tilhørende bygg skal være universelt utformet i henhold til krav i TEK10 (Byggteknisk forskrift)	
Klubbhus/Servicebygg:	Anlegget skal ha klubbhus/servicebygg	
– Garderobe for spillere	Minst to lagsgarderober tilknyttet spillebanen med tilliggende dusjareal.	
– Garderobe for dommere	En dommergarderobe med tilliggende dusjareal med minimum 1 stk. dusjhode.	
– Sanitære fasiliteter	På hvert anlegg skal det være toaletter til utøvere, funksjonærer og publikum. Det skal være toaletter for begge kjønn som er tydelig merket og i god stand.	
– Medisinsk beredskap	Båre og sanitetsmateriell må være lett tilgjengelig	
Tilrettelagt for vinterdrift	Alle kunstgressbaner med helårs drift skal ha avsatt et tilstrekkelig stort areal for deponering av snø.	
Tilrettelagt for andre idretter *– Amerikanske fotball* *– Rugby* *– Landhockey* *– Kunstis*	Ingen krav.	
Tribune	Dersom det er tribuner på anlegget så skal disse være byggteknisk godkjent. Godkjente myndigheter skal ha fastsatt maksimalt antall tilskuere, samt at andre	

	sikkerhetsmessige forhold er kontrollert og ivaretatt.	

KVALITETSSTANDARD 4.B

-Breddefotballreglement
-NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelser
-Kunstgressboka

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Skal være i henhold til NFFs spilleregler for voksen-, ungdoms- og barnefotball: <u>11er senior/ aldersbestemt</u> Anbefalt 60-68m x 100-105m (Minimum 45m x 90m, maksimum 90m x 120m) <u>Små baner</u> 9er: Anbefalt 48-50m x 60-72m 7er: Anbefalt 30m x 50m (Minimum 20m x 40m, maksimum 40m x 60m). 5er: Anbefalt 20m x 30m (Minimum 15m x 30m, maksimum 20m x 40m).	
Spilleunderlaget	Skal være godkjent i henhold til norske krav satt av NFF/KUD ved nyetablering eller rehabilitering. Banen må ikke ha løse felter, glipper i sømmene eller hull som gjør overflaten farlig for utøverne.	Kunstgresset bør være av høy kvalitet som er designet for å tåle slitasje og flest mulig brukertimer. Gjennomsnittlig fri stråhøyde bør være 15mm og skal ikke overstige 20mm
Flomlys	I henhold til norsk standard EN 12193 fotball belysningsklasse II: Horisontal belysningsstyrke >200 lux Jevnhet Emin/Emid >0,60 Maksimalt blendingstall – GR 50 Fargetemperatur >4000K Fargegjengivelse >Ra 65	Det bør også kunne benyttes på et lavere trinn for trening (minimum 100 lux).
Ballfangernett		På 11er baner bør det være plassert ballfangernett bak hvert mål med lengde på minimum 40 m og høyde på minimum 5 m. Stolper med 5-9 m mellomrom plasseres utenfor sikkerhetssone, minimum 5 m bak mållinjen. Ballfangernett bør også settes opp der det kreves for å beskytte bakenforliggende områder og for å hindre ballen i å forlate banen på utsatte steder.

Begrenset adgang		Det bør være et gjerde med minimum 1m høyde utenfor sikkerhetssonene rundt hele banen.
Undervarme/kjøleanlegg	Ingen krav.	
HC fasiliteter	Anlegget skal ha innretninger som gjør det mulig for funksjonshemmede og rullestolbrukere å overvære aktiviteter uten unødig ubeleilighet for seg selv eller andre. Anlegget med tilhørende bygg skal være universelt utformet i henhold til krav i TEK10 (Byggteknisk forskrift)	
Klubbhus/Servicebygg:	Anlegget skal ha klubbhus/servicebygg	
– Garderobe for spillere		Minst to lagsgarderober tilknyttet spillebanen med tilliggende dusjareal.
– Garderobe for dommere		En dommergarderobe med tilliggende dusjareal med minimum 1 stk. dusjhode.
– Sanitære fasiliteter		På hvert anlegg bør det være toaletter til utøvere, funksjonærer og publikum. Det skal være toaletter for begge kjønn som er tydelig merket og i god stand.
– Medisinsk beredskap		Båre og sanitetsmateriell bør være lett tilgjengelig
Tilrettelagt for vinterdrift	Ingen krav dersom det ikke vinterdriftes.	
Tilrettelagt for andre idretter *– Amerikanske fotball* *– Rugby* *– Landhockey*	Ingen krav.	
Tribune	Dersom det er tribuner på anlegget så skal disse være byggteknisk godkjent. Godkjente myndigheter skal ha fastsatt maksimalt antall tilskuere, samt at andre sikkerhetsmessige forhold er kontrollert og ivaretatt.	

Kvalitetsstandard 4.C

– Breddefotballreglement

– NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelser

– Kunstgressboka

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Skal være i henhold til NFFs spilleregler for voksen-, ungdoms- og barnefotball: <u>11er senior/ aldersbestemt</u>	

	Anbefalt 60-68m x 100-105m (Minimum 45m x 90m, maksimum 90m x 120m) <u>Små baner</u> 9er: Anbefalt 48-50m x 60-72m 7er: Anbefalt 30m x 50m (Minimum 20m x 40m, maksimum 40m x 60m). 5er: Anbefalt 20m x 30m (Minimum 15m x 30m, maksimum 20m x 40m).	
Spilleunderlaget	Skal være godkjent i henhold til norske krav satt av NFF/KUD ved nyetablering eller rehabilitering. Banen må ikke ha løse felter, glipper i sømmene eller hull som gjør overflaten farlig for utøverne.	Kunstgresset bør være av høy kvalitet som er designet for å tåle slitasje og flest mulig brukertimer. Gjennomsnittlig fri stråhøyde bør være 15mm og skal ikke overstige 20mm
Flomlys	I henhold til norsk standard EN 12193 fotball belysningsklasse II: Horisontal belysningsstyrke >200 lux Jevnhet Emin/Emid >0,60 Maksimalt blendingstall – GR 50 Fargetemperatur >4000K Fargegjengivelse >Ra 65	Det bør også kunne benyttes på et lavere trinn for trening (minimum 100 lux).
Ballfangernett		På 11er baner bør det være plassert ballfangernett bak hvert mål med lengde på minimum 40 m og høyde på minimum 5 m. Stolper med 5-9 m mellomrom plasseres utenfor sikkerhetssone, minimum 5 m bak mållinjen. Ballfangernett bør også settes opp der det kreves for å beskytte bakenforliggende områder og for å hindre ballen i å forlate banen på utsatte steder.
Begrenset adgang		Det bør være et gjerde med minimum 1m høyde utenfor sikkerhetssonene rundt hele banen.
HC fasiliteter	Anlegget skal ha innretninger som gjør det mulig for funksjonshemmede og rullestolbrukere å overvære aktiviteter uten unødig ubeleilighet for seg selv eller andre. Anlegget med tilhørende bygg skal være universelt utformet i henhold til krav i TEK10 (Byggteknisk forskrift)	
Sanitære fasiliteter	På hvert anlegg skal det være toaletter til utøvere. Det skal være toaletter for	

	begge kjønn som er tydelig merket og i god stand.	

KVALITETSSTANDARD 4.D

– Breddefotballreglement

– NFFs sikkerhets- og arrangementsbestemmelser

– Kunstgressboka

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Skal være i henhold til NFFs spilleregler for voksen-, ungdoms- og barnefotball: <u>11er senior/ aldersbestemt</u> Anbefalt 60-68m x 100-105m (Minimum 45m x 90m, maksimum 90m x 120m) <u>Små baner</u> 9er: Anbefalt 48-50m x 60-72m 7er: Anbefalt 30m x 50m (Minimum 20m x 40m, maksimum 40m x 60m). 5er: Anbefalt 20m x 30m (Minimum 15m x 30m, maksimum 20m x 40m).	
Spilleunderlaget	Skal være godkjent i henhold til norske krav satt av NFF/KUD ved nyetablering eller rehabilitering. Banen må ikke ha løse felter, glipper i sømmene eller hull som gjør overflaten farlig for utøverne.	Kunstgresset bør være av høy kvalitet som er designet for å tåle slitasje og flest mulig brukertimer. Gjennomsnittlig fri stråhøyde bør være 15mm og skal ikke overstige 20mm
Flomlys	I henhold til norsk standard EN 12193 fotball belysningsklasse II: Horisontal belysningsstyrke >200 lux Jevnhet Emin/Emid >0,60 Maksimalt blendingstall – GR 50 Fargetemperatur >4000K Fargegjengivelse >Ra 65	Det bør også kunne benyttes på et lavere trinn for trening (minimum 100 lux).
Ballfangernett		På 11er baner bør det være plassert ballfangernett bak hvert mål med lengde på minimum 40 m og høyde på minimum 5 m. Stolper med 5-9 m mellomrom plasseres utenfor sikkerhetssone, minimum 5 m bak mållinjen. Ballfangernett bør også settes opp der det kreves for å beskytte bakenforliggende områder og for å

		hindre ballen i å forlate banen på utsatte steder.
Begrenset adgang		Det bør være et gjerde med minimum 1m høyde utenfor sikkerhetssonene rundt hele banen.
HC fasiliteter	Anlegget skal ha innretninger som gjør det mulig for funksjonshemmede og rullestolbrukere å overvære aktiviteter uten unødig ubeleilighet for seg selv eller andre. Anlegget med tilhørende bygg skal være universelt utformet i henhold til krav i TEK10 (Byggteknisk forskrift)	

KVALITETSSTANDARD 5.A

– *Nærmiljøanlegg*

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse		Bør være i henhold til NFFs spilleregler for voksen-, ungdoms- og barnefotball: <u>11er senior/ aldersbestemt</u> Anbefalt 60-68m x 100-105m (Minimum 45m x 90m, maksimum 90m x 120m) <u>Små baner</u> 9er: Anbefalt 48-50m x 60-72m 7er: Anbefalt 30m x 50m (Minimum 20m x 40m, maksimum 40m x 60m). 5er: Anbefalt 20m x 30m (Minimum 15m x 30m, maksimum 20m x 40m).
Spilleunderlaget	Kunstgress som ikke er i henhold til norske krav satt av NFF/KUD ved nyetablering eller rehabilitering. Banen må ikke ha løse felter, glipper i sømmene eller hull som gjør overflaten farlig for utøverne.	

KVALITETSSTANDARD 5.B

– *Gammelt kunstgress lagt på grus*

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse		Skal være i henhold til NFFs spilleregler for voksen-, ungdoms- og barnefotball:

		<u>11er senior/ aldersbestemt</u> Anbefalt 60-68m x 100-105m (Minimum 45m x 90m, maksimum 90m x 120m) Små baner 9er: Anbefalt 48-50m x 60-72m 7er: Anbefalt 30m x 50m (Minimum 20m x 40m, maksimum 40m x 60m). 5er: Anbefalt 20m x 30m (Minimum 15m x 30m, maksimum 20m x 40m).
Spilleunderlaget	Kunstgress som ikke er i henhold til norske krav satt av NFF/KUD ved nyetablering eller rehabilitering. Banen må ikke ha løse felter, glipper i sømmene eller hull som gjør overflaten farlig for utøverne.	

FRIIDRETTSANLEGG

Kvalitetsstandarden tar utgangspunkt i banemål og tekniske krav i henhold til Kulturdepartementets veileder: Målbok for idrettsanlegg. Kvalitetsstandarden er utarbeidet med innspill fra Oslo og Akershus friidrettskrets og anleggsutvalget i NFIF. Kravene som er satt i de ulike kategoriene tar utgangspunkt i hvilke krav som stilles for gjennomføring av konkurranser internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt, samt rekruttering (må-krav). I tillegg følger det også anbefalinger som bør vurderes, da dette kan bidra til å gi et bedre idrettstilbud til byens innbyggere (bør-krav).

KATEGORIINNDELING AV STANDARDER

UTE/INNE	KATEGORI	MERKNAD	NIVÅ
Utendørs	A: Mesterskapsarena Naturgress 6 rundbaner eller flere	A1: Med overdekket tribune. Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard. Tilrettelagt for alle øvelser. A2: Uten overdekket tribune A3: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard. Med/uten overdekket tribune.	Ønskelig med overdekket tribune på Hovedmesterskap friidrett for VIP og presse
	B: Ordinært anlegg. Naturgress 6 rundbaner eller flere	B1: Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard. Tilrettelagt for alle øvelser. B2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard.	B1: Nasjonal standard. Kan fremdeles ha Hovedmesterskap. Krav for kretsmesterskap. B2: Alle ordinære konkurranser som kan arrangeres innenfor konkurransereglene.
	C: Ordinært anlegg Kunstgress eller grus 6 rundbaner eller flere	C1: Komplett utstyrt og tilfredsstillende standard. Tilrettelagt for alle kastøvelser med unntak av spyd.	C1 og C2: Alle ordinære konkurranser som kan arrangeres innenfor konkurransereglene.

		C2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard.	
	D: Delanlegg	D1: Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard. D2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard.	Rekrutteringsanlegg. Kan brukes til konkurranse der enkeltøvelsers regler er tilfredsstilt.
	E: Friplassen	E1: Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard. E2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard.	Rekrutteringsanlegg. Kan brukes til konkurranse der enkeltøvelsers regler er tilfredsstilt.
Innendørs	F: Friidrettshall	F1: 200 meter bane med doserte svinger. 6 rundbaner. F2: 200 meter bane med doserte svinger. Mindre enn 6 rundbaner.	F1: Internasjonal innendørsbane F2: Ordinært innendørsanlegg
	G: Kombihall	G1: 200 meter bane med doserte svinger. G2: Rundbane med flate svinger eller uten rundbane. G3: Sprintstriper og andre småflater. Permanente og løse. G4: Friidrettsdekke inne	G1, G2 og G3: Ikke moderne friidrettsdekke G4: Treningsområde

KVALITETSSTANDARD A:

MESTERSKAPSARENA

A1: Med overdekket tribune
A2: Uten overdekket tribune
Internasjonal standard[1]

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Internasjonal standard	
Underlaget	Internasjonal standard Polyurethan-dekke Naturgress	
Merking	Internasjonal standard merking + nasjonal merking (60m, 300m, 1500m hinder, nasjonale hekkemerker for barn og unge)	Eventuelle lokale ønsker (40m, 80m, 4x60m stafett, merking også for alternativ målstrek i motsatt ende av banen)

[1] Det internasjonale friidrettsforbundets (IAAF) anleggskrav
IAAFs konkurranseregler

Utstyr	Utstyr må tilfredsstille IAAFs konkurranseregler	Utstyr bør ha IAAF-sertifikat
Flomlys	TV 1000 lux. Internasjonale og nasjonale konkurranser: 500 lux. Trening: 75 lux.	
Garderobe for utøvere	Kulturdepartementets krav	Fordel med låsbare skap
Begrenset adgang	Minimumsavstand 50 cm fra aktivitet med glattside mot aktivitet, ellers 1m. (Gjerde i standard gjerdehøyde)	1m, glattside mot aktivitet.
Klokke (løpende tid)		1 stk, helst 2 stk.
Øvelsestavler *(Antall etter maksimalt antall samtidige øvelsessteder. A,B,C =5)*	Manuelle	Digitale
Tribuner	1000 A1: Overdekning for 50	2000 A1: Overdekning for 200 A2: Overdekning for 100
HC fasiliteter	Universell utforming	
Mediefasiliteter	A1: Trådløst nettverk med kapasitet for overføring av foto A2: Trådløst nettverk	
Medisinsk beredskap	Fasiliteter for hjelpekorps. Lokaler for anti-doping i henhold til Anti-doping Norges retningslinjer.	
Parkering for aktører		40 funksjonærer. Fordel med parkering også for deltager/trener.
Lydanlegg	Tilstrekkelig kraftig og pålitelig høyttaleranlegg slik at utøvere og publikum kan høre over hele anlegget alt som kommuniseres gjennom systemet.	
Sanitæranlegg	Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask utenom garderober.	
Speakerrom	Tilpasset minimum 3 personer.	
Tidtakingsrom	Tilpasset utstyr og 2 personer.	1 stk godkjent tidtakingsutstyr for friidrett, permanent brakett for feste, beskyttelse for vær og vind.
Sekretariat	Tilpasset 4 personer og plass for utstyr, f.eks kopimaskin	
Kommentatorplasser	A1: Kommentatorplasser for TV i henhold til NRKs standard.	

KVALITETSSTANDARD B:

ORDINÆRT ANLEGG

B1: Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard. Tilrettelagt for alle øvelser.

B2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard.

Nasjonal standard

Kretsmesterskap

Alle øvelser som kan arrangeres innenfor konkurransereglene

Naturgress

6 rundbaner eller flere

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Internasjonal standard	
Underlaget	Internasjonal standard Polyurethan-dekke	
Merking	Internasjonal standard merking + nasjonal merking (60m, 300m, 1500m hinder, nasjonale hekkemerker for barn og unge)	Eventuelle lokale ønsker (40m, 80m, 4x60m stafett, merking også for alternativ målstrek i motsatt ende av banen)
Utstyr	Utstyr må tilfredsstille IAAFs konkurranseregler	B1: Komplett utstyrt slik at alle øvelser kan gjennomføres. (Kunstgress/grus: Ekstra kastbane? Nettløsning kunstgress for økt sambruk?)
Flomlys	Trening: 75 lux.	TV 1000 lux. Internasjonale og nasjonale konkurranser: 500 lux.
Garderobe for utøvere	Kulturdepartementets krav	Fordel med låsbare skap
Begrenset adgang	Minimumsavstand 50 cm fra aktivitet med glattside mot aktivitet, ellers 1m. (Gjerde i standard gjerdehøyde)	1m, glattside mot aktivitet.
Klokke (løpende tid)		1 stk, helst 2 stk.
Øvelsestavler *(Antall etter maksimalt antall samtidige øvelsessteder. A,B,C =5)*	Manuelle	Digitale
Tribuner	500	
HC fasiliteter	Universell utforming	
Medisinsk beredskap	Fasiliteter for hjelpekorps.	
Lydanlegg	Tilstrekkelig kraftig og pålitelig høyttaleranlegg slik at utøvere og publikum kan høre over hele anlegget alt som kommuniseres gjennom systemet.	
Sanitæranlegg	Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask utenom garderober.	

Speakerrom	Tilpasset minimum 3 personer.	
Tidtakingsrom	Tilpasset utstyr og 2 personer.	1 stk godkjent tidtakingsutstyr for friidrett, permanent brakett for feste, beskyttelse for vær og vind.

KVALITETSSTANDARD C:

ORDINÆRT ANLEGG

C1: Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard.
Tilrettelagt for kastøvelser med unntak av spyd.

C2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard.

Alle øvelser som kan arrangeres innenfor konkurransereglene

Kunstgress eller grus

6 rundbaner eller flere

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Internasjonal standard	
Underlaget	Internasjonal standard Polyurethan-dekke	
Merking	Internasjonal standard merking + nasjonal merking (60m, 300m, 1500m hinder, nasjonale hekkemerker for barn og unge)	Eventuelle lokale ønsker (40m, 80m, 4x60m stafett, merking også for alternativ målstrek i motsatt ende av banen)
Utstyr	Utstyr må tilfredsstille IAAFs konkurranseregler	
Flomlys	Trening: 75 lux.	TV 1000 lux. Internasjonale og nasjonale konkurranser: 500 lux.
Garderobe for utøvere	Kulturdepartementets krav	Fordel med låsbare skap
Begrenset adgang	Minimumsavstand 50 cm fra aktivitet med glattside mot aktivitet, ellers 1m. (Gjerde i standard gjerdehøyde)	1m, glattside mot aktivitet.
Klokke (løpende tid)		1 stk, helst 2 stk.
Øvelsestavler *(Antall etter maksimalt antall samtidige øvelsessteder. A,B,C =5)*	Manuelle	Digitale
Tribuner	200	
HC fasiliteter	Universell utforming	
Medisinsk beredskap	Fasiliteter for hjelpekorps.	
Lydanlegg		Tilstrekkelig kraftig og pålitelig høyttaleranlegg slik at utøvere og publikum kan høre over hele anlegget alt som kommuniseres gjennom systemet.
Sanitæranlegg	Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask utenom garderober.	

Tidtakingsrom	Tilpasset utstyr og 2 personer.	1 stk godkjent tidtakingsutstyr for friidrett, permanent brakett for feste, beskyttelse for vær og vind.

KVALITETSSTANDARD D:

DELANLEGG

D1: Komplett utstyrt. Tilfredsstillende standard

D2: Delvis utstyrt, eller ikke tilfredsstillende standard

Alle øvelser som kan arrangeres innenfor konkurransereglene

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Underlaget		Internasjonal standard
Merking		Internasjonal standard
Utstyr		Utstyr bør tilfredsstille IAAFs konkurranseregler
Flomlys		75 lux
Sanitæranlegg		Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask

KVALITETSSTANDARD E:

FRIPLASSEN[2]

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Ca. 42m x 65m	
Underlaget	Internasjonal standard Polyurethan-dekke	
Øvelser	4 rundbaner, 6 baner for 60 m sprint og hekk med stoppfelt, 2 lengdegroper, 2 høydematter og kulesektor	Det bør etableres aktivitetsanlegg utover dette hvor koordinasjon og balanse utfordres, eksempelvis turnrelatert utstyr eller minibandybane med vant og mål
Merking	Internasjonal standard	
Utstyr	Utstyr må tilfredsstille IAAFs konkurranseregler	

[2] Banen bygges opp og merkes med 4 rundbane, hvor en langside forlenges for sprint og hekk opp til 60m med start og stoppfelt. Her bør det merkes for 6 baner. På motsatt side er det naturlig at tilløp og lengdegroper legges, med en grop i hver ende for parallell aktivitet. Det etableres gjerne 2 lengdegroper og 2 områder for høydematter, for å bedre kapasitet ved trening og arrangementer.

I tilknytting til anlegget, i utkant bør det etableres kulesektor med grus og støpt kastring. Det kan/bør etableres aktivitets-anlegg utover dette, hvor koordinasjon og mestrings følelser kan utfordres. Eksempelvis multitreningsapparat, balansebommer, turnrelatert utstyr eller minibandybane med vant og mål. Fra friidrettens ståsted er det viktig at aktivitetsanlegg ikke setter begrensninger eller tar for mye plass i forhold til basisøvelsene i friidrett. (Informasjonen er innhentet fra Oslo og Akershus friidrettskrets v/Stian Andersen).

Flomlys	Trening: 75 lux.	
Begrenset adgang	Minimumsavstand 50 cm fra aktivitet med glattside mot aktivitet, ellers 1m. (Gjerde i standard gjerdehøyde)	1m, glattside mot aktivitet.
Garderobe for utøvere	Kulturdepartementets krav	Fordel med låsbare skap
Klokke løpende tid		1 stk, helst 2 stk.
Øvelsestavler *(Antall etter maksimalt antall samtidige øvelsessteder)*	Manuelle	Digitale
HC fasiliteter	Universell utforming	
Medisinsk beredskap	Fasiliteter for hjelpekorps.	
Sanitæranlegg	Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask utenom garderober.	

KVALITETSSTANDARD F:

FRIIDRETTSHALL

F1: 200 meter bane med doserte svinger. 6 rundbaner.

F2: 200 meter bane med doserte svinger. Mindre enn 6 rundbaner.

FUNKSJON	**MÅ-KRAV**	**BØR-KRAV**
Banestørrelse	Internasjonal standard	
Underlaget	Internasjonal standard Naturgress Polyurethan-dekke	
Merking	Internasjonal standard	+ «norske øvelser»?
Utstyr	Utstyr må tilfredsstille IAAFs konkurranseregler	
Belysning	TV 1000 lux. Internasjonale og nasjonale konkurranser: 500 lux. Trening: 75 lux.	
Garderobe for utøvere	Kulturdepartementets krav	Fordel med låsbare skap
Begrenset adgang	Minimumsavstand 50 cm fra aktivitet med glattside mot aktivitet, ellers 1m. (Gjerde i standard gjerdehøyde)	1m, glattside mot aktivitet.
Klokke løpende tid		1 stk, helst 2 stk.
Øvelsestavler *(Antall etter maksimalt antall samtidige øvelsessteder. A,B,C =5)*	Manuelle	Digitale
Tribuner	200	1000
HC fasiliteter	Universell utforming	
Mediefasiliteter	F1: Trådløst nettverk med kapasitet for overføring av foto	
Medisinsk beredskap	Fasiliteter for hjelpekorps.	

	Lokaler for anti-doping i henhold til Anti-doping Norges retningslinjer.	
Parkering for aktører		40 funksjonærer. Fordel med parkering også for deltager/trener
Lydanlegg	Tilstrekkelig kraftig og pålitelig høyttaleranlegg slik at utøvere og publikum kan høre over hele anlegget alt som kommuniseres gjennom systemet.	
Sanitæranlegg	Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask utenom garderober.	
Speakerrom	Tilpasset minimum 3 personer.	
Tidtakingsrom	Tilpasset utstyr og 2 personer.	1 stk godkjent tidtakingsutstyr for friidrett, permanent brakett for feste, beskyttelse for vær og vind.
Sekretariat	Tilpasset 4 personer og plass for utstyr, f.eks kopimaskin	
Kommentatorplasser	F1: Kommentatorplasser for TV i henhold til NRKs standard.	

KVALITETSSTANDARD G:

KOMBIHALL

G1: 200 meter bane med doserte svinger.

G2: Rundbane med flate svinger eller uten rundbane.

G3: Sprintstriper og andre småflater. Permanente og løse.

G4: Friidrettsdekke inne

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Banestørrelse	Internasjonal standard	
Underlaget	G4: Polyurethan-dekke	
Merking	Internasjonal standard	
Utstyr	Utstyr må tilfredsstille IAAFs konkurranseregler	
Belysning	TV 1000 lux. Internasjonale og nasjonale konkurranser: 500 lux. Trening: 75 lux.	
Begrenset adgang	Minimumsavstand 50 cm fra aktivitet med glattside mot aktivitet, ellers 1m. (Gjerde i standard gjerdehøyde)	1m, glattside mot aktivitet.
Garderobe for utøvere	Kulturdepartementets krav	Fordel med låsbare skap
Klokke løpende tid		1 stk, helst 2 stk.
Øvelsestavler	Manuelle	Digitale

(Antall etter maksimalt antall samtidige øvelsessteder. A,B,C =5)		
HC fasiliteter	Universell utforming	
Medisinsk beredskap	Fasiliteter for hjelpekorps.	
Sanitæranlegg	Toalettfasiliteter, samt mulighet for håndvask utenom garderober	

SANDBANER

Sandbanene deles inn i fire kategorier, med fire forskjellige nivåer. Standarden er utarbeidet i samarbeid med Norges Volleyballforbund (NVBF). NVBF har ingen tradisjon for oppsett av "må-krav" for andre anlegg enn de som bygges til internasjonale konkurranser, men standardene som presenteres her kan stå som indikator og mål for oppgradering, samt fungere som en rettesnor ved etablering av nye anlegg.

KATEGORI	NIVÅ
Kvalitetsstandard 1	Internasjonale mesterskap
Kvalitetsstandard 2	Nasjonale mesterskap og Norgestour
Kvalitetsstandard 3	Klubbanlegg, regionstour
Kvalitetsstandard 4	Nærmiljøanlegg

KVALITETSSTANDARD 1

Denne kvalitetsstandarden er kun oppnåelig for midlertidige anlegg som bygges ifm. store, nasjonale og internasjonale kamper og mesterskap som f.eks. OL, VM, EM, World Tour, Continental Tour og NM. Anleggene skal følge kravene i den offisielle regelboken for sandvolleyball fra Det internasjonale volleyballforbundet (FIVB). Som følge av at disse anleggene ikke bygges som permanente anlegg, vil ikke de ulike kravene bli oppstilt her.

KVALITETSSTANDARD 2

Norgestour er den høyeste nasjonale sandvolleyserien i Norge. Turneringene som spilles på disse banene leder fram til NM-finalene, som spilles på midlertidige anlegg som beskrevet ovenfor.

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Banestørrelse	Banen har 16 x 8 meter spilleflate. Sikkerhetssone på min. 3 meter bak banen og 2 meter fra sidelinjene kommer i tillegg. Fri høyde over banen min. 7 meter.	Sikkerhetssonen på kantene bør være 5 meter, og det bør være 12,5 meter fri høyde over banen.
Sandkvalitet	Rund eller avrundet partikkelform minimalt med fine partikler, maks 2 % mindre enn 0,1 mm minimalt med grove partikler, maks 5 % større enn 1,0 mm min. 85 % av sandmengden skal være mellom 0,2 og 0,5 mm ingen kalk eller organiske emner beige eller gråhvit farge dreneringsevne: <400 mm/h	Min. 40 cm dyp. Sanden bør siktes til akseptabel korning, ikke for grov og fri for steiner og farlige partikler. Sanden skal heller ikke være for finkornet slik at den støver og kleber seg til huden. Det anbefales å ha en presenning klar til å dekke spilleflaten i tilfelle nedbør.

Banemerking/linjer	To sidelinjer og to endelinjer som markerer banen i kontrastfarge som skiller seg fra sanden, plassert innenfor dimensjonene til spilleflaten. Linjene skal være 5 cm. brede, av et holdbart materiale og eventuelle ankre skal være av et mykt, fleksibelt materiale.	
Flomlys	Lysanlegget skal være på min. 200 lux.	Lyset på spilleflaten bør være mellom 1000 1500 lux målt 1 meter over spilleflaten.
Nett og stolper	Nettet skal være 1 x 8 meter, Skal fra toppen av nettet og ned til sanden måle 2,34 meter for menn og 2,24 meter for kvinner. For aldersbestemt klasser: 16 år og under 2,24 m. 14 år og under 2,12 m. 12 år og under 2,00 m. Nettet skal være 8,5 meter langt og 1 meter bredt. Maskene skal måle 10 kvadratcentimeter. Stolpene skal være 2,55 meter høye og justerbare, og plasseres 0,70 til 1, 00 meter på utsiden av hver sidelinjne. Stoplene skal være runde, polstrede og festet til bakken uten wire. Det skal være ballfangernett på alle sider av banen.	I bunnen og på toppen av nettet bør det være 7-10 cm brede horisontale bånd, sydd fast i nettets fulle lengde, på begge sider av nettet. Reklame kan bli printet på båndene, så lenge reklamen følger retningslinjene til FIVB. To 5 cm. brede og 1 meter lange, flerfargede bånd, festes vertikalt til nettet og plasseres direkte over sidelinjene. En antenne på 1,80 meter og 10 mm diameter skal festes på ytterkanten på hver side av båndet.
Antall baner	Det skal være min. 4 baner av denne standarden i direkte tilknytning til hverandre, dog med skille mellom banene.	
Klubbhus	Anlegget skal ha klubbhus/servicebygg med: Garderobe (med HC-fasiliteter) Sanitære fasiliteter for hvert kjønn og ha innretninger som gjør det mulig for funksjonshemmede og rullestolbrukere å overvære aktiviteter uten ubeleilighet. Medisinsk utstyr: båre og sanitetsmateriell må være lett tilgjengelig. Lagerrom for idrettsmateriell og annet nødvendig utstyr	
Tribuner		Dersom det er tribuner på anlegget, skal disse være byggteknisk godkjent. Godkjenningsmyndighetene skal ha fastsatt maksimalt antall tilskuere, samt at andre sikkerhetsmessige forhold er kontrollert og ivaretatt.
Stadionur/ resultattavle	Anlegget skal ha stadionur som viser spilletid og resultat. Det skal benyttes elektronisk kampskjema med livescore funksjonalitet. Dersom dette ikke er mulig, skal det benyttes internasjonale kampskjema. Hver bane skal ha skriveunderlag, penn og fløyte.	
Lydanlegg	Arenaen skal ha et tilfredsstillende høyttalersystem.	
Universell utforming	Anlegget med tilhørende bygg skal være universelt utformet i henhold til byggteknisk forskrift (TEK17).	

KVALITETSSTANDARD 3

Klubbanlegg klassifisert som «ordinære anlegg» i henhold til Kulturdepartementets bestemmelser, driftet av lokal klubb gjennom driftsavtale med kommunen.

Klassifiseringen gjør det mulig å dele brukstiden på anlegget mellom organisert og egenorganisert aktivitet. Driftsavtalen sørger for at driften av anlegget forankres hos brukerne, som igjen sikrer ansvarlig bruk av anlegget og mest mulig aktivitet. Et trenings- og konkurranseanlegg med denne standarden skal kunne benyttes for aktiviteter på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Banestørrelse	Banen har 16 x 8 meter spilleflate	Det bør være sikkerhetssone på minst 3 meter bak banen og 2 meter fra sidelinjene.
Sandkvalitet	Rund eller avrundet partikkelform minimalt med fine partikler, maks 2 % mindre enn 0,1 mm minimalt med grove partikler, maks 5 % større enn 1,0 mm min. 85 % av sandmengden skal være mellom 0,2 og 0,5 mm ingen kalk eller organiske emner beige eller gråhvit farge dreneringsevne: <400 mm/h	Hele banen, inkl. sikkerhetssonen, bør ha en sanddybde på min. 40 cm.
Banemerking/linjer	Banens ytterlinjer markeres med et bånd på bakken av en farge som tydelig skiller seg fra sandens farge.	Linjene bør være 5-8 cm. brede, av et holdbart materiale og eventuelle ankre skal være av et mykt, fleksibelt materiale.
Nett og stolper	Nettet skal være 1 x 8 meter, med horisontale bånd både øverst og nederst. Antenner benyttes i alle kamper. Netthøyden er 2,43 meter for menn og 2,24 for kvinner. Stolpene som nettet er festet til skal være avrundede og glatte. Konstruksjoner som kan innebære hindring skal ikke nyttes, og eventuelle konstruksjoner som kan innebære fare må polstres.	Nettstolpen bør stå 0,5 meter utenfor banen på hver side. Stolpene bør ha nettfester som gjør det mulig å endre netthøyden trinnløst. Nettoppsettet bør være permanent.
Antall baner	Det skal være min. 3 baner med denne standarden i direkte tilknytning til hverandre, dog med skille mellom banene.	
Klubbhus		Anlegget bør ha klubbhus/servicebygg med: Garderobe (med HC-fasiliteter) Sanitære fasiliteter for hvert kjønn og ha innretninger som gjør det mulig for funksjonshemmede og rullestolbrukere å overvære aktiviteter uten ubeleilighet.

		Medisinsk utstyr: båre og sanitetsmateriell må være lett tilgjengelig. Lagerrom for idrettsmateriell og annet nødvendig utstyr
Stadionur/ *Resultattavle*	Anlegget skal ha godt synlige poengtavler på alle baner.	Hver bane bør ha skriveunderlag, penn og fløyte.
Lydanlegg		Arenaen bør i kampsituasjon ha et tilfredsstillende høyttalersystem.
Universell utforming	Anlegget skal på lik linje med andre anlegg for idrett og fysisk aktivitet utformes etter prinsippene for universell utforming og i henhold til byggeteknisk forskrift (TEK17).	

KVALITETSSTANDARD 4

Med nærmiljøanlegg menes anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet, hovedsakelig beliggende i tilknytning til bo- og/eller oppholdsområder. Ved nærmiljøanlegg er det ikke anledning til å sette opp organiserte treningstider, terminfestede kamper eller aktiviteter.

FUNKSJON	**MÅ-KRAV**	**TILLEGGSKRAV**
Banestørrelse	Banen har 16 x 8 meter spilleflate.	Det anbefales at størrelsen på sikkerhetssonene er lik som for konkurransebanene.
Sandkvalitet	Sanden må være jevnt fordelt, så flat som mulig og fri for steiner, skjell og annet som kan føre til at spillerne får kutt eller skader. Kvalitet og sammensetning (kornform og gradering) er avgjørende for spillegleden, og korningsgraden er sentral; skal ikke være et «rivjern» mot knær og albuer nær en faller og kaster seg i sanden. Sanden må ikke pakke seg, blåse bort eller demme opp vann.	Krav som bør stilles til sandkvaliteten: rund eller avrundet partikkelform minimalt med fine partikler, maks 2 % mindre enn 0,1 mm minimalt med grove partikler, maks 5 % større enn 1,0 mm min. 85 % av sandmengden skal være mellom 0,2 og 0,5 mm ingen kalk eller organiske emner beige eller gråhvit farge dreneringsevne: <400 mm/h
Banemerking/linjer	Banens ytterlinjer markeres med et bånd på bakken av en farge som tydelig skiller seg fra sandens farge.	Linjene bør være 5-8 cm. brede, av et holdbart materiale og eventuelle ankre skal være av et mykt, fleksibelt materiale.
Nett og stolper	Nettet skal være 1 x 8 meter, med horisontale bånd både øverst og nederst. Antenner benyttes i alle kamper. Netthøyden er 2,43 meter for menn og 2,24 for kvinner. Stolpene som nettet er festet til skal være avrundede og glatte. Konstruksjoner som kan innebære hindring skal ikke nyttes, og eventuelle	Nettstolpen bør stå 0,5 meter utenfor banen på hver side. Stolpene bør ha nettfester som gjør det mulig å endre netthøyden trinnløst. Nettoppsettet bør være permanent.

	konstruksjoner som kan innebære fare må polstres.	
Universell utforming	Anlegget skal på lik linje med andre anlegg for idrett og fysisk aktivitet utformes etter prinsippene for universell utforming og i henhold til byggeteknisk forskrift (TEK17).	

SMÅROM

Kvalitetsstandarden for småromsidrettene er utformet basert på Kulturdepartementets veiledere for kampidrett, dans og fekting. Felles for disse idrettene er at krav til arealer og funksjoner er ganske like. Med god planlegging kan rom innredes for vekselvis bruk, eller innredes spesielt for én idrett. Arealene for småromsidrettene inviterer til flerbruk, da de kan ominnredes fra en aktivitet til en annen med forholdsvis enkle grep.

KVALITETSSTANDARD 1

Dette er anlegg med spesialtilpassede rom/lokaler som til sammen utgjør et «senter for småromsidretter». De enkelte rommene/lokalene er i hovedsak beregnet for én idrett, men senteret huser flere forskjellige idretter. Flere aktivitetsarealer øker antallet brukere av anlegget og sikrer god utnyttelse av anleggets fellesfunksjoner.

Idrettenes individuelle behov varierer imidlertid, og her er en oppstilling av hvilket areal som kreves for å tilfredsstille kravene i «kvalitetsstandard 1»:

Dans: en dansesal skal ha gulvflate på 250 m² og lengde på 20 meter.

Kampidrett: grener som foregår på matter og i ring som er kvadratiske, 12 x 12 meter. Et rom med to matter trenger 300 m².

Fekting: 430 m², fordelt på 18 meter lengde og 24 meter bredde. Gir plass til 8 pister (baner) og 16 samtidige fektere.

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Gulv	Flateelastisk gulv, f.eks. sportsparkett. De som skal benytte lokalet skal være med på utarbeidelsen av kravspesifikasjonen.	For idretter som ikke benytter faste matter anbefales gulvvarme. Det er viktig at temperaturen på gulvnivå kan reguleres presist slik at man unngår skader.
Takhøyde	4 meter fri takhøyde.	Enkelte dansegrener bør ha inntil 11 meter fri takhøyde.
Vegger	God kontrast mellom vegger og tak og det er viktig med god akustikk og lydisolering. Minimum én av veggene skal være speilvegg.	Vegger bør ha nøytrale farger med matt overflate og forholdsvis lav refleksjonsflate.
Matter	De ulike *kampidrettene* har behov for ulik tykkelse, hardhet og størrelse på matter. I *fekting* består konkurranseområdet av et finvevet teppe av kobbertråd eller annet egnet materiale som er elektrisk ledende. Noen *dansegrener* krever et toppbelegg, dansematte, spesielt tilpasset formålet.	I det omfang det er mulig, anbefales det å vurdere utrullbare matter. *Kampidrett* bør ha permanente matter og *dans* bør ha permanent toppbelegg. *Fekting* bør ha permanent oppmerket og tilpasset konkurranseområde.

Belysning	Lysanlegg dimensjoneres i henhold til norsk standard for idrettsbelysning (NS-EN 12193) og det henvises til denne for nærmere detaljer. Viktig med god belysning og avskjerming fra sterke lyskilder. Det skal ikke være få og sterke lyskilder, lysrør er å foretrekke. Det er viktig at blending unngås.	For nye anlegg for breddeaktivitet kreves det en lysstyrke med bruksverdi på minst 500 lux og jevnhet 0,7 målt 1 meter over gulvet. Bør gi optimalt blendingsfritt lys både horisontalt og vertikalt og kunne reguleres trinnvis etter behov. Armaturer bør plasseres i hallens lengderetning, men ikke i hallens midtakse.
Ventilasjon	Selvregulerende etter C02-mengden i lokalet. Ventilasjonsanlegg skal ha balanserte luftmengder for tilluft og avtrekk og varmegjenvinner.	Det anbefales å installere et automatikkanlegg med sentral driftskontroll (SD-anlegg) for VVS-anleggene. Disse bør regulere og overvåke sanitæranlegg, varmeanlegg, luftbehandlingsanlegg og eventuelt luftkjølingsanlegg. Anlegget bør også omfatte lysstyring, særlig i idrettslokalene, nødlys og adgangskontroll.
Lager	Idrettene er avhengige av forskjellig utstyr. Det skal være effektiv lagring av og tilgang til utstyr og store elementer som flyttes ut og inn. Lagerrom skal utformes slik at utstyr kan transporteres hurtig inn og ut. Det skal være eget/låsbare skap for hver klubb/særidretts redskaper og utstyr, og egne, låsbare rom for oppbevaring av spesielt kostbart utstyr.	Bør plasseres i den delen av anlegget hvor det største utstyret er planlagt benyttet. Behov for separate materialrom til f.eks. skole og idrettslag bør vurderes nøye. Rommene bør i tillegg ha: gulv i plan med hallen dybde 3–5 m høyde minimum 2,5 m, gjerne 2,8 m port, uten terskel, direkte mot hallen, åpning minimum 2,20 m, men gjerne i rommets fulle bredde.
Garderober	Tilpasset antall brukere av anlegget. Minimum to garderober, én for hvert kjønn, skal være tilpasset brukere i rullestol. Som en hovedregel bør det være to garderober med dusjrom til hver stor salenhet.	En garderobe bør ha et areal på ca. 1,2 m² pr. samtidige brukere, og bør ikke være mindre enn 20 m². Garderober er utsatt for stor slitasje og bør utføres av robuste materialer som krever lite vedlikehold og som gir enkelt renhold.
Oppholdsrom	For ledsagere og klubbmedlemmer. Klubblokaler.	Tribuner og kiosk er en viktig del av idrettens aktivitet ifm. arrangementer og bør vurderes. Sosialromfunksjon (100 m²).
Universell utforming	De fysiske omgivelsene skal utformes på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker på en likestilt måte, inkludert personer med nedsatt bevegelse, syn, hørsel, forståelse, samt nedsatt toleranse for forurensning og allergifremkallende stoffer. Anlegget skal være universelt utformet i henhold til byggteknisk forskrift (TEK17).	
Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning	Ved nybygg, rehabilitering og ombygging skal planene for anlegget ha idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning før byggestart. Dette skal sikre behovsriktige og gode, idrettsfunksjonelle anlegg.	

KVALITETSSTANDARD 2

Dette er anlegg med ett eller flere aktivitetsarealer for småromsidrettene. Størrelsen på rommene varierer, men med forholdsvis enkle midler kan de ominnredes fra én aktivitet til en annen. Anlegget/rommene kan være et mindre tilbygg som enten er koblet på eller bygget inn i et anlegg, men det er altså egne rom/arealer for småromsidrettene. Basisfasilitetene sambrukes med det eksisterende bygget og graden av sambruk er derfor stor.

FUNKSJON	MÅ-KRAV	BØR-KRAV
Arealbehov	100 m²	250 – 500 m²
Gulv	Flateelastisk gulv, f.eks. sportsparkett. De som skal benytte lokalet skal være med på utarbeidelsen av kravspesifikasjonen.	Plassering av festepunkt for fast utstyr må planlegges i god tid i samarbeid med diverse brukergrupper.
Takhøyde	2,70 meter fri takhøyde.	4,5 meter fri takhøyde.
Vegger	God kontrast mellom vegger og tak og det er viktig med god akustikk og lydisolering. Minimum én av veggene skal være speilvegg.	Enkelte idretter har behov for rolige omgivelser og lyddemping under trening og konkurranse. En vurdering av etterklangstid og lydisolasjon mellom aktivitetsflater bør vurderes i en kravspesifikasjon.
Matter	Tilpasset de idrettene som skal bruke anlegget.	De ulike *kampidrettene* har behov for ulik tykkelse, hardhet og størrelse på mattene. I *fekting* består konkurranseområdet av et finvevet teppe av kobbertråd eller annet egnet materiale som er elektrisk ledende. Noen *dansegrener* krever et toppbelegg, dansematte, spesielt tilpasset formålet.
Belysning	Lysanlegg dimensjoneres i henhold til norsk standard for idrettsbelysning (NS-EN 12193) og det henvises til denne for nærmere detaljer.	Det bør være lysrør som for å sikre god belysning og avskjerming fra sterke lyskilder. Dagslys er ønskelig for trivsel og for å kunne redusere energiforbruket for lysanlegget i perioder hvor dette er mulig.
Ventilasjon	Selvregulerende etter C02-mengden i lokalet.	Ventilasjonsanlegg bør ha balanserte luftmengder for tilluft og avtrekk og varmegjenvinner.
Lager	Det må være et lagerrom pr. salenhet på minimum 30 m² tilpasset den eller de idretter som skal benytte anlegget. Rommene bør utformes slik at utstyret lett kan transporteres inn og ut.	Det bør være eget/låsbare skap for hver klubb/særidretts redskaper og utstyr, og egne, låsbare rom for oppbevaring av spesielt kostbart utstyr.
Garderober	Tilpasset antall brukere av anlegget. Minimum to garderober,	Som en hovedregel bør det være to garderober med dusjrom til hver stor salenhet.

	én for hvert kjønn, skal være tilpasset brukere i rullestol.	
Oppholdsrom	For ledsagere og klubbmedlemmer.	Klubblokaler med oppholdsrom og møterom.
Universell utforming	De fysiske omgivelsene skal utformes på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker på en likestilt måte, inkludert personer med nedsatt bevegelse, syn, hørsel, forståelse, samt nedsatt toleranse for forurensning og allergifremkallende stoffer. Anlegget skal være universelt utformet i henhold til byggteknisk forskrift (TEK17).	
Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning	Ved nybygg, rehabilitering og ombygging skal planene for anlegget ha idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning før byggestart. Dette skal sikre behovsriktige og gode, idrettsfunksjonelle anlegg.	

KVALITETSSTANDARD 3

Dette er anlegg med ett eller flere aktivitetsarealer for småromsidrettene. Størrelsen på rommene varierer, men med forholdsvis enkle midler kan de ominnredes fra én aktivitet til en annen. Anlegget/rommene kan være et mindre tilbygg som enten er koblet på eller bygget inn i et anlegg, men det er altså egne rom/arealer for småromsidrettene. Basisfasilitetene sambrukes med det eksisterende bygget og graden av sambruk er derfor stor.

FUNKSJON	**MÅ-KRAV**	**BØR-KRAV**
Arealbehov	100 m²	250 – 500 m²
Gulv	Skal være tilpasset idrettene som benytter lokalet. Gulvet må ha egenskaper som sikrer utøveren mot akutte skader og uheldige belastninger	Det bør være permanente matter for idrettene som krever dette og ellers oppmerking tilpasset de aktuelle idrettene.
Takhøyde	2,70 meter fri takhøyde.	4 meter fri takhøyde.
Vegger	Én av veggene skal være speilvegg.	Enkelte idretter har behov for rolige omgivelser og lyddemping under trening og konkurranse. En vurdering av etterklangstid og lydisolasjon mellom aktivitetsflater bør vurderes i en kravspesifikasjon.
Matter	Tilpasset de idrettene som skal bruke anlegget.	Bør være permanente for de ulike brukergruppene i anlegget.
Belysning	Lysanlegg dimensjoneres i henhold til norsk standard for idrettsbelysning (NS-EN 12193) og det henvises til denne for nærmere detaljer.	Det bør ikke være få og sterke lyskilder, lysrør er å foretrekke og for å sikre god belysning og avskjerming fra sterke lyskilder. Dagslys er ønskelig for trivsel og for å redusere energiforbruket for lysanlegget i perioder hvor dette er mulig.
Ventilasjon	Selvregulerende etter C02-mengden i lokalet.	Ventilasjonsanlegg bør ha balanserte luftmengder for tilluft og avtrekk og varmegjenvinner.
Lager	Lagerrom tilpasset den eller de idretter som skal benytte anlegget.	De rette tilpasningene og tilstrekkelig lagerkapasitet øker potensialet for sambruk.

Garderober	Det skal være én garderobe for hvert kjønn til hver salenhet.	Bør tilpasses antall brukere av anlegget.
Oppholdsrom	Ingen krav.	For ledsagere og klubbmedlemmer.
Universell utforming	De fysiske omgivelsene skal utformes på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker på en likestilt måte, inkludert personer med nedsatt bevegelse, syn, hørsel, forståelse, samt nedsatt toleranse for forurensning og allergifremkallende stoffer. Anlegget skal være universelt utformet i henhold til byggteknisk forskrift (TEK17).	
Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning	Ved nybygg, rehabilitering og ombygging skal planene for anlegget ha idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning før byggestart. Dette skal sikre behovsriktige og gode, idrettsfunksjonelle anlegg.	

KLUBBHUS OG GARDEROBEBYGG

Kategoriinndeling av standarder

KATEGORI	NIVÅ
Kvalitetsstandard 1 Det skal være to lagsgarderober direkte tilknyttet til spillebanen på minimum 50kvm.	**Eliteseriestandard** Klubbhus knyttet til stadion anlegg(Bislett)
Kvalitetsstandard 2 Klubbhus/garderobebygg skal i denne standarden har funksjoner som ivaretar arrangementer på høyt nivå. Det skal som klubbhus ivareta idrettens behov for sosiale møtepunkt. Klubbhuset skal inneha kontorer for klubbvirksomheten. Klubben med tilhørighet til anlegget skal ha mulighet til å oppbevare utstyr. Det skal være mulighet for salg av kioskvarer. Universell utforming skal ivaretas i hele anlegget.	Garderobebygg med dusj WC Klubbrom/kontor Minimum 4 garderober Dommergarderober. Universell utforming Kjøkken Lagerlokaler
Kvalitetsstandard 3 Det skal som klubbhus ivareta idrettens behov for sosiale møtepunkt Klubbhuset skal inneha kontorer for klubbvirksomheten. Klubben med tilhørighet til anlegget skal ha mulighet til å oppbevare utstyr. Det skal være mulighet for salg av kioskvarer.	Garderobebygg med dusj og WC klubbrom/kontor Kjøkken 1 toalett i hver garderobe. Lagerlokaler
Kvalitetsstandard 4 Det skal være mulighet for å skifte og dusje, samt toalettfasiliteter Klubben med tilhørighet til anlegget skal ha mulighet til å oppbevare utstyr	Garderobebygg med dusj og WC Lagerlokaler

TILSTANDSGRAD BASERT PÅ NS 3424:2012

TILSTANDSGRAD TG	BESKRIVELSE I NS 3424:2012 Tilstand i forhold til referansenivået	Spesifikk beskrivelse i forhold til bygg
TG 0	Ingen avvik	Det er ingen avviksmerknader
TG 1	Mindre eller moderate avvik	Som TG 0, men bygningen har slitasje uten at tiltak anses nødvendig?
TG 2	Vesentlige avvik	Bygningen har en feil, en skade (eller symptomer på skade) sterk slitasje eller nedsatt funksjon, og det er behov for tiltak eller hva?
TG 3	Store eller alvorlige avvik	Total funksjonssvikt. Bygningen fyller ikke lengre formålet eller- det er fare for liv og helse eller-det er akutt behov for tiltak (strakstiltak) eller- det er avvik fra lover eller forskrifter som gjelder for den aktuelle bygningsdelen eller byggverket.
TGIU (Ikke undersøkt)	Ikke undersøkt	TGIU skal kun brukes unntaksvis. Eksempler kan være snødekket tak og krypekjeller uten inspeksjonsmuligheter på undersøkelsestidspunkt. Dersom TGIUU omfatter særlig fuktutsatte konstruksjoner, skal dette angis særskilt.

SKATEANLEGG

Det foreligger ingen nasjonale eller internasjonale kvalitetsstandarder for skateanlegg. Den følgende kvalitetsstandarden er utarbeidet i samarbeid med Norsk organisasjon for rullebrett og brukere. Skateanlegg deles inn i tre ulike hovedkategorier ut i fra nivå. Under hver hovedkategori omtales skateparker, street skatepark og ramp skatepark separat. Skateparker er anlegg med en kombinasjon av ulike skateelementer (ramp og street elementer, se forklaring under), mens street og ramp skateparker kan være både en del av skateparker eller frittstående hele anlegg for seg. Skateanlegg for longboard er ikke omtalt, da det pr. i dag ikke finnes noe eget anlegg tilrettelagt for denne skatedisiplinen.

DEFINISJON AV SKATEANLEGG

Skatepark:

Omtaler skateanlegg med en kombinasjon av ulike skateelementer (ramp og street elementer). Inkluderer stor ramp, heretter kalt «vert», simulert basseng, heretter kalt «bowl», medium ramp (inntil 1,4m høy), heretter kalt «miniramp», «microramp» (under 1,4m høy) og en rekke variasjoner av street elementer (se eksempler under).

Simulert gate, heretter kalt «street»:

Betegnelsen på parker som inneholder elementer som simulerer urban arkitektur. Dette han være trapper, avsatser, handicap ramper, kantstein osv. Kjennetegnet påslike parker er at de ofte er helt unike, og designet er som regel forskjellig fra park til park. Dette gjør det også krevende å komme med en liste over hvilke elementer som er i en street park. Ofte endrer dette seg med trender, tomten/arealet, budsjettene etc.

Buer, heretter kalt «ramp»:

Ramp er betegnelsen på simulerte bassenger og U formede baner for skateboard. Disse kjennetegnes med sine buede ramper i begge ender av en flate. De kan ha svært varierende utforming og størrelse. Fra de store vertikale rampene som ofte er over 3,5 meter, til de mindre rampene som har høyder fra 1,2 meter opp mot 2 meter.

Herunder defineres også bowl, som er en buet rampe, men som har buer i alle sider av flaten, slik at den ser ut som et basseng. Rampene kan også inneholde forskjellige elementer som gjør rampen mer variert og krevende. Dette kan være forlengelse av kjøreflaten i enkelte deler av rampen (kalt «Extention»), eller at to ramper settes slik at man kan skate fra en rampe over i en annen (kalt «Hip» eller «Spine»). Som i Street er det ingen fasit for utforming av en ramp, men man vil dog finne et flertall av mini og micro ramper de fleste steder. Ofte i en variasjon på bredde fra 2,4 til over 15 meter, og i høyde fra 1,2 til 1,6 meter.

KATEGORIINNDELING AV STANDARDER (PARKER, STREET OG RAMPS/BOWLS)

KATEGORI	NIVÅ
Kvalitetsstandard 1 Skatepark Street skatepark Ramp skatepark	Internasjonale og nasjonale konkurranser
Kvalitetsstandard 2 Skatepark Street skatepark Ramp skatepark	Regionale og lokale konkurranser. Breddeanlegg og større nærmiljøanlegg
Kvalitetsstandard 3 A, B Skatepark Street skatepark Ramp skatepark	Mindre nærmiljøanlegg og marginale anlegg/enkeltelementer for nærmiljø/skoler etc.

KVALITETSSTANDARD 1 SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Alle typer elementer innen street og ramp	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	Innendørs: Minimum ca.2000m2 Utendørs: Minimum ca.2000m2 Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Kapasitet (maks ant.brukere		
Tribune/ publikumskapasitet	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
HC fasiliteter/ Universelt utformet	Ja.	
Sanitærfasiliteter	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Medie fasiliteter	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Lydanlegg	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Medisinsk beredskap	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Referanseanlegg/ eksempler	Finnes ikke pr. oktober 2017	

KVALITETSSTANDARD 2 SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Flere typer elementer innen street og ramp	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	Innendørs: 1000m2+ Utendørs: 1000m2+	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/eksempler	Jordal skatepark, Oslo Skatehall	

KVALITETSSTANDARD 3A SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Flere typer elementer innen street og ramp	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	Innendørs: 500m2-1000m2 Utendørs: 500m2-1000m2	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/eksempler	Haugenstua motorsenter og skatehall	

KVALITETSSTANDARD 3B SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Noen typer elementer innen street og ramp	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	Innendørs: under 500m2 Utendørs: under 500m2	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/ eksempler	Holmlia skatepark	

KVALITETSSTANDARD 1 STREET SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Vesentlig størrelse og god variasjon i elementer (trapper, avsatser, street ramper, rekkverk etc.)	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	Minimum ca.1500m2 Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Tribune/publikumskapasitet	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	

HC fasiliteter/Universelt utformet	Ja.	
Sanitærfasiliteter	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Medie fasiliteter	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Lydanlegg	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Medisinsk beredskap	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Referanseanlegg/ eksempler	Finnes ikke i Oslo per oktober 2017	

KVALITETSSTANDARD 2 STREET SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Moderat mengde street elementer (trapper, avsatser, streetramper, rekkverk etc.)	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	1000m2 +	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/ eksempler	Skur 13, Haugenstua skatepark (ute)	

KVALITETSSTANDARD 3A STREET SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Små lokale streetparker med moderate elementer. Inneholder avsatser, street ramper	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	500-1000m2	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/ eksempler	Fyrstikkalleen skole, Teisen skatepark	

KVALITETSSTANDARD 3B STREET SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Mindre anlegg lokalt. Inneholder street ramper	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	100-500m2	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg /eksempler	Veitvet skatepark, Lambertseter skatepark	

KVALITETSSTANDARD 1 RAMP SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Bowl og ramp. Må oppfylle internasjonale krav for avvikling av internasjonale renn i grenen park bowl. Organisk kurvatur i en rekke utforminger, med sammenhengende ramper som gjør det mulig å skate alle rampene under ett.	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	Minimum ca.1500m2 Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Tribune/publikumskapasitet	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
HC fasiliteter/Universelt utformet	Ja.	
Sanitærfasiliteter	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Mediefasiliteter	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Lydanlegg	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Medisinsk beredskap	Avhengig av arrangør. Ingen standard foreligger	
Referanseanlegg/ eksempler	Finnes ikke per oktober 2017	

KVALITETSSTANDARD 2 RAMP SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Vert, bowl og store miniramp anlegg. Store anlegg med krevende ramper og bowl. minimum ramp bredde 7,5 meter, med elementer som spine, vertikal og hip.	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	1000m2 +	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/ eksempler	Frognerkilen og Torshovdalen	

KVALITETSSTANDARD 3A RAMP SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Mini og mikroramper med minimums bredde 5,5 meter, med elementer som extention, spine og hip.	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	500-1000m2	
Kapasitet (maks ant.brukere)		

Referanseanlegg/ eksempler	Ekeberg?	

KVALITETSSTANDARD 3B RAMP SKATEPARK

FUNKSJON	MÅ-KRAV	TILLEGGSKRAV
Type elementer	Mini og mikroramper med bredde under 5,5 meter.	
Type underlag	Tre/kunstfiber, betong eller stein	
Anleggstørrelse/minimum skatebar flate	100-500m2	
Kapasitet (maks ant.brukere)		
Referanseanlegg/ eksempler	Skullerud	

TENNISANLEGG

Standarden er utarbeidet i dialog med Norges Tennisforbund (NTF)
Anleggene deles inn i tre kategorier, med tre forskjellige nivåer.

KATEGORI	NIVÅ
Anleggsstandard 1 A	Offisielle turneringer, Norgesmesterskap, lagkampserier, helårskapasitet
Anleggsstandard 1 B	Offisielle turneringer, Norgesmesterskap, lagkampserier
Anleggsstandard 2 A	Klubb- og mosjonsanlegg, mindre turneringer, helårskapasitet
Anleggsstandard 2 B	Klubb- og mosjonsanlegg, mindre turneringer
Anleggsstandard 3	Nærmiljø/skoleanlegg

I tillegg til målbare krav til ulike funksjoner spiller vedlikeholdsgrad en vesentlig rolle for standarden på banene. Et anlegg kan eksempelvis tilfredsstille funksjonskrav som størrelse, type dekke, merking, nett og antall baner som tilsvarer høy anleggsstandard, men likevel være et kvalitativt dårlig anlegg dersom det ikke blir vedlikeholdt. De fleste kommunale tennisanleggene i Oslo bærer preg av forfall og dårlig vedlikehold i så stor grad at det foreslås at kvaliteten på anleggene måles som et snitt av anleggsstandard og vedlikeholdsstandard.

KATEGORI	NIVÅ
Vedlikeholdsstandard 1	Tilfredsstillende; brukskvalitet opprettholdes og anlegget rehabiliteres for å kompensere for slitasje
Vedlikeholdsstandard 2	Minimum: brukskvalitet opprettholdes til en viss grad, men det foretas ikke jevnlig rehabilitering. Slitasje fører til forfall over tid.
Vedlikeholdsstandard 3	Dårlig: brukskvalitet forringes, rehabilitering foretas ikke, anlegget forfaller/har forfalt.

For å øke egenorganisert aktivitet anbefaler NTF at anleggene tilrettelegges med minitennisbaner, ballvegg og gjerne padeltennisbaner[3].

[3] Padeltennisbaner kan anlegges både utendørs og innendørs. Banen er rektangulær med mål 10 m x 20 m og deles av et nett (høyde 92 cm) i midten. Dekket er en type sandfylt kunstgress anlagt på asfalt eller betong. Veggene er av herdet glass og er 4 m høye i bakkant og 3 m høye på siden. Banene kan med fordel anvendes også til minitennis.

ANLEGGSSTANDARD 1 A

Baner som egner seg for større turneringer og mesterskap, men også for trening og mosjonsspill på alle nivåer. Banene skal kunne brukes hele året og bør drives av klubb gjennom driftsavtale med kommunen. Driftstilskuddet må reflektere kostnadsnivået for drift slik at brukerbetaling kan holdes på et minimum.

FUNKSJON	KRAV
Banestørrelse	Banen bør tilfredsstille krav til fulle mål på vedlagte målskisse, men mål ned mot minimumsmål kan aksepteres for singlekamper. Doublekamper krever full bredde. Spilleflaten må tilfredsstille mål som angitt på vedlagte målskisse.
Dekke	Turneringer utendørs er i hovedregelen grusturneringer. I tillegg til tradisjonelle grusbaner godkjennes kunstgrus og hybridgrus med lignende spilleegneskaper
Banemerking/linjer	Linjene skal være hvite og ha mål som angitt på vedlagte målskjema.
Krav til fall og planhet	Banene skal bygges med ensidig tverrfall på 0,8 – 1 %. (NB ikke takfall). Maksimalt høydeavvik er 4 mm på 4 meter rettholt
Nett og stolper	Nettet festes i stolper som angitt på målskisse og med en midtstropp som festes i dekket. Høyden på nett ved stolpene skal være 1,07 m og ved midtstropp 91,5 cm. Ved singlespill anvendes løse singlestolper med høyde 1,07 m, ref. målskisse. Nettstoplene må fundamenters solid i grunnen. En sementsøyle støpt i rør med diameter ca. 20 cm og lengde ca. 1m anbefales. Krok til midtstropp fundamenteres med sement i rør ca. 15 cm i diameter og lengde ca. 30 cm.
Antall baner	For effektiv turneringsavvikling og lagkamper kreves minimum 4 baner.
Klubbhus	Anlegget skal ha klubbhus/servicebygg med: Garderobe / toaletter (med HC-fasiliteter) Oppholdsrom med mulighet for enkel servering og turneringsadministrasjon Lagerrom for idrettsmateriell og annet nødvendig utstyr
Utstyr	Banekoster, linjekoster, dommerstoler, svamper hvis ordinære grusbaner.
Vanning	Slanger til vanning på hver bane er et krav for baner med naturgrus Automatisk vanningsanlegg er en fordel.
Lys	Lys er ikke et krav, men en stor fordel. Det bør tilfredsstille krav i klasse 1 iht. Det internasjonale tennisforbundet.
Helårskapasitet	Anlegget skal ha helårskapasitet i form av å være en permanent innendørshall eller ha overtrykkshall, stålhall eller annet overbygg som muliggjør bruk også i vintersesongen.

ANLEGGSSTANDARD 1 B

Baner som egner seg for større turneringer og mesterskap, men også for trening og mosjonsspill på alle nivåer. Banene bør drives av klubb gjennom driftsavtale med kommunen. Driftstilskuddet må reflektere kostnadsnivået for drift slik at brukerbetaling kan holdes på et minimum.

FUNKSJON	KRAV
Banestørrelse	Banen bør tilfredsstille krav til fulle mål på vedlagte målskisse, men mål ned mot minimumsmål kan aksepteres for singlekamper. Doublekamper krever full bredde. Spilleflaten må tilfredsstille mål som angitt på vedlagte målskisse.

Dekke	Turneringer utendørs er i hovedregelen grusturneringer. I tillegg til tradisjonelle grusbaner godkjennes kunstgrus og hybridgrus med lignende spilleegneskaper
Banemerking/linjer	Linjene skal være hvite og ha mål som angitt på vedlagte målskjema.
Krav til fall og planhet	Banene skal bygges med ensidig tverrfall på 0,8 – 1 %. (NB ikke takfall). Maksimalt høydeavvik er 4 mm på 4 meter rettholt
Nett og stolper	Nettet festes i stolper som angitt på målskisse og med en midtstropp som festes i dekket. Høyden på nett ved stolpene skal være 1,07 m og ved midtstropp 91,5 cm. Ved singlespill anvendes løse singlestolper med høyde 1,07 m, ref. målskisse. Nettstoplene må fundamenters solid i grunnen. En sementsøyle støpt i rør med diameter ca. 20 cm og lengde ca. 1m anbefales. Krok til midtstropp fundamenteres med sement i rør ca. 15 cm i diameter og lengde ca. 30 cm.
Antall baner	For effektiv turneringsavvikling og lagkamper kreves minimum 4 baner.
Klubbhus	Anlegget skal ha klubbhus/servicebygg med: Garderobe / toaletter (med HC-fasiliteter) Oppholdsrom med mulighet for enkel servering og turneringsadministrasjon Lagerrom for idrettsmateriell og annet nødvendig utstyr
Utstyr	Banekoster, linjekoster, dommerstoler, svamper hvis ordinære grusbaner.
Vanning	Slanger til vanning på hver bane er et krav for baner med naturgrus Automatisk vanningsanlegg er en fordel.
Lys	Lys er ikke et krav, men en stor fordel. Det bør tilfredsstille krav i klasse 1 iht. Det internasjonale tennisforbundet.

ANLEGGSSTANDARD 2 A

Klubbanlegg – og mosjonsanlegg som også egner seg for mindre turneringer. Anleggene bør inneholde ballvegg og minetennisbaner, og gjerne padeltennisanlegg. Anlegget kan med fordel driftes av lokal klubb gjennom driftsavtale med kommunen og skal kunne brukes hele året.

Klassifiseringen gjør det mulig å dele brukstiden på anlegget mellom organisert og egenorganisert aktivitet. Driftsavtalen sørger for at driften av anlegget forankres hos brukerne, som igjen sikrer ansvarlig bruk av anlegget og mest mulig aktivitet. Et trenings- og konkurranseanlegg med denne standarden skal kunne benyttes for aktiviteter på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

FUNKSJON	**KRAV**
Banestørrelse	Banene skal tilfredsstille minimums mål på vedlagte målskisse. For doublespill bør fulle krav til bredde tilfredsstilles. Selve spilleflaten må tilfredsstille mål som angitt på vedlagte målskisse. Minitennis: se egen målskisse. Kravene er ikke absolutte og kan tilpasses tilgjengelig areal.
Dekke	Drenerende tennisdekke (grus, kunstgrus, hybridgrus, sandfylt gress) Fast dekke med friksjon og støtdemping Minitennis: asfalt / sandfylt gress
Banemerking/linjer	Linjene skal være hvite og ha mål som angitt på vedlagte målskjema. Minitennis: linjer tilpasses banestørrelse
Krav til fall og planhet	Banene skal bygges med ensidig tverrfall på 0,8 – 1 %. (NB ikke takfall) Maksimalt høydeavvik er 4 mm på 4 meter rettholt
Nett og stolper	Nettet festes i stolper som angitt på målskisse og med en midtstropp som festes i dekket. Høyden på nett ved stolpene skal være 1,07 m og ved

	midtstropp 91,5 cm. Ved singlespill anvendes løse singlestolper med høyde 1,07 m, ref. målskisse. Nettstoplene må fundamenters solid i grunnen. En sementsøyle støpt i rør med diameter ca. 20 cm og lengde ca. 1 m anbefales. Krok til midtstropp fundamenteres med sement i rør ca. 15 cm i diameter og lengde ca. 30 cm. Mobile nett til barneaktivitet på tvers av tennisbanene med rød/oransje/grønne baller, avhengig av ferdighetsnivå. Minitennis: Nett monteres på mobile stolper. Netthøyde 85 cm ved nettstolper og 80 cm på midten.
Antall baner	Minimum 2 baner gjerne i kombinasjon med minitennis og ballvegg, evt. padeltennis.
Klubbhus	Anlegget bør ha klubbhus/servicebygg med: Garderobe / toaletter (med HC-fasiliteter) Oppholdsrom med mulighet for enkel servering Lagerrom for idrettsmateriell og annet nødvendig utstyr
Utstyr	Banekoster, linjekoster, dommerstoler, evt. svamper.
Vanning	Slanger til vanning på hver bane er et krav for baner med naturgrus.
Lys	Lys er ikke et krav, men en fordel. Det bør tilfredsstille krav i klasse 2 iht. tabell fra det internasjonale tennisforbundet.
Helårskapasitet	Anlegget skal ha helårskapasitet i form av å være en permanent innendørshall eller ha overtrykkshall, stålhall eller annet overbygg som muliggjør bruk også i vintersesongen.

ANLEGGSSTANDARD 2 B

Klubbanlegg – og mosjonsanlegg som også egner seg for mindre turneringer. Anleggene bør inneholde ballvegg og minetennisbaner, og gjerne padeltennisanlegg. Anlegget kan med fordel driftes av lokal klubb gjennom driftsavtale med kommunen.

Klassifiseringen gjør det mulig å dele brukstiden på anlegget mellom organisert og egenorganisert aktivitet. Driftsavtalen sørger for at driften av anlegget forankres hos brukerne, som igjen sikrer ansvarlig bruk av anlegget og mest mulig aktivitet. Et trenings- og konkurranseanlegg med denne standarden skal kunne benyttes for aktiviteter på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

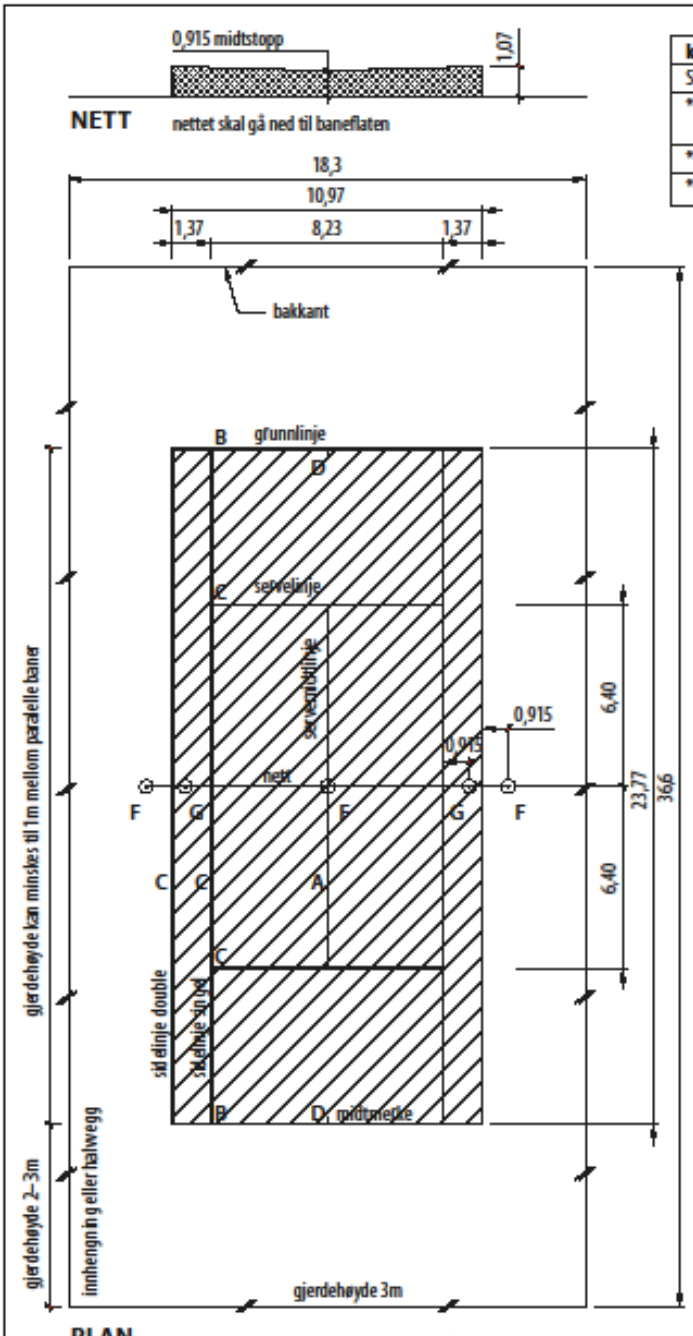
FUNKSJON	**KRAV**
Banestørrelse	Banene skal tilfredsstille minimums mål på vedlagte målskisse. For doublespill bør fulle krav til bredde tilfredsstilles. Selve spilleflaten må tilfredsstille mål som angitt på vedlagte målskisse. Minitennis: se egen målskisse. Kravene er ikke absolutte og kan tilpasses tilgjengelig areal.
Dekke	Drenerende tennisdekke (grus, kunstgrus, hybridgrus, sandfylt gress) Fast dekke med friksjon og støtdemping Minitennis: asfalt / sandfylt gress
Banemerking/linjer	Linjene skal være hvite og ha mål som angitt på vedlagte målskjema. Minitennis: linjer tilpasses banestørrelse
Krav til fall og planhet	Banene skal bygges med ensidig tverrfall på 0,8 – 1 %. (NB ikke takfall) Maksimalt høydeavvik er 4 mm på 4 meter rettholt
Nett og stolper	Nettet festes i stolper som angitt på målskisse og med en midtstropp som festes i dekket. Høyden på nett ved stolpene skal være 1,07 m og ved midtstropp 91,5 cm. Ved singlespill anvendes løse singlestolper med høyde 1,07 m, ref. målskisse. Nettstoplene må fundamenters solid i grunnen. En

	sementsøyle støpt i rør med diameter ca. 20 cm og lengde ca. 1 m anbefales. Krok til midtstropp fundamenteres med sement i rør ca. 15 cm i diameter og lengde ca. 30 cm. Mobile nett til barneaktivitet på tvers av tennisbanene med rød/oransje/grønne baller, avhengig av ferdighetsnivå. Minitennis: nett monteres på mobile stolper. Netthøyde 85 cm ved nettstolper og 80 cm på midten.
Antall baner	Minimum 2 baner gjerne i kombinasjon med minitennis og ballvegg, evt. padeltennis.
Klubbhus	Anlegget bør ha klubbhus/servicebygg med: Garderobe / toaletter (med HC-fasiliteter) Oppholdsrom med mulighet for enkel servering Lagerrom for idrettsmateriell og annet nødvendig utstyr
Utstyr	Banekoster, linjekoster, dommerstoler, evt. svamper.
Vanning	Slanger til vanning på hver bane er et krav for baner med naturgrus.
Lys	Lys er ikke et krav, men en fordel. Det bør tilfredsstille krav i klasse 2 iht. tabell fra det internasjonale tennisforbundet.

ANLEGGSSTANDARD 3

Med nærmiljøanlegg menes anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganisert aktivitet hovedsakelig beliggende i tilknytning til skoler, bo- og/eller oppholdsområder. Nærmiljøanleggene kan driftes av kommunen eller i samarbeid med lokal klubb. Det bør tillates et begrenset omfang av organisert trening for barn og unge med målsetning om økt egenaktivitet. Nærmiljøanlegg bør ha minitennisbane og ballvegg samt gjerne padeltennisbane.

FUNKSJON	**KRAV**
Banestørrelse	Banemål for øvrig bør tilfredsstille minimums mål på vedlagte målskisse. Selve spillefelt må tilfredsstille mål som angitt på vedlagte målskisse. Minitennis: se egen målskisse. Kravene er ikke absolutte og kan tilpasses tilgjengelig areal
Dekke	Drenerende tennisdekke fortrinnsvis type kunstgrus eller sandfylt gress Fast dekke/asfaltbaner
Banemerking/linjer	Linjene skal være hvite og ha mål som angitt på vedlagte målskjema. Minitennis: linjer tilpasses banestørrelse
Krav til fall og planhet	Banene skal bygges med ensidig tverrfall på 0,8 – 1 %. (NB ikke takfall) Maksimalt høydeavvik er 4 mm på 4 meter rettholt.
Nett og stolper	Nettet festes i stolper som angitt på målskisse og med en midtstropp som festes i dekket. Høyden på nett ved stolpene skal være 1,07 m og ved midtstropp 91,5 cm. Ved singlespill anvendes løse singlestolper med høyde 1,07 m, ref. målskisse. Nettstoplene må fundamenters solid i grunnen. En sementsøyle støpt i rør med diameter ca. 20 cm og lengde ca. 1 m anbefales. Krok til midtstropp fundamenteres med sement i rør ca. 15 cm i diameter og lengde ca. 30 cm. Minitennis: Nett monteres på mobile eller faste stolper. Netthøyde 85 cm ved nettstolper og 80 cm på midten.
Antall baner	Minimum 1 bane i kombinasjon med minitennis og ballvegg, evt. padeltennis.
Klubbhus	Ingen krav
Utstyr	Banekoster (avhengig av banetype)
Vanning	Ikke påkrevd
Lys	Lys er ikke et krav, men en fordel. Det bør tilfredsstille krav i klasse 3 iht. tabell fra det internasjonale tennisforbundet.

PLAN

krav til takhøyde	nett	grunnlinje	bakkant
Store arrangementer	11,0	7,0	4,0
* Internasjonale og off. turneringer, anbefalt for turneringshaller	9,0	5,75	4,0
* Mosjon og mindre turneringer	7,0	5,0	4,0
* Davis Cup, World Champ.	12,0		

BREDDE PÅ HVITE LINJER:

A = 50mm
B = 50mm, kan være 100mm
C = 25–50mm
D = 50mm og 100mm lang
F = Fundament for nettstolper og nettspenner
G = Singlestolper skal brukes når doublebane brukes til single spill. Singlestolper er løse. Understøttelser med høyde som faste nettstolper = 1,07m

BELYSNINGSSTYRKE:

- i.h.t. NS-EN 12193
- * Davis Cup har egne regler

MÅLTOLERANSER:

For mål $< 4{,}0$m, tillatt avvik maks. 10mm
For mål $\geq 4{,}0$, maks. $5 \times \sqrt{L}$mm,
hvor L = målet i m.

Alle mål til ytterkant av linjene.

Gjerdehøydene er kun veiledende forslag og bør tilpasses forholdene på stedet.

NORSKE STANDARDMÅL FOR TENNISBANER:

	fulle mål	min. mål
Turnering, ITF's krav til Davis Cup o.l.	18,3x36,6*	
NTF anbefalte mål	18,3x36,6	17,0x34,75
To baner, ikke adskilt	33,5x36,6	31,7x34,75
Ytterligere baner, ikke atskilt, pr. bane i tillegg	15,2x36,6	14,6x34,75
Ren singlebane	15,5x36,6	15,5x34,75

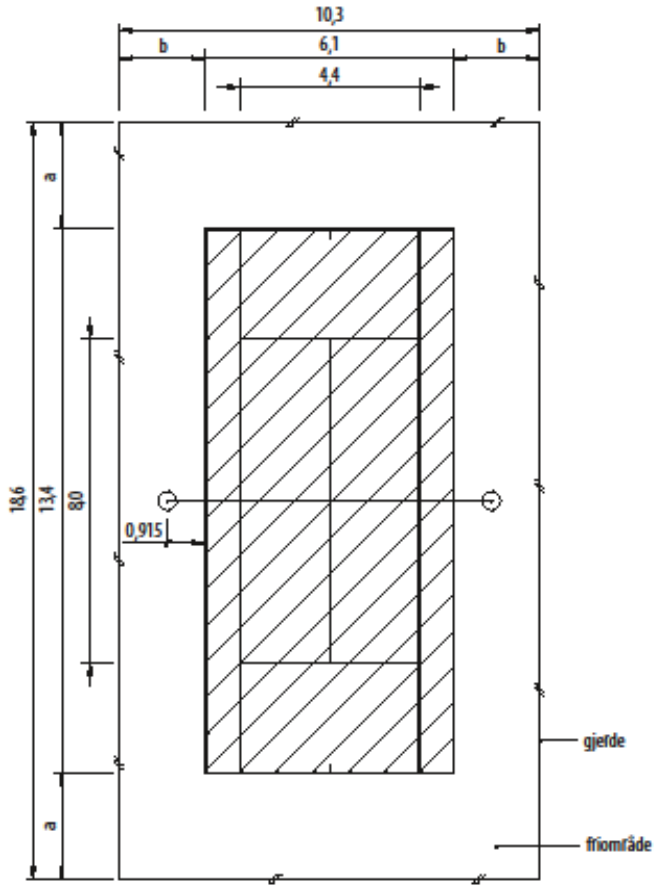
* Centercourt for store arrangementer 20 x 40m

ubenevnte mål i er i meter

TENNIS

STANDARD KONKURRANSEBANE

04/2015
KULTURDEPARTEMENTET
IDRETTSAVDELINGEN

PLAN (konkurransebane)

Regler for banemål	Fulle mål	Min. mål	a	b	Takhøyde
NTF anbefalte mål	13,4x6,1*	12x5,5			
Konkurranser			2,6	2,1	5,2
Trening			min. 1,8	min. 1,5	min. 4,0

Selvefelt merkes opp 4m fra nettet. Nettet er 0,8m høyt på midten og 0,85m høyt ved nettstolpene.
*Samme mål som badmintonbane.

OPPMERKING:
- linjebredde: 50mm
- linjefarge: hvit

ubenevnte mål i er i meter

TENNIS MINITENNIS

04/2015
KULTURDEPARTEMENTET
IDRETTSAVDELINGEN

VEDLEGG 2: BRUTTOLISTE ANDRE TILTAK IDRETT

*Type: 1= Nyanlegg, 2= Rehabilitering, 3= Transformasjon

Geografi		Tiltak	Tiltakstype/ Beskrivelse av tiltak	Type	Forslagsstiller
Bydel	Område	Prosjektnavn tiltak (anlegg/ tilrettelegging)	Tiltakstype	*Se ovenfor	Forslagsstiller
		Idrettshaller nye			
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Hallager idrettspark, Ljan - idrettshall	Fleridrettshall, liten	1	Bydelsinnspill BNS, Nordstrand IF
Ullern (BUN)	Nordvest	Makrellbekken - idrettshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydelsinnspill BUN, ISU, Njård
Ullern (BUN)	Nordvest	Tennishall/ fleridrettshall Madserud	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydelsinnspill BUN, ISU, Oslo Tennisklubb
Ullern (BUN)	Nordvest	Flerbrukshahall Nordjordet	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydelsinnspill BUN, ISU, Bygdøy Monolitten
Østensjø (BOS)	Sør	Høyenhall flerbrukshall II - med inkludert basishall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydelsinnspill BOS, ISUØ, Tunet IBK, Høyenhall gymnastikkforening, Norges bandyforbund, Høyenhall skole
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Sinsen skole flerbrukshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
Bjerke (BBJ)	Øst	Nye Risløkka skole - idrettshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Innspill OIK, ISU Bjerke
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	St. Sunniva Skole idrettshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Innspill OIK, Frelsesarmeen
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Bjørndal - lerbrukshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Innspill OIK, Bjørndal IF
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Holmlia idrettshall II med mulighet for turn	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Innspill OIK, Holmlia Sportsklubb
	-	Nasjonalanlegg til EM 2020	Fleridrettshall, stor	1	Norges Håndballforbund, region øst
	-	Arrangementshall til toppidrett	Fleridrettshall, stor	1	Norges Håndballforbund, region øst

St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Flerbrukshall (på egnet område)	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydelsinnspill BSH, ISU
	-	Fleridrettshall som på en fleksibel måte kan gjøres om til 3 squashbaner med teknologiske løsninger.	Andre idrettshaller	1	Norges Squashforbund
Nordstrand (BNS)	Sør	BSK Arena - Fleridrettshall tilpasset et stort utvalg idretter samt folkehelse. I hallen tilrettelegges det med turn/basishall.		1	BSK
Sagene (BSA)	Indre by	Flerbrukshall - Nordpolen skole	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Bydel Sagene
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordre Åsen - fleraktivitetshall for eldre og ungdom		1	Bydel Sagene
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Tomta til gamle Munch museet - flerbrukshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1,3	ISU Gamle Oslo
Ullern (BUN)	Nordvest	Flerbrukshall - liten flate i forlengelsen av fullskala hall	Fleridrettshall, liten	1	Ullern IF
Ullern (BUN)	Nordvest	Flerbrukshall - parkeringsplass Njårdhallen	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Njård
Ullern (BUN)	Nordvest	Midlertidig flerbrukshall ved Njårdhallen	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Njård
		Basishaller			
Grorud (BGR)	Øst	Basishall turn - Groruddalen		1	
Bjerke (BBJ)	Øst	Basishall turn - Bjerke	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Ares TF, Oslo og Akershus G&T-krets
Stovner (BSR)	Øst	Basishall turn - Stovner	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Høybråten Stovner IL, Oslo og Akershus gymn.- og turnkrets
Østensjø (BOS)	Sør	Trasop idrettspark - Basishall	Andre idrettshaller	1	Prosjektinnspill BOS, ISUØ, Bjart gymnastikk og turnforening, særkrets for gymn.- og turn
Østensjø (BOS)	Sør	Basishall turn - Bøler/Oppsal	Andre idrettshaller	1	

Grünerløkka (BGA)	Indre by	Basishall turn - Grünerløkka	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK,Sinsen TF/Oslo TF/Oslo og Akershus G&T-krets
Nordstrand (BNS)	Sør	Basishall turn - I forbindelse med BSK Arena (nevnt over)	Andre idrettshaller	1	BSK
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Basishall turn - Holmlia	Andre idrettshaller	1	Holmlia sportsklubb
		Idrettshaller - Utbedring			
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Jordalhallen - Bygge på med ulike smårom	Andre anlegg/tilrettelegging	1,2	Innspill OIK, ISU BGO
Nordstrand (BNS)	Sør	KFUM-hallen - rehabilitering av spilleflater, garderober og ventilasjon	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	2	
Ullern (BUN)	Nordvest	Skøyenhallen - rehabilitering av tribune	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	2	Bydelsinnspill BUN, ISU, Bygdøy Monolitten
Grorud (BGR)	Øst	Grorud Samfunnshus	Andre idrettshaller	2	Bydelsinnspill BGR, ISU-Grorud
Stovner (BSR)	Øst	Stovnerhallen - oppgradering/utvidelse	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1,2	Bydelsinnspill BSR
	-	Vulkan idrettshall - utvidelse av klatredelen			Kolsås klatreklubb
	-	Gymsal i Oslo Kajakklubb	Andre idrettshaller		Oslo Padleforbund
		Idrettshaller - lokaler			
	-	200 m2 lokale (400-500m2 i 10års)	Andre idrettshaller	1	Vektløfting Østlandet
	-	300 m2 lokale (600 m2 i 10års)	Andre idrettshaller	1	Styrkeløft region øst
	-	Lokale for Oslo Atletklubb	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Oslo Atletklubb (vektløfting)
Sagene (BSA)	Indre by	Lokale for Oslo Styrkeløftklubb	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Oslo Styrkeløftklubb
	-	Cheerleadinghall	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK. Viqueens/Am. Idretters forbund
	-	En kommunal arena med åtte permanente fektepister.	Andre idrettshaller	1	Norges Fekteforbund
		Idrettshaller - kampidrett			
Grorud (BGR)	Øst	Kampidretter - Grorud Samfunnshus	Andre idrettshaller	2	Innspill OIK, ISU Grorud
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Utvide Jordalhallen; nasjonalsenter for taekwondo	Fleridrettshall, stor	1	Gamle Oslo bydel/ISU, Tøyen Taekwondo og

					Norges Kampsportforbund
	-	Kampidrett - Regionsanlegg med 2-3 permanente kamparealer	Andre idrettshaller	1	Oslo og Akershus judokrets
Bjerke (BBJ)	Øst	Kampidrettsaneks - Årvoll	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Kampidrettssamarbeidet
	-	Kampidrettsanneks (behov for fremtiden)	Andre idrettshaller	1	Kampsportforbundet
Bjerke (BBJ)	Øst	Kampidrett - Nye Risløkka skole	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, ISU Bjerke
Bjerke (BBJ)	Øst	Kampidrett - Refstad skole	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, ISU Bjerke, Kampidrettssamarbeidet
	-	Kampidrettsaneks - Hovinbyen	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, kampidrettssamarbeidet
Frogner (BFR)	Indre by	Kampidrettsarena/-aneks - Frogner	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Oslo og Akershus judokrets
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Kampidrettsanlegg - Slemdal/Midtstuen	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Slemdal judoklubb
Østensjø (BOS)	Sør	Kampidrettsareal/-aneks - Østensjø	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Oslo Judoklubb
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Kampidrettslokale/danselokaler - Ila Skole	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Keum Gang Taekwondo
		Idrettshaller dans			
Grorud (BGR)	Øst	Danseanlegg	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Norges Danseforbund
Nordstrand (BNS)	Sør	Danseanlegg	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Step up danseklubb
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Danseanlegg	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Røa Danseklubb
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Danseanlegg	Andre idrettshaller	1	Innspill OIK, Holmlia Sportsklubb dans og ballett
		Fotballbaner			
Grorud (BGR)	Øst	"Lillegrei" v/Rødtvedt skole - 7er til kunstgress	Fotballbane	1	Grei
Bjerke (BBJ)	Øst	Løren - 9er/7er (nedenfor 11 banen)	Fotballbane	1	Hasle / Løren idrettslag
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordre Åsen	Fotballbane	1	Skeid
Østensjø (BOS)	Sør	Oppsal/Vetland skole Trasop 7er	Fotballbane	1	Oppsal IF
Nordstrand (BNS)	Sør	KFUM familiearena - utskiftning av eksisterende banedekke + ombygging av 7er til 11er	Fotballbane	2	Bydelsinnspill BNS

Ullern (BUN)	Nordvest	Nedre Silkestrå Kunstgressbane 7er	Fotballbane	1	Bydeksinnspill BUN, Bygdøy Monolitten
Østensjø (BOS)	Sør	Trasop idrettspark - Kunstgress 7er	Fotballbane	1	Bydelsinnspill BOS, ISUØ, Oppsal Fotball
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Tøyenparken 7er	Fotballbane	1	Bydelsinnspill BGA/ISU, FRIGO
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Kuba (7er eller 5er)	Fotballbane	1	Bydelsinnspill BGA/ISU, FRIGO
Bjerke (BBJ)	Øst	Årvoll - kunstgressbane 7er	Fotballbane	1	Innspill OIK, Årvoll IL
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Vallefeltet - flere kunstgressbaner	Fotballbane	1	Innspill OIK. ISU Gamle Oslo, Vålerenga Fotball
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Bergbanen - 5er og 7er kunstgress	Fotballbane	1	Innspill OIK, Lyn
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	St. Haugen - liten kunstgressbane	Fotballbane	1	Innspill OIK. St. Olavskameratene FK
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Jokerbanen	Fotballbane	2	Innspill Bydel Vestre Aker
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Husebybanen - utvidelse til 11er	Fotballbane	1,2	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
Bjerke (BBJ)	Øst	Disenbanen - undervarme til kunstgress	Fotballbane	1	Innspill OIK, Årvoll IL
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Røa - rehabilitering kunstgress/med undervarme	Fotballbane	2	Innspill OIK, Røa IL
Nordstrand (BNS)	Sør	Nordstrand idrettspark - kunstgress 1 undervarme	Fotballbane	1	Bydelsinnspill BNS, Nordstrand Idrettsforening
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Voksen skole - rehabilitering kunstgress med undervarme	Fotballbane	2	Innspill OIK, Vestre Aker Sk
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Ny 5er og 7er bane	Fotballbane	1	Innspill BNA, Lyn
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Vålerenga skole - fotballbane	Fotballbane	1	Innspill OIK, ISU Gamle Oslo
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Voksen Skole - opparbeide grusbane til kunstgress	Fotballbane	2	Innspill OIK ISU BVA
Østensjø (BOS)	Sør	Kunstgress Bøler skole	Fotballbane		Oslo fotballkrets
Grorud (BGR)	Øst	Greibanen - fotballhall over 9-er felt	Andre idrettshaller	1	Bydelsinnspill BGR/ISU-Grorud
Nordstrand (BNS)	Sør	Nordstrand idrettspark - Anlegge hall over eksisterende 11er bane	Andre idrettshaller	1	Nordstrand IF
Nordstrand (BNS)	Sør	Lambertseter grus - anlegge kunstgress på eksisterende grusbane	Fotballbane	1	Lambertseter IF
Nordstrand (BNS)	Sør	Rehabilitering av Sportsplassen til et fullverdig fotball-,			Bækkelaget SK

		friidretts og bydelsanlegg			
Nordstrand (BNS)	Sør	Hallager idrettspark, Ljan - anlegg av kunstgress på eksisterende grusbane	Fotballbane		Ljan Fotballklunn og Nordstrand IF
Østensjø (BOS)	Sør	Skoleidrettsanlegget på Høyenhall - små fotballbaner	Fotballbane		ISU Østensjø
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Lysanlegg til fotballbaner - Bjørndal	Fotballbane	1	Bjørndal IF
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Berg skole - gressbane til kunstgressflate	Fotballbane	1	Berg skole via UDE
Ullern (BUN)	Nordvest	7er bane i Ullern idrettspark - på område ved kolle	Fotballbane	1	
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Kunstgressbane på taket av nye Tøyenbadet	Fotballbane	1	Forward, Sterling, Tøyen SK og Lille Tøyen Fk
Sagene (BSA)	Indre by	Rehabilitering av Bjølsenfeltet gressbaner	Fotballbane	2	Sagene IF
Stovner (BSR)	Øst	Kunstgressbaner på gressfelt på Rommensletta	Fotballbane	1	Rommen SK
Stovner (BSR)	Øst	Rehabilitering av naturgressbaner på Rommensletta	Fotballbane	2	Rommen SK
Stovner (BSR)	Øst	Rokering av baner på Rommensletta for bedre utnyttelse	Fotballbane	3	Rommen SK
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nytt stadionanlegg som en del av Campus Sognsvann	Fotballbane	1	LYN Fotball
		Idrettsparker			
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Idrettspark ved Middelalderparken	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK
Grorud (BGR)	Øst	Idrettspark ved Huken	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK
Frogner (BFR)	Indre by	Filipstad - idrettspark	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU Frogner
Østensjø (BOS)	Sør	Utvikling av Manglerud idrettspark - 1x7er,2x5er, sandbane og natur- og lekepark	Andre anlegg/tilrettelegging	1	MS Fotball
Østensjø (BOS)	Sør	Haraløkka 2020 (flerbruksanlegg for fremtiden)	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BOS, ISUØ, Bøler IF

Ullern (BUN)	Nordvest	Idrettspark Bestumkilen	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK
Grünerløkka (BGA)		Tøyen aktivitetspark	Andre anlegg/tilrettelegging		FRIGO
Oslo (OSL)	Oslo	"Woodward"-flerbruksanlegg	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill Oslo Skikrets, Snowboardforbundet
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Lusetjern idrettspark - terrengløype med lys	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Holmlia SK
		Cricket			
Grorud (BGR)	Øst	Treningsbane Kalbakken idrettsfelt	Cricket	1	Bydelsinnspill BGR/ISU
Østensjø (BOS)	Sør	Cricketvegg ved Manglerud vgs	Cricket	1	Bydelsinnspill BOS, UBF
Alna (BAL)	Øst	Stubberudmyra - 2 treningspitcher	Cricket	1	Bydelsinnspill BAL, Innspill OIK, Norges Cricketforbund
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Tøyen - Treningspitch	Cricket	1	Innspill OIK, ISU Gamle Oslo
Grorud (BGR)	Øst	Innendørs cricketanlegg Groruddalen	Cricket	1	Innspill OIK, Norges Cricketforbund
Bjerke (BBJ)	Øst	Årvoll lia	Cricket	1	Bydelsinnspill BBJ.
Alna (BAL)	Øst	Treningspitcher som nærmiljøanlegg	Cricket	1	Bydelsinnspill OIK, Falken Girls
	-	3 nye anlegg	Cricket	1	Norges Cricketforbund
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Cricketpitch Kuba	Rugby, softball m.m	1	ISU Grünerløkka
		Ishall			
Søndre Nordstrand BSN)	Sør	Mortensrud idrettspark - ishall	Ishall	1	Innspill OIK, Oslo Ishockeykrets
Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud idrettspark - treningshall ishockey	Ishall	1	Bydelsinnspill BOS, MS
Nordstrand (BNS)	Sør	Ishall på Nordstrand	Ishall	1	Innspill OIK, Nordstrand Ishockey, Nordstrands ungdomsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Kunstløpishall på Oslo øst	Ishall	1	Akershus og Oslo Skøitekrets, kunstløp
Østensjø (BOS)	Sør	Treningshall ishockey	Ishall	1	Bydel Østensjø
Oslo (OSL)	Oslo	2 nye ishaller kun for ishockey	Ishall	1	Oslo ishockeykrets
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Kombinert fotball- og ishall	Ishall	1	Nordre Aker bydel/ISU
Østensjø (BOS)	Sør	Flytting av midlertidig ishall på Jordal, til Bydel Østensjø (Bøler)	Ishall	3	ISU Østensjø, MS Hockey
Østensjø (BOS)	Sør	Flytte eksisterende ishall til Ryen og kreve	Ishall	3	Manglerud skole, FAU, borettslagene på Manglerud.

		denne tomten til idrettsformål			
		Kunstisflater			
Stovner (BSR)	Øst	Rommen kunstis	Kunstisflate	1	Bydelsinnspill BSR
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordre Åsen - kunstisflate	Kunstisflate	1	Oslo og Akershus bandyregion
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Vannspeilet (St. Haugen park)	Kunstisflate	1	Bydelsinnspill BSH
Nordstrand BNS)	Sør	Sportsplassen/Ekeberg kunstis	Kunstisflate	1	Innspill OIK, OABR
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Operaen- skøyteis	Kunstisflate	1	FRIGO
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Isbane ved tøyen flerbrukshall	Kunstisflate	1	FRIGO
Bjerke (BBJ)	Øst	Mini is-rink/kunstisbane ved Hasle/Løren ishall	Kunstisflate	1	Hasle/Løren IL, bydelsinnspill BBJ
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Kunstisbane på Holmlia	Kunstisflate	1	Holmlia Sportsklubb
Alna (BAL)	Øst	Furuset - tak over kunstis ved Forum	Kunstisflate	1	Furuset IF
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Kunstisbane - Gressbanen 2	Kunstisflate	1	Ready
Ullern (BUN)	Nordvest	Nytt kjøleanlegg på Ullern kunstis	Kunstisflate	1	
		Rulleskianlegg			
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Brekkekrysset - rulleskiløype	Rulleskianlegg	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
Østensjø (BOS)	Sør	Skullerud skianlegg	Rulleskianlegg	1	Bydel Østensjø, Rustad IL, ISU Østensjø
		Skateanlegg			
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Skateanlegg (Tøyenbadet)	Skateanlegg (inne, ute)	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
Ullern (BUN)	Nordvest	Skatepark i Ullern idrettspark	Skateanlegg (inne, ute)	1	Njård
Frogner (BFR)	Indre by	Skateelementer Colusseum Torg	Skateanlegg (inne, ute)	1	Bydel Frogner
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Skateanlegg ved Hallagerbanen, Ljan	Skateanlegg (inne, ute)	1	
Nordstrand (BNS)	Sør	Nærmiljøpark med skateanlegg	Friområde/ park	1	Nordstrand vel
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Skateanlegg ved Huseby	Skateanlegg (inne, ute)	1	Vestre Aker rulleklubb
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Skaterampe i nedkant av Tryvannstoppen	Skateanlegg (inne, ute)	1	Rune Abrahamsen
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Skate- og aktivitetspark mellom gardeleiren og amerikanske ambassade	Skateanlegg (inne, ute)	1	Bydel Vestre Aker
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Rehabilitering av eksisterende skatepark i gamlebyen	Skateanlegg (inne, ute)		

		Volleyball			
Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud idrettspark - sandvolleyballbane m/ tribune	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BOS
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Tøyenparken Sandvolleyballbane	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - 4 nye baner	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Volleyballforbundet, region øst
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Helårsbruk på kommende sandvolleyballbane - Kringsjå	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BNA, Koll
Oslo (OSL)	Oslo	8 innendørs sandvolleyball-baner (5-10årsperiode)	Andre idrettshaller	1	Volleyballforbundet, region øst
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Sandvolleyballbane rehab - Sinsen	Andre anlegg/tilrettelegging	1	ISU Grünerløkka
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Sandvolleyballbane på Kujordet eller rundt Jordal skole	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Kampen Vel
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Sandvolleyballbane langs Finnmarksgata	Andre anlegg/tilrettelegging	1	SK Forward
		Ro-/kajakkbane			
Frogner (BFR)	Indre by	Frognerkilen - sikres at bryggene stikker like langt ut	Ro/kajakkbane	3	Oslo Rokrets
	-	Trasé for robane mellom Malmøya og Ulvøya	Ro/kajakkbane	1	Innspill OIK, Ormsund Roklubb
Nordstrand (BNS)	Sør	Tørkeskur og låsbar bu til seilutstyr Malmøya	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Bundefjorden seilforening
Ullern (BUN)	Nordvest	Lysakerfjorden - regulering av regattbaner	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BUN, USF, ISU
Frogner (BFR)	Indre by	Herbern - mudring, bølgevern, kaianlegg mm	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK, Oslo Seilforening
Nordstrand (BNS)	Sør	Malmøya brygge/jollestativ	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK, Bunnfjorden Seilforening
Ullern (BUN)	Nordvest	Etablering av kajakkpolobane i Bestumkilen	Ro/kajakkbane	1	Norges padleforbund
		Friidrett			
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Marienlystfeltet friplassen	Friidrettsanl., ute	1	Innspill BSH, ISU

Stovner (BSR)	Øst	HSIL - friidrettsdel i gammelt lager	Friidrettsanl., inne	1	Innspill OIK, Høybråten Stovner, Oslo Friidrettskrets
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Friidrettsflater ute	Friidrettsanl., ute	1	Innspill bydeler
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Friidrettsanlegg i Hovinbyen	Friidrettsanl., ute	1	Øystein Wien
Grorud (BGR)	Øst	Løpebane rund grusbane ved Rødtvet skole	Friidrettsanl., ute	1	Grei
		Skianlegg			
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Sogn - skiløype under høyspent	Skianlegg	1	Innspill OIK, Lyn
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Langsetløkka - utbedring av 3 km trassé	Skianlegg	2	Oslo skikrets, Kjelsås IL
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Langsetløkka - lysanlegg og snøproduksjon	Skianlegg	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Bjørndal - vannbasseng til snøprod	Skianlegg	1	Innspill OIK, Bjørndal IF
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Grønmo - nasjonalanlegg HC	Skianlegg	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Kombinert ski- og skiskyteranlegg på Grønmo	Skianlegg	1	
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Rundløype rulleski (utvidelse av rundløype, nordlige delen av idrettspark)	Skianlegg	3	Bjørndal IF
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Sørkedalen - snøprod.anlegg	Skianlegg	1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Hemingseter/Seterbakken - samle 3 bygg i ett	Skianlegg	2	Innspill OIK, Heming IL
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Grefsenkleiva trasé	Skianlegg	3	Innspill BNA, Kjelsås IL
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Njård - utbedre trasé/snøprod	Skianlegg	1	Innspill OIK, Njård
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Holmenkollen - Vannhopp/hoppepute	Skianlegg	1	Innspill OIK, Heming IL
Oslo (OSL)	Oslo	Utvidelse av alle traseer slik at det blir plass til klassisk og skøyting	Skianlegg	3	Oslo skikrets
Oslo (OSL)	Oslo	Utvidelse av løypenett til sentrale områder.	Skianlegg	3	Oslo skikrets
Oslo (OSL)	Oslo	Treningsanlegg i Oslo øst	Skianlegg	1	Oslo skikrets, KIL, BYM
Oslo (OSL)	Oslo	Oppgradering av alle "aktive anlegg"	Skianlegg	2	Oslo skikrets
	-	Ferdigstilling av reguleringsplaner i forbindelse med	Skianlegg	1	Oslo skikrets

		områder som ligger i randsonen til marka			
Sagene (BSA)		Skiløyper/turveier fra bydelen til marka	Skianlegg	1	Bydel sagene
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Anlegge alternative løyper i Holmenkollen (Gratishaugen + Kapellskogen; mindre krevjande)	Skianlegg	1	Skiforeningen
		Skileikanlegg-nærmiljøanlegg?			
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Voksenjordet - skileik m/lys (barneskianlegg)	Skianlegg	1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
Ullern (BUN)	Nordvest	Bestum Skole Blokkajordet - skilekebakke	Skianlegg	1	Bydelsinnspill BUN, ISU
Bjerke (BBJ)	Øst	Årvoll skilekeplass ved Isdammen	Skianlegg	1	Bydelsinnspill BBJ
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Huseby vinterlekeplass	Skianlegg	1	Oslo skikrets
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Kringsjå - skibakke, skileikanlegg og lysløype	Skianlegg	1	Innspill OIK, Koll IL
Bjerke (BBJ)	Øst	Veitvet aktivitetsområde, skileik (med kunstsnø	Skianlegg	1	Bydelsinnspill BBJ/ISU, innspill OIK
Nordstrand (BNS)	Sør	Ekeberg - utvidelse av lysløype og skilekanlegg	Skianlegg	1	Bydelsinnspill BNS
Bjerke (BBJ)	Øst	Bjerkedalen park - skileikplass med kunstsnø	Skianlegg	1	Innspill OIK, ISU Bjerke
Bjerke (BBJ)	Øst	Løren - skileikplass med kunstsnø	Skianlegg	1	Innspill OIK, ISU Bjerke
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Voksenjordet - skileik m/lys	Skianlegg	1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker, BVA, 2.pri fril.liv
Bjerke (BBJ)	Øst	Veitvet aktivitetsområde, skileik (med kunstsnø)	Skianlegg	1	Bydelsinnspill BBJ/ISU, innspill OIK
Bjerke (BBJ)	Øst	Bjerkedalen park - skileikplass med kunstsnø	Skianlegg	1	Innspill OIK, ISU Bjerke
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Sogn - skiløype under høyspent	Skianlegg	1	Innspill OIK, Lyn
Oslo (OSL)	Oslo	Utvidelse av alle traseer slik at det blir plass til klassisk og skøyting	Skianlegg	2	Oslo skikrets
Oslo (OSL)	Oslo	Treningsanlegg i Oslo øst	Skianlegg	1	Oslo skikrets, KIL, BYM
Gamle Oslo (BGO)		Tøyenparken - skileikplass med kunstsnø	Skianlegg	1	FRIGO

		Hoppbakker			
	-	Linderudkollen - plast i K70 hoppbakke	Hoppbakke	2	Oslo skikrets
	-	Linderudkollen - K50 hoppbakke	Hoppbakke	1	Oslo skikrets
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Linderudkollen - hoppbakker K10 og K20	Hoppbakke	1	Innspill OIK, Østre Aker SK
	-	Plast i alle hoppbakker	Hoppbakke	2	Oslo Skikrets
	-	Sommeranlegg for freestyle i form av hoppepute eller vannhopp	Hoppbakke	1	Oslo skikrets
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Rehabilitere hoppbakken på Ola Narr	Hoppbakke	2	SK Forward
		Alpinanlegg			
	-	Signalanlegg Wyller for snowboard og freestyle	Alpinbakke	1	Snowboardforbundet, Heming IL, innspill OIK
	-	Wyllerløypas - alpinanlegg, heis	Alpinbakke	2	Tryvann AS
Stovner (BSR)	Øst	Liabakken rehabilitering og videreutvikling	Alpinbakke	2	Bydel Stovner, ISU Stovner
		Lysløyper			
Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud idrettspark - rehabilitering lysløype	Lysløype	2	Bydelsinnspill BOS,
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Koll IL - Utbedre Lysløype	Lysløype	2	Innspill OIK, KOLL
Bjerke (BBJ)	Øst	Isdammen - Lysløype	Lysløype	1	Innspill OIK, Årvoll IL
Bjerke (BBJ)	Øst	Linderud - ny lysløype ski	Lysløype	1	Innspill OIK
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Grønmo - lysløype forlengelse	Lysløype	1	Innspill OIK, Bækkelaget/Rustad IL
Stovner (BSR)	Øst	Stovnerbakken-Tangerud - lysløype	Lysløype	1	Innspill OIK, HSIL
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Sørkedalen - forlengelse av lysløype	Lysløype	1	Innspill OIK, ISU Vestre Aker
Bjerke (BBJ)	Øst	Linderud - fra P-plass ved Krigsskolen ca 1 km	Lysløype	1	Foreslått av Bydel Bjerke. Lyssetting langs eksisterende skogsbilvei (delvis statlig eid areal)
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Wyller - Bogstad - Mærradalen - Husebey - rulleskiløype	Lysløype	1	Innspill OIK, Røa
Stovner (BSR)	Øst	Gjelleråsmarka - rundløype	Lysløype	1	Innspill OIK, ISU Stovner
Østensjø (BOS)	Sør	Sammenknytning av lysløyper: det går en lysløype fra Haugerud, men den nye veien som		3	

		går ned mot Haraløkka kunne trengt lys			
		Streetbasket			
Frogner (BFR)	Indre by	Colosseum Torg	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Rapport investering BYM. Sekkepost
Frogner (BFR)	Indre by	Skarpsnoparken	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Rapport investering BYM
Frogner (BFR)	Indre by	Tinkern	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Olafiagangen/ Vaterland	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	SK Forward
Frogner (BFR)	Indre by	Hausmannsgate	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Frogner (BFR)	Indre by	Permanent skate/streetbasketanlegg Frognerkilen	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Ullern (BUN)	Nordvest	Streetbasket i Ullern idrettspark	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Ullern IF
Østensjø (BOS)	Sør	Streetbasket på Haraløkka	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	ISU Østensjø
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Oppgradere basketballbane ved Jordal ungdomsskole med lys og tribuner	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Kampen Vel
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Streetbasket langs Finnmarksgata	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	SK Forward
Frogner (BFR)	Indre by	Streetbasket på passende områder på Frogner	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
		Rideanlegg			
Grorud (BGR)	Øst	Ridehall Nordtvet gård	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Alna (BAL)	Øst	Alna Ridesenter - ridesti/bane	Andre anlegg/ tilrettelegging	3	Innspill OIK, Alna Ridesenter
	-	Ridesenter Sørkedalen	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Nordmarka ryttersportklubb
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Rideanlegg Nordmarka Rytterspor t	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Nordmarka Rytterspor t
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Stall Prinsdal-Grønliåsen - Ridesti	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Pifo
Gamle Oslo (BGO)		Kampen - ridebane	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Alna (BAL)	Øst	Ellingsrud Ridesenter - ridesti	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Pifo
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Grusbane syd for ridebane, Lofsrud Gård	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	SN Rideklubb
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Ny ridebane og plastridehall, Lofsrud Gård	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	SN Rideklubb
Grorud (BGR)	Øst	Utrede og avklare tursti for riding i Lillomarka	Andre anlegg/tilrettelegging	1	BGR

Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Vanningsanlegg til ridebane og nytt bunndekke til ridehuset	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Søndre Aas rideklubb
		Skyteanlegg			
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Husebyskogen - bueskytteranlegg	Andre anlegg/tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BVA
		Golfanlegg			
Bjerke (BBJ)	Øst	Løren minigolf	Golf	1	BBJ
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Tøyenparken minigolfanlegg	Golf	1	Innspill OIK, ISU BGA
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Trenings-/nærmiljøanlegg på sørsiden av Ankerveien	Golf	1	Norges Golfforbund, Oslo GK
Grorud (BGR)	Øst	Trenings-/nærmiljøanlegg i nærheten av golfbanen Grorud	Golf	1	Norges Golfforbund, Groruddalen
	-	Golfanlegg for barn og unge på Bogstad	Golf	1	OIK
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Trenings-/nærmiljøanlegg (fylling) - Grønmo	Golf	1	Norges Golfforbund, Grønmo GK
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Rekrutteringsanlegg for golf på Voksenjordet med skileik om vinteren	Golf	1	Bydel Vestre Aker
		Sykkelanlegg			
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	BMX-sykling (terreng) (Planlagt på Grønmo)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Norges cykleforbund, region øst.
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Grønmo - sykkelarena	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, IF Frøy
Oslo (OSL)	Oslo	Banesykling	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Norges cykleforbund, region øst.
Østensjø (BOS)	Sør	Haraløkka - teknikkanlegg sykkel	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Sognsvann - terrengsykkelløyper	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, SK Rye (vag pri)
Oslo (OSL)	Oslo	Nærmiljøanlegg sykkel (lukket landevei)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, NCF Region Øst
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Sykkelbane på Sinsen	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	ISU Günerløkka
Stovner (BSR)	Øst	Terrengsykkelbane på Tokerud	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Stovner
Grorud (BGR)	Øst	Pump track (sykkelbane)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Grorud
Østensjø (BOS)	Sør	Hall for BMX og sparkesykkel på Abildsø	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Alna (BAL)	Øst	Aktivitetsområde; sykkel/scoot ved Jerikobakken	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Alna

Østensjø (BOS)	Sør	Tilrettelegging for terreng- og landeveissykling	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Østensjø
		Luftsport			
	-	Modellflybane øst/syd	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Norges Luftsportforbund
	-	Årvoll friområde som øvingsbakke og kursområde	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Norges Luftsportforbund, avd. hang- og paraglider
	-	Legge til rette for landing på Myrejordet	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Norges Luftsportforbund, avd. hang- og paraglider
		Badeanlegg			
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Svømmehall St. Haugen	Svømmehall	1	Innspill OIK, ISU St. Haugen
Alna (BAL)	Øst	Furuset bad - baneskillere/generell oppgradering	Svømmehall	2	
Frogner (BFR)	Indre by	Frognerbadet - helårsbad	Friluftsbad	3	
	-	Svømmehall Ekeberg	Svømmehall	1	OIK
Ullern (BUN)	Nordvest	Bestumkilen - Etablering av svømmeanlegg innerst i Bestumkilen	Friluftsbad	1	Bydelsinnspill BUN, Christiania svømmeklubb, Oslo Padleforbund
Sagene (BSA)	Indre by	Renovering av Sagene bad	Svømmehall	2	Bydel Sagene
Ullern (BUN)	Nordvest	Svømmehall på Sjølyststranda	Svømmehall	1	Bydel Ullern
		Tennisbaner			
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordberg Tennis - rehabilitering klubbhus	Tennisanlegg, ute	2	Innspill OIK, Nordberg Tennisklubb
Ullern (BUN)	Nordvest	Bestumkilen - Tennishall	Tennisanlegg, inne	1	Bydelsinnspill BUN, ISU, OTK, BTK og UTK
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Heming Tennis - boble på bane 1 & 2	Tennisanlegg, inne	1	Innspill OIK, Heming IL
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Fagerheimen Tennis - nye baner på friområde med boble	Tennisanlegg, inne	1	
Nordstrand (BNS)	Sør	Nordstrand Tennis - boble	Tennisanlegg, inne	1	Innspill OIK, Nordstrand Tennisklubb
Østensjø (BOS)	Sør	Haraløkka - boblehall som muliggjør helårsaktivitet	Tennisanlegg, inne	1	ISU Østensjø
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Grefsen Tennis - Tennishall	Tennisanlegg, inne	1	Innspill OIK, Grefsen Tennisklubb
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Ullevål Tennis - boble	Tennisanlegg, inne	1	Innspill OIK, Ullevål Tennisklubb
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Ullevål Tennis - nye baner	Tennisanlegg, ute	1	Innspill OIK, Ullevål Tennisklubb

Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Heming Tennis - ny bane 8		1	Innspill OIK, Heming IL
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Heming Tennis - tribune med bod		1	Innspill OIK, Heming IL
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Tennisbane ved Fagerheimen Tennisklubb med boble	Tennisanlegg, ute	3	Fagerheimen Tennisklubb, NTF
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Tennisbane (2) lysanlegg	Tennisanlegg, ute	1	Prinsdalen Tennisklubb
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - Boble over tennisbaner	Tennisanlegg, inne	1	Sagene IF, NTF
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - Lysanlegg på tennisbane	Tennisanlegg, ute	1	Sagene IF
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - ballvegger og minibaner i og rundt banene	Tennisanlegg, ute	1	Sagene IF
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Jensmessveien - permanent PVC-hall erstatter boble.	Tennisanlegg, inne	3	Njård
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Frognerparken - permanent hall på fire av banene	Tennisanlegg, inne	3	NTF
		Rugby, softball, andre ballidretter, m.m			
Alna (BAL)	Øst	Landhockeybane - Furuset/Ellingsrud	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, OABR
	-	Generelt - 6 nye rugbybaner kunstgress	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Baseballbane	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, ISU BGO
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - lysanlegg rugby	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - oppgradering rugby	Rugby, softball m.m	2	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - universell utforming av gangveier ved rugbybane	Rugby, softball m.m	2	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka - mobile tribuner rugby	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Østensjø (BOS)	Sør	Rustad/Mercabtilbanen - rugbybane	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Østensjø (BOS)	Sør	Skullerud - bane for australsk fotball, gælisk fotball og rugby	Rugby, softball m.m	1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Oslo (OSL)	Oslo	Flere fleridrettsanlegg for de "alternative idrettene" (Lacrosse, amerikans fotball) med tilhørende oppmerking	Rugby, softball m.m	1	NAIF
		Klubbhus, garderober, m.m.			

Bjerke (BBJ)	Øst	Årvoll - Klubbhus, rehabilitering	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Årvoll IL
Sagene (BSA)	Indre by	Voldsløkka- Klubbhus Rugby	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Oslo Rugbykrets
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Om-/utbygging av Readyhuset	Andre anlegg/ tilrettelegging	3	Nordre Aker bydel/ISU
Bjerke (BBJ)	Øst	Isdammen - hovedbygningen	Andre anlegg/ tilrettelegging		Bydelsinnspill BBJ
Bjerke (BBJ)	Øst	Disenbanen - nytt klubbhus	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Årvoll IL
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Grefsen Stadion - Klubbhus med garderober	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Mortensrud idrettspark - klubbhus	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Aker SK
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Tøyenparken klubbhus fotball	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Lille Tøyen FK
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordre Åsen - Garderober	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Skeid
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Garderobeanlegg ved Voksen kunstgress	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	VASK, innspill OIK, ISU Vestre Aker
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Myrejordet - sluttføre arbeidet i garderober. Dusjvegger og gulvbelegg "glemt i 2013"		3	
	-	Etablering av nye klubblokaler ved Nøklevann	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Oslo Rokrets
	-	Etablering av nye klubblokaler for padling i Oslofjorden	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Oslo Padleforbund
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Garderober til fotball	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bjørndal IF
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Hauketo - Oppgradering av klubbhus	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Hauketo IF
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Klubbhus, utvidelse og oppgradering - Prinsdal tennisbane	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Prinsdal Tennisklubb
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Toalettfasiliteter ved Kringsjå sandvolleyballanlegg	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Koll IL
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Klubbhus til SK Forward	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	SK Forward
Sagene (BSA)	Indre by	Toalettfasiliteter og vannpost ved Voldsløkka sandvolleyballbane	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Sagene IF
Stovner (BSR)	Øst	Garderobeanlegg til cricket og baseball	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Rommen SK
		Orientering			

Oslo (OSL)	Oslo	Utarbeide og oppdatere orienteringskart (ref Oslo og akershus orienteringskrets anleggsliste)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1,2	Heming Orientering, Oslo og Akershus orienteringskrets
		Diverse/ nærmiljøanlegg			
	-	Flere klatreanlegg for allmennheten	Klatrefelt	1	Norges klatreforbund
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Myrejordet - sandbane og treningsapparater	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
Bjerke (BBJ)	Øst	Treningspark i bydelens grønt-/friområder	Aktivitets-område	1	Bjerke bydel
Bjerke (BBJ)	Øst	Linderudbanen	Aktivitets-område	1	Bydelsinnspill BBJ
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Tuftepark Hovseter	Aktivitets-område	1	Bydelsinnspill BVA
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Fotball/basketbane	Aktivitets-område		Bogstadlia borettslag
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Aktivitetsområder i bydel Gamle Oslo for skate/scoot, ballbinger, treningsapparater	Aktivitets-område	1	FAU Vålerenga Skole
Bjerke (BBJ)	Øst	Bjerkedalen aktivitetsområde	Aktivitets-område	1	Innspill OIK, Koll IL
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Nærmiljøanlegg Evald Ryghs plass	Aktivitets-område	2	Bydelsinnspill BSH
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Nærmiljøanlegg Colletløkka	Aktivitets-område	1	Bydelsinnspill BSH
Nordstrand (BNS)	Sør	Malmøya	Aktivitets-område	2	
Østensjø (BOS)	-	Tuftepark Haraløkka	Aktivitets-område	1	Forslag fra privatperson
Ullern (BUN)	Nordvest	Skileikbakke og ballbinge Blokkajordet, Bestum skole	Aktivitets-område	1	BUN fril.liv
Sagene (BSA)	Indre by	Treningsapparater, sitte- og bålplasser, toaletter ++ langs Akerselva	Aktivitets-område	1	BSA, 5. pri fril.liv
Nordstrand (BNS)	Sør	Lambertseter aktivitetspark	Aktivitets-område	1	BNS 2.pri fril.liv
Bjerke (BBJ)	Øst	Bjerkedalen park - tuftepark	Aktivitets-område	1	ISU Bjerke
St. Hanshaugen (BSH)	Indre by	Skileikanlegg (egnede parker)	Aktivitets-område	1	BSH 2.pri fril.liv,I OIK
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Vahl Skole - aktivitetsanlegg for lek og mosjon	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BGO
	-	Kværnerbyen - nærmiljøanlegg inne og ute	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BGO

Østensjø (BOS)	Sør	Oppsal/Vetland skole - ballbinge	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BOS
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Holmlia - ballbinge	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Holmlia Sportsklubb
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Kringsjå skole - ballbinge	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Lyn
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Gamlebyen skole - ballbane	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	parkouranlegg, klatrestativ, trampolinepark	Andre anlegg/ tilrettelegging		Gamlebyen sport og fritid
Østensjø (BOS)	Sør	Skøyenåsen sikole - ballbinge	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BOS
Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud vgs - ballbinge	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BOS
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Oppgradering balløkker - Månejordet, Rektorhaugen og Berg	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Innspill BNA klubber, Lyn
Ullern (BUN)	Nordvest	Bestum skole Blokkajordet (balløkke)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BUN, ISU
Bjerke (BBJ)	Øst	Naturis/ballplass - Veitvet	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Veitvet SK
Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud idrettspark - minirink, omlegging av gangvei	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BOS, MS
Nordstrand (BNS)	Sør	Ekeberg Frisbee - rehabilitering	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Bydelsinnspill BNS
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Frisbeegolf (Tøyenparken - Ola Narr)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Petanque (Tøyenparken)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BGA/ISU
Bjerke (BBJ)	Øst	Tribune 200 tilskuere - Veitvet	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Veitvet SK
Bjerke (BBJ)	Øst	Tribune 200 tilskuere - Årvoll	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Årvoll IL
Bjerke (BBJ)	Øst	Tribune 200 tislkuere - Linderud	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Linderud
Bjerke (BBJ)	Øst	Tribune 200 tilskuere - Hasle/Løren	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, H/L IL
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Innendørs trialanlegg	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Osloungdommens trialklubb
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Jordal minibane (usikker kategori)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU BGO
Østensjø (BOS)	Sør	Rustadfeltet - lysanlegg til kunstgressbanen	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BOS, Rustad IL
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Kjelsåsmyra - lysanlegg	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Kjelsås IL
Alna (BAL)	Øst	Furuset - tak over kunstis ved Forum	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, Furuset IF
Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud vgs - bordtennisbord	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BOS,

Østensjø (BOS)	Sør	Manglerud ishall - styrkerom	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, MS
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Trimapparater på alle anlegg	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Innspill OIK, ISU Søndre Nordstrand
Bjerke (BBJ)	Øst	Helårsanlegg for ski og sykkelopplæring - ridehustomta på Årvoll	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Stovner (BSR)	Øst	Rullestoltrasé på Tokerud	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Bergbanen - Støv- og støyskjerm mot ring 3	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	
Sagene (BSA)	Indre by	Oppgradering av Akerselva miljøpark - diverse tiltak (treningsapparat)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Sagene
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nydalen - en større park for arealkrevende aktiviteter	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Sagene
Sagene (BSA)	Indre by	Torshovdalen - anlegg for aking	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Sagene
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordre Åsen / Skeid - ballplass, bordtennis og ballvegg	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Sagene
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Nordre Åsen / Skeid - Sitteplasser/tribune mellom kunstgress og øvre bane	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Sagene
Sagene (BSA)	Indre by	Arkitekt Rivertz plass - fotballbane nærmiljøanlegg og aktivitetsområde	Fotballbane	1	Bydel Sagene
Frogner (BFR)	Nordvest	Tinkern; aktivitetsanlegg (aking, grusstier, løkkefotball, treningsapparater)	Friområde/ park	1	BFR
Ullern (BUN)	Nordvest	Treningsapparater Ullern Idrettspark	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Ullern IF
Sagene (BSA)	Indre by	Belysning i hele Voldsløkka idrettspark	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Sagene IF
Nordstrand (BNS)	Sør	Belysning av parkour-/tuftepark ved EKT	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	ISU Nordstrand
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Ballbinge/ballplass ved Konows gate 40	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydelsinnspill BGO
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Hasleparken - 5er-bane/ballbinge	Fotballbane	1	Lille Tøyen FK/Forward
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Rehabilitering av ballbinge Hasleparken, Keyserløkka	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Bydelsinnspill BGA
Stovner (BSR)	Øst	Aktivitetspark i området rundt Liastua	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Stovner
Frogner (BFR)	Indre by	Tuftepark/treningspark i Frognerparken	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Frognerparken IL

Frogner (BFR)	Indre by	Hinderlløype i tilknytning til Tuftepark på Frognerbadet	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Frognerparken IL
Østensjø (BOS)	Sør	Aktvitetspark i tilknytning til Bøler skole	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bøler skole FAU
Frogner (BFR)	Indre by	Tuftepark ved fotballbane innerst i Inkognito terrasse	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bydel Frogner
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Bordtennis, klatrestativ, tuftepark langs Finnmarksgata	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	SK Forward
Østensjø (BOS)	Sør	Aktivitetspark Bøler idrettsplass	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Fau Bøler skole
Sagene (BSA)	Indre by	Utvikle Advokat Dehlis plass til park med aktiviteter	Andre anlegg/ tilrettelegging	1,3	Bydel Sagene
		Andre innspill			
	-	Sikre at Oslo kommune har driftsmidler til å holde åpne lenge nok i sesongen	Ishall		Oslo ishockeykrets
	-	Hurtigløp - mer tid på eksisterende baner	Kunstisflate		Akershus og Oslo Skøitekrets, hurtigløp
	-	Hurtigløp - bedre kvalitet på banene	Kunstisflate	2	Akershus og Oslo Skøitekrets, hurtigløp
	-	5 nye idrettsanlegg, kun til bruk for basketball (dagens behov)	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	NBBF, region øst
	-	10 nye idrettsanlegg, kun til bruk for basketball (i 10-årsperspektiv)	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	NBBF, region øst
	-	Bygge haller av størrelse med plass til tre volleyballbaner	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)	1	Volleyballforbundet, region øst
	-	24 baner gitt dagens situasjon, ytterligere 15 i en tiårsperiode	Fotballbane	1	Oslo Fotballkrets
	-	Tilrettelagte rom i større haller, gjerne et kjellerlokale i forbindelse med bygging av kommunale bygg	Andre idrettshaller		Norges Bordtennisforbund
Oslo (OSL)		Gratis utstyrsutlån "on site"	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Frogner (BFR)		Gratis utstyrsutlån Skur 13	Andre anlegg/ tilrettelegging	3	FRIGO
Gamle Oslo (BGO)		Rudolf Nissens plass	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO

Grorud (BGR)	Øst	Kampidrett i idrettshall	Fleridrettshall, normal (1 std spilleflate)		Innspill OIK, kampidrettssamarbeid et/lokale klubber
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Innendørs treningsarena for Trial	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Oslo ungdommens Trial klubb
Ullern (BUN)	Nordvest	Regulere om Kirkenær ballettskole Sørbyhaugen 33 til kultur og idrett	Andre anlegg/ tilrettelegging	3	Bydel Ullern
Oslo (OSL)		Parkourlokale i Oslo	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Parkourakademiet
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Buldrevegg i Bjørnholthallen	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Bjørndal IF
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Terreng og hinderløype i Kringsjå idrettspark	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Lyn
Østensjø (BOS)	Sør	Nøklevann - klubbhus/båthus		2	OIK

VEDLEGG 3: PARKSTANDARD

BYMILJØETATENS STANDARD FOR PARKER

Oversikt over parktyper, drift- og skjøtseloppgaver med valg av kvalitet, og feil og mangler ved våre anlegg.

Status over dagens situasjon med kostnadsberegnet endringstabell.

Iht. til Oslo kommunes mål fra kommuneplanen 2017 (sendt på høring april 2017) skal Oslo bli en grønnere by og en by for alle:
«Oslo kommune skal gjøre det enklere for folk å komme seg ut i Marka og til fjorden, og vil ta vare på friluftsinteresser og naturverdier. Mens byen vokser skal vi heve kvaliteten på de grønne områdene.»

«Befolkningen skal ha tilgang til et variert tilbud av lett tilgjengelige grøntområder til mosjon og rekreasjon, slik at det er lett å ta helsefremmende valg i hverdagen.»

«Gode planlagte uteområder, for eksempel i tilknytning til barnehage og skole, kan gi barn bedre tilgang på natur. Utforming av bygg og uterom skal fremme tilgjengelighet, trygghet og inkludering, blant annet gjennom belysning og møblering.»

Parkforvaltningens ansvar

Bymiljøetaten forvalter, drifter og skjøtter regulerte friområder på Oslo kommunes grunn. Parkforvaltningen i Bymiljøetaten har i hovedsak ansvar for kommunens store og sammenhengende parker og friområder og turveidrag. Bydelen drifter har ansvar for utvalgte lokale parker etter bydelsreformen i 2004. Bymiljøetaten forvalter trærne i bydelsanleggene.

Parktyper i Bymiljøetatens forvaltning

Parkene i Oslo kommune har stor variasjon i utforming og kompleksitet, og det finnes ingen nasjonal standard for å kategorisere parker. Bymiljøetaten har videreutviklet eget kategorisering system for å få bedre oversikt og mer rettet styring av kvalitet på skjøtsel og drift.

Kort fortalt, går parkkategoriene fra høy kompleksitet og tilrettelegging (A-park, og deretter B-park) til lavere kompleksitet og tilrettelegging (C-park, og deretter D-park). Parkene har blitt kategorisert på bakgrunn av hvor ressurskrevende skjøtsel – og driftsoppgavene er for Bymiljøetaten, samt hvilken materialkvalitet som er brukt. Vi har også vurdert parken mtp. antall besøkende og hvilke økosystemtjenester parken bidrar med.

Tabell 1. Parkene har blitt gitt en kategori fra A til D basert på hvilke krav parken har til skjøtsel og drift, besøksfrekvens og hvilke økosystem tjenester parken gir.

	Skjøtsel	Drift	Besøksfrekvens
A park	Flere, komplekse skjøtselsoppgaver som sommerblomstbeplantning, rosebeplantning, staudefelt osv.	Flere, komplekse driftsoppgaver som fonteneanlegg, baderamper, lekeplasser, drikkefontener osv. Dekke er for eksempel skifer.	Destinasjonspark med svært mange besøkende.
B park	Enkelte komplekse skjøtselsoppgaver, men ikke mange. Kan ha stauder, trær, blomstereng, busker og lignoser.	Noen komplekse driftsoppgaver. Eks. en lekeplass og en fontene, og resten enkle.	Viktig rekreasjonsområde for område. Tilknyttet skoler, barnehage og offentlige instanser.
C park	Grasbakker, plen og hekker. Enkle oppgaver med noe skjøtsel.	Enkle oppgaver som avfallsbeholdere og gelender. Dekke er for eksempel grusvei eller asfalt.	Gjennomfartsårer og sitteplasser. Brukes av de som kommer forbi og tilknyttes gjerne en park som er viktig for lokalbefolkningen.
D park	Kratt, busker og skogholt til naturlig utvikling. Lite krav til skjøtsel og drift	Kan være opparbeidet turvei, sti eller trakk.	I liten grad tilrettelagt for lengre opphold

A-park

Komplekse, store anlegg med mange, avanserte skjøtsel- og driftselementer som sommerblomster, toalettanlegg, baderamper, lekeplasser, tilknytning til strand/vann og mye mer. Typiske anlegg er turistdestinasjoner, historiske parker eller anlegg anlagt i nyere tid. Parken er en destinasjon i seg selv og har mange besøkende året rundt. Materialbruk i parken er ofte av høy kvalitet, for eksempel granittheller i stedet for asfalt eller grus.

Avbildet: Frognerparken, St. Hanshaugen park, Verdensparken og Sørenga bad. Andre eksempler er parkene i Oslo sentrum, Østensjøvannet miljøpark, Huk, Nedre Foss ved Akerselva og Hvervenbukta.

B-park

Anlegg med middels kompleksitet. Parken kan ha en del komplekse drifts og skjøtselselementer som toalettbygg, lekeplass og fontene. Anleggene er viktig rekreasjonsområder i fortettede strøk og ofte tilknyttet skole, barnehager og andre institusjoner. De er mye besøkt.

Avbildet: Turveien langs Akerselva fra Nydalen til Grønland, Bjerkedalen park, Birkelunden og Ingierstrand bad. Andre eksempler er Ola Narr og flere andre urbane parker i indre by

C- park:

Anlegg med lav grad av kompleksitet. Typiske gressletter, nabolagsanlegg og turveier i skogsområder med noe tilrettelegging. Anleggene har ofte 1-2 benker, søppelkasse og/eller liten lekeplass. Brukes av de i nærheten som turvei, møteplass og gjennomfartsårer.

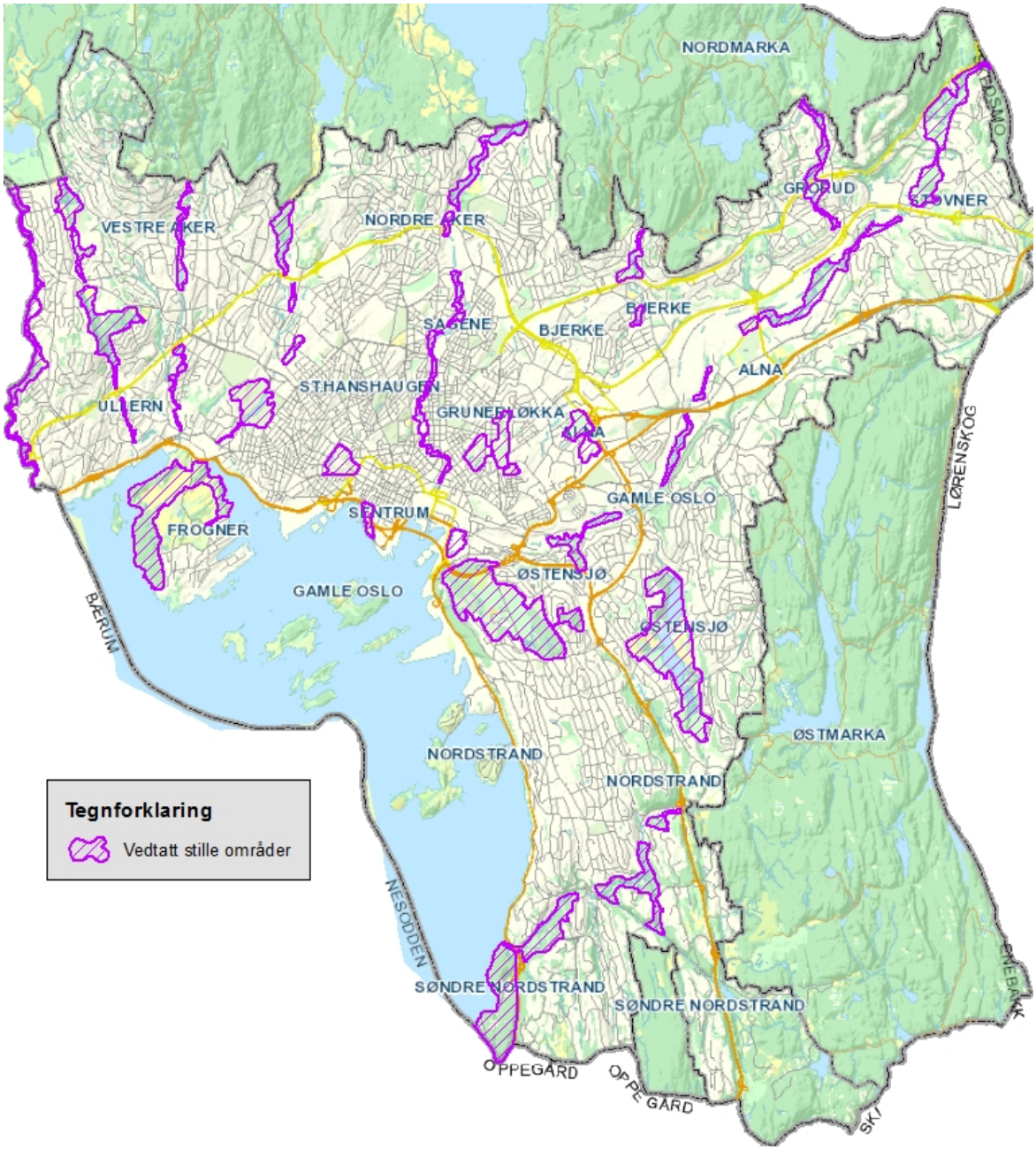
Eksempler avbildet: Havnabakken og Alnastien med Svartdalsparken. Andre eksempler er Damefallene og Økern torgvei park og mange av bydelsanleggene.

D-park:

Park og friområder med liten eller ingen grad av opparbeidelse og få/ingen driftselementer. Kan være skogholt eller grøftekanter. Lave krav til drift/skjøtsel. Mindre brukt av publikum.

VEDLEGG 4: VEDTATTE STILLE OMRÅDER

VEDLEGG 5: KARTLEGGING AV MULIGE NYE FRIOMRÅDER FOR HUND

GEOGRAFI		FORSLAG			MERKNAD	FOR-VALTER
Bydel	**Lokalitet**	**Forslagsstiller**	**Dato**	**Begrunnelse**		
BSR	Tennisbanen ved Karistien	Dyregruppa på Facebook v/Bente Vik	11.04.12	Mindre område som brukes lite	Gammel tennisbane v/Høybråten kirke, litt utilgjengelig	
BSR	Rommensletta	Dyregruppa på Facebook v/Bente Vik	11.04.12	Stort område, sentralt, god off. kommunikasjon	Bra med parkering, synlig, nær t-bane, kan ligge ved Sneglehuset	
BSR	Ved Jorines vei	Dyregruppa på Facebook v/Bente Vik	11.04.12	Reg. til friområde, mellom Jorines v. og Østre Aker v.	Behov for støyskjerming og planering	BYM
BAL	Alnaparken	Furuset Vel v/Anne Winge	05.05.12	Kirkeparken er sauebeite om sommeren	Ønsker inngjerda område nær Furuset krk	
BSR	Rommen skole	Aase Ryden	19.09.12	Behov for friområde for hund på Stovner	Etterlyser foreslått område i Margrethe Prams vei (v/Rommen skole)	
BVA	Vinderen (Skådalsstien)	Elisabeth Schaumburg	15.12.12	Ønsker båndtvangfritt område; denne stien er rolig	Lite ferdsel i dette området	
BAL	Nuggerud - Enga	BYM v/Bjørn Samuelsen	17.12.12	Flytte det off. friområdet på Ellingsrud sørover	100 m nord for bommen. Evt. v/Skansesteinen Gamle Strømsvei 90	
BAL	Øst for Larsbråtveiens endepunkt	BYM v/Bjørn Samuelsen	17.12.12	Flytte det off. friområdet på Haugerud sørover	Snaut 100 m øst for Larsbåtveiens enderundkjøring	
BSR	Div. område på Stovner	Aase Ryden	28.12.12	Behov for friområde for hund på Stovner	Stovnerbakken bhg, Stovnerfurua, bak Stovnerhallen, kollen v/Fossum-berget, Stovnerlia, v/ny park Smedstua, Smiuv. mot Østre Aker v.	

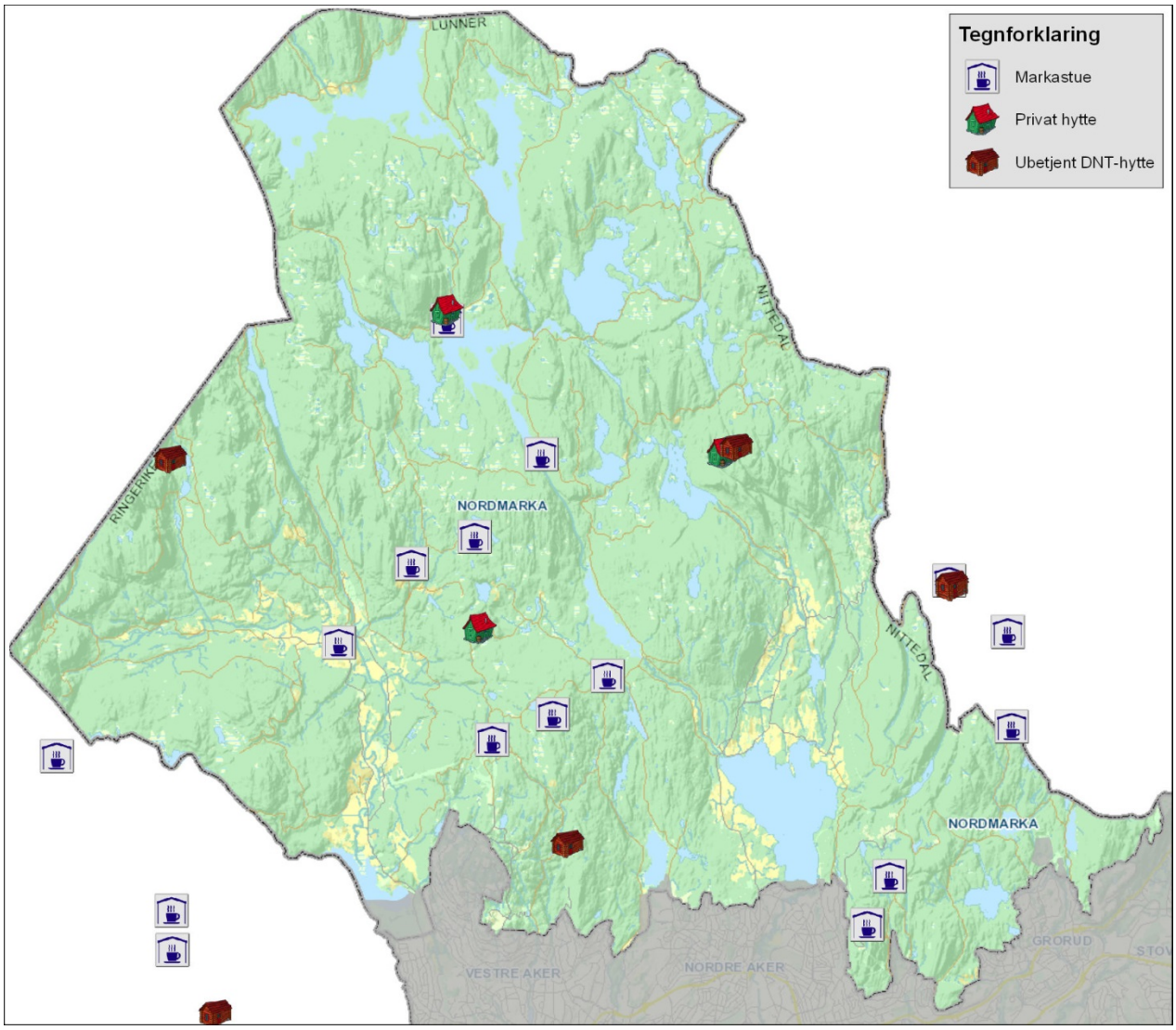
BNS	Lambertseter	May Johansen	01.04.13	Langt til Ekebergsletta	Bak Lambertseter bryteklubb, Feltspatv. 15	
BSH	St. Hanshaugen	Lillian Helene Haugen	15.04.13	Lite egna til soling og grilling	Krysset Colletts gt/Geitmyrsveien ved siden av barnepark	
BAL	Ellingsrud idrettspark	Kenneth Lyngra	08.07.13	Passe stort, ubrukt område passer utmerket til inngjerding	Område rett nø for Ellingsrud flerbrukshall, men regulert til idrett	
BSH	Bakhaugen	Trine E. Stabelfelt	01.04.14	Behov for friområde for hund på St. Hanshaugen	Inne i parken	
BAL	Grøntområde langs Alna	Anne Winge, for vel og borettslag	27.05.14	Erstatning for Kirkeparken (vinterbruk)	Rett sørøst for samløp Fossumbekken og Alna	
BAL	Ulsholtv. 64	Anne Winge, for vel og borettslag	27.05.14	Erstatning for Kirkeparken (vinterbruk)	Nordøst for Furuset krk (alt. til forslaget over)	
BOS	Plogveien 99	Manglerud hundeklubb	24.09.14	Nedlagt barnepark	Er inngjerda, men mangler port; OBY positiv	Bydel Østensjø
BSR	Østre Aker vei - Tangerud	Jan Kåre Engebakken	02.01.15	Ubrukt område som passer godt	Sørøst for Tangerudskogen Boligsameie, mot E6 og avkj. Østre Aker v.	
BFR	Barnepark Huk	Bydel Frogner	04.02.15	Nedlagt barnepark	Tidligere i OBYs eiendomsportefølje	
BSR	Ved Jorines vei	Bydel Stovner	06.02.15	Reg. til friområde, mellom Jorines v. og Østre Aker v.	Må gjerdes inn, forvaltes av BYM, 102/1092	BYM
BSH	Marienlyst barnepark v/Lekern	Bydel St. Hanshaugen	13.02.15	Brukes ikke til andre formål, men er ikke tilbakestilt	Inngjerda, forvaltes av OBY, skal overføres til bydelen	Bydel St. Hanshaugen
BSH	Barnepark Telthusbakken	Bydel St. Hanshaugen	13.02.15	Brukes ikke til andre formål, men er ikke tilbakestilt	Inngjerda, forvaltes av OBY, skal overføres til bydelen	Bydel St. Hanshaugen
BVA	Grøntområde nordvest for Voksen krk	Bydel Vestre Aker	18.02.15	Relativt stort, sannsynligvis friområde	Ikke inngjerda	
BNS	Grøntområde ved Tyslevveien	Mariann Lundberg	19.02.15	Ønsker inngjerding for å unngå konflikt med andre brukere	Mellom Tyslevveien og Kittel Nielsens vei	
BAL	Ellingsrudåsen barnepark	Bydel Alna	25.02.15	Inngjerda del kan vurderes	Privat område	

BAL	Tomt ved Ulven trafo	Bydel Alna	25.02.15	Del av 131/34 + 131/19 kan være egnet	Reg. turveg og reg. industriområde	
BAL	Alnaparken under kraftledninger	Bydel Alna	25.02.17	Foreslått av diverse borettslag/velfor. , bydelen støtter det	Forventer at BYM følger opp forslaget	BYM
BBJ	Persveien 25	Bjerke Storvel	02.03.15	Egnet m/noe tilrettelegging + inngjerding, del av grøntdrag	Mulig framtidig gravplassareal	
BGA	Øvre del av Hallénparken	Bydel Grünerløkka	03.03.15	Mot Ring 2, lite brukt, kan gjerdes inn	Må være reversibelt, krever ant. disp. fra kulturminnevern	
BBJ	Linderud langs t-banen	Bydel Bjerke	13.03.15	Skråning sør for Linderud skole, del av 88/247	Bydelen forutsetter at BYM etablerer og drifter området	BYM
BAL	Karl Staaffs vei	Aina Løkken	06.05.15	Nedlagt barnepark, inngjerda	Ulven barnepark/Ulven trafo, også foreslått av bydelen	
BGA	Sofienbergpar ken bak kirken	Byrådsavd. for miljø og samferdsel	17.06.15	Lite brukt areal øst (?) for kirken	MOS ber BYM vurdere dette området og gå i dialog med bydelen	BYM
BGR	Tomt ved Bredtvet fengsel	Stephanie Eekhout	29.11.15	Behov for hundeparker i bydelen, området lite brukt	Må gjerdes inn pga. fengsel og skole i nærheten	
BSH	Egebergløkka	Åsne Holen	02.04.16	Alternativ til Telthusbakken	Gjerde inn liten del av parken, f.eks. skråning nærmest parsellhager	
BSN	Bjørndal idrettsanlegg	Ellen Schipper	03.04.16	Langt til nærmeste friområde for hund	Område lengst sør i idrettsanlegget, brukes vinterstid til skihopping	
BGO	Tiedemanns tobakksfabrikk Ensjø	Britha Stenholm	10.04.16	Mange hunder i området		
BGA	Ved Akerselva ovenfor Aamodt bru	Mona Thowsen	22.06.16	Få hundeområder i sentrale deler av byen	Liten bakke med hekk rundt	
BSH	Minnelund Gamle Aker kirke	Mona Thowsen	22.06.16	Minnelund et stykke unna gravstedene	Håndheve båndtvangen mindre strengt	
BSH	Ilaparken, dels inngjerda område	Trine Klungerbo	29.06.16	Behov for hundeparker i bydelen,	Behov for gjerde på to kanter	

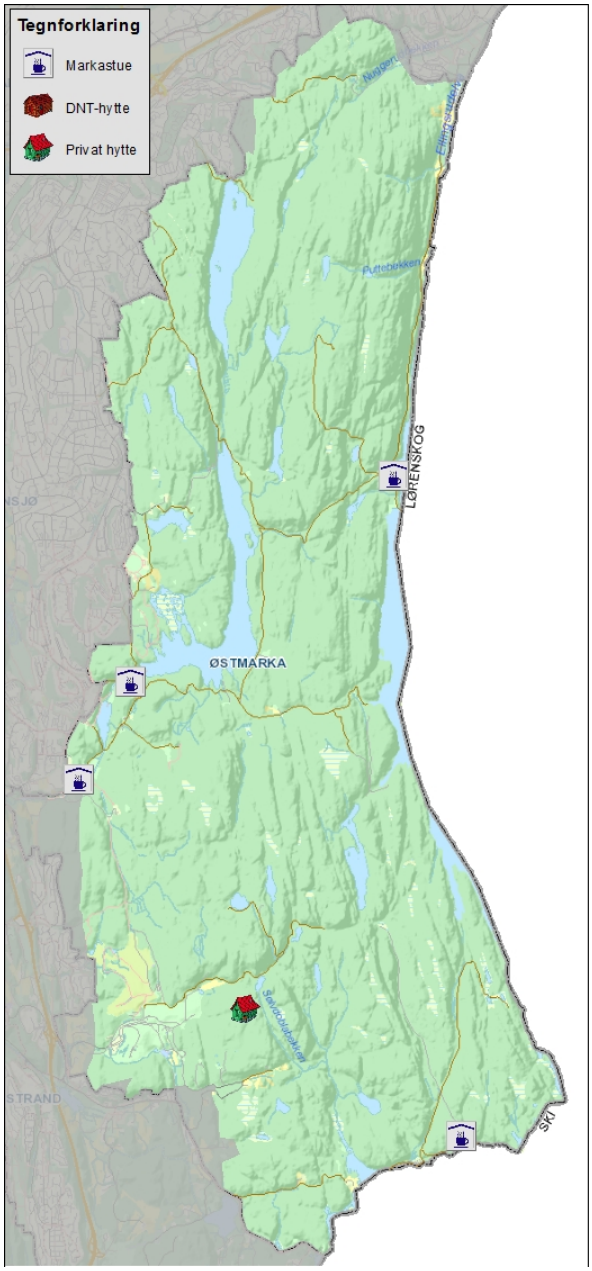
				området lite brukt		
BNA	Hjørne Arilds vei-Myrerskogveien, Kjelsås, 75/26	Cecilie Krogh	27.09.16	Reservert egenaktivitet; ingen bruker området	Liten grusplass; trenger bare å gjerdes inn	
BVA	Hovseterdalen, Røahagan nord	Berit Hallan	13.03.17	Langt til Styggedalen	Ser ut til å være regulert til gravlund	
BVA	Midstuområdet	Nina Engelstad	31.03.17	Styggedalen mangler gjerde mot veg	Mellom Midtstuen stasjon og hoppbakkene	
BSA	Sørøst for Kristoffer Aamots bru	Roger Jansen	03.04.17	Populært turområde; gjerde reduserer brukerkonflikter	Langs Akerselvas østside; umatrikulert grunn - eier må fastslås	
BSR	Snuplass innerst i Martha Tynes vei	Jørn Sand	11.04.17	Ubenytta og delvis inngjerda område	Regulert til friareal/ idrettsanlegg	
BVA	Barnepark v/Blåbergskogen barnehage	Nina Engelstad	01.05.17	Behov for hundeparker i bydelen, området godt egnet	Nedlagt barnepark som er gjerda inn	
BSN	Grønmo sørøst for golfbanen	Torunn Borgen Gård	22.06.17	Behov for hundeparker i bydelen, området godt egnet	Der politiets beredskapssenter var foreslått	
BBJ	Del av Veitvetparken	Karl Stinus Olsen	19.07.17	Behov for hundeparker i Groruddalen, arealet lite brukt	Mellom Søndre Veitvet borettslag og tennisbanene	BYM
BOS	Nordre Skøyen hovedgård; sør for hovedparken	Monica Fjærn	17.08.17	Ønske om hundeområde i nærheten	Mellom Johan Evjes vei og Promenaden	
BOS	Haraløkka fritidssenter	Monica Fjærn	17.08.17	Ønske om hundeområde i nærheten	Mye grøntareal i området	BYM
BFR	Tinkerns søndre del, mot toglinjene	Ketil Sauarlia	24.04.17	Ligger avsides, brukes til hundelufting	Må gjerdes inn	
		Spesialønsker				
OSL	Friområde for små hunder i Oslo	Elin Rødseth	11.12.12	Farlig for små hunder i ordinære	Mindre område for små hunder	

				friområder for hund		
BOS	Bjartbakken	Kenneth Lund	16.05.13	Bane til traktortrekking for hunder	Vil holde området ryddig for andre hundeeiere, barn som aker	
		Mulige områder				
BSR	Høybråten barnepark	Bydel Stovner	06.02.15	Nedlagt barnepark, reg. turområde/turveg, bydelen negativ	Høybråtenv. 69. Høybråten Velfor. negativ til hundeområde	
BSA	Torshovparken	Bydel Sagene	09.02.15	Del av nedlagt barnepark, forvaltes av OBY	Friområde for hund er etablert av bydelen	
BAL	Lindeberg ved Coop Prix	Bydel Alna	25.02.15	Konfliktfylt pga. andre brukere, bydelen tilrår vurdering	Del av Lindebergparken som BYM planlegger	
BBJ	Lite areal sør for Bredtvet fengsel	Bydel Bjerke	13.03.15	Brukes i dag til organisert trening av hund	Bydelen ber BYM gå i dialog m/Statsbygg for evt. å gjerde det inn	

VEDLEGG 6: KART OVER HYTTER I NORDMARKA OG ØSTMARKA

Nordmarka

Tegnforklaring
Markastue
DNT-hytte
Privat hytte
ØSTMARKA
LØRENSKOG

Østmarka

VEDLEGG 7: OVERSIKT OVER MANGLENDE TURVEIFORBINDELSER I HOVEDTURVEINETTET BYGGESONEN

Listen viser prioriterte strekninger i hovedturveinettet i perioden 2019-2028.
Status pr. 11.01.2018 (Bymiljøetaten)

KARTOMRÅDE	ANT. METER
Turveier Oslo sør	26181
Turveier Oslo sentrum og nord	7919
Turveier Oslo vest	15056
Turveier Oslo øst	15785
Totalt ant. meter (alle områder)	**64941**

Turvei	Turvei/turveiparsell	Gjeldende regulering	Lengde (meter)	Eier (Privat/ Kommunalt/ Stat)	Dagens standard	Ønsket standard
E4	I enden av Bogerudmyra v/fotballfelt	Friområde	150	K		Grusvei
E4	Planfri kryssing ring 3	vei	30			
E5	Gjennom skogholt - Havreveien 11 (Gnr./bnr: 149 / 375)	Friområde	75	K	Sti	Grusvei
E5	Østensjøveien - Bøler kirke (164 /5)	Naturvernområde	484	K	Sti	Grusvei
E5	Eterveien 10 - Bøler kirke (164 /5) - Delvis på fortau	Naturvern, fortau	289	K	Sti	Grusvei
E5	Bak Bøler kirke (164/5) til eksisterende turvei på fremsiden av kirken	Friområde / turvei	108	K	Sti	Grusvei
E6	Østerliveien (159 / 134) - Nylænde	Friområde	240	P	Sti	Grusvei
E7	Sør for Bogerudmyra, på Rustadfeltet (sammenkobling mellom E7 og E7) iht. Østensjø forvaltningsplan	Friområde	160	K		Grusvei
E9	Stenbråtveien til Engersbråten og videre til eksisterende turvei parallelt med Kantarellen terrasse 32	Friområde	546	K	Sti	Grusvei
E9	Frostveien 20 B - Stenbråtveien/påkobling grusvei mot Engesbråten (gnr./bnr: 180 / 432)	Friområde, turvei	460	P / K		Grusvei
E9	Rådyrstien 6 - Frostveien 20 B	Vei	240	K	Annnen forbindelse	Annen forbindelse
E11	Engersbråten - Mortensrudveien	Friområde	345	K	Sti	Grusvei
E11	Mortensrudveien - Lofsrudhøgda 211	Friområde	381	K	Sti	Grusvei

E11	123 / 28 v/Rosendalsveien 8	Friområde	49	K		Grusvei
E11	123 / 28 v/Rosendalsveien 8 - Ekebergveien / trikkesløyfe	Friområde	740	P / S		Grusvei
E11	Ekebergveien / trikkesløyfe - Ljabrubakken snuplass	Friområde	182	K	Sti	Grusvei
E11	Ljabrubakken snuplass - Ljabrubakken terrasse 39	Gang og sykkelvei	115	P	Asfaltvei	Gang og sykkelvei
E11	Lofsrudveien - øst for Lofsrud gård (178/ 1)	Friområde og gang og sykkelvei	674	K		Grusvei
E11	Øst for Lofsrud gård - snuplass for kommende kontor/industri/butikk (178 / 1)	Gang og sykkelvei	155	K	Sti	Gang og sykkelvei
E13	Nordstrand bad nord	Grøntstruktur med turvei	220	K		Grusvei
E13	Nordstrand bad sør	Grøntstruktur med turvei	200	K		Grusvei
E13	Nordtrand bad sør til gnr./bnr: 182 / 366	Grøntstruktur med turvei (fungerer opparbeidet boligfelt og del av innmark/)	100	K / P		Grusvei
E13	Katten badeplass (gnr./bnr: 182/218)	Grøntstruktur med turvei	120	K		Grusvei
E13	Katten badeplass (gnr./bnr:182/218) - gnr./bnr: 194/170 og opp til GS vei langs Mosseveien	Grøntstruktur med turvei (fungerer som opparbeidet boligfelt og del av innmark)	140	P		Grusvei
E13	Skogbakken 3 - Mosseveistranda (152 / 9)	Friområde og sikringssone	226	K		Sti
E13	Mosseveien - Middelalderparken	Planmessig ikke avklart	4713	P / K		
E13	Mosseveistranda fra BU7 - Fiskevollbukta sør	Planmessig ikke avklart	3092	P / K		
E13	Hvervenbukta nordre del - Ljansbruket (193 / 2)	Friområde	485	K		Asfaltvei
E13	Hvervenbukta syd og helt fram til Ingierstrand bad	Friområde	3000	K		Grusvei og bru
E15	Ljansbruket	Friområde	101	P		Asfaltvei
E15	Videre til Enebakkveien ved Store Stensrud gård og inn i Østmarka	Planmessig ikke avklart	2300	P og K		
E15	Planfri kyssing Ljabruveien	Veg	30			
E16	Seterbråtveien 4 - Kommunegrensen i sørøst / europaveien (187 / 1 og 176 /1)	Uregulert	1246	K		
E17	Ljabruveien / E6 - Nyjordet 54 (gnr./bnr: 17/684 m.m)	Friområde	680	K		Grusvei

E20	Ljabroveien 91 / turvei E9 - Ljabroveien 123	Uregulert	529	K		Grusvei
E20	Ljabroveien 123 - Bjørnerudveien (186 /1)	Friområde og uregulert	482	K	Sti	Grusvei
E20	Bjørnerudveien sørover til turvei E21 (186 / 1 og 188 / 1)	Spesialområde	380	K	Sti	Grusvei
E21	Rosenholm St. øst - Vest for Toppåsveien - Toppåsveien 19 / Toppåsen skolen (gnr./bnr: 191/6)	Friområde	1118	K		Grusvei
E21	Lerdalstoppen 16 - Påkobling ved bro v/Lerdalsgrenda 25 (gnr./bnr: 189 /1)	Friområde	400	K		Grusvei
E21	Nedre Prinsdalsvei 50 B - Øvre Prinsdalsvei 31 (gnr./bnr: 189/215 og 189/451)	Friområde	446	K		Grusvei
E24	Ormsyundveien ved Malmøysund rundt Ormøyas vestside	Friområde	750	K / P		Grusvei
		Totalt ant. meter(sør)	**26181**			

Turvei	Turvei/turveiparsell	Gjeldende regulering	Lengde (meter)	Eier (Privat / Kommunalt/ Stat)	Dagens standard	Ønsket standard
B10	Vaterlands bru - Nybroa	Gangvei	200	K		Bordgang
B11	Holsteinveien - Nordberghjemmet (gnr./bnr: 52 / 212)	Friområde og barnehage	258	K	Sti	Grusvei
B11	Nilserudkleiva - Nordberghjemmet (gnr./bnr: 52 / 11 og 52 / 212)	Friområde	329	K	Sti	Grusvei
B11	Carl Kjeldsensvei - Marka (gnr./bnr: 52/10 og 52/11)	Friområde	434	K	Sti	Grusvei
D1	Traverveien 44 - Traverveien 42 (koble sammen med D1 nordover)	Friområde	78	K	Sti	Grusvei
D2	Gangbrokryssing av Økern Torgvei	Gang og sykkelvei	30	K		Bro
D2	Bjerke travbane - Økern Torgvei 50	Friområde gang og sykkelvei	91	P og K	Asfalt	Asfalt
D3	Selvbyggerveien 112 - Rødbergveien 67	Gang og sykkelvei	264	P		Gang og sykkelvei
D4	Karl Staffs vei 75 - 132/85	Friområde	104	P / K	Sti	Grusvei
D4	Karl Staffs vei 75 - Ulvenveien 123 E	Friområde	214	P	Sti	Grusvei
D4	Avkj. Østre Aker kirke - Ulvensplitten / BU20	Friområde	375	K		Grusvei
D4	Ulvensplitten/BU14 - Persveien	Friområde	329	K		Grusvei / Sti
D4	Persveien - Risløkka	Planmessig ikke avklart	964	P / K		
D4	Haraldrudveien	Planmessig ikke avklart	363	P / K		
D4	Planfri kryssing Persveien	Planmessig ikke avklart	30			
D4	Avkj. Østre Aker kirke - Ulvensplitten / E6 (gnr./bnr: 131 / 116)	Friområde	375	K		Grusvei
D4	Ulvensplitten/over bro E6 - Persveien (gnr./bnr: 131 /117)	Friområde	329	K		Grusvei / Sti
D6	Forlenge fra Bjerkedalen park til turveg D2 på Økern	Bolig, friområde og veiplanmessig ikke avklart	900	P / K		Store deler langs vei/fortau
D6	Brobekkveien 38	Friområde	128	P		Grusvei
D6	Lunden 23	Uavklart regulering	67	P		Grusvei
D6	Planfri kryssing bro Nedre Kalbakkvei	veg	30			
D8	Kalbakken T-bane via grøntområde til Kalbakken senter	Friområde	265	K		Grusvei / Sti
D8	Fra Kalbakken senter - fotgjengerfelt over	Friområde og noe vei/bolig	235	K		Grusvei

	Kalbakkveien og videre til Gårdsveien					
D10	Fra D10 - 10 mot D 10 - 14	Friområde	234	P / K		Grusvei
D10	Østensjøveien (Bryn) - Tvetenveien bro	Planmessig ikke avklart	838	P / K		Grusvei
D10	Ved Smalvollveien 6 (140 / 80) - mangler kort strekning med turvei	Friområde	55	K	Asfalt	Grusvei
D10	Smalvollveien - Breivollveien	Friområde	400	P / S		Grusvei
		Totalt (sentrum og nord)	**7919**			

Oslo vest

Turvei	Turvei/turveiparsell	Gjeldende regulering	Lengde (meter)	Eier (Privat/ Kommunalt /Stat)	Dagens standard	Ønsket standard
A1	Elvefaret 21/BU 24 - Møllefaret 42 (over bl.a gnr./bnr: 11/182)	Friområde	73	P / K		Sti / grusvei
A1	Luggerud (Røa idrettspark) - Elvefaret 19	Friområde	210	K		Sti / grusvei
A1	Grinisaga - Harald Løvenskioldsvei 14 (gnr./bnr: 12/331)	Friområde	472	K		Sti / grusvei
A1	Grini bro - Grinisaga (gnr./bnr: 12/331)	Friområde	165	K		Sti
A1	Mustads område (ved gnr.bnr 9/548) langs Lysakerelven til Lilleakerveien 16 (CC vest)	Friområde	809	P	Turvei på asfalt	Grusvei
A1	Planfri kryssing av Bærumsveien	Planmessig ikke avklart	30			
A3	Priorveien - Monolittveien 30 /Konventveien	Friområde (fungerer opparbeidet boligfelt og del av innmark)	122	P		Grusvei
A3	Gullkroken 9 - Priorveien 17 (Hoffselva)	Friområde	115	K		Sti
A3	Gullkroken 5 - Gullkroken 9 (Hoffselva)	Friområde	215	K		Sti
A3	Kryssing av Sørkedalsveien (Ved Njårdhallen)	Vei	20	K		
A3	Olaf Bulls vei (Arnulf Øverlands vei) - Grindbakken 7	Friområde	857	K		Sti
A4	St. Georgs vei 24 - Gråbrødreveien 3 (St. Georgs vei - Hoffsveien)	Friområde	356	K	Sti	Grusvei
A4	Hoff terrasse 19 - påkobling sti mot St. Georgs vei 24 (St. Georgs vei - Hoffsveien)	Friområde	45	K	Sti	Grusvei
A4	Hoff terrasse 19 - Hoffsveien (St. Georgs vei - Hoffsveien)	Friområde	193	K	Sti	Grusvei
A4	Bestumkilen ved Maritim/A10 - St. Edmunds vei	Planmessig ikke avklart	800			
A4	Ullernchausseen 71 - St. Edmundsvei	Friområde (fungerer opparbeidet boligfelt og del av innmark)	490	P		Sti
A4	Ankerveien - opparbeidet turvei A4	Friområde	388	K		Grusvei
A5	Løkkaskogen 16 A - Løkkaskogen 9 (gnr./bnr: 33/536)	Friområde	123	P		Sti / grusvei
A5	Voksenkollveien 30/38 - Hospitsveien	Friområde	770	K	Sti	Grusvei

A5	A5 Etablere sammenhengende turveg Skøyen-Smestad (v/Hoffselva)	Planmessig ikke avklart	900	P / K		Grusvei
A5	Olaf Bulls vei 42 - Markagrensen	Friområde	204	K	Sti	Grusvei
A5	Lillevann 33/885	Friområde	100	P		Sti
A6	Marinaen - Hengsengveien	Planmessig ikke avklart	440		Sti	Grusvei
A6	Nudiststranda - Strømsborgveien	Friområde	70	K	Sti	Sti
A8	Ring 3 - Kolsåsbanen	Gang og sykkelvei	304	P	Sti	Gang og sykkelvei
A8	Silurveien (Kolsåsbanen) - Øvre Ullern terrasse 25	Gang og sykkelvei	431	P / K	Sti	Gang og sykkelvei
A8	Øvre Ullern terrasse 71 - Turvei A4	Friområde	147	K	Sti	Sti
A9	Åsbakken - Øvre Ullern terrasse 2	Friområde	222	K	Grusvei	Grusvei
A10	Sollerudstranda - Gjensidigebygget	Friområde	119	P	Sti	Sti
A12	Smithsvingen 8 - Njårdhallen	Friområde	354	S	Sti	Grusvei
A12	Turvei A1 - Mangler snutt	Friområde	81	K		Grusvei
A12	Bydelsgrensen (gml) - Ostadalsveien (kobling A12 og A9)	Friområde	32	K	Sti	Grusvei
B1	Tomt for renseanlegg - P.T Mallingsvei 64 A	Friområde	174	K		Sti
B1	Turvei A10 / E18 - Drammensveien 121	Planmessig ikke avklart	418	?		
B1	Anne Maries vei / BU3 - 42/98	Friområde	250	S	Grusvei	Grusvei
B1	Planfri kryssing over Sjølystveien og Hovedbanen	Veg	30			
B1	Planfri kryssing - Bro over Majorstuen St. (Over Fritjof Nansens vei, Sørkedalsveien og Slemdalsveien)	Veg	200			
B5	Rasmus Winderens vei - Forskningsveien	Gang og sykkelvei	230	K / S		Gang og sykkelvei
B5	Forskningsveien til Bukken Bruses vei 1	Gang og sykkelvei	257	K		Gang og sykkelvei
B5	Bukken Bruses vei 1 - Ring 3	Gang og sykkelvei	233	S / K		Gang og sykkelvei
B5	Krysning av ring 2 ved bro i rundkjøring	Friområde	100	S / K		Gang og sykkelvei
B5	Torgny Segerstedts vei 11 - BU 22	Friområde	114	K		Grusvei
B5	BU 22- BU 22	Planmessig ikke avklart	178	K		Grusvei
B5	BU 23 - BU 23 ved Sogn vgs	Friområde	219	K		Grusvei
B5	Klaus Torgårdsvei - Gaustadveien 73	Friområde og annet	500	K		Grusvei
B5	BU 23/Gaustadveien 73 - 215	Friområde	483	P / S		Grusvei
B5	Gaustadveien 215 - Nordbergveien (gnr./bnr: 49/1)	Friområde	187	K	Sti	Grusvei
B6	Rektorhaugen 13 - Lersolveien 5 B (gnr./bnr: 52 / 15)	Friområde	66	K	Sti	Grusvei
B6	Lersolveien 5 B - Nils Bays vei 2 (gnr./bnr: 52 / 15)	Friområde	256	K		Grusvei

B7	Nils Bays vei 50 - Ullevål stadion	Planmessig ikke avklart	356	K / P		
B7	Almeveien 39 - Borgestadveien 2 B	Friområde	89	K	Sti	Grusvei
B7	Borgestadveien 2 B - Kongleveien	Friområde	559	P	Sti	Grusvei
B8	Havnajordet - Grinda	Friområde	500	K	Sti	Grusvei
		Oslo vest: totalt ant. meter	**15056**			

Oslo øst

Turvei	Turvei/turveiparsell	Gjeldende regulering	Lengde (meter)	Eier (Privat/ Kommunalt /Stat)	Dagens standard	Ønsket standard
D10	Terminalveien - Arvsetveien (turveg i utkanten av Alfaset gravlund) (gnr./bnr: 122/5)	Friområde / turvei	357	S		Grusvei
D10	Arvsetveien - Alfasetveien - Nedre Kalbakkvei	Friområde / turvei	1278	K		Grusvei
D10	Nedre Kalbakkvei - Planfri kryssing	Vei	30	S		Grusvei
D10	Krysning E6	Planmessig ikke avklart	30			?
D10	E6- Terminalveien	Planmessig ikke avklart	357			?
D10	Nyland - 105/265	Friområde	300	S		Grusvei
D10	104/25 - 105/61	Friområde	118	P		Grusvei
D10	Kort strekning ved Alna	Friområde og fareområde	98	K		Grusvei
D10	Grorudveien / Fossumbekken - Grorudveien / Maria Dehlis vei	Bolig	190	S		Grusvei
D10	Ragnhild Schibbyes vei - Gjelleråsmarka	Gang og sykkelvei	304	P / K	Gang og sykkelvei	Gang og sykkelvei
D10	Planfri kryssing Trondheimsveien	veg	30			?
D10	Planfri kryssing Strømsveien	veg	30			?
D10	Ragnhild Schibbyes vei ved Tokerudbekken - Lillomarka	Planmessig ikke avklart	783	P		?
D11	Ludvig Karstens vei - GS 9520 (gnr./bnr:999/137) Bak garasjene til Ellingsrud brl.	Friområde	339	K	Annen forbindelse	Grusvei
D11	Karl Andersens vei 79 - Karl Andersens vei	Friområde	147	K	Sti	Grusvei
D11	Karl Andersens vei 79 - Høybråtveien	Friområde	289	K	Sti	Grusvei
D11	Smiuveien 85 - Stovner kirke	Friområde	193	K		Sti
D11	D13 / Karolinerveien - Henrik Sørensens vei v/Ludvig Karstens vei	Friområde	147	K	Annen forbindelse	Annen forbindelse

D11	Stovnerbakken 70 - Sigurd Weisæths vei	Friområde	190	P		Asfaltvei
D12	Forb. Vestfra til turvei D10 på Rommensletta	Turvei og G/S vei	765	K		endelig trase må avklares
D12	Trondheimsveien - Odvar Solbergs vei 83 (Over gnr./bnr: 96 /36, 97/26 og 97/76)	Friområde og vei	326	K		Grusvei / sti
D12	Planfri kryssing Trondheimsveien	veg	30			?
D13	Karolinerveien / D11 - Karihaugveien (gnr./bnr:107 / 729)	Friområde	297	P	Annen forbindelse	Grusvei
D13	Karihaugveien - Kryssing med fotgjengerfelt og påkoblinger turvei	Vei	24	K		Fotgjenger-overgang
D13	Starveien / Tschudi-skogen - Lundåsveien snuplass (gnr./bnr:102 / 906)	Friområde	527	K		Grusvei
D13	Bu16 / Hovedbanen - Østre aker vei	Planmessig ikke avklart	324	K / P	Annen forbindelse	Grusvei
D13	Østre Aker vei - Kryssing	Planmessig ikke avklart	30	P		?
D13	Østre Aker vei - Lørenskog kommune	Friområde	376	K		Grusvei
D14	GS 9691 / Ellingsrud senter - Skansestien	Friområde	346	K		Grusvei
D14	Munkebekken / D 13 - Gamle stømsvei	uregulert	309	K	Sti	Grusvei
D15	Lutvannsveien 24 - Marka v / Lutvannsveien 30 (gnr./bnr:115 / 26)	Friområde	212	K		Grusvei
D15	Lutvannsveien 52 - Lutvannsveien 30	Friområde	152	K		Grusvei
D15	Lutvannsveien 24 - Lutvannskroken snuplass	Friområde	213	K		Grusvei
D15	Rådyrveien 3 B / turvei D6 - Trondheimsveien (gnr./bnr: 91 / 1) Ved Brevdvet fengsel.	Friområde	751	S / K		Grusvei
D15	Forlengelse fra Ole Reistads vei til lysløypa/bommen i Lindebergåsen	Markagr./ Annet vegareal	250	K		Grusvei
D15	Trondheimsveien - Kryssing	Planmessig ikke avklart	30	?		Bro
D15	Trondheimsveien - Rødtvedtveien / Rødvedt gård	Planmessig ikke avklart	264	K	Annen forbindelse	?
D16	Dr. Dedichens vei 29 - Haugerud snuplass (gnr./bnr:141/72)	Friområde	147	K		Grusvei
D16	Haugerudveien snuplass - Marka (gnr./bnr:167/205	Friområde	352	K	Sti	Grusvei
D16	Kryssing Smalvollveien	Vei	30	K	Annen forbindelse	Annen forbindelse
D16	Reg. friområde v/ Smalvollveien 58 - Ytre ringvei	Friområde	125	K		Grusvei
D16	Ytre ringvei v/Haugerudveien 36 - Trosterudbekken	Friområde	611	K		Grusvei

D16	Trosterudbekken - t-bane / Dr. Dedichens vei	uregulert	168	P, K, S		Grusvei
D17	Fra eiendom 96/19 - Fossumveien	Friområde og G/S vei	500	K		Grusvei
D18	Forbindelse D17 - BU18 (Trondheimsveien) (gnr./bnr:97/6)	Friområde	504	K		Grusvei
D18	Trondheimsveien - Marka	Planmessig ikke avklart	624	K		Grusvei
D18	Planfri kryssing Trondheimsveien	veg	30			?
E1	Stordamveien - Trasop stadion	Friområde	594	K	Sti	Grusvei
E1	Byggeområde for industri ved Smalvollveien	Industri	36	K		Grusvei
E1	Byggeområde for industri - Sigrid Undsets vei	Friområde	130	K		Grusvei
E1	Tveten Gård - Tveita skole	Friområde	246	P	Annen forbindelse	Grusvei
E1	Ytre ringvei / Hellerudveien - kryssing	uregulert	30	K		Bro
E2	Solbergliveien - Filerveien (gnr./bnr: 144/989)	Friområde	131	K		Grusvei
E2	Filerveien - Trasop stadion (gnr./bnr: 144/989)	Friområde	358	K		Grusvei
E2	Oppsal kirke - Vetlandsveien (gnr./bnr: 44/989)	Friområde	263	K	Sti	Grusvei
E2	Peter Aas vei 6 - Tverralleen Nordre Skøyen	Friområde	163	K	Annen forbindelse	Grusvei
E3	Planfri kryssing General Ruges vei	veg	30			?
E4	Svartdalsveien 46 - Ryenstubben 2 (mellom brl. Blokkene (fellesareal) i regulert trase, ved høyspent)	Friområde	277	P	Annen forbindelse	Grusvei
		Oslo øst: totale meter	**15785**			

VEDLEGG 8: BRUTTOLISTE ANDRE FRILUFTSLIVSTILTAK

FYSISK AKTIVITET OG FRILUFTSLIV I BYGGESONEN

*Type: 1= Nyanlegg, 2= Rehabilitering, 3= Transformasjon

Geografi		Tiltak	Tiltakstype/ Beskrivelse av tiltak	Type	Forslagsstiller
Bydel	Område	Prosjektnavn tiltak (anlegg/tilrettelegging)	Tiltakstype	*Se over	Forslagsstiller
		Aktivitetsområder/ nærmiljøanlegg			
Alna (BAL)	Øst	Oppgradering lekeplass Strømsv. 246 (Tittutgrenda)	Aktivitetsområde	2	BAL 3.pri fril.liv
Bjerke (BBJ)	Øst	Bjerkedalen aktivitetsområde	Aktivitetsområde	1	BBJ 6.pri fril.liv
Bjerke (BBJ)	Øst	Bredtvetjordene, aktivitetsområde	Aktivitetsområde	1	BBJ 7.pri fril.liv
Oslo (OSL)	Oslo	Samla plan for tyngre tilrettelegging i Markas randsone	Aktivitetsområde	1, 2	Naturvernforb. i Oslo og Akershus (NOA)
Sagene (BSA)	Indre by	Torshovdalen	Aktivitetsområde	1	BSA, 6. pri fril.liv
		Friområder/parker			
Alna (BAL)	Øst	Bevare friområdene nær Østmarka	Friområde/park	2	Ellingsrud vel
Alna (BAL)	Øst	Haugerudparken; byggetrinn 2 - tiltak på område som har vært i privat eie	Friområde/park	1	BAL
Bjerke (BBJ)	Øst	Opparbeide Bredtvet som nærpark med naturpreg	Friområde/park	3	BBJ
Bjerke (BBJ)	Øst	Opparbeide Hovinparken	Friområde/park	1	BBJ
Bjerke (BBJ)	Øst	Utendørs treningsapparater ved Bjerkedalen park	Friområde/park	1	BBJ
Frogner (BFR)	Indre by	Langgårdsløkka, rehabilitering hageanlegg (bydelspark)	Friområde/park	2	BFR 1.pri fril.liv
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Opprettholde og tilrettelegge Vålerengaparken	Friområde/park	2	Vålerenga vel
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Bakerenga park; gang/sykkelveg, ballbinge, støyskjerm	Friområde/park	1	BGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Middelalderparken, ferdigstille og videreutvikle parken, gjøre med synlig og tilgjengelig	Friområde/park	1,2	BGO

Grorud (BGR)	Øst	Fjerne den midlertidige Grorud barnehage og reetablere friområde	Friområde/park	1	BGR 5.pri fril.liv
Grorud (BGR)	Øst	Etablere fastgriller i Bydel Grorud	Friområde/park	1	BGR
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Tilrettelegge bedre med toaletter og søppelhåndtering ved Frysjadammen	Info.tiltak	1,2	BNA
Oslo (OSL)	Oslo	Etablering av nye friområder, økt tilrettelegging i eksisterende	Friområde/park	1	Oslofjordens Friluftsråd
Sagene (BSA)	Indre by	Etablere nytt park/friluftsområde i Nydalen	Friområde/park	1	BSA, 4. pri fril.liv
Sagene (BSA)	Indre by	Utvidelse og videreutvikling Haarklous plass; stenge Kyrre Grepps gt.	Friområde/park	3	BSA 1. prioritet friluftsliv
Sagene (BSA)	Indre by	Videreutvikling Arne Gjestis plass/Gråbeinsletta; fjerne p-plasser og drosjestopp	Friområde/park	3	BSA 2. prioritet friluftsliv
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Tilrettelegging for aktivitet i nedlagt skytefelt i området Prinsdal	Friområde/park	2	BSN 1. pri. Fri.liv, Hauketo og Prinsdal vel
Østensjø (BOS)	Sør	Rehab- og utvikl.tiltak iht. forvaltningsplan Østensjøområdet miljøpark	Friområde/park	2,3	BOS
		Informasjonstiltak			
Bjerke (BBJ)	Øst	Bedre merking av turvegene D2, D3, D6, D15	Info.tiltak	2	BBJ
Frogner (BFR)	Indre by	Merking og utbedring av naturstier Kongeskogen	Info.tiltak	2	FRIGO
Grorud (BGR)	Øst	Skilting/info - kople Kafe Steinbra + Shoddyfabrikken til Grorudparken	Info.tiltak	1	BGR 10. og 11.pri fril.liv
Grorud (BGR)	Øst	Skilting mot Marka fra alle T-bane holdeplassene i Bydel Grorud	Info.tiltak	1	BGR
Grorud (BGR)	Øst	Ravnkollen steinbrudd-Steinhoggermuseet skilting	Info.tiltak	2	BGR 1.pri fril.liv
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Øke satsingen på merking av turstier og veinett i byggesonen i bydelen	Info.tiltak	1,2	BNA
Oslo (OSL)	Oslo	God merking av stier og turveger fra byggesona/kollektivknutepunkt ut i Marka	Info.tiltak	2	DNT Oslo og Omegn, BOS 2. pri fri.liv, ØV, BBJ 8.pri fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Informasjonstavler Østensjøområdet miljøpark	Info.tiltak	2	BOS 2.pri. fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Etablering av Våtmarkssenter i Østensjøområdet miljøpark	Info.tiltak	1	BYM, ØVV, BOS

		Skiløyper og -anlegg			
Alna (BAL)	Øst	Haukåsen skole - skiløype/natursti	Scooterpreparert skiløype	1	OIK
Bjerke (BBJ)	Øst	Årvoll skileikplass ved Isdammen	Skianlegg	1	Bydelsinnspill BBJ
Bjerke (BBJ)	Øst	Belysning på skogsbilvei fra utfartsveien P-plass til lysløype fra Tonsenhagen skole.	Andre anlegg/tilrettelegging	1	BBJ 1. pri
Nordstrand (BNS)	Sør	Ekeberg: Utvide eksisterende lysløype og bygge skileikanlegg	Lysløype	1	BNS 1.pri fril.liv
Sagene (BSA)	Indre by	Ski/turløyper fra bydelen og ut i Marka	Maskinpreparert skiløype	1	BSA, 8. pri fril.liv
Ullern (BUN)	Nordvest	Huseby vinterlekeplass	Skianlegg	1	Oslo skikrets
		Turveger/turstier			
Alna (BAL)	Øst	D10 Smallvollveien/ Jernbaneveien planfri kryssing	Turveg	1	OOF
Alna (BAL)	Øst	D10 Enebakkvn - åpne Alna over Follo- og Øsfoldbanen → også bygge turveg	Turveg	1	OOF
Alna (BAL)	Øst	D10 Godsterminalen - anlegge turveg i utkanten av Alfaset gravlund	Turveg	1	OOF
Alna (BAL)	Øst	D11 Turveg i gangbru over E6 Ellingsrudåsen-Høybråten	Turveg	1	OOF
Alna (BAL)	Øst	D15 Forlengelse fra Ole Reistads vei til lysløypa/bommen i Lindebergåsen	Turveg	1	BAL 2.pri fril.liv
Alna (BAL)	Øst	D15 Grusveg Veitvetvn/Nedre Kalbakkv-Trondheimsvn. og bru over Trondheimsvn.	Turveg	1	OOF
Alna (BAL)	Øst	Skape sammenheng i turveg langs Alna ved Breivollen	Turveg	1	BAL
Bjerke (BBJ)	Øst	D2 Etablere sammenhengende turveg Økern-Bjerke	Turveg	1	BBJ
Bjerke (BBJ)	Øst	D2 Tøyen-Grefsen (tursti langs Hovinbekken i Hovinbyen)	Turveg	1	OOF
Bjerke (BBJ)	Øst	D6 Planfri kryssing (kulvert) av Refstadvn.	Turveg	1	Bjerke bydel, OOF
Bjerke (BBJ)	Øst	D6 Forlenge fra Bjerkedalen park til turveg D2 på Økern	Turveg	1	Bjerke bydel
Bjerke (BBJ)	Øst	Bjerkesirkelen- tilrettelegge for utkikkspkt.	Turveg	2	BBJ
Bjerke (BBJ)	Øst	Utvbedre turveg i Bekkedalen og klopp	Turveg	2	BBJ

		Hovinbekken, Årvollia grøntomr til Rødbergvn.			
Bjerke (BBJ)	Øst	Utbedring av mangler i turveinett, D1, D2, D3, D4, D6, D15	Turveg	1	BBJ 1.pri fril.liv
Frogner (BFR)	Indre by	B1/B9 Midlertidig bru Frognerparken-Tørtbergjordet; overgang Majorstua st.	Turveg	1	OOF
Grorud (BGR)	Øst	Gangveg fra Kalbakken T-bane via grøntområde til Kalbakken senter	Tursti	2	BGR 4.pri fril.liv
Grorud (BGR)	Øst	D8 Vesletjern-Kristian Bogneruds vei	Turveg	1	PIFO
Grorud (BGR)	Øst	D15 Opparbeide turvegen gjennom bydel Grorud	Turveg	1	BGR
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Asfaltert gangforbindelse mellom Arkitektur- og Kunsthøgskolen	Turveg	1	Studentforslag
Grünerløkka (BGA)	Indre by	Etablere tur- og sykkelveg langs Alnabanen	Turveg	1	BGA
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	B5 Opparbeide fra Vestgrensa til Sognsvann, inkl. overgang over Ring 3	Turveg	1	OOF
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	B7 Overgang over Ring 3 ved nø-enden av Ullevål stadion	Turveg	1	OOF
Nordstrand (BNS)	Sør	E11 Turveg langs vestsiden av trikkelinja Sæter holdepl. -Ljabru holdepl.	Turveg	1	OOF
Oslo (OSL)	Oslo	D13 Opparbeide turveg langs Ellingsrudelva (Karihaugvn-Marka)	Turveg	1	OOF
Sagene (BSA)	Indre by	Gangsti Nordre Åsen-Muselunden	Tursti	1	BSA, 7. pri fril.liv
Sagene (BSA)	Indre by	Sammenhengende turveg Storo-Torshovparken	Turveg	1	BSA, 9. pri fril.liv
Stovner (BSR)	Øst	Lyssetting tursti langs Tokerudbekken ved Vestli	Tursti	2	BSR 2.pri fril.liv
Søndre Nordstrand (BSN)	Øst	Ny turveg langs Prinsdalsbekken sørover til møte m turveg E21	Turveg	1	Naturvernforb. i Oslo sør
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	E9: Omlegging Ljabru hovedgård-Hauketo-Liadalen (nærmere Ljanselva)	Turveg	1	Naturvernforb. i Oslo sør
Ullern (BUN)	Nordvest	Turveg langs Hoffselva ved nedre del av Konventveien	Turveg	1	Hoffselvas Venner
Ullern (BUN)	Nordvest	Turveg St. Edmunds vei-Ring 3 (Bestumkilen-Radiumhospitalet)	Turveg	1	Privatperson
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	A5 Etablere sammenhengende turveg	Turveg	1	Hoffselvas Venner; OOF

		Skøyen-Smestad (v/Hoffselva)			
Østensjø (BOS)	Sør	Blågrønn korridor Østensjøvannet-Alna; etablering turveg	Turveg	1	BOS 1.pri fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Flytting av turveg ved Bølerbekkens utløp og øst for Bogerudmyra	Turveg	2	BOS 4.pri fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	E4 Planfri kryssing av E6 og T-bane ved Manglerud krk	Turveg	1	OOF, BOS
Østensjø (BOS)	Sør	Oppsal/Skøyen Østmarka; kryssing Hellerudveien v/Trasop skole	Turveg	1	BOS
Østensjø (BOS)	Sør	Turveglenke Havreveien - opprusting av tursti	Turveg	2	BOS
Østensjø (BOS)	Sør	D10 Fagerlia-Etterstad - opprusting av turveg ned til Alna	Turveg	2	BOS
		Vassdrags/elvetiltak			
Alna (BAL)	Øst	Åpne Alna mellom Hølaløkka og Fossumbekken (D9)	Vassdragstiltak	1	Oslo Elveforum/OOF
Alna (BAL)	Øst	Åpne Alna mellom Nedre Kalbakkvei og Alnabru (D10)	Vassdragstiltak	1	Oslo Elveforum/OOF
Bjerke (BBJ)	Øst	Bekkeåpning og naturrenset dam fra Årvolldammen til Marka	Vassdragstiltak	2	Bjerke bydel
Grorud (BGR)	Øst	Vesletjern: Oppgradering av friluftsområde/bekkeløp langs Greibanen	Vassdragstiltak	2	BGR 8.pri fril.liv
Sagene (BSA)	Indre by	Etablere badeplass ved Akerselva i Myraløkka (park)	Badeplass	1	BSA, 3. pri fril.liv
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Mudring av Stensrudtjern	Badeplass		BSN 2. pri. Fri.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Blågrønn korridor Østensjøvannet-Alna; prosjektering bekkeåpning	Vassdragstiltak	1	BOS 1.pri fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Åpning av Bølerbekken Bøler kirke-Østmarka skole - prosjektering	Vassdragstiltak	1	BOS 7.pri fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Omlegging Smedberg-, Østensjø- og Bølerbekken (mer naturlige bekkeløp)	Vassdragstiltak	1	BOS, ikke prioritert
Østensjø (BOS)	Sør	Rehabilitering av terskel mot Bogerudmyra	Vassdragstiltak	2	BOS; forprosjekt 2020
		Andre typer tiltak			
Grorud (BGR)	Øst	Drenering og asfaltering av parkeringsplass ved Greibanen	Utfartsparkering	2	BGR 3.pri fril.liv

Grorud (BGR)	Øst	Utbedre parkering bak Romsås kirke	Utfartsparkering	2	BGR 6.pri fril.liv
Grunerløkka (BGA)	Indre by	Akerselva, etablere universelt utformet fiskeplass (brygge)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BGA
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Langhagan- etablere inngjerdet hundelufteområde	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Prinsdal og Hauketo vel
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Etablere inngjerdet hundelufteområde (Bjørnåsvn 124, Seterbråtvn,T.D.vei)	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	BSN 3. pri. Fri.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Se på omreg. til grønt langs Markagrensen, inkl. området øst for Trolltun	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BOS 6.pri fril.liv
Østensjø (BOS)	Sør	Etablere friluftssentral (utstyrsutlån) på Sørli gård	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Østensjø (BOS)	Sør	Haraløkka- Etablere dressurområde for hund	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	ISU Østensjø
Østensjø (BOS)	Sør	Kartfeste stier og smett i bydelen mtp. utbygging	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BOS
Østensjø (BOS)	Sør	Etablere dressurområde/friområde for hund i tidligere barnepark i Plogvn. på Manglerud.	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BOS
Østensjø (BOS)	Sør	Vurdere etablering av hundeområde/friområde i Skøyenparken	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BOS

FJORDEN, ØYENE OG STRANDSONEN

*Type: 1= Nyanlegg, 2= Rehabilitering, 3= Transformasjon

Tiltak		Tiltak	Tiltakstype/ Beskrivelse av tiltak	Type	Forslagsstiller
Bydel	Område	Prosjektnavn tiltak (anlegg/tilrettelegging)	Tiltakstype	*Se ovenfor	Forslagsstiller
		Øyene			
Oslo (OSL)	Oslo	Flere uthavner på øyene (Håøya, Gressholmen, Langøyene)	Båtplass	1	Oslofjordens Friluftsråd
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Generell opprydding av strandsonen	Andre anlegg/ tilrettelegging		FRIGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Etablering/utvikling av nytt friområde Lindøya (sentralt i sørøst)	Friområde/park	1	Oslofjordens Friluftsråd
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Etablering/utvikling av nytt friområde Nakholmen	Friområde/park	1	Oslofjordens Friluftsråd

Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Vann og kloakk på Husbergøya	Andre anlegg/ tilrettelegging		FRIGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	DNT Oslos hytte på Langøyene. Forsterke samarbeidet med Oslo kommune, tilrettelegge for mer egenorganisert aktivitet gennom utlån og utleie av kajakk, forsterke kajakktilbudet gjennom flere kurs og turer, tilrettelegge eksisterende hytte for mer fleksibel bruk.	Andre anlegg/ tilrettelegging		DNT Oslo og Omegn
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Etablere ubetjent DNT-hytte på Gressholmen. Etablere et overnattingshus med senger, oppholdsrom, kjøkken og mulighet for selvhushold. Etablere et hus for kurs, samlinger og annen organisert aktivitet.	Andre anlegg/ tilrettelegging		DNT Oslo og Omegn
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Etablere ubetjent DNT-hytte på Kjeholmen. Etablere et overnattingshus med senger, oppholdsrom, kjøkken og mulighet for selvhushold. Etablere liten flytebrygge. Oppgradere dagens hytte eller bygge ny.	Andre anlegg/ tilrettelegging		DNT Oslo og Omegn
Oslo (OSL)	Oslo	Rehabilitering/restaurering brygger og bygninger Håøya	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Oslofjordens Friluftsråd
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Etablere frisbeegolf på Langøyene og Lindøya	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	ISU BGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Husbergøya; vann og avløp	Badeplass	1	DNT Oslo og Omegn
		Kyststi			
Oslo (OSL)	Oslo	Sammenhengende kyststi	Tursti	1	Oslofjordens Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Huk, Hvervenbukta og Ingierstrand som blått flagg-strender	Badeplass	2	Oslofjordens Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Kollektivtransport og gang/sykkelstier til friområder	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Oslofjordens Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Sikre eiendommer i strandsona, bystrender	Badeplass	2	Oslofjordens Friluftsråd
		Strender			
Frogner (BFR)	Indre by	Etablere stupetårn/badeplass på Filipstad	Badeplass	1	FRIGO
Frogner (BFR)	Indre by	Paradisbukta - toaletter	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	FRIGO

Frogner (BFR)	Indre by	Huk, oppgradere badeanlegg, særlig stupebrettene	Andre anlegg/ tilrettelegging		
Frogner (BFR)	Indre by	Paradisbukta - bålplass og faste griller	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	FRIGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Etablere naust med båter langs strandpromenaden	Andre anlegg/ tilrettelegging		FRIGO
		Infotiltak			
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Utvikle en badeguide til fergekaia på Rådhusplassen	Info.tiltak		FRIGO
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Merke badeplasser på øyene	Info.tiltak	2	FRIGO
		Øvrige tiltak			
Gamle Oslo (BGO)	Indre by	Heggholmen fyr	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	OOF

MARKA

*Type: 1= Nyanlegg, 2= Rehabilitering, 3= Transformasjon

Geografi		Tiltak	Tiltakstype/ Beskrivelse av tiltak	Type	Forslagsstiller
Bydel	Område	Prosjektnavn tiltak (anlegg/tilrettelegging)	Tiltakstype	*Se ovenfor	Forslagsstiller
		Aktivitetsområder			
Søndre Nordstrand (BSN)	Sør	Aktivitets/mingleplass friluftsliv på nedlagt skytebane Prinsdal	Aktivitetsområde	1	BSN, 1.pri fril.liv
Oslo (OSL)	Oslo	Dagsturmål/nærtursteder (gapahuk, bålplass, toalett, avfall)	Aktivitetsområde	1, 2	DNT Oslo og Omegn, Østmarkas Venner
		Infotiltak			
Grorud (BGR)	Øst	O-kart Årvollåsen-Hestehagen	Info.tiltak	1	BGR
Grorud (BGR)	Øst	O-kart Linderudkollen	Info.tiltak	1	BGR
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	O-kart Grefsenkollen-Trollvann	Info.tiltak	1	BGR
Oslo (OSL)	Oslo	Vedlikehold og skilting av eksisterende stier	Info.tiltak	2	DNT Oslo og Omegn, NOA
Oslo (OSL)	Oslo	Informasjon og merking av rundløyper i den bynære Østmarka	Info.tiltak	2	Østmarkas Venner
Oslo (OSL)	Oslo	Merking og utbedring av allerede eksisterende naturstier	Info.tiltak	2	FRIGO
Oslo (OSL)	Oslo	Samla info.strategi for Oslo kommune v/innfallsporter	Info.tiltak	2	DNT OO

Oslo (OSL)	Oslo	Informasjon om og merking av verneområder i Marka	Info.tiltak	1	Østmarkas Venner
Østensjø (BOS)	Sør	Slettefjell - O-kart	Info.tiltak	2	Oppsal Orientering
Østensjø (BOS)	Sør	Puttåsen-Haukåsen - O-kart	Info.tiltak	2	Oppsal Orientering
Østensjø (BOS)	Sør	Godliparken - O-kart	Info.tiltak	2	Oppsal Orientering
Østensjø (BOS)	Sør	Ulsrudvann-Lutvann - O-kart	Info.tiltak	2	Oppsal Orientering
		Skiløyper			
Bjerke (BBJ)	Øst	Isdammen - Lysløype	Lysløype	1	Innspill OIK, Årvoll IL
Bjerke (BBJ)	Øst	Linderud; ca, 1 km (fra parkeringsplass ved Krigsskolen)	Lysløype	2	BBJ, 5.pri fril.liv
Bjerke (BBJ)	Øst	Alternativ trasé skiløypa Tonsenhagen skole-Alnsjøkrysset	Maskinpreparert skiløype	1	Jan Ivar Pettersen (privatperson)
Bjerke (BBJ)	Øst	Årvoll skileikplass ved Isdammen	Skianlegg	1	BBJ, 2.pri fril.liv
Norde Aker (BNA)	Nordvest	Ullevålseter-Blankvannsbråten-Kobberhaugen-Kikut	Maskinpreparert skiløype	2	Skiløype oppgradert til skøyting, Pifo
Norde Aker (BNA)	Nordvest	Hammeren-Ullevålseter	Maskinpreparert skiløype	2	Oppgradering til skøyting, Pifo
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Sogn/Lyn, skiløype, skøytetrasé under høyspentledninger	Maskinpreparert skiløype	1	Oslo skikrets
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Sognsvann-Ullevålseter, oppgradere trasé for økt bruk	Andre anlegg/ tilrettelegging	1,2	Skiforeningen
Oslo (OSL)	Oslo	Noen sammenhengende skiløyper som prepareres v/lite snø	Maskinpreparert skiløype	2	NOA
Oslo (OSL)	Oslo	Sikre skiløypa Skansebakken-Dammyr uten skogsbilveg	Maskinpreparert skiløype	2	Sørkedalen vel
Oslo (OSL)	Oslo	Utvidelse av løypenett til sentrale områder	Skianlegg	1	Oslo skikrets
Oslo (OSL)	Oslo	Utvidelse av alle traseer for plass til klassisk og skøyting	Skianlegg	2	Oslo skikrets
Stovner (BSR)	Øst	Knytte lysløype i Gjelleråsmarka til Lillomarka v/bru over rv 4	Lysløype	1	BSR, 3.pri fril.liv
Stovner (BSR)	Øst	Etablere lysløype Tangerud-Stovnerbakken	Lysløype	1	BSR
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Forlenge lysløype i Sørkedalen	Lysløype	2	BVA, 1.pri fril.liv
		Turveger/turstier			
Bjerke (BBJ)	Øst	Belysning av tursti i Sauedalen	Turveg	2	BBJ

Bjerke (BBJ)	Øst	Belysning eks. skogsbilveg Utfartsv. p-plass-lysløype Tonsenhagen skole	Turveg	1	BBJ
Oslo (OSL)	Oslo	Tilrettelegging/vedlikehold av turveger/stier for økt bruk	Turveg	2	Oslo og Omland Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Vinterbrøyte enkelte turveger i nærmarka	Turveg	2	Oslo og Omland Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Universell utforming av turveger i nærmarka + rasteplasser	Turveg	2	Oslo og Omland Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Oppgradering av bruer i Marka	Tursti	2	DNT OO
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Etablere tur/sykkelvei mellom Blankvann og Kobberhaugshytta	Turveg	1	BVA
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Etablere turvei fra Bogstad Camping til Byveien	Turveg	1	Sørkedalen Vel
Østensjø (BOS)	Øst	Belysning av stikkvei ved Ulsrudvann	Turveg	1	ISU Østensjø
Østensjø (BOS)	Sør	Bydel Østensjø, etablere belysning på flere turveier i bydelen	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BOS
		Parkering/innfallsporter			
Alna (BAL)	Øst	Forbedre parkering Ole Messelts v. mot Lutvann	Utfartsparkering	1	BAL
Oslo (OSL)	Oslo	Utvide parkerings- og kollektivtilbud ved eks. utfartsområder	Utfartsparkering	2	Oslo og Omland Friluftsråd
Oslo (OSL)	Oslo	Nye innfallsporter/ utfartsområder	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Oslo og Omland Friluftsråd
Stovner (BSR)	Øst	Utvikle Liastua/Liaskogen som innfallsport	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BSR
Østensjø (BOS)	Sør	Asfaltering p-plass Hellerudvn., Rustadsaga, Ulsrudvann	Utfartsparkering	2	BOS
		Andre tiltak			
Grorud (BGR)	Øst	Dressurområde for hund (inngjerda) - etterbruk Huken pukkverk		1	BGR, 9.pri fril.liv
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Langsetløkka, oppgradering og enkel tilrettelegging (bålplass, benker)	Andre anlegg/ tilrettelegging	1,2	Kjelsås IL
Nordre Aker (BNA)	Nordvest	Linderudkollen, enkel tilrettelegging med bord og benker	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	Kjelsås IL
Oslo (OSL)	Oslo	Flere enkle overnattingshytter med god tilgjengelighet	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	DNT Oslo og Omegn
Oslo (OSL)	Oslo	Sykkeltrasé Sørkedalen som utvida vegskulder		1	Sørkedalen vel, BVA

Oslo (OSL)	Oslo	Sikre ikke-tilrettelagte områder uten nye anlegg/tiltak			Lillomarkas Venner
Oslo (OSL)	Oslo	Flere bålplasser og faste griller- Isdammen, Øvresetertjern	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Oslo (OSL)	Oslo	Gapahuker til barnehager og klasser-Isdammen, Øvresetertjern	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Stovner (BSR)	Øst	Etablere dressur/friområde for hund i bydel Stovner	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BSR
Stovner (BSR)	Øst	Etablere rullestoltrasée på Stovner	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BSR
Vestre Aker (BVA)	Nordvest	Etablere tur/sykkelveg Blankvann-Kobberhaughytta	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	BVA
Østensjø (BOS)	Sør	Sørli gård - tilrettelegging for aktivitet	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	DNT OO
Østensjø (BOS)	Sør	Utskifting av brygga i Nøklevann	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	Norges Padleforbund
Østensjø (BOS)	Sør	Etablere friluftssentral (utstyrsutlån) på Sørli gård	Andre anlegg/ tilrettelegging	1	FRIGO
Østensjø (BOS)	Sør	Oppgradere badevannsområde Ulsrudvann	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	BOS
Østensjø (BOS)	Sør	Oppgradering Bråten/Nøklevann (toalett, båtplass)	Andre anlegg/ tilrettelegging	2	BOS